

આ પુનઃમા રદવી જૂલો માટે શુદ્ધિપત્ર આપનામાં આજી
 છે નેમ છતાં દૃષ્ટિવેગથી વા જાપાકામને સહને જે અશુદ્ધિ રદ
 મહ દોષ તે વાંચકવર્તે મુપારી લેમે એમ ઇચ્છા ગાજું છું. જે ઉચ્ચ
 આશયથી આ પુસ્તક જનસમાજ સમક્ષ મૂકનામાં આજી છે, તેવેજ
 ઉચ્ચ આશય જ્ઞાનમાં શુધ્ધી વાંચકવર્તે તેનો મદુપયોગ કરશે તે
 મંબાદક તથા દ્રવ્ય જર્વનારની ઇચ્છા મુદ્દા થઈ જનામે એવ
 આશા માથે વિરમું છું. ॐ શાન્તિ:

જલેરીવાડ-નાગેરીમુદ્રાલ,
 અમદાવાદ.
 વિક્રમાન્ત-૧૯૭૭,
 અદ્યપેન શુભવત્સ પર્વિમા.

વિકૃતભાઈ હવાભાઈ પટેલ

૧૮૮૨

જાન્યુઆરી ૧૯

૪૮૮

શાસ્ત્રવિશારદ ઝેનાચાર્ય યોગત્રિપ્ત પૃથ્વીપાદ
સદગુરુ ધોમદ્ બુદ્ધિમાગરભરિચ્ચે ભગ્ન:

પ્રકરણ સુખાસિન્ધુ.

[દ્વિતીય વિભાગ.]

ધર્મશાસ્ત્રનિતી

સમાદક અને પ્રયોજક.-

પ્રસિદ્ધવજ્રા

પંચાસત્ત્વ અષ્ટતસાગરેષુ ગણિ.

મહેસાણા નિવાસી

શ્રીક દાદાભાઈ ધેલાભાઈનાં માનુષી મહુમ
ધુનીઆઈના સુમરુઆઈ તેમના તરફની
સંપૂર્ણ આર્થિક સહાયથી

છપાવી પ્રગટ કર્તા:-

વિજયભાઈ દલાભાઈ પટેલ.

અંબરીયાડ, નામોરીસરાદ-અમદાવાદ.

પ્રીત સ્વતંત્ર રજાદ. પ્રત ૧૦૦૦ સને ૧૯૨૧.

પૃથ્વી પાસે

આ પુસ્તક તથા અન્ય તૈયાર પુસ્તકો નીચેના ઠેકાણેથી મળી શકશે.

- ૧ ગીત રત્નાવળી-પૃષ્ઠ ૧૦૦ (ચિત્રીકર્મો નથી) રૂ. ૦-૪-૦
- ૨ પ્રકરણ સુખસિ-ધુ-પ્રથમ વિભાગ (જુજ નકલો) ...
- ૩ " " દ્વિતીય વિભાગ પૃષ્ઠ. ૪૧૮ ...
- ૪ સંવેદ્ય છત્રીશી. પૃષ્ઠ ૪૬૪. ...
- ૫ સુપાર્શ્વનાથ ચરિત્ર. ગુજરાતી ભાષાંતર-તૈયાર થાય છે.

મળવાનાં ઠેકાણાં:—

૧ પ્રકાશક પાસેથી.

૨ સેક્રેટરી,

સુનિરાજ શ્રી સુખસાગરજી લાયબ્રેરી.

મહેસાણા

૩ પં. અણ્ણતસાગરજી ગણિ શાસ્ત્રસંગ્રહ તરફથી
શા. સામળદાસ તુલ્લભરામ કાપડીયા.

મોટા માક, પ્રાંતીજ. (એ. પી. રેલવે.)

૪ અવેરી ભોળાભાઈ વિમળભાઈ.

અવેરીવાડ, મોરા સામે-અમદાવાદ.

‘વસંત’ પ્રીન્ટિંગ પ્રેસમાં ચોમનજીવ દેવભાઈે બપો.
સાવપુર, સામજાની પોત પામે-અમદાવાદ.

ચિકાર તરુ વગેરે પાપકાર્યોના અનર્થો પણ આ-પ્રકરણોમાં સ્પષ્ટ અસરકારક રીતે બતાવવામાં આવ્યા છે, ધર્મસર્વસ્વાધિકારમાં દિંદુષ્ટમંત્રા બુદ્ધ બુદ્ધ ગ્રન્થોમાં આવેલા મોક્ષિના આધાર આપી એમ બતાવવામાં આવ્યું છે કે યજ્ઞમાં, રાત્રી ભોજનમાં દિંસા વગેરે ને પાપો જોનામાં બતાવે છે, તેના પુરાવા તેમના સામ્રો પણ આવે છે, માટે તે ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે. જેમ ત્રીજી કે સપ્તમું ઝેર યજ્ઞમાં દોષ અને તે ઉતારવાને તેનો તે મત ફરીથી બહુવામાં આવે તો પુનઃસ્થિ દોષ થતો નથી, તેમ આ પ્રકરણોમાં કેટલીક બાબતો ફરી ફરીને કહેવામાં આવી છે, તેમાં પુનઃસ્થિ દોષ નથી, કારણકે મંત્રાર્ત રામદ્રોષ અને કામ્યાદિનું ઝેર એટલું બધું વ્યર્થ છે કે તે ઉતારવાને જોટલું કહેવામાં આવે તે જોઈતું મળી શકાય. આ બધી ઉચ્ચ બાબતો છે અને તે બાબતો પ્રમાણે જીવન ગાળવામાંજ તેનો ખર્ચ સામ આપણે પ્રાપ્ત કરી શકીએ. દરે બાબત એ શું ? અને તે કેમ જીવનમાં ઉતારી શકાય તેનો વિચાર કરીશું.

બાબત એટલે વિચાર, દરેક વિચારને આપણે આદર્શ કે ઉચ્ચ બાબત કહી શકીએ નહિ. ને વિચાર ઉચ્ચ હોય જોઈએ. આપણને આપણી વર્તમાન સ્થિતિમાંથી ઉચ્ચ જીવનને તે વિચાર હોય જોઈએ. આટલેથી પણ તેની વ્યાખ્યા પૂર્ણ થતી નથી. ને વિચાર ગયાથી હોય જોઈએ. આપણે આદર્શ કે ઉચ્ચ બાબત હવે જોઈએ જરૂર ને તે જીવન પર અમર કરી કરી શકે નહિ માટે ને બાબત સ્થાયી હોવી જોઈએ વળી કોઈ બાબત ગમે તેવી ઉચ્ચ હોય પણ જો આપણા જીવન પર અમર ન કરે તો તે આપણે હામ નથી. મને તે માફ કાઢી બાબતને આનંદ કે બોધ આપી શક નહિ, કારણકે ને મમજાતી નેનામાં સ્થિતિ નથી. માટે ને

મહેસાણા તા.૧૩/૪/૬૮
મહુમ શ્રી પંચાભાઈ કરમચંદનાં

(વધવા મંમંપતિ મહુમ માવકા ગુનીબાઈ,

ભાવના જીવનપર અમર કરનારી દોરી બોધએ. ત્યારે ભાવનાની વ્યાખ્યા આ પ્રમાણે આપી શકાય કે કોઈપણ સ્થાપી, ઉચ્ચ અને જીવનને અમર કરનારો વિચાર, આવી વ્યાખ્યા જેને કાગ્ર પડી શકે તેવી અનેક ભાવનાઓ આ પ્રકરણમાં આપેલી છે. 'સવાલ વાંચકવર્ગ આમગ એટલેજ રહે છે કે તે ભાવનાઓને અમલમાં કેમ મકવી, આપણા જીવનવ્યવહારમાં તે ભાવનાઓને કેમ યોજવી, કામ કહીન છે, પણ તે ક્યાં સિવાય આપણે ખરો વિકાસ થવો અનર્થકિત છે. કાળજી નરીકે ધર્મમર્ત્યાધિકારમાં પ્રથમજ એ શ્રોક આપેલો છે કે—

મુયતાં ધર્મતર્કસ્વં, મુજ્ઞા ચ અવધાયેતામ ।

આત્મનાઃ પ્રતિકુલાનિ, પરેસ્વો ન સમાચરેત્ ॥

ધર્મનો સાર માંભજો અને માંભજીને હૃદયમાં રાખો, જે પોતાને પ્રતિકુળ દોષ તે બીજા પ્રત્યે ન આચરવું. આપણને કોઈ ઉતર, માજો કે, મારે, અપમાન કરે અથવા નિંદા કરે તો તે શું આપણને મમે ? તે શું આપણને પ્રતિકુળ નથી ? જરૂર પ્રતિકુળ છે, તો પડી ઉપરના સૂત્રને આનમાં રાખી આપણે બીજા સાથેના આપણા વતનમાં આપણે તેને ઉતરવે નહિ, મારવે નહિ માજો કેતો નહિ, મારવે નહિ, તેનું અપમાન થા નિંદા કરતો નહિ. તેરીજ રીતે તેતાથી વિપરિત સજ પણ ખરૂં છે કે “Do unto others as you would them to do unto you.” બીજાઓ જેરી રીતે તમારા પ્રત્યે વર્તે, એમ ઇચ્છના દો, તેરી રીતે બીજાઓ પ્રત્યે તમે વર્તો. બીજાઓ તમને મીઠાં વચનોથી બોલાવે, તમારી પ્રત્યે દયાબાવ રાખે, તમારા ગુણોની પ્રશંસા કરે, તમામ ઉપર રનેદ-બાવ રાખે, તમારૂં કન્યાજી ઇચ્છે આ બધી જાગનો તમે ઇચ્છો

આ પુસ્તક તથા અન્ય તૈયાર પુસ્તકો નીચેના ટેકાણેથી મળી શકશે.

- ૧ ગીત રતનાવળી-૫૪ ૧૦૦ (સિદ્ધીકર્માં નથી) ર. ૦-૪-૦
- ૨ પ્રકરણ મુખ્યસિ-ધુ-પ્રથમ વિભાગ (જુજ નકલો) ...
- ૩ " " દ્વિતીય વિભાગ ૫૪. ૪૧૮ ...
- ૪ મવેય છત્રીશી ૫૪ ૪૬૪. ...
- ૫ મુપાર્થનાથ ચરિય. ગુજરાતી ભાષાંતર-તૈયાર થાય છે.

મળવાનાં ટેકાણાં:—

૧ પ્રકાશક પાસેથી.

૨ સેમેટરી,

ગુનિરાજ શ્રી મુખસાગરજી લાયબ્રેરી.

મહેસાણા.

૩ પં. અજીતસાગરજી ગણિ શાસ્ત્રસંગ્રહ તરફથી

શા. સામગ્રદાસ તુલજીરામ કાપડીઆ.

મોરો માક, પ્રાંતીજ. (એ. પી. રત્નવે.)

૪ ઝવેરી લેખાભાઈ વિમળભાઈ.

મંચરીલાડ, માંગ સામે-અમદાવાદ.

* નસત * પ્રીતિદંત્ર પ્રેસમાં શીખનલાલ દેવભાઈએ છાપી.

રાવપુર, સામગ્રાની પાલ પાને-અમદાવાદ.

છે, તે પછી તમારા બીજા માથેના મંજામાં તમારે પણ તેજ પ્રમાણે વર્તવું જોઈએ. તમારે બીજાઓને મીઠાં વચનોથી બોલાવવા જોઈએ, તેમના પ્રત્યે દયાભાવ રાખવો જોઈએ, તેમના ગુણોની પ્રશંસા કરવી જોઈએ, તેમનાપર રોદભાવ રાખવો જોઈએ અને તેમનું કલ્યાણ ઇચ્છવું જોઈએ. આતો આપણે એક શ્લોકનું કુંક વિવેચન કરું. જે ઉપરથી આપણે કેમ વિચાર કરવો તેનો દાંધક ખ્યાલ આવી શકશે.

આ શ્લોકમાં આપેલા મદ્ગુણોમાંથી એકાદ મદ્ગુણ લેવો, માત્ર કાળમાં તે પડ શાંત ચિત્તથી બેઠી વિચાર કરવો અને તે અમલમાં કેમ મૂકી શકાય તેનું ચિંતવન કરવું, પછી તે દિવસના જીવન વ્યવહારમાં તે સદ્ગુણને યોગ્યતા પ્રયત્ન કરવો, તે સદ્ગુણ પ્રમાણે વર્તવા મહેનત કરવી ધણા મમયના ઉમટા અભ્યાસથી સદ્ગુણમાં જુઓ ધર્મ જવા મળવ છે, પણ તેથી મમયનું નહિ. રાત પડે દિવસના કાર્યોનું અવસોકન (પ્રતિકમ્બ) કરવું અને કેટલે અંશે તે મદ્ગુણ પ્રમાણે જીવન ગાળવામાં આગ્યુ છે અને કેટલે અંશે બધ ઘણ છે તેનું નિરીક્ષણ કરો. કરીથી એક જૂસ ન થાય તેવો મન માથે નિશ્ચય કરવો, બીજો દિવસે પણ તે મદ્ગુણો યોગ્યતા પ્રયત્ન કરવો, વળી માંજરે તેનું નિરીક્ષણ કરવું. આ પ્રમાણે કરવાથી સદ્ગુણમાં કદાચ જૂસો વિશેષ થશે, પણ મીઠો મીઠો જુઓ જોઈએ થતી જશે અને તે સદ્ગુણ આપણા જીવનમાં દદ થનો જશે. આવી રીતે ધીમે ધીમે માન દર્શક અને નિયમિત રીતે બાંધેલા મદ્ગુણ એ આપણી માથે રહેશે. માટે આ પ્રકરણોમાં પોષેલી ભાવનાઓને બાળનારૂં નહિ રહેવા દેતાં તે પ્રમાણે જીવન ગાળવા પ્રયત્ન કરવો.

મહાત્મા ગાંધી
મહાત્મા ગાંધી

વિષય પરમપતિ મહાત્મા ગાંધીજી.

મનનો દાબાવ એવો છે કે તે એક ક્ષણવાર પણ સ્થિર રહેતું નથી. તે ક્ષણે ક્ષણે અનેક પ્રકારના સારા થા નરતા વિચારો થઈ શકે છે, તે મન ખરબચડા થઈ જાય છે. દાથીના કાન જેવું અને ઘરફરતના વાદળ જેવું અચળ છે. તે મનને આપણે જેટલી મતિ આપીએ તેટલી તે ભે છે. તો તેવા મનને એકદમ નિષ્ક્રિય કરવાનો પ્રયત્ન કરવો એ કામ ધર્મ કંઈક છે અને સાર્વજનિકમાં તે અશક્ય જેવું. આ માટે પ્રથમ મનને શુભ વિચારોમાં લાવવું. આ કામ અશુભ વિચારોને દાખવાથી થઈ શકતો નથી. કારણકે જેમ જેમ અમુક અશુભ વિચારને કાઢવો છે, એમ વિચારીએ, તેમ તેમ તે અશુભ વિચારને આપણે પુષ્ટિ આપીએ છીએ, માટે અશુભ વિચારોને દૂર કરવાનો પ્રયત્ન છોડી દઈ, મનને સારા વિચારો અને મારી ભાવનાઓથી ભરવું, આ પુસ્તકમાં ધર્મ ઉત્તમ શ્રેણી સારી ભાવનાઓથી ભરવા છે. તો વાચક વહેં તેમ શ્રેણીને યાદ કરી, વારંવાર તેનું મન કરવું અને આ રીતે મનને શુભ ભાવનાઓથી ભરવું આ રીતે મન અશુભમાંથી શુભમાં આવશે. શુભ વિચારમાં લાભ પછી તેને વશ કરવું, એકાગ્ર કરવું. એ કામ ધર્મ મહેનત થાય છે, પણ પ્રથમ કામ તો મનને સર્વથી શુભ ભાવનામય બનાવવું અને એટલી શુભ ભાવનાઓ હૃદયમાં પુષ્ટ થાય તે માટે આ મનમાં આપણા ઉત્તમ શ્રેણી કંઈક કરી, વારંવાર તેનું ચિંતન કરવું. જેમ જેમ શુભ વિચારો આ ભાવનાઓનું જગ વધશે, તેમ તેમ અશુભ વિચારો પોતાની ભેગ થાઈ જશે અને એમણે આપણા ચક્ર નરક કામ પણ વરતુ ફેંકવામાં આવે તો તે ચક્ર તે વસ્તુને દૂર ફેંકી દે છે, તેટલી રીતે શુભ વિચારનું ચક્ર તે નરક આપણા અશુભ વિચારને ત્યાગી ફેંકી દેશે અને મર્વ કાપોનો પિત્તા વિચાર

છે, માટે જેના વિચારો સુધર્માં, તેનાં કાર્યો પણ સુધરવાન એ નિઃશંક છે. વિચારો સુધર્માં તેનાં વચનો પણ ઉત્તમ પ્રકારનાં નિકળવાનાં. આ રીતે વિચારશુદ્ધિથી વચનશુદ્ધિ અને કાર્યશુદ્ધિ પણ થાય છે અને જેના વિચારમાં, વચનમાં અને કાર્યમાં એક રૂપતા છે, તે ખરેખરો મહાન પુરુષ છે. માટે આપણે જે પ્રવૃત્તિ જીવનમાંથી આચરે તેમાં મહાન પુરુષ થવું હોય તો આ મોક્ષોર્માં સમ્યા પ્રમાણેની ભાવનાઓ મમજી, જમવલી અને તે પ્રમાણે આપણાં કાર્યો પણ ધર્માં જોડીએ, આ રીતે જાન પ્રમાણે મનુષ્યનુચારિત્ર પણ ધર્મ સામગ્રે.

પંચાસત્રી અજીતસાગરજી ગણિએ પોતાના ગ્રંથ આચાર્યશ્રી હુદ્દિસાગરજીને પગલે ચાલી, પોતાના જ્ઞાનનો આ શક્તિનો મહુપયોગ કરી, જાગજાગેના દિનારે આ પ્રકરણોનું રમણ અને સમજાય તેવું ભાષાંતર અન્વય સાથે કર્યું છે તે ખાતર તેમને ધન્યવાદ થતો છે અને આજી રાખવામાં આવે છે કે ભવિષ્યમાં ખીજા જૈન સમાજને ઉપયોગી પ્રત્યે અને પ્રકરણોનાં ભાષાંતરો પદાર પાઠી જૈન પ્રાણને વિશેષ કામી થનારો.

રતનપોળ-અમદાવાદ.
તા. ૧૭-૮-૨૧.

}

મહિસાલ ન. દાશી.

(मण्डावास्तावृत्तम्)

धीमानेष, मकरजमुण, क्षीरधीरस्मरशि-
घातः क्वाति, यदुल्लहपा, धेमिमासापहृष ॥
सोऽयं सूरि, सुंधजमगौ, रश्मिनीयवमाग्नो-
बुद्धयध्विं, निजयनुसदा, योगनिष्ठप्रभाषः ॥१॥

भी कस्तूरी प्रकरणादि प्रकरणांनी अष्टुदि-शुद्धि.

पृष्ठ.	पंक्ति.	अष्टुदि.	शुद्धि.
१	३	हृत्	हृत्
७	११	पुष्पो	पुष्पो
"	१२	विद्वान्	विद्वान्
८	२	कुरुवे	कुरुवे
"	१७	ने	ने
"	१८	सौभा	सौभा
११	३	आभे	आभे
"	"	तापना	तापनी
१२	१२	पावने	पावने
"	१४	ने	ने
१३	५	आम्ह	आम्ह
"	१२	महर्षि	महर्षि
१५	१५	अत्त	अत्त
१६	६	नेम	नेम
"	१७	नेम	नेम
"	१८	निम	निम
"	१७	ह्याहु	ह्याहु
१७	१२	कुलं	कुलं
११	१५	अरी अरी	अरी
१४	७	अ	अ
"	८	अ	अ

निवेदन.

આપણી રીતે પ્રવરણોનો મંત્રક કરી પુસ્તકો જે જાન્યુઆરી મહાસ
મહાસનો નવું નું પ્રથમ વિભાગની પ્રગટાવનામાં જાણી ગો ૧૩
૧૫૧૧ રીતે જાણીને ઉચિત ખાસને નથી. પ્રથમ વિભાગની
માફક આ બીજા વિભાગમાં પાત્ર પ્રસિદ્ધ વખા પંચાસાજી
અનુવર્તનાનજી ગણિતે આજુ મેઠર પોત્ર દ્વારા પાત્ર માથે
નૈવાર કરી આપણમાં પૂર્વ મેઠરના ભાગ પોત્રના અમાન વખતનો
જે નાન આપણ છે તે માટે તેમો પીતો આ રથો અંત
૧૫૧૧૩ આપણ માનનામાં આજે છે. તેમો પીતો આ રીતે પૂર્વ
મહાસની ૧ આ પૂર્વ પાત્રના મંત્રક રજુ કરેલ આપણાની
૧૫૧૧.

આપણા પુત્રો પુત્રીઓ અમરજોઈ જઈને પામેલાં પુત્રો છે, આ અમરજોઈ
પામેલાં આપણા આપણાં કરાઈ જુઓ કે અમરજોઈ પાડનાં પુત્રો જે
જન્મભાગ્ય મળેલાં મળેલાં આપણે તેને તેને જન્મ પાડેલાં આપણે
કેવું જન્મ પાડેલાં આપણે જન્મ પાડેલાં આપણે જન્મ પાડેલાં
જન્મ પાડેલાં પાડેલાં આપણે આપણે અમરજોઈ નિર્જોઈ પાડે
જન્મ પાડેલાં પાડેલાં જન્મ પાડેલાં જન્મ પાડેલાં પાડેલાં
જન્મ પાડેલાં પાડેલાં જન્મ પાડેલાં જન્મ પાડેલાં પાડેલાં

પૃષ્ઠ.	પાંક્તિ.	અગ્રુદિ.	શુદ્ધિ.
■	"	ગુપ્ત	ગુપ્ત
૨૭	૧૭	દ્વિચરો	દ્વિચરો
૨૯	૬	કલ્પા	કલ્પા
૩૨	૪	મક્તિય	મક્તિય
૩૭	૧૪	મે	મેના
૩૮	૧૧	તસ્માદ્	તસ્માદ્
૪૪	૧૪	સુદૃઢયૈ	સુદૃઢયૈ
૪૭	૪	સૌમ	સૌમ
"	"	સૌદર:	સૌદર:
"	૧૧	પ્રાણભૃ	પ્રાણભૃ
૫૦	૧	દિશિક	દિશીક
૫૩	૧૨	નિશાકરો	નિશાચરો
૬૨	૧૩	અખો	અખો
૬૩	"	નિધુ	નિધુ
૬૪	૪	યત્ર	યત્ર
૬૯	૧૨	મર્મોડ્વ	મર્મોડ્વ
૭૧	૬	નિશ્વ	નિશ્વ
"	૭	સૌલ્યે	સૌલ્યે
૭૩	૬	કામ્યાન	કામ્યાન
"	૧૦	સેવ	સેવ
૭૪	૧૬	મીતિ	મીતિ
"	૨	દેવ ડે.	દેવ ડે.-દયાદાર.
૮૩	૭	મેતિ	મેતિ
૮૪	૧૩	અડરમા	અડરમા

पृष्ठ.	पंक्ति.	अ. पु. दि.	शु. दि.
८२	१	योंध	योंध
९०	३	परिमधुम	परिमधुम
९९	२	मुग्धो	मुग्धो
१०७	२	मुठति	मुठती
११२	१०	म्येध	म्येध
११३	८	अधातु	अधातु
११९	७	भीम	भीमो
१२०	१९	म	म
१२२	६	विषय	विषय
१२३	२	दयापय	दयापय
"	११	४	५
"	१३	१४ १५ १७ पयसाभिधेदुमहसां	१५ १६ १८ पयसाभिधेदुमहसां
"	"	१६ मसा	१७ मसा
१३४	१७	बलुम	बिलुम
१३५	३	मियति	मियति
"	१७	भमसा	भमसा
१३६	९	दरिद्र	दरिद्र
१३७	२१	दीप	दीप
१४३	८	आधान	आधान
१४४	७	मरुत	मरुत
१५१	१५	आधामि	आधामि
१५४	७	आपति	आपति
१५७	९	मापतु	मापतु

અર્થ:-જાતુ ધર્મ કરવા માટે યોગ્ય એવો આ મનુષ્ય જન્મ પામીને પણ જોએએ સુકૃત કાર્ય નથી કર્યું, તેએએ વાહિત અર્થ આપનાર એવું કદાચૃદ્ધ પોતાને ઘેર પ્રાપ્ત થયા હતા પણ નિર્ધન રહેવા જેવું કર્યું છે.

(છાંદોગ્યોપનિષદ)

મોઝયં નિર્જરરાજમોઝ્યમધુરં હાલાહલોઽક્ષેપિ સં-
 દુર્ગધે લિગ્ધરસે રસેન નિદધે સંરાલનાલં જલમ્ ।
 ક્ષિત્તોચ્ચઃ ક્ષિત્તિરે ચ ચંદનરસે નંરાત્મગુતા જટ-
 ધર્ધમંજનયધાનતાં પ્રવિદધે સ્વર્ગોપયર્ગપ્રદે ॥ ૭ ॥

અર્થ:-જોએએ સ્વર્ગ અને ભાસ આપનારા એવા ધર્મમા પ્રમાદ કર્યો છે, તેએએ નિર્ધ દન્દ્રને જમવા લાયક એવા મધુર ભોજનમાં એર નાંખ્યું છે, અને સિન્ધ રસવાતા દુધમાં સ્વાદની ઇચ્છાથી કાંછ્યું પાણી ફેડ્યું છે. તથા તે મુખાએએ કંદા ચંદન રસમાં ઉંચે પ્રકારે કાપ્યું હજ નાખ્યું છે. એટલે ચંદન જેવા ઉન્નમ આનિદાયક પદાર્થમાં દોષથી રંગે આનિદાયક પદાર્થ એળે છે.

સાલં સ્વર્ગમદાં ટિનન્તિ સમિધે પૂર્ણાય ધિન્નામણિ,
 ઘટ્ટો પ્રક્ષિપન્તિ ક્ષિણોતિ નરર્ણામેદમ્ય કીચોઃ મૃતે ।

पृष्ठ.	पङ्क्ति.	अशुद्धि.	शुद्धि.
१६०	१	मुञ्जसा	मुञ्जसा
१६१	५	कीर्ति	कीर्ति
१६३	१२	वे	नाना
"	१४	घटते	घटते
१६४	७	दावा	दया
१७३	९	यताच्छा	यतरक्षा
१७५	१२	प्रकारो	प्रकारो
१७७	२	भाग्य	भाग्य
१८०	१४	मानवी	मानवः
१९०	२	शुद्धिमान्	शुद्धिमान्
१९८	९	सगो	रगो
२००	१	काष्ठा	काष्ठा
२०२	३	तद्दृष्टि	तद्दृष्टि
२०६	३	निश	विश
२०८	१२	धीनं	धीनं
"	"	शरीरे	शरीरे
२१२	१६	तीव्रा	तीव्रा
२१३	१२	भयपान	भयपान
२१४	५	देव	देव
"	१३	कुटा	कुटा
२१७	५	विषय	विषये
२१९	३	न.व.	न.व.
२२९	१४	शीलं	शीलं
२३६	५	ममोरथा	ममोरथाः

પૃષ્ઠ	પાકિા.	અમુદિ.	મુદિ.
૨૪૨	૨	તમ્યાનિ	મમ્યાડમ્
૨૪૩	૬	મોવા	મીવા.
૨૪૨	૧૨	મુર્ચાતિ	મુર્ચામ્
૨૪૩	૮	૦૧ ૧૦	૦૧૫૧
૨૪૮	૯	મવિ	મવિ
૨૫૨	૮	મમ	મમ, મિ.
૨૫૩	૬	વાંગાન	વાદ્મિ
૨૭૭	૧૨	દાદ્યોના	દાદ્યોના
"	૧૭	વમ્મી	વમ્મી
૨૭૮	૧૮	પુ'કમ	પુ'કમ, મ
૨૭૯	૧	વાવે	વાવે
૨૮૦	૧	મિલ્ક, મ	મિલ્ક-મ
૨૮૧	૧૭	મ પી	મ પી
૨૮૩	૧	મ-૨	મ-૨
"	૧૩	મોવર:	મોવર:
૨૮૬	૪	મર્મી	મર્મ
૨૯૧	૧	મુખા	મુખા

મન, વાગ્મી અને કાયાવડે ધર્મનું સેવન કરે છે એવા તેા
અતિવિરલાદ્ય દેાય છે.

(દરજીજ્ઞાનવૃત્તમ)

^૨મણિરિવ ^૩રજઃપુંજે ^૪કુંજે ^૫ધનેચરગહરે,

^૧દુરમિથ ^૨તરુચ્છાયાનચ્છામરાવિવ ^૩નિસ્તરૌ ।

^{૧૩}જદિમકુન્દુમારામે ^{૧૪}ગામે ^{૧૫}સમેવ ^{૧૬}યચસ્તિનાં,

^{૧૭}કથમપિ ^{૧૮}ભવે ^{૧૯}ફલેજાલેદૌ ^{૨૦}મતિઃ ^{૨૧}શુચિરાપ્યતે ॥૧૦॥

અર્થ:-ધ્વજના ડગલામાં જેમ મણિ, વચ્ચર પ્રાણીઓથી
અતિભયંકર બનેલા વનકુંજમાં જેમ નગર, વૃક્ષવિનાના
મરૂદેશમાં જેમ ઉત્તમ વૃક્ષોની બસવાદાર છાયા, તેમજ
મૂર્ખાદૃષ્ટ પુખ્તોને ઉત્પન્ન કરવામાં બગીચા સમાન નાના
ગામડા ગામમાં જેમ વિદ્વાન્ની સલા દુર્લભ છે, તેમ કલેષના
આયેદૃષ્ટ એવા આ સંસારમાં પ્રાણીઓને શુદ્ધ બુદ્ધિ
પણ દુર્લભ છે.

(વચ્ચમાણ દ્વાર-શાસ્ત્રીવિત્તીહિનવૃત્તમ)

^૫દાનાર્થં ^૬મુદ્દતં ^૭કપાયવિજયં ^૮પૂર્જાં ^૯ચ ^{૧૦}પિત્રોર્ગુરૌ,

^{૧૧}દેવાનાં ^{૧૨}વિનયં ^{૧૩}નયં ^{૧૪}પિશુનનાત્યાગં ^{૧૫}મતાં ^{૧૬}સંગતિમ્ ।

^{૧૭}તદ્દુર્લભિં ^{૧૮}ચમનક્ષત્રીં ^{૧૯}દ્રિયદમાઽદિં ^{૨૦}માદિધર્માન્ ^{૨૧}ગુણાન્,

श्रीचतुर्विंशति जिनस्त्वचन संग्रहादिकनी अशुद्धिनुं शुद्धिपत्रक.

पृष्ठ	पंक्ति.	अशुद्धि.	शुद्धि.
४	१८	कारय	काराय
१३	७	मूनं	मृनु
१४	४	गति	गति
१५	१०	मन्त्रं	मन्त्रं
१८	१८	भमानरीश	मानराशिम
२२	९	दक्षता	दक्षता
२३	१७	यर्द्धक	यर्द्धकं
२४	१०	ताडुघि	ताडुघि
२७	९	मत्तं	मत्तं
"	१४	प्रमाथ	प्रभाथ
३१	३	ये	यो
"	१५	त	तं
३४	१८	युधं	युधं
३७	११	दति	दति
"	१८	तनातु	तनातु
४०	७	जिने	जिने
"	८	दपि	मपि
"	१६	कुसम	कुसुम
४२	४	गदीय	द्वीय
४३	१७	प्रमाणः	प्रमाणः
४७	६	दे हि	देहि
५६	१	स्नात्रम्	स्नोत्रम्

૨૨ ૨૧ ૨૪ ૨૩ ૨૫ ૧ ૩ ૨ ૧
 વેરામ્યં ચ વિદગ્ધતાં ચ કુરુ વેદ્ધોક્તું વિમુક્તિં મનઃ॥૧૧?

અર્થ:-હે પ્રાણી ? જો મોક્ષમુખ ભોગવવાનું ત્હાટું મન
 હોયતો દાનાદિક પુણ્યનાં કાર્ય, કથાયનો જય, માતપિતા,
 ગુરુ અને દેવની પૂજા, વિનય, ન્યાય, યુગ્મસ્ત્રીનો ત્યાગ, ઉત્તમ
 માણસે ની સોખન, હૃદયની શુદ્ધતા, દુર્વ્યસનોનો ત્યાગ,
 ઈન્દ્રિયોને દમવાપણું, કથાદિકધર્મ, ગુણો, વેરામ્ય તથા ચ-
 તુરામ્યને છું ધારણ કર ?

દાનદ્વાર.

૧૨ ૧૩ ૧૦ ૧૧ ૯ ૧૨ ૧૧ ૧૦
 ગપાતિં પુણ્યનિ કૌમુદીભિઃ જશીમૂતે ચ પૂતાત્મનાઃ,
 ૧૬ ૧૫ ૧૭ ૨૪ ૨૩ ૨૧ ૨૦ ૨૨
 મુશ્યોનં શુનિમાનિવાચનિ મુગ્યં તોયં નહિત્વાનિચ ।
 ૧૯ ૨૫ ૩૦ ૨૬ ૨૭ ૨૮
 ચાતુર્યં ચ ચિનોતિ યૌવનવયઃ સૌભાગ્યશોભાનિચ,
 ૩ ૪ ૫ ૨ ૭ ૬ ૮ ૧
 ક્ષેત્રે યીજમિયાનવે ચિનિદ્ધિનં પાત્રે ધનં ધીધર્મઃ ॥૧૨॥

અર્થ:-શુદ્ધિરૂપી ધનવાળા માણસોએ ઉત્તમ ક્ષેત્રમાં
 વાવેલા બીજની માફક પવિત્ર મુપાત્ર પ્રત્યે દીધેલું દાન,
 ચન્દ્ર જેમ આંદનીને તેમ કીર્તિને પાવે છે, સૂર જેમ ઉદ્યો-
 તને તેમ પવિત્ર આત્મપણાને કેન્દ્ર કહે છે, વરસાદ જેમ
 પાણીને તેમ ગુણને આપે છે, તથા યૌવનવય જે મોખા-
 યની શોભાને તેમ ચતુરામ્યને એકઠી કરે છે.

पृष्ठ	पंक्ति	मध्यस्थि.	अंतिम
७७	१७	निरुद्ध	निरुद्ध
८१	१८	द्वितीय	द्वितीय
.		वृत्तान्त	वृत्तान्त
८९	२	द्वयः	द्वयः
९१	४	द्वयः	द्वयः
९५	६	द्वयः	द्वयः
९८	११	द्वितीय	द्वितीय
१००	११	द्वयः	द्वयः
१०३	४	द्वयः	द्वयः
१०६	१२	द्वितीयः	द्वितीयः
१०८	३	द्वितीयः	द्वितीयः
११०	६	द्वितीयः	द्वितीयः
११२	१६	द्वितीयः	द्वितीयः
११४	१८	द्वितीयः	द्वितीयः
११६	१९	द्वितीयः	द्वितीयः
११८	२	द्वितीयः	द्वितीयः
१२०	४	द्वितीयः	द्वितीयः
१२२	४	द्वितीयः	द्वितीयः
१२४	६	द्वितीयः	द्वितीयः
१२६	१३	द्वितीयः	द्वितीयः
१२८	१३	द्वितीयः	द्वितीयः
१३०	१३	द्वितीयः	द्वितीयः
१३२	१३	द्वितीयः	द्वितीयः
१३४	१३	द्वितीयः	द्वितीयः
१३६	१३	द्वितीयः	द्वितीयः
१३८	१३	द्वितीयः	द्वितीयः

^૧યે ^૩શીલં ^૩પરિશીલયંતિ ^૨લલિતં ^૫તે ^૩સંનિ ^૬મૂયસ્તરાઃ,
^{૧૧}સ્તપ્યંતે ^{૧૨}નનુ ^૬યે ^{૧૦}સુદુસ્તરતપસ્તે ^{૧૫}સંતિ ^૮ચાનેકશઃ ।
^{૧૧}તે ^{૨૩}સંનિ ^{૨૨}પ્રચુરાશ્ચ ^{૧૬}ભાસુરતરં ^{૧૮}યે ^{૨૦}ભાયમાચિશ્રતે,
^{૨૪}યે ^{૨૭}દાનં ^{૨૮}ચિતરંતિ ^{૨૫}ભૂરિ ^{૨૬}કરિયત્તે ^{૨૯}કેચિદેવાયનૌ ॥૧૩॥

અર્થ:-જેઓ મનોહર શીયાને પાળે છે, તેવા આ
 પૃથ્વીમા ધણા છે, તથા જેઓ આકરા તપને તપે છે, તેવા
 પણ અનેક છે, તેમજ જેઓ દેહીધ્માન ભાવને ધારણ
 કરે છે, તેવા પણ ધણા છે, પરંતુ જેઓ હસ્તિની માફક
 ધણું દાન આપે છે, તેવાતો વિશ્વાજ હોય છે.

^૧મંજાનાત્મજમંભવાદિયં ^{૧૦}મહાદેવીપ્રસાદાદિયં,
^{૧૧}પ્રાસંધ્વર્ષપદાદિયં ^{૧૨}સ્થિરતરશ્રીભોગયોગાદિયં ।
^{૧૫}લઘ્વસ્વર્ણરમાયનાદિયં ^{૨૦}સદા ^{૧૮}મંગાદિયં ^{૧૯}પ્રેયસાં;
^૨દેહીત્યક્ષરયોઃ ^૩શ્રુતેરપિ ^૪ભવેદાનાઽવદાનાઽનનઃ ॥૧૪॥

અર્થ:-દાનાર માણસ દેહિ (મદને આપો) એવી રીતના
 બે અક્ષરો સામગ્રવાળી પણ જાણે (પોતાને ઘેર) પુત્રનો
 જન્મ થયો હોય નહિ! જાણે સ્વર્ષપદ્મી મળી હોય
 નહિ! જાણે સ્થિર તદ્દમીના ભોગનો યોગ મળ્યો હોય

अनुक्रमणिका.

नं०	विषय.	पृष्ठ.
१	कम्पनी प्रकरण.	१
२	सिद्ध प्रकरण.	१०९
३	हिगुल प्रकरण.	१७५
४	धर्ममर्मस्वाधिकार प्रकरण	२३८
५	धो चतुर्विंशति जिनस्तवनमंग्रह. ..	१
६	धो चतुर्विंशति जिनस्तुतिमंग्रह. .	२५
७	धो जिनस्तोत्रमंग्रह.	५१
८	सुभाषित मुक्तावलि.	८१

નહિ ! જાણે સુપર્ણ રસાયણ મળ્યું હોય નહિ ! તેમજ જાણે
સ્નેહીઓનો સમાગમ થયો હોય નહિ ! તેવી રીતે તે પ્રકુલિત
મુખવાળો થાય છે.

ધૈર્યં ધાવતુ દૂરતઃ પ્રવિશતુ ધ્યાનં ચ ધૂમધ્વજે,
શૌર્યં જર્જરતાં પ્રયાતુ પટુતા દુષ્ટાટવીં ટીકતામ્ ।
રૂપં કૂપમુપતુ મૂર્છતુ મનિર્વશોઽપિ વિધ્વંસતાં,
ત્યાગસ્તિષ્ઠતુ યેન સર્વમશિરાત્પ્રાદુર્ભવેદપ્યસત્ ॥૧૬

અર્થ:-ધૈર્યના બહે હર જાઓ ? ધ્યાન બહે અગ્નિમાં
પડો ? શૌર્યતા બહે જર્જરિત થાઓ ? ચતુરાઈ બહે લયકર
જંગલમાં ચાલી જાઓ ? રૂપ બહે કુવામાં નાખ પડો ?
મતિ બહે મૂર્છા પામો ? વંશ બહે નાશ પામો ? પગ્નુ
ફક્ત એક “ દાન ” કાયમ રહે ? કારણકે જે દાનથી અગ્નિ
એવા પણ સમગ્ર પદાર્થો તુર્ત પ્રગટ થાય છે.

કાવ્યં કાવ્યકલાકલાપકુશલાન્ ગીતં ચ ગીતપ્રિયાન્
સ્મેરાક્ષી સ્મરધમ્મરાર્તિવિધુરાન્ વાર્તા ચ વાર્તારતાન્ ।
ચાતુર્યં ચ ચિરં વિચારચતુરાંસ્તૃપ્નોતિ દાનં પુનઃ,
મર્ચંભ્યોઽપ્યધિકં જગંતિ યુગપત્પ્રીણાતિ યત્ત્રીણ્યપિ ॥૧૭

। मया विष्णुदासजिह्वाविद्यायोगिगणपताधिपतिः ।

श्रीमद्भगवद्भक्त्युत्तराष्ट्रकण्ठसंज्ञकः ॥

श्रीरामचन्द्राय नमः

॥ श्री कस्तूरीप्रकरणम् ॥

(भृगुसंवाद आचार्यसंस्कृतम्)

(साङ्ख्यविद्याविद्युत्तमम्)

कस्तूरीप्रसारः कृपावमलरमादृग्मले परपद-
 मातः मालसरोजसुन्दररसे स्वर्गः सारस्वते ।
 कल्याणदृग्मरेचने घनचर्या लाघव्यवत्स्वपुत्रः,
 वेदानां निषयः पुनातु भुवनं श्रीनाभिग्रनोलेमन् ॥१॥

अर्थः-नवाङ्गी कभगसोयनीना (श्रीना) मात उपर
 कस्तूरीना कभुद अमान, भुङ्गङ्गी कभगना भुदर रसप्रत्ये

અર્થ.-કાવ્યની કથાના મમ્બદ્યા કુશળ થએલાઓને કાવ્ય ખુશી કરે છે, ગીત જેઓને પ્રિય છે તેઓને ગીત ખુશી કરે છે, કામદે ના નાપના પીકાથી બ્યાકુળ થએલાઓને પ્રકુશિત સોચનવાળી રસી ખુશી કરે છે, કથાના રત્નીઓને કથા ખુશી કરે છે, વિચારવંત માણસોને ચતુરાઈ ખુશી કરે છે, પરંતુ તે સર્વેથી દાન અધિક છે, કારણકે તે એક સાથેજ ત્રણે જગતને પણ ખુશી કરે છે.

શીલ્પાર.

^૧શીલાદેવ^૪ ભવંતિ^૫ માનવમન્ત્રમંપત્તયઃ^૧ પત્તયઃ^૨

^૬શીલાદેવ^{૧૦} મુચિ^૫ ભ્રમંતિ^{૧૧} જાજમૃદિસ્ફુત્તયઃ^૩ કીર્તયઃ^૮ ।

^{૧૪}શીલાદેવ^{૧૫} પતંતિ^{૧૭} પાદપુરતઃ^{૧૬} મચ્છત્તયઃ^{૧૨} જયમયઃ^{૧૩} ,

^{૧૦}શીલાદેવ^{૧૧} પુતંતિ^{૧૩} પાણિપુટકં^{૧૨} મવેદયઃ^{૧૮} મિદયઃ^{૧૬} ॥૧૭॥

અર્થઃ શીલગ્રંથીજ મનુષ્ય તથા દેવતાઓની મંપદાઓ તેમજ નોકર આકરો વિગેરે મળે છે, તથા શીલગ્રંથીજ ચન્દ્ર મહાત્મ સુશયમાન્ ઉત્તમ કીર્તિ પૃથ્વીમાં દેવાય છે, વળી શીલગ્રંથીજ સમગ્ર ઉત્તમ પ્રકારની શક્તિઓ આવીને પડે છે, તેમ શીલગ્રંથીજ સર્વથી રૂઢિઓ અને સિદ્ધિઓ હસ્તપ્રાપ્તિ પવિત્ર કરે છે; અર્થાત્ હસ્તક્રમમાં પ્રાપ્ત થાય છે.

^૫ચાત્રમ્^૬ વિનનોમિ^૮ ચ્છતિ^૭ યજઃ^૩ પુણ્યાનિ^{૧૦} પુણ્યપ્રથાં^૯,

બ્રમરોના સમૂહ તુલ્ય, કામદેવનો નાથ કરવામા અદ્ભુત સમાન,
 કલ્યાણરૂપી વૃક્ષને મિત્રવામાં વરસાદના સમૂહ સરખો, તથા
 લાવણ્યરૂપી વેલ્લડીના અંકુશ તુલ્ય, એવો શ્રીરૂપબદ્ધ પ્રભુનો
 ઉલ્લસાયમાન થતો કેશનો સમૂહ જગતને પવિત્ર કરે ?
 (પ્રભુએ દીક્ષા લેતી વેળાએ લોચ કરતાં ચક્રાં કન્દની
 પ્રેરણાથી જે કેશો મસ્તકના પાછલા વિભાગમાં બાકી રાખ્યા
 હતા, તેની અપેક્ષાથી કવિની આ ઉત્પ્રેક્ષા છે.)

વાગ્દેવીવરવિત્તવિત્તપતયઃ કારુણ્યપણ્યાપણ,
 પ્રાવીણ્યપ્રસિતાઃ પ્રસન્નિપટવસ્તે સંતુ સંતો મયિ ।
 આમોદઃ સરસીરુહામિવ મનુષ્યૃરઃ પ્રથાં પ્રાપ્યતે,
 ધાત્રાં વિશ્વસનાસુ યજેન્દ્રભુવામપ્યુલ્લસહિર્ગુણઃ ॥૨॥

અર્થઃ—સરસ્વતી દેવીના વરદાનરૂપી ધનથી કુબેર સમાન
 થએલા, તથા દયારૂપી કરિયાણાની દુકાન ચલાવવાને પ્રવિણ
 બનેલા, એવા સંતપુરુષો મહારાત્રીએ પ્રસન્ન આશયવાળા
 થાઓ ? કેમકે, જળથી ઉત્પન્ન થતાં કમળોની સુંગંધિ જગતમાં
 જેમ ઉલ્લસાયમાન થતા પવનના સમૂહોથી ફેલાવેા પામે છે,
 તેમ તે આનન્દિત સંતપુરુષોથી ભૂખેએ કહેલી વાણીનો
 પણ ગુણ જગતમાં ફેલાવેા પામે છે.

^{૧૧} સૌંદર્ય ^{૧૨} મૃજનિ ^{૧૩} પ્રભાં ^{૧૪} પ્રથયનિ ^{૧૫} શ્રેયઃશ્રિયં ^{૧૬} સિંચનિ ।
^{૧૮} પ્રીણાનિ ^{૧૭} પ્રમુનાં ^{૨૧} ધિનોનિ ^{૧૯} ચ ^{૨૦} ધૃર્નિ ^{૨૩} મૃતે ^{૨૨} સુરૌકઃસ્થિર્નિ,
^{૨૪} કૃત્યં ^{૨૫} કરસાત્કરોનિ ^૩ સુભગં ^૪ શીલં ^૧ નૃણાં ^૨ શીલિતમ્ ॥

અર્થઃ—સારી રીતે પાળેલું શીયજ માણસોના પ્રેમને
 વિસ્તારે છે, યશને અર્પણ કરે છે, પવિત્ર દીર્ઘિને પુષ્ટ કરે
 છે, કસ્યાણની શોભાને સિંચે છે, ઐશ્વર્યપણ સમર્પે છે,
 ધૈર્યતાને આપે છે, દેવલોકની સ્થિતિ ઉત્પન્ન કરે છે, તથા
 કેવળજ્ઞાનને તો હાથોહાથ આપે છે.

^૮ તાવઢ ^૯ ચાલયલં ^{૧૦} ચ ^{૧૩} કેસરિકુલં ^{૧૧} તાવત્કુપ્પા ^{૧૨} વ્યાકુલં
^{૧૪} તાવક્કોગિમયં ^{૧૫} જલં ^{૨૧} ચ ^{૧૬} જલધેસ્નાયદ્ ^{૨૦} મૃશં ^{૧૭} મીપણમ્ ^{૧૮} ।
^{૨૨} તાયલામયચૌરવંધરણમીસ્નાવદ્ધસંત્પન્નયો,
^૪ પાવદ્ધેતિ ^૬ જગજ્જંયી ^૭ દ્વદિ ^૧ મહાન્ ^૫ શ્રીશીલમંત્રાધિપઃ ^૩ ॥

અર્થઃ—સમગ્ર જગતને પણ છુટનારો એવો શીયજકૃપી
 મહાન્ મંત્રધિરાજ યાવત્ પર્વત દ્વિયક્રમગમાં આવ્યો નથી,
 તાવત્ પર્વતજ મહોન્મત્ત હસ્તિનો, કોધાતુર કેશરી સિંહનો,
 ભયંકર સર્પનો, સમુદ્રના પાણીનો, રોગનો, ચારનો, બધનનો,
 રણસંભ્રામનો તથા અગ્નિનો બધ પ્રાણીઓને હોય છે.

(इन्द्रविजयविजयवृत्तम्)

अमृतममिन्द्रमुता च रजोः सर्गा,

सराणि रंममि निरूप एष नः ।

विपुधमा पुष्पांजमनापि यन्,

गिरिनिर्मुपनि नरे मदुरीकृतं ॥ ३ ॥

अर्थः—अमृतं रंमं च निरूप उ हे, स न पुःपोनी इन्द्रिमा
 अमृतं रंमं उ, तथा रंमना मनमा लक्ष्मी रंमती उ;
 रंमं, रंमनी नमीयमा रंमनीयमा यन्मसमा यन्मिपयत्
 (रंमपय) तथा पु.पांजमपय (श्री इन्द्रपय) स्थितिने
 प.मि उ.

(छांदोग्यविजयवृत्तम्)

गौरगादिव मृनमोदनमिव म्यादप्रसादादिह,

गिरिगण्यादिव गौरमं पिक्वपुष्पा मोंकंकंकंशदिव ।

वाजिराजि (?) जवादियौषधरमो दृष्ट्यागिरोषादिव,

श्रापामेति जना जनेषु निनरां पुष्पप्रभाषोदयात् ॥ ४ ॥

अर्थः—पुष्प रंम सुमधिम.मी, वाज. रंम स्वादिष्ट-
 प.म.मी, रंम रंम निरूपप.म.मी, जवाज रंम मधुर रंम,

૧૧ ૧ ૮ ૭ ૬ ૧૦
 મસ્તા તેન ફુલપ્રગલ્ભિરમલા શીતચુતેર્મંડલે,
 ૧૧ ૧૨ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૧૫
 ધ્રામ્યસ્તેન નભસ્વનાં સહચરશ્ચક્રે સ્વકીર્તેર્ભરઃ ।
 ૨૦ ૨૫ ૨૨ ૨૧ ૨૪ ૨૨ ૨૩
 તેનાલેખિ નિજાભિધાનમનઘં વિંચે ચ રાંચિષ્મનઃ
 ૫ ૨ ૧ ૩
 કામં કામિનકામકામકન્દશં યઃ કીલમાસે રતે ॥૨૦॥

અર્થ:-ઉચ્છિત અર્થને આપવામાં કામક્રમ અગાન શિ-
 યગ જે માણસે સારીરીતે સેવેલું છે, તેણે પોતાના કુળની
 નિર્ભગ પ્રશસ્તિ ચંદ્રમંડળમાં દાખલ કરેલી છે, તથા તેણે
 પોતાની કીર્તિના સમૂહને વાયુને મોતી બનાવી તેના
 સાથે દેશાતો કર્યો છે, તેમજ તેણે પોતાનું નિર્ભગ નામ
 સૂર્યના બિંબમાં લખ્યું છે; એમ જણવું.

૧૧ ૮ ૨ ૧૨ ૧૦ ૭
 ન સ્વર્ભોજ્યમિવ ત્યર્જનિ ચદનાન્ સ્વર્યોપિતસ્તયશો,
 ૧૦ ૨૦ ૨૧ ૧૫ ૧૪ ૧૬ ૧૩ ૧૭ ૧૮
 નૈવાંજ્ઞાનિ નદહિરેણુમમરા મૌલેશ્ચ માલામિવ ।
 ૨૪ ૨૫ ૨૭ ૨૬ ૨૩ ૨૧
 મિહચ્ચાનમિયોદદંતિ હૃદયે નત્તામ યોગીશ્વરાઃ,
 ૩ ૫ ૨ ૫
 શીલાલંકૃતિર્નગમંગતિમતીં યૌ જંનવઃ કુર્વતે ॥ ૨૧ ॥

અર્થ:-જે માણસે શીયગરૂપી અભૂતજને અગપર
 ધારણ કરે છે, તેના યથાને દેવાંગનાઓ દિવ્ય લોચનની
 માફક પોતાના મુખથી જરામાત્ર ખલુ દૂર કરતીજ

અસની જેવી જેમ તેવથી, તથા એ વિગત જેમ જેમ તેમના
નામથી પ્રગંભાન થશે છે, તેમ આ જગત્ત્વ મનુષ્ય પદ
પુરુષપ્રભાવના ઉદયથી મનુષ્યેઆ પ્રગભા પદને છે.

સૌર્વગ્યે વર્ગામુનાં ભવનિ યતીરંધ્રનીર તરઃ,

પાર્દગ્યે નમોમદે, ભવનિ ચત્તોરઃ મદાલોકયાન્ ।

સૌર્વગ્યે ભવંદર્શનુસ્તરજ્યાંતિમેણિઃ મદ્ગનઃ,

પુર્વગ્યે ભવંદર્શનગચિમયમ્નાજિણુરાત્માય તત્ત્વ ॥૨॥

અર્થઃ—જેમ વસ્તુના પાત્તીથીજ તથા સંપૂર્ણ પાત્તી
વાગુ થાય છે, તથા સૂર્યના કીન્દ્રેથીજ જેમ આ જગત્ત્વ નિર-
તર પ્રકાશન થાય છે, અને તેકલજ જેમ દીપક પરપ્રગ્ને
આગંડ કાતિથી દેદીપ્યમાન્ થાય છે, તેમ આ જગત્ત્વમાં
આત્મા પણ પુરુષોદયથીજ અમમ વૈભવો યુક્ત દેખાવાનો
થાય છે.

(કુલધિલમ્બિનમૃતમ્.)

ન મહુધર્મવિનિર્મિતિકમટે,

મનુજજન્મનિ યઃ સુકૃતં કૃતમ્ ।

ગૃહસુગેયુપિ તૈરધર્મઃ સ્થિતં,

ત્રિદશશાસ્ત્રિનિ વાંછિતદાયિનિ ॥ ૩

તથા તેના ચરણની રજને દેવા મુકુટની માળાની માફક
ત્યજતાજ નથી, તેમજ તેના નામને યોગીશ્વરે સિદ્ધના
ધ્યાનની માફક હૃદયમાં ધારણ કરે છે.

તપોગ્રામ.

નો^૬ મૂયા^૭જ્જ્વલન^૪વિના^૫ રસવની^૩પાકો^૧ યથા^૨ કદિ^૧ચિત્,
સંજાયે^{૧૫}ત યથા^૮ વિના^{૧૨} મૃદુ^{૧૦}મૃદાં^{૧૧} પિંડે^{૧૪} ન^{૧૩} કુંભઃ^૬ ફલિત્^૬ ।
તંતૂનાં^{૧૮} નિચયા^{૧૬}દિના^{૨૦} સુવસનં^{૨૧} ન^{૨૨} સ્યા^{૨૩}યથા^{૧૬} જાતુ^{૧૭}ચિ-
દ્ધોત્પયે^{૩૦}ત વિનોત્કદેન^{૩૧} નપસા^{૨૬} નાશસ્તથા^{૨૬} કર્મણામ્^{૨૫} ॥૨૨॥

અર્થ:-જેમ અગ્નિ સિવાય રસોઈનો પાક કોઈપણ સમયે
થતો નથી, તથા જેમ કોમળા માટીના પિંડ વિના કોઈપણ
વખતે ઘડો બની શકતો નથી, અને સૂતરના તાંતણાઓના
સમૂહસિવાય જેમ કોઈપણ વેળાએ ઉત્તર વસ્ત્ર બની શકતું
નથી, તેમ આકરા તપ સિવાય કર્મોનો નાશ પણ થઈ
શકતો નથી.

(માલિનીવૃત્તમ્)

કુશલકમલસૂરં^૧ શીલસાલાંબુપૂરં,^૨
વિપયવિહંગપાશં^૩ કલેશવહ્નીહૃતાશમ્^૪ ।
મદનમુગ્ધપિધાનં^૫ મૃગેમાર્ગેકયાનં,^૬
કુચ્ચનિ^૭શિવનિદાનં^૮ સત્તપો^૯ નિર્નિદાનમ્^{૧૦} ॥ ૨૩ ॥

અર્થ:-હે પ્રાણીઓ! કુશળરૂપી કમળને પ્રકુલિત કરવામા સૂર્યસમન, શીયળરૂપી વૃક્ષને વધારવામા પાણીના સમૂદ્ર તુલ્ય, વિષયરૂપી પક્ષિને પકડવામા પાશ મરજી, કલેશરૂપી વેલડીને બાગવામા અગ્નિજ્વાળર, કામદંડના મુખને બા મેઝાદિત કરનાર, સ્વર્ગમાર્ગે ગમનકરવામા વાહન તુલ્ય, તથા મોક્ષના કારણરૂપ એવું તપ, તમે નિયાજીવદિત કરો ?

। યન્મંતિલજ્જાવૃત્તમ ।

માર્ગ મનોરમમપાત્યં યથાભિલાષં.-

મક્ષદિગ્ધેષુ વિચરત્સુ તપઃ સૃણિઃ સ્યાન્ ।

તત્તદમાય મહતીયપદમદાપં,

તમ્મિન્ યત્યમપદાય રસેષુ મૂર્છામ્ ॥૨૪॥

અર્થ:-જ્યારે ઇન્દ્રિયોરૂપી હસ્તિઓ સન્માર્ગને ત્યજીને સ્વેચ્છાચારી બની જેમ તેમ ચાલે છે, ત્યારે તેઓને કળબામાં ડોંલવા માટે તપ, અંકુશરૂપ શાપ છે. માટે મોક્ષપદ આપનારા એવા તે ઇન્દ્રિયોના દમન માટે રસોપત્યની મૂર્છાનો ત્યાગ કરીને તે તપને વિષે પ્રયત્ન કરો ?

નાર્પો યુધાનમિથ ચાર્પિમિથાન્ધિપત્ન્યો,

વિશા યિનીતમિથ આનુમિથાન્ધિપત્ન્યો ।

માનદ્વાર-(શાકુંલવિમોહિતપૂત્રમ્.)

જાતૈશ્વર્યવલ્લભૃન્માન્યગતપોરૂપોપદ્યનિશ્ચિત્તં,
 ગર્ધ સૂર્યગુર્ણકપર્વતપર્વિ માત્મન્ કૃધાઃ સર્વથા ।
 સંગં ગચ્છતિ યત્ર યત્ર યદસૌ તત્તઙિનાજારપદં,
 પ્રેત્ય પ્રાણભૃતો અર્ધસ્યભિમતપ્રાપ્તિમદીનાઃ ક્ષણાન્ ॥

અર્થ:-હે આત્મા ! સમગ્ર શુભોદ્ધી પર્યંતે જેવામ
 વજ્રસમાન બેશ બલિભદ્ર, અર્ધાભદ્ર. જગમદ્ર, જ્ઞાનમદ્ર,
 કુળમદ્ર, તપમદ્ર, તેમજ ધન વિજેદની પ્રાપ્તિના મદને તું સર્વથા
 પ્રકારે આચરીશ નહિ ? કેમકે, ઉપર જળાચેલી જે રંગ
 બાબતોમા તે મદનો મંગ થાયછે, તે તે બાજતોમાં પ્રાપ્તી
 થોને અન્યગણમા અનિષ્ટ પ્રાપ્ત થાય છે. અને સ્વંથી રાંને
 પોતાને ઈષ્ટ જળાની પ્રાપ્તિથોથી તે કાલુષ્યમા જરૂર મહો
 થાય છે, અર્થાત્ રહિત થાય છે.

(જગત્તનિવૃત્તપૂત્રમ્)

ઔચિત્યવાનઃ સરિતાંયુજગીતપાદં,
 રાસ્વમેશીદાન્કૃત્યોદકઠોરપાદમ્ ।

• “ ઇન્દ્રિયામુચ્ચર્યાનકે ” જગમદ્ર ॥

નથી તેના ચરણની રજને દેવા મુકુટની માળાની માફક
ત્યજતાજ નથી, તેમજ તેના નામને યોગીશ્વરે સિદ્ધના
ધ્યાનની માફક દુઃખમા ધારણ કરે છે.

તપોદ્ધાર.

નો^૬ મૂયા^૭જ્જ્વલન^૪વિના^૫ રસવતી^૩પાકો^૨ યથા^૧ કર્હિ^૭ચિત્
સંજા^{૧૫}યેત^૮ યથા^{૧૨} ચિના^{૧૦} મૃદુ^{૧૧}મૃદાં^{૧૪} પિંડં^{૧૩} ન^૬ કુંભઃ^૯ ક્ષચિત્
તંતૂ^{૧૮}નાં^{૧૬} નિચ^{૨૦}યાદિ^{૨૧}ના^{૨૨} સુચ^{૨૩}સનં^{૧૬} ન^{૧૭} સ્યા^{૧૮}યથા^{૧૯} જાતુ^{૨૦}ચિ,
દો^{૨૦}ત્પચેત^{૨૧} વિનો^{૨૨}ત્કદેન^{૨૩} તપસા^{૨૪} નાશ^{૨૫}સ્તથા^{૨૬} કર્મ^{૨૭}ણામ્ ॥૨

અર્થ:-જેમ આગ્નિ સિવાય રસોઈનો પાક કોઈપણ સમયે
થતો નથી, તથા જેમ કોમળ માટીના પિંડ વિના કોઈપણ
વખતે ઘડો બની શકતો નથી, અને સૂતરના તાતણાઓના
સમૂહસિવાય જેમ કોઈપણ વેગાએ ઉત્તમ વસ્ત્ર બની શકતું
નથી, તેમ આકરે તપ સિવાય કર્મેનો નાશ પણ થઈ
શકતો નથી.

(માલિનીવૃત્તમ્)

કુશલકમલમૂરં^૧ શીલસાલાંબુપૂરં,^૨

વિપયવિહંગપાશં^૩ ક્લેશવહ્નીટ્ટતાશમ્^૪ ।

મદનમુખપિધાનં^૫ સ્વર્ગમાર્ગકયાને,^૬

કૃગ્નં^૭ ણિયનિદાનં^૮ મત્તપો^૯ નિર્નિદાનમ્^{૧૦} ॥ ૨૩

સંસેવ્યસેવનવનદ્રુમસામયોનિં,

માનં વિમુચ્ચ સુકૃતાંબુવિકૃંમયોનિમ્ ॥૩૮॥

અર્થ:-ઔચિત્યતારૂપ મનોહર આયરણરૂપી સૂર્યવિકાસિ કમળનો સંહાર કરવામાં ચન્દ્ર સમાન, તથા ઉત્તમ કાંતી કુશળતારૂપી ચન્દ્રવિકાસિ કમળનો નાશ કરવામાં સૂર્ય તુલ્ય, અને આયરણ લોચક કાર્યરૂપી વનદ્રુમનો પ્રલય કરવામાં હસ્તિ બરોબર, તેમજ પુણ્યરૂપી સમુદ્રને શોષવામાં અગસ્તિરૂપિ સમાન એવા માનને, હે પ્રાણી ? તું ત્યજે ?

(અનુદુષ્ટત્તમ)

ચિપદાં સંઘ ગર્વોપ,-મર્પ્યઃ પર્વતઃ સ્મૃતઃ ।

પ્રાપ્તુર્વેત્યુર્દમુર્દાનાં, યમારુદા અધોગતિમ્ ॥૩૯॥

અર્થ:-આપત્તિઓનો સ્થાનભૂત એવો આ ગર્વરૂપી પર્વત તો કેાઈ વિચિત્ર પ્રકારનો છે, કેમકે ઉચું મસ્તક રાખીને એટલે અછટ રહીને તે પર્વત ઉપર ચઢેલા માણસો ઉતરી એટલે નીચી ગતિને પામે છે.

(શાર્દૂલવિમોદિતવૃત્તમ)

દષ્ટો યેન જનો જહાંતિ વિનયપ્રાણાન્ પ્રસિદ્ધિપ્રદાન્,
યદષ્ટેન ચિવેકજીતિનર્ગને મંમીન્ય મંમીયતે ।

अर्थः—हे प्राणीमात्रेण? कुशग्रही कर्मजनं प्रहसितं कथं भा
सूर्यसमं, शीतग्रही तुल्यं यथाश्वस्य भूतानीनां समुद्र
तुल्य, विषग्रही भक्षिने भक्ष्यमा भोज्यम्, हरेः शरीरे
येतन्निने व्याप्यमा व्यङ्गिमान्तरात्, ताम्रद्वयना भूतजनं अ
भोजितं कुरुनाहं, स्वर्गमात्रं जगन्मनुष्यामा वाहनं तुल्यं, तथा
विद्यानां कालजुष्यं व्युत्तुं लभ्य, लभे निपाक्यवर्धितं अहं ?

। चरन्तनिष्कवाचुलम

मार्गं मनोरमं वपाम्यं यथाविश्रामे-

मक्षरिणिषु विचारस्तु तपः शृणिः शृणु ।

तत्तदमात्रं मन्त्रीगणदमदायै,

तस्मिन् एतत्संगपत्तये रत्नैषु सुवर्णैः ॥ ५६ ॥

अर्थः कथारं इन्द्रियेणैव इन्द्रियेण, शरीरमात्रेण स्वर्गं न
इन्द्रियेणैव लभे न तेषां व्याप्तिः, त्वत्तु तेषां कथं भा
साधना भाते तपः, अकुशग्रही अहं हि, अहं कुरुष्व कुरु
नाहं कुरुष्व तेषां इन्द्रियेणा जगन्मनुष्यामा वाहनं तुल्यं
विद्या कुरुष्व तेषां लभ्यं विद्ये भवत्यहं अहं ?

मायो पुद्गलमिदं चार्थमिदं विचार्यते,

विद्या विनीतमिदं भानुविद्यैः ॥ ५७ ॥

^{૧૨ ૧૧} ^{૧૨ ૧૪} ^{૧૫ ૧૬} ^{૧૭}
 યદ્દષ્ટસ્ય ચ કીલકીલિતમિવ સ્તબ્ધં ચપુર્જાયતે,
^{૨૦} ^{૨૧ ૨૨} ^{૧૮ ૨૩ ૧૬} ^{૨૫} ^{૧૧}
 દર્પ સર્પમિવાતિજિહ્વગદ્દનં કસ્તં સ્પૃશેત્કોવિદઃ ॥ ૪૦ ॥

અર્થ:-જે અભિમાનરૂપી નાગના ડસવાથી માણસ પોતાને
 દીર્ઘ આપનારા વિનયરૂપી પ્રાણોને ત્યજે છે, તથા જેના
 કંઠવાથી વિરેક અને ન્યાયરૂપી પોતાની આંખો બંધ થઈ
 જાય છે, તેમજ જેના ડબથી પોતાનું શરીર જાણે બીલામાં
 દીલિત થઈ ગયું હોય નહિ તેમ થઈ જાય છે, એવા
 સર્પ સમાન અતિ ઝેરથી ભય કર થએલા અહ્લ કારને કયો
 પંડિત માણસ સ્પર્શ કરે ? અથાત્ કોઈ નહિ.

માયાદ્વાર-(યમજ્જનિલકાપૂનમ)

^૫ ^૩ ^૪ ^૧
 દંભં પકાં દૃષ્યં વિધાય દુરાગયાં ચે,
^૭ ^૮ ^૬ ^{૧૦}
 મીનાનિવામ્બિલજનાન્ પ્રમિથંચયંતિ ।

^{૧૨} ^{૧૪} ^{૧૩}
 નઃ સૌહદાદમલકીર્તિલનાપગોદા,-

^{૧૧} ^{૧૨} ^{૧૩} ^{૧૪}
 દાત્મા પ્રપંચનતુરોઽનતુરચયંતિ ॥ ૪૧ ॥

અર્થ:-જેઓ દુષ્ટ આગયથી કપટ કરીને બગલાં
 જેમ માંછલાંબોને દેને છે તેમ સમગ્ર જનોને દેને છે.
 મૂર્ખાઓએ નિર્મળ દીર્ઘરૂપી તથા દ્રિષ્ટે વરમાદના પા
 સમાન મિત્રાર્થી પ્રપંચમાં અતુર એવા પોતાના આત્મા
 દેશે.

૧૮ ૧૫ ૧૯ ૧૬ ૨૦ ૧૮ ૧૭
 વલ્લયઃ ક્ષમારુદ્ધમિવેદુમિવોદ્યશ્ચ,

૨૧ ૨૪ ૨૨ ૨૩
 સદ્વ્યયઃ સમુપયાંતિ તપશ્ચરંતમ્ ॥ ૨૬ ॥

અર્થઃ-યુવાન પુરુષપ્રત્યે જેમ સ્ત્રીઓ, સમુદ્રપ્રત્યે જેમ નદીઓ, વિતથવંતપ્રત્યે જેમ વિદ્યા, સૂર્યપ્રત્યે જેમ કીરણો, વૃક્ષપ્રત્યે જેમ વેણીઓ, તથા ચન્દ્રપ્રત્યે જેમ તારાઓ, તમજ તપના કરનારા માણુઓને ઉત્તમ પ્રકારની લબ્ધિઓ પ્રાપ્ત થાય છે.

૧ ૩ ૨ ૪ ૫ ૭ ૬
 ક્ષારૈરિવાંચરમપાં પ્રકરૈરિવાંગં,

૮ ૧૦ ૯ ૧૧ ૧૩ ૧૨
 ગાર્ગરિયાન્નમનલૈરિય જાતરૂપમ્ ।

૧૬ ૧૫ ૧૭ ૧૪ ૨૦ ૨૧ ૧૮ ૧૯
 ભૂર્માર્જનૈરિય ચ નેત્રમિવાંજનૈશ્ચ,

૧૪ ૨૫ ૨૩ ૨૨
 નૈર્મલ્યમાયદ્ધતિ તીવ્રતપોભિરાત્મા ॥ ૨૭ ॥

અર્થઃ-ખારથી જેમ વત્ર, પાણીના સમૂદ્રથી જેમ અંગ, સરાજુથી જેમ શરૂ, અગ્નિથી જેમ સુવર્ણ, માર્જનથી જેમ જમીન, તથા અંજનથી જેમ નેત્ર, તેમ તીવ્રતપથી આત્મા નિર્મલ થાય છે.

(ભાગદ્વાર-શાર્દૂલવિક્રોદિતવૃત્તમ)

૬ ૧ ૨ ૩ ૪ ૧૦ ૫ ૬ ૭ ૮
 દત્તે યેન પિના યનેઽપિ હિ ધને મ્યાદુસ્મદ્સ્નઢધય,

૧૫ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૦ ૧૧
 ધીર્ણે યેન ચિનામિકામયિમલે જીલે ચ યોગક્ષયઃ ।

માયામિમાં^૩ કુટિલ^૨શીલ^૧વિહાર^૧વિજાં,
મન્યાન^૭હૃદિ^૫ મુજંગ^૪વધૂં^૬ નવીનામ્ ।

દષ્ટો^૯જનયા^૮ સ્મિતસરોજ^{૧૦}સહોદરાસ્યો,
મોહં^{૧૪} નયે^{૧૫}ચદિતરાન્મધુરં^{૧૭}દ્રુવાણં^{૧૧ ૧૨} ॥ ૪૨ ॥

અર્થ:-કુટિલ શીળના એટલે દુરાચારના વિહારમાં ચતુર
એવી માયાશ્પી સર્પિણીને અમો હૃદયમાં વિચિત્ર પ્રકારની
માનીએ છીએ, કેમકે એનાથી ડંખાએલો માણસ વિકસ્વર
અએલા કમળ સમાન મુખવાળો થયો છતો, તથા મીઠાં મીઠાં
વચનો બોલતો છતો ઉલટો બીજાને મોહમાં નાખે છે.

(શાકુંલધિમોદિતવૃત્તમ્)

વિશ્રંભં^૬ મુજંગીય^{૨ ૪} જીવિતનું^૩ વ્યાહં^૭નિ^૧ યા^૫ દેહિનાં,
યા^૮ સૌહાર્દમપાકરોતિ^{૧૩ ૧૪ ૧૧ ૧૮} શુચિનાં^૬ સ્પર્શો^{૧૨}ઽશુચીના મિથ ।
યા^{૧૫} કૌટિલ્યકલાં^{૨૧ ૧૯ ૨૦ ૧૮} કલામિથ^{૨૨ ૧૭ ૧૬} વિધોઃપુષ્પાતિ^{૨૩ ૨૫ ૩૦ ૨૮ ૩૧} પદ્મઃ સિત,
સ્તાં^{૨૬} નિર્મોલમિવોરગઃ^{૨૭ ૨૮ ૨૯} શ્વનગર્નિ^{૨૩ ૨૫ ૩૦ ૨૮ ૩૧} માયાં ન કો મુંચનિ ॥

અર્થ:-સર્પિણી જેમ જીવિતને, તેમ માયા એટલે કપટ
માણસોના વિશ્વાસને હણે છે, તથા અશુચિ પદ્મોના
સ્પર્શ જેમ ખવિવતાને તેમ તે મિત્રાઈને દૂર કરે છે.

^{૨૭} ^{૧૮} ^{૧૮} ^{૧૭} ^{૨૧} ^{૨૭} ^{૨૩}
 નતે ચેન વિના ચ દુસ્તરનપઃસ્તોમે ચ કાશ્યોદયઃ,
^{૩૧} ^{૨૭} ^{૨૮} ^{૨૫} ^{૨૬} ^{૨૪} ^{૨૮} ^{૩૦}
 કાર્યસ્તત્કલ્મિચ્છુભિઃ શુભતરે ભાવેઽગ્ર ભવ્યર્લયઃ ॥

અર્થઃ:-જે સહ્યાવવિના ઘણા ધનનું દાન દેવાથી પણ તે
 દુઃખેકરી સહન કરી શકાય એવું નકામું ખરચ થાય છે,
 તથા તે ભાવસિવાય ઇચ્છિત અને નિર્ભગ એવું શીયજ
 ખાગવાથી પણ કેવળ લોભોનોજ ફાય થાય છે, તેમજ ભાવ-
 વિના આકરા તપનો સમૂહ કરવાથી પણ કેવળ દુર્જગપણાનોજ
 ઉદય થાય છે, માટે એવી રીતના અત્યંત શુભ ભાવમાં તે
 તે કાર્યોના ફળની ઇચ્છાવાળા ભવ્ય લોકોએ આસક્તપણું કરવું.

^૧ ^૩ ^૧ ^૪ ^૭ ^૬ ^૫ ^૬
 શ્રીદર્શનિ દદતામુપતિ દધનાં શીલં ચ ભોગક્ષયઃ,
^{૧૨} ^{૧૧} ^{૧૦} ^૯ ^{૧૩} ^{૧૪} ^{૧૬} ^{૧૫}
 સંકલેશઃ સુજતાં તપશ્ચ પટતાં કંઠે ભવેત્ કુંઠતા ।

^{૧૯} ^{૧૮} ^{૧૭} ^{૧૦} ^{૨૩} ^{૨૧} ^{૨૧}
 પૂજ્યાનાં નમતાં ચ માનમથર્ન દુઃસ્વં થૃતે ચિન્નતાં,
^{૨૧} ^{૨૫} ^{૩૧} ^{૩૦} ^{૩૨} ^{૨૭} ^{૨૮} ^{૨૪} ^{૨૨}
 મર્ત્યવં ન કર્થ કરોપિ સુપરે ભાવે મનસ્વિન્ ! મનઃ ॥૧૮॥

અર્થઃ:-દાન દેવાથી લક્ષ્મીની હાનિ થાય છે, શીયજ
 ખાગવાથી લોભોનો ફાય થાય છે, તપ કરવાથી કલેશ થાય છે,
 ભજવાથી કંઠગોચ થાય ॥, નમન કરતાં પૂજ્યોના માનની
 હાનિ થાય છે, તેમજ વૃત્ત ધાત્વ કરવાથી દુઃખ થાય છે.

અને શુકલપદ્મ સંગ ચન્દ્રની કળાને તેમ તે કુટિલતાને
એટલે વક્રપણાને પોષે છે; એવી શુભ ગતિને અટકાવનારી
માયાને, સર્પ સંગ પોતાની કાંચગીને ઊડે છે તેમ કાણ
ઊડતો નથી ? અર્થાત્ સાધુજનો ઊડે છે.

યૈ કૌટિલ્યકલ્પાકલ્પાપકુલાસ્તૈ સંતપ્તે^૧ ક્ષિતૌ^૨,

યૈ દ્વાર્પા^૩ર્જિવયર્ચવીર્યસદનૈ^૪ તૈ કેચિદ્વ્ય^૫ પ્રયમ્^૬ ।

લભ્યંતે^૭ હિ પદૈ^૮ પદૈ^૯ ફલભરંનમ્ના^{૧૦} દરિદ્રદુઃખાઃ^{૧૧},

સંપ્રીણન્^{૧૨} ભુવનાનિ^{૧૩} વેદાલ્પલ્પરત્નો^{૧૪} હિ કલ્પદ્રુમાઃ^{૧૫} ॥૪॥

અર્થ.—કપટની કળાના સમૃદ્ધમાં કુશળ એવાતો આ પૃથ્વીમાં
અનેક હોડો છે, પણ મનોહર એવી આર્જવતાના ઉત્તમ
વીર્યના સ્થાનરૂપ તો વિરલાભ હોયછે; કેમકે હજોના સમૃ-
દ્ધાથી નમેલાં તુચ્છ વૃક્ષો તો પત્રલે પત્રલે મળે છે, તથાપિ
પોતાના ઉત્તમ હજોથી ત્રણે જગતને ખુશી કરનાર કદપટલા
તો અદપ્ત હોય છે.

(અનુષ્ટુપજૂલમ)

ઊનાયા^૧ ઇય માયાયાઃ^૨, સંપર્ક^૩ મુંચ મુંચ^૪ વૈ ।

દમ્યરો^૫ઽપિ નરો^૬ મૂર્તે^૭, યન્મેગાહ^૮ મીનતાં^૯ મજેન્^{૧૦} ॥

અર્થ.—તો માણી ? પાર્વતીના સંગની માફક માયાને મંગ

એવું માનીને પણ હે મનસ્વિન ? (હે બુદ્ધિમાન ?) તું ઉત્તમ
લાવમાં મનને કેમ બેડતો નથી ?

નીરૈજે^૧ચ^૨ સરઃ^૩ સરોરુહમિવામોદન^૪ શીતાંશુનાં,^૭
^૬તુંગીયાં^૬વુજયંધુને^{૧૦ ૧૨}ચ દિવસઃ^{૧૧} કુંભીય^{૧૪ ૧૫} દાનાં^{૧૩}વુના ।
^{૧૬ ૧૮ ૧૭}પુત્ર-ચ^{૨૦ ૨૧ ૨૨} કુલં^{૨૩} કુરંગનયના^{૨૪} મર્ત્તે^{૨૫}વ ઘત્તે^{૨૬} શ્રિયં,
 માવેન^{૨૭} પ્રથુરા^{૨૮}વિ પુણ્યપદુના-પ્રોહ્લાસમીતા^{૨૯} ક્રિયા ॥૨૯॥

અર્થઃ—નળથી જેમ સરોવર, મુગંધિથી જેમ કમળ,
 ચન્દ્રથી જેમ રાત્રિ, સૂર્યથી જેમ દિવસ, મહથી જેમ
 હસ્તિ, પુત્રથી જેમ કુળ, તથા ભરતારથી જેમ સી શોભાને
 પારણ કરે છે તેમ ઘણી એવી પણ ક્રિયાભાવથી પુણ્યની
 પદુતાના પ્રોહ્લાસને પ્રાપ્ત થઈ છતી ભક્તીને પારણ કરે છે

કૈશ્વિદાનમદાયિ^૧ શીલમમલં^૨ ચાપાલિ^૩ કૈશ્વિત્તપઃ,^૭
^{૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩}કટં^૬ કૈશ્વિદ^{૧૪} ધાય્યકારિ^{૧૫} વિપિને^{૧૬} કૈશ્વિલિયાસોડનિશમ્ ।
^{૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦ ૨૧ ૨૨}કૈશ્વિરુપાનમધારિ^{૨૩} કૈશ્વિદનચક્ષાપૂજિ^{૨૪} દેવવ્રજો,
^{૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦}યત્તેપાં^{૩૧} કલમાપિ^{૩૨} ચાપરનરસ્તદ્ધાયવિસ્ફૂર્જિનમ્ ॥ ૩૦ ॥

• નિશોધિનો નિશા નિર્ધ, રૂપામા મુંગોતમા તમી
 રતિ નામનિશાનમ્.

૩. બાપીજી દેવે કેમકે જંના સુંગમી (પદો પાર્વતીના મંગમી)
 સંસ્કારવાનને પણ (પદો મદાદેવને પણ) બપુંકરપણું-મીઠાપણું
 ધારણ કરવું પડ્યું છે.

સ્રોતઘર-(શાસ્ત્રચિકીટિતગ્રુતમ)

^{१ १ ६ ८ ३ २ ५}
 नाशं यो गणमां करोति रजसां ब्रानोऽनिलानामिव,
^{१५ २ १४ १६ १२ ११ १० १३}
 ब्रामं यो महमां तनोति वयसां पातः शराणामिव ।
^{२३ १७ २२ २६ २० १८ १८ २१}
 शोभां यो वयसां दिनस्ति पथसां गृष्टिर्यनानामिव,
^{२७ २५ २६ २८ २९}
 न्यस्तवाकृत्यकरीडकुम्भगरभं लोभं शुभंयुर्मय ॥ ४६ ॥

અર્થ:-જે લોભ, પવનનો સમૂહ જેમ રજના સમૂહને, તેમ યશના સમૂહનો સંદાર કરે છે, તથા જાણીતું પકડું જેમ જીંદગાનીને, તેમ જે લોભ યોગના તેજને વાસ આપે છે, તેમજ મેઘની વૃષ્ટિ જેમ પાણીને ડાળી નાંખે છે, તેમ જે લોભ વચનની યોભાનો નાશ કરે છે, તથા જે કરવા યોગ્ય કાર્યરૂપી હસ્તિના કુલસ્થાને ભેદવામાં અણપદ નામના પશુ સમાન છે એવા લોભને ત્યજીને હું પ્રાણી ? તું કલ્યાણયુક્ત શા ?

किं ध्यानमुत्पद्यमुद्रणचर्णः किं चन्द्रियाणां जय-
नन्नुत्पद्यमुद्रणचर्णः पुनः प्रत्यपनः किं मेदमां ओदनं ।

અર્થ:-કેટલાકોએ જ્ઞાન લીધું, કેટલાકોએ નિર્ભગ શિયા પાડ્યું, કેટલાકોએ તપનું કષ્ટ સહન કર્યું, કોઈકે નિરંતર વનમાં વાસ કર્યો, કોઈકે જનોએ ધ્યાન ધર્યું, તથા કેટલાકોએ નિર્ભગ દેવ સમૂહને પૂજ્યો, પરંતુ તે સમમનું ફળતો બાવ મુજબ બીજાઓને મળ્યું; માટે તેમાં બાવનું પ્રાગત્ય બહુવું.

(ધર્મતતિલકાવૃત્તમ્)

સિદ્ધાંજન^૧ જનિતયોગિજનપ્રભાવે,^૧

ભાવે^૨ ષદંતિ^૩ વિદુષાં^૪ નિવહ્ના^૫ નવીનમ્^૬ ।

સિદ્ધો^{૧૨} ભવેન્મનસિ^{૧૮} સંનિહિતે^{૧૦} ષદસ્મિન્,^{૧૨}

પદ્મન્^{૧૪} જર્ગતિ^{૧૪} મનુજો^{૧૩} જગતામદૃષ્યઃ^{૧૬ ૧૭} ॥ ૩૧ ॥

અર્થ:-યોગીજનો પ્રત્યે ઉત્પન્ન કરેલા પ્રભાવને પંડિત-જનો નવીન પ્રકારનું સિદ્ધાંજન^૧ કહે છે, કેમકે તે બાવરૂપી સિદ્ધાંજનને મનમાં ધારણ કરવાથી મનુષ્ય સિદ્ધ થઈ ત્રણે લોકોને જોતો થકો પોતે તો ત્રણે લોકોથી અદૃશ્ય થાય છે.

^૧સાધારણ જનન તો આખમાં ધારણ કરાય છે, પરંતુ બાવરૂપી અંજન તો હૃદયમાં ધારણ કરવાથી અદૃશ્ય રહીને જગતને જોવાનું જે માટે તે આશ્ચર્યજનક મિશ્રાંજન છે.

કિં યાંચાં જનિતશ્રમઃ પરિચયઃ કિં જલેશયુક્તેર્વન-
 મોદ્દોમોઽન્વિલદોષપાંપણપટુર્જાગર્નિન્નિસ્તેતિભઃ ॥

અર્થ:-હે પ્રાણી ? સમગ્ર દોષાને પાપણ કરવામા સમય
 તથા દુઃખના સ્થાનરૂપ એવા લોભ ભે ચિત્તમા ભગને
 જ્યો છે, તે પછી મુખરૂપી કમગને સુદિન કરવામા સમય
 એવા ધ્યાનથી શુ થવાનું છે ? તેમજ હન્દિરૂપાને છતવાથી
 પણ શુ થવાનું છે ? અથવા કં-છાને ગ્રાધનાર તથા વ-ગ્રીને
 એટલે શરીરના પુષ્ટપણને શાધનાર એવા તપા તપવાથી
 પણ શુ થવાનું છે ? તથા સમયુક્ત એવા વચનોના પરિણ
 મથી પણ શુ ? અને કવેશયુક્ત એવા મનાના પરિચયો
 વડે પણ શુ થવાનું છે ? અર્થાત્ કર્મ પણ નહિ.

સં ર્ધર્મકનિકેતનં સં સુખદશ્રેણીષુ વૃદ્ધામણિઃ,

સ પ્રાગલ્ભ્યપરાનુભવસુખગઃ સં ધ્યાનધુર્ધુવજઃ ।

સ શ્રેષ્ઠઃ સં પુણ્યવાન્સં જુનિઃ સં સ્થાપનોયઃ સનાં,

દેનાગણ્યગુણાલિ પલ્લિકલ્પભો લોભો મૃદા સંભિભઃ ॥

અર્થ:-અગણિત સુલેખી મંત્રિરૂપ પેલડીનો ન્યાય કર
 વામાં હરિસમાન લોભને જે માણસ વિદ્યે કરીને અટકા
 વ્યે. તે, તે માણસ સિદ્ધાન્તસ્ય એક સ્થાનરૂપ છે, તે માણસ

ક્રોધહાર.

^૩સ્કંધા^૧ ^૩બુદ્ધમહોરુદ્ધસ્ય^૪ ^૬કુમતેઃ^૫ ^૬સૌર્ધાં^૭ ^૮નિવંર્ધોઽહસાં^૯
^{૧૦}યોધો^{૧૧} ^{૧૨}દુર્નયમૂષતેઃ^{૧૩} ^{૧૪}કૃનકૃપારોધોઽપ્રમોધો^{૧૫} ^{૧૬}હૃદામ્ ।
^{૧૭}દ્યાધાં^{૧૮} ^{૧૯}ધર્મમૃગે^{૨૦} ^{૨૧}યધો^{૨૨} ^{૨૩}ધૃતધિયાં^{૨૪} ^{૨૫}ગંધો^{૨૬} ^{૨૭}વિપટ્ટીરૂપા,^{૨૮}
^{૨૯}મંધો^{૩૦} ^{૩૧}દુર્ગતિપદ્ધતૌ^{૩૨} ^{૩૩}સમુચિતઃ^{૩૪} ^{૩૫}ક્રોધો^{૩૬} ^{૩૭}વિહાતું^{૩૮} ^{૩૯}સતામ્ ॥૩૨॥

અર્થે-બુદ્ધરૂપી વૃક્ષના થડ સમાન, દુર્ણુદ્ધના મહેલ
 તુલ્ય, પાપોના કારણ સરખો, અન્યાયરૂપી રાજાના થોડા
 સમાન, કયાને અટકાવનાર, હૃદયને નહિ પ્રભોધકરનાર,
 ધર્મરૂપી મૃગજાને મારવામાં પારધિ તુલ્ય, ધૈર્ય અને બુદ્ધિનો
 નાશ કરનાર, આપદારૂપી વૃક્ષોના ગંધ સમાન, તથા દુર્ગતિમાં
 પાડવાને અંધ ભરોળર એવા ક્રોધ ઉત્તમ માણસોએ ત્યાગ
 કરવા લાયક છે.

(યમગતિવિધાનમ્)

^૩વાયુર્યયા^૪ ^૫જલમુચ્યાં^૬ ^૭સમિષાં^૮ ^૯યથાગ્નિઃ,^{૧૦}
^{૧૧}મિદ્ધો^{૧૨} ^{૧૩}યથા^{૧૪} ^{૧૫}કરટિનાં^{૧૬} ^{૧૭}તમસાં^{૧૮} ^{૧૯}યથાકઃ ।
^{૨૦}હસ્તી^{૨૧} ^{૨૨}ગથાવનિરુદ્ધાં^{૨૩} ^{૨૪}ગયમાં^{૨૫} ^{૨૬}યથોષ્ણાઃ,^{૨૭}
^{૨૮}દાક્ષમ્પથા^{૨૯} ^{૩૦}પ્રજામનાય^{૩૧} ^{૩૨}દામો^{૩૩} ^{૩૪}ગથાણામ્ ॥૩૩॥

મુશટોની પકિઓમાં આગવાન છે, ધ્યાનની પુંચરીને ધારણ કરવામાં સમર્થ છે, પુણ્યવાન અને પવિત્ર છે, તથા તે માણસ ઉત્તમ માણસોને પ્રશંસા કરવા લાયક છે.

(યમન્તતિલકાવૃત્તમ્)

મંત્રી^૩ વિમુંચતિ^{૨૨} સુહૃદ્ધિનયં^૨ વિનેયઃ^૫,

સેવાં^૬ ચ^૧ સેવકજનઃ^૭ પ્રણયં^{૧૧} ચ^૨ પુત્રઃ^{૧૦} ।

નીતિં^{૧૩} નૃપો^{૧૨} વ્રતમૃપિશ્ચ^{૧૬ ૧૪} નપસ્તપસ્વી,^{૧૮}

લોભાભિમૂતહૃદયઃ^૧ કુલજોઽપિ^{૧૯} લજ્ઞામ્^{૨૦} ॥૪૯॥

અર્થ:-લોભથી પરાભવ પામેલું છે હૃદય જેનું એવો મિત્ર મિત્રાચારીનો ત્યાગ કરે છે, શિષ્ય વિનયને ત્યજી દે છે, ચાકર ચાકરીને છોડી દે છે, પુત્ર નમ્રતાને પરિહરે છે, રાજા નીતિને ત્યજે છે, મુનિ મતને ત્યજે છે, તથા કુલીન માણસ પણ લજ્જાને ત્યજે છે.

(સમ્પરાવૃત્તમ્)

લોભાંભોજાલિશીતચુતિરહિમરૂચિઃ^૧ પુણ્યપાથોજપુંજે^૩,

શુદ્ધધ્યાનૈકસૌધઃ^૪ પ્રગુણગુણમણિશ્રેણિમાણિક્યપરવાનિઃ^૫ ।

શ્રયોવલ્લ્યાલવાલઃ^૬ કલિમલકમલારામસંહારહસ્તી,^૭

તૃણાકૃણાદિમંત્રો^૮ વિજનુ^{૧૩} હૃદિ^{૧૨} મંનામેષ^{૧૧} મંનોપપોયઃ^{૧૦} ॥

અર્થ:-મેઘનો નાશ કરવામાં જેમ વાયુ, કાષ્ટોનો સંહાર કરવામાં જેમ અગ્નિ, હસ્તિઓનો નાશ કરવામાં સિંહ, અધ-કારનો પ્રત્યક્ષ કરવામાં જેમ મૂર્ચ, વૃદ્ધોનો સંહાર કરવામાં જેમ હસ્તિ, તથા પાણીનો નાશ કરવામાં જેમ શ્રીમદ્ગુણગવાન ઊ, તેમ ક્રોધનો સંહાર કરવામાં સમના સમર્થ ઊ.

(દિગ્વિજીવલય)

તપઃપૂરં પાથીગુણમિષ મગ્નસંહરતિ યઃ.

ઘૃપઃવૈલિં મુસ્તાંકુરમિષ પરાહઃ સ્વત્તિ યઃ ।

સુદૃઢાં નાજીં નિમિષ પયોજે નપતિ યઃ.

સર ઘોષઃ સરાટોષઃ પ્રવિજાતિ મગ્નં ચેતરિ વિષુ ॥

અર્થ -પવન જેમ વરસાદને તેમ જો ક્રોધ લપના સમૂહને હરે છે, તથા વરાહ (બુદ્ધ) જેમ મેઘના અંકુશને તેમ તે દયાની કોટને સમૂગ દબેરી નાખે છે, તથા હિમ જેમ કમળનો ગંભ તે ગિરિવાસીનો નાશ કરે છે. જેવો તે આટલો સહિષ ક્રોધ, મેં મનુષ્યનેના વિનયમાં પ્રવેશ કરી કરી શકે છે ? અર્થાત્ તે પ્રવેશ કરી શકતો નથી.

“તપઃપૂરં પાથીગુણમિષ મગ્નસંહરતિ યઃ”

અર્થ:-સાબરૂપી સૂર્યવિકાસી કમળોની એલિનો સંહાર કરવામા ચન્દ્ર સમાન, પુણ્યરૂપી કમળના સમુદ્રને વિકસવર કરવામા મૂર્ચ બરાબર. શુદ્ધ ધ્યાનના એક મંદિર તુલ્ય, ઉત્તમ શુભગતરૂપી મલિઓની એલિઓને ઉત્પન્ન કરવામા માલિની ખાજી બરાબર, કલેશ અને મલિનતારૂપી કમળના બગીચાનો નાશ કરવામા હસ્તિસમાન, તથા તુલ્યરૂપી કાળા નાગને વશ કરવામા મત્રતુલ્ય, એવો આ મંત્રોનો પાપ એટલે પુણિ સજ્જનોના હૃદયમા દાખલ થાઓ ?

(વિષ્ણુદાસ-શારૂલવિષ્ણુદાસનૂત્તમ)

તેનાયાદિ^૧ યજઃ^૨ પ્રમિદ્ધિપટ્ટઃ^૩ પ્રાચારિ^૪ યાત્રોત્સવ^૫
^{૧૧ ૧૦ ૧૪ ૧૧ ૧૫ ૧૮ ૧૭}
 સ્તીર્થાનાં^૬ જ ગમ્મામમોદિ^૭ હૃદય^૮ પ્રાણોદિ^૯ પાપપ્રથ^{૧૦}
^{૧૨ ૨૦ ૨૨ ૨૧ ૨૪ ૨૩}
 શ્રેયઃ^{૧૧} શ્રેણિરયાપિ^{૧૨} ધંત્રામદને^{૧૩} જારોપિ^{૧૪} ધર્મધ્વજો,^{૧૫}
 યેના^{૧૬} પૂર્જિ^{૧૭} પદટયી^{૧૮} દિતવતી^{૧૯} વિત્રોઃ^{૨૦} પચિત્રાત્મનોઃ^{૨૧} ।

અર્થ:-જે માણસે પવિત્ર એવા પિતા માતાના હિતક બંને ચરણોને પૂજ્યા છે, તેણે આ જગત્ત્મ. પોતાના વશ જાહેર પડંડા વગાડાવ્યો છે, તીર્થોની યાત્રાનો એને કર્યો છે, સજ્જનોના હૃદયને આનંદિ કર્યું છે, પાપો વિન્તાર દૂર કર્યો છે, કલ્યાણની પરંપરા મેળવી છે, તેણે પોતાના કુળરૂપી માસાદ ઉપર ધર્મધ્વજ આરોપ કર્યો છે. જોગ સદાચર

(શાંતુલચિત્રોદિનવૃત્તમ)

^૬તે ^૭ધન્યા ^{૧૦}અભિવંદનીયમિદ્ ^૮નત્પાદારવિંદક્યં,
^{૧૧}તે ^{૧૩}પાદ્રં ^{૧૨}સકલત્રિપાં ^{૧૬}જગતિ ^{૧૪}તત્કીર્તિર્નરીનતિ ^{૧૭}થ ।
^{૧૮}તન્માહાત્મ્યમસંનિર્મ ^{૧૯}સુરનરા ^{૨૨}સર્વેઽપિ ^{૨૦}તત્લિકરા,
^{૨૧}યે ^{૨૩}કોપઢિપસિદ્ધાવસદશં ^{૨૪}સ્વાંતે ^{૨૫}શમં ^{૨૬}ચિન્નતિ ॥

અર્થ:-જે માણસો કોપરૂપી હૃદયને હણવામાં સિંહના
 બચ્ચા સમાન સમજાને મનમાં ધારણ કરે છે, તેઓને
 ધન્ય છે? તથા આ જગતમાં તેઓના બન્ને ચરણક્રમગો વંદન
 કરવા લાયક છે; વળી તેઓ સમગ્ર લક્ષ્મીઓના પાત્ર છે,
 તથા તેમની કીર્તિ આ જગતમાં નૃત્ય કરે છે, તેમજ તેમનું
 મહાત્મ્ય અનુસ્ય છે; તથા સમગ્ર દેવો અને મનુષ્યો તેમના
 ચાકરો થઈને રહે છે.

(અનુદ્વૃણુતમ)

^૧યતયન્દિર્નવઃ ^૪કોઽપિ, ^૩કોપરૂપઃ ^૫પ્રરૂપિતઃ ।

^૮આંતરં ^૭યસ્તપોવિત્તં, ^{૧૧}મસ્મસાત્ક્રુક્તે ^{૧૨}ક્ષણાત્ ॥૨૬॥

અર્થ:-કોપરૂપી દાવાનળ તો, કોઈક નવીન પ્રકારનોજ
 (અર્થાર્થકારક) જણાવેલો છે, કેમકે જે આંતરીક તપરૂપ
 ધનને પણ ક્ષણવારમાં બાળીને ભસ્મ કરે છે.

૧૨ ન સ્વર્ણાદિપરિમદ્ગદ્ગદિલતાં, ધત્તે ચ ચિત્તે કાચિન્, ૧૧
 ૨૮ ૨૬ ૨૫ ૨૪ ૨૩ મંમેન્યો ગુરુરેષ દોષવિમુક્ત્યઃ, મંસારપાગંચ્છુમિઃ ॥૭૭

અર્થ:-જે ગુરુ જીવોની ક્ષિંસા કરતા નથી, મુખાવાદ
 બોલતા નથી, ચોરી કરતા નથી, સ્ત્રીઓના ભોગો ભોગવતા
 નથી, તેમજ મનમાં કોઈપણ વખતે મુરત્તુદિકના પરિમદ્ગદ્ગદ
 લોહપ્રપાને ખાસ કરતા નથી, એવા નિર્દોષ ગુરુને સ સાર
 તરવાની ક્ષમિષ્ટાવાળા માણસોએ સેવવા ભોધ્ય.

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯
 યે વ્યાપારપરાયણાઃ પ્રણયિની-પ્રેમપ્રવીણામ્ યે,
 ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪
 યે ધાન્યાદિપરિમદ્ગદ્ગદ્, સર્વામિલાપાદ્ય યે ।

૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦ ૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪
 યે મિથ્યાવચનપ્રપંચચતુરા-યેઽહર્નિશં ભોજિન-

૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪
 ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦ ૪૧ ૪૨ ૪૩ ૪૪
 સ્તે સેવ્યા ન ભવોદયૌ કુગુરવઃ, સન્નિદ્રપોના દયા ॥

અર્થ:-જેઓ વ્યાપારમાં તત્પર રહેલા છે, સ્ત્રીઓના
 પ્રેમમાં પ્રવીણ થયા છે, ધાન્યાદિકના પરિમદ્ગદ્ગદ સ્થાન તુર
 છે, સમગ્ર વસ્તુઓના જ્ઞાત્રુ છે, મિથ્યાવાદના પ્રપંચમાં
 ચતુર છે, તેમજ જેઓ રાત્રિદિવસ સ્નાનમઃ આચરતા છે,
 એવા કુગુરુઓને આ લવરૂપી સમુદમાં દુઝાડવાને ઊદ્દેશ
 વડાળી મમાન જાત્રીને સેવવાઈ નરિ.

અર્થ વેગથી, અથા વિદ્વાન્નાથી, મુનિ શાસ્ત્રથી, શિષ્યોના સમૂહ વિનયોથી તથા કુળ લંઘન પુત્રથી શોભે છે. તેમ ૬,૭૮ ન્યાયોથી શોભે છે.

નીતિઃ કીર્તિયધૃચિત્ત્રામસદનં, નીતિઃ પ્રમિદ્ધેપુરા,
 નીતિઃ પુણ્યધરાગિપ્રિયતમા, નીતિઃ શ્રિયાં મંગલઃ ।
 નીતિઃ સદ્ગતિમાર્ગદીપકલિકા, નીતિઃ મન્વી શ્રેયસાં.
 નીતિઃ પ્રીતિપરંપરાપ્રસચિની, નીતિઃ પ્રતીતિઃ પદમ્ ॥

અર્થ:-નીતિ તે કીર્તિરૂપી સ્ત્રીને વિજ્ઞાસ કરવાનું મંદિર છે, પ્રતિદિને ધારણ કરનારી છે, પુણ્યથી સંતોષી બ્રહ્મી પદસાળી છે, લક્ષ્મીના સમ કરાવનારી છે અદ્વિતિના માર્ગમાં દીપકની શિખા સમાન છે, કથાઓની બ્રહ્મી બહેન છે, પ્રીતિની પરંપરાને ઉપસ કરનારી છે. તેમજ તે વિશ્વાત્મનું સ્થાન છે.

પૂજ્યોપાસ્મિન્નાદરાંડ્યમનરં, નો ધંધના ધર્મિણાં.
 શર્યા શાષ્ઠ પુરતઃપ્રમોરનુચિત્ત-ન્યાગોન્નુરાગો નિજઃ॥
 સંગઃ સાંપુષુ નિત્યકૃત્યકરણે, સ્નેહઃ સ્વદૌષમિરિત્તિ-
 ર્દીવાનાધજનેષુ શોષકર્ણે. ન્યાયોડ્યમજ્ઞા શર્યામ ॥

યે વિશ્વામયદે ચ મે પ્રતિમુખો-નિર્ગાણજાનોપૈઃ,

યે પા'યોગનિદુર્ગમાર્ગગમન-દારપ્રવેજાગૈર્ભાઃ ।

ધર્મોધર્મહિતાહિનપ્રકટન-પ્રાપ્તપ્રસોદામ મે,

તે મેન્યા અવવાર્ગિયૌ મુગુર્યૌ-નિદિગ્દ્રપોતા દ્યૌ ॥

અર્થ:-જેઓ વિશ્વાસના સ્થાનરૂપ છે, અને જેઓ જાણુ
શુધ્ધ આપવામાં સાક્ષિબૂત છે. અને જેઓ નીચ ગનિતા
દુઃખે કરીને ગમન થઈ શકે તેવા માર્ગમાં ગમન કરવાના
દાર પ્રત્યે પ્રવેશ કરવામાં આગ્રી ભુંગળ સમાન છે, તેમજ
જેઓ ધર્મ, અધર્મ, હિત, અહિત વિગેરે પ્રગટ કરવાથી
આનંદ મેળવનારા છે, એવા ઉત્તમ ગુરુઓને ભવરૂપી સમુ-
દ્રમાં છિદ્ર રહિત અખંડ વડાણ તુલ્ય જાતરીને સેવવા

(ધર્મતત્ત્વકાવ્યનમ)

વૈદાનગીલતપસાં ફલમાપ્તુમીહા,

સ્વર્ગાપવર્ગપુરયોઃ પથિ નેષિયાસા ।

વાંછા ચ ચેત્સુકૃતદુઃકૃતયોર્વિવેકે,

મેન્યઃ સમાધિનિધિરેષ ગુમ્ફાદાયૈઃ ॥ ૬૦ ॥

અર્થ:-પૂજ્ય વડિલોની સેવા, નીચ માણસો પ્રત્યે અનાદરભાવ, ધર્મી માણસોને નહિ કમવાપણું, સ્વામિની પ્રત્યે પમા સત્ય વાણી, અનુચિત કાર્યોનો ત્યાગ, સગાંઓની સાથે પ્રીતિ, સાધુઓની મુગ્ધતા, નિઃશર્કર્મોનું કદવાપણું, પ્રતાપી પુરુષોની સાથે સ્નેહ, તથા દીન અને અનાથો પ્રત્યે ઉપકાર એવી રીતનો સમજનોનો ન્યાયમાર્ગ છે.

પંડુન્યદ્વાર.

ચંત્વાપાપચયં ચિકીર્ષસિ રિપો-મૃદ્ધિ ક્રમૌ પિત્સમિ
 વલેશર્ચસમમ્મીપ્સસિ પ્રથમનં, મર્ચાંગસાં દિત્સમે
 મુઃકીનિ પ્રજિહીર્ષસિ પ્રનિપદં, પ્રત્યશ્રિયં લિપ્સસે,
 મર્ચદ્ર પ્રવિષેદિ તન્પ્રિપ્સમે, પંડુન્યગ્ન્યં મનઃ ॥ ૭૩

અર્થ:-હો બહાણ મિત્ર ? એ તું પાપોનો નાશ કરવાને હચ્છતો હોય, શત્રુના મરણ ઉપર પણ મૂકવાને અર્થાત્ શત્રુઓનો પ્રત્યક્ષ કરવાને ચાહતો હોય, કલેશનો સંહાર કરવાને હચ્છતો હોય, અમય અપગમીને દૂર કરવાને મરણ દાય, પગલે પગલે અપદ્વિતને હરવાને હચ્છતો હોય, તો મારું જનોએ તું ત્હારા જ નને ગુમડીથી સદિત કર ? અર્થાત્ હાઈપત્નુ કથલે કાલની ચાલી કરીમ નહિ.

અર્થ:-જો જ્ઞાન, શ્રીંગ અને તપના ફળને મેળવવાની ઇચ્છા હોય, અને સ્વર્ગ તથા મોક્ષ નગરના માર્ગમાં જવાની જો મરજી હોય. તેમજ પુણ્યપાપનો વિવેક એટલે તક્ષાવત માતૃવાની જે આકાશ હોય, તો સમાધિના જાહારૂપ તે મુશરૂને ઉત્તમ માતૃંગાને મેલવા એમ્ભલિ.

દેવદાસ-(શાકુંલવિવ્રોહિતવૃત્તમ.)

જ્યોતિર્જાલમિયાન્જિનીમિયમમં. પ્રીતિર્ન મં મુંચનિ,
 શ્રેયઃશ્રીર્મેયતીહ મત્સદ્દયરી, જ્યોત્સ્ના મુખાંશોરિયી,
 સૌભાગ્યં તમુપૈતિ નાથમયનેઃ, મેનેય મં કાંશ્રનિ,
 સ્વર્ગત્પ્રાપ્તિમુનાથદોયતરુણં, યોઽર્થો વિચિત્તેઽર્હતામા।

અર્થ:-જો માતૃસ શ્રી અન્ધિંતપ્રમુની પૂજા કરે છે, તેને મૂર્તિને જંમ જ્યોતિનો સમૂહ તેમ પ્રીતિ છેડવી નથી, તથા ચાહની જંમ ચાહની, તેમ કાયાળની સરખી તેની સદ્દયરી થાય છે, તેમજ રાજા પ્રત્યે જેમ ને ૧૧, તેમ નાભાગ્ય તેની સમીપમાં આપે છે, તથા યુવાન પુરૂષને જેમ સ્ત્રી, તેમ સ્વર્ગ અને મેલની વચ્ચે તેને મેલે છે.

મં શ્રદાળ્યઃ કૃતિનાં નનિઃ મુકૃતિનાં, નં મ્મૌતિ તેનાત્મનાં-
 ધંશોઽશોભિ નમંનિ યોજિતકરાન્મર્મ્મ વ્રજા મુમુજામ।

નામો નીરગતં ન મર્પણપને, પીયૂષપુરઃ પ્રમા-
 યતુર્નાભ્યુદયશ્ચ પશ્ચિમગિરો, ચણ્ડી ન ચ વ્યોમનિ,
 ન સ્થર્ગ્ય પયને જરો ન મમ્તા-મુર્યોગતઃ સ્પાશ્વભા,
 દૌર્જન્યે યજ્ઞનાં તથા નદિ ભરઃ, સૌમત્વિષાં સૌદરઃ॥

અર્થઃ—નં/મ અગ્નિમ કમગા. મર્પની શુદ્ધામા અમૃતનાં
 સમૂહ, અસ્તાવગપર સુષનાં ઉદય, આકાશમઃ પેલડી, પવ-
 નમાં નિયરના, તથા મારવાડ દેશમા કડપવૃક્ષ હોનું નથી,
 નેમ દુર્જનતામા ચન્દ્ર સમાન ઉજ્જવળ યજ્ઞનો સમૂહ ખરે-
 ખર થનો નથી

તન્મંપત્તિમનુશ્ચમં પ્રકટયન્, કીર્તિં ચ કુર્વન્ કલિં,
 પ્રાણાન્ પ્રાણાભૃતાં હરૈશ્ચ શુકૃત્ત્વે, મૃત્યું ચિત્તન્વૈસ્તૃપામ્
 આરોગ્યં ચ મિલ્લપ્તપધ્યમશનં, વિષાં ચ નિદ્રાં દપત્
 કાંક્ષત્યેષ યદીહતે શુભગનાં, પશૂન્યમામૃત્રપન્ ॥૭૮॥

અર્થઃ—તે માણસ લોકોની ચાલીઓ કરતો છતો નાભાઅ
 પણને ઇચ્છે, તે માણસ ઉદમ વિનાજ સંપદાને ઇચ્છે છે,
 કંડાસ કલપા કરતો થકો કીર્તિને ઇચ્છે છે, પ્રાણીઓના પ્રા-
 ણને હરતો થકો શુભને ઇચ્છે છે. લલ્યાને મારણ કરી

નાચવાને ઇચ્છે છે, કુપથ્ય લેખન કરી નિરોગીપણાને
ઇચ્છે છે. તથા નિદ્રા લેતો છતો વિદ્યાને ઇચ્છે છે; અર્થાત્
ઉપરોક્ત સમગ્ર અસંભવિત છે.

(યમગ્નતિલ્લકાવૃત્તમ્)

ધર્મ^૪ ધુનો^૫તિ વિધુનો^૬તિ ધિયાં^૭ સમૃદ્ધિ^૮,
શ્લઘા^{૧૦}યાં સિનો^{૧૧}તિ ચ ટુનો^{૧૨}તિ દયા^{૧૩}વિલાસ^{૧૪}મ્ ।
ચિતાં^{૧૫} ચિનો^{૧૬}તિ ચ તનો^{૧૭}તિ મનુપ્રતાપ^{૧૮},
મૌખ^{૧૯}્યં ચિનો^{૨૦}તિ ચ નૃણાં^{૨૧} પિશુન^{૨૨}ત્યમેન^{૨૩}ન્ ॥૬૦॥

અર્થ:-આગ્રીયાપણ માણુમાના ધર્મનો નાશ કરે છે, છુ-
દ્ધિની સમૃદ્ધિને દૂર કરે છે, કીર્તિને ગમી જાય છે, હયાના
વિલાસને દુઝાવે છે, ચિતા ઉપજાવે છે, શરીરને તાપ
આપે છે, તથા ક્રોધને વધારે છે.

(શાન્તિવિક્રોધિતવૃત્તમ્)

મૌનાગ્ન્યાદિય મુંદરી^૧ મુચિનયા^૨-દિગ્દેવયોધિઃ^૩ શ્રિયા^૪,
મુગ્ધોગાદિય માહમાદિય મહા-મંત્રાદિમિદ્ધિઃ^૫ પુનઃ^૬ ।
ર્વાયુપાદિય નૌઋજત્યમચિરાન્^૭, પૂજા^૮ ચ પુણ્યાદિય,
મૃત્યુજીવિનિવરણં^૯ નરં^{૧૦} પિશુનના-ગ્માગાદુષ્ટાગચ્ચસિ ॥૬૦॥

દરેતો રહે છે, તથા સૂયશી જન્મ ગતિ, તેમ તેનાથી દુઃખ
ચરણે તો નામનું જ દરે છે

(શિશ્યચિંતાશ્રુતમ)

પર્યેધારાકારા, ધ્યમનશિશ્યરિષ્યુત્તમચયને,

યમેતઃ સંયેત-મિત્તિદિવશિયમંપત્તિયુષ્મેઃ ॥

મયાંમોધી પોતઃ, મુકુતકમલનાં જ મરમી,

જિનેંદ્રાણામર્ચા, પ્રથિતચિમવાનાં જ મદનમ ॥૬૨

અર્થ:-જિનેંદ્રપ્રખ્યાની પૂજા, સાતે વ્યસનોડપી પચ
તને જોડવામાં વજની ધારા મમાન છે, દનમચરૂપી વળને
વિકાસર કરવામાં વચનં રુપુ મરમી છે, દેવયોગ મને
મોહની સંપદાડપ મુવાન પીને જોડાવવામાં નહેન તુલ્ય
છે, ભવરૂપી મમુદને તરવામાં નાચ મમાન છે, પુણ્યરૂપી
કમલોને ઉપદા કરવામાં નહેવર અડાવ- છે, તેમજ પિત્તાર
પામેતા વેલવેલા મમાન મમાન છે.

(શિશ્યચિંતાશ્રુતમ)

નૃપઃ પ્રાટોપશોષા, ન જ કરમુગલે, શાપથપ્રાદિચિનં,

માંતાવાંતમ માર્કો, ન જ મુકુતકમલે, મદનશોપદમદન ॥

અર્થ:-સૌજનાથી જેમ ગુદરી. ઉત્તમ વિનયથી જેમ
વિદ્યા, હૃદયથી જેમ જ્ઞાનીના પ્રેમ, નાહસથી જેમ મહા
મત્રાદિકની સિદ્ધિ, અમૃતથી જેમ તુરં નિરોગીયલું, તથા
પુરુષથી જેમ મહાદાહ મળે તેમ આપ્રિને ત્યાગ કરવાથી
માણસને સુશયમાન કીર્તિના અમુક પ્રાપ્ત થાય છે

સામગ્ર્યદ્વાર.

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
પન્પંકોઽપિ નેરંજમાન્ડકલકે. કસ્તૂરિકાભાવભાક્,
૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨
કાચોઽપ્યામર-પુ મૃપસુદગ્ધાં. હીરોપમાં યાતિ યત્ ।
૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯
પત્કાચોઽપિ રસાલજાલશિખરે. નામ્રાક્ષનામદ્નુતે,
૨૦ ૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬
તત્સંગાન્મહતાં ભવંત્યપિ ગુર્જ-ર્દીના ગુણાનાં મુદ્દમ ॥

અર્થ:-રાખના કણાટરથગમા કાચ પણ જે કરતુરીના
ભાવને વાળનારો થાય છે, તથા શણિચાના આયુષ્યોમા
કાચ પણ જે હીરાની ઉપખ્યાને પ્રાપ્ત કરે છે, તેમજ અવાના
વૃદ્ધના શિખર ઉપર રહેલા કામરો પણ જે કોપકપણને
બળે છે, તે સમમ ઉત્તમના સમથી થયેલું છે, માટે એવી
રીતે હુલ્લીન કાલુરો પણ ઉત્તમ પુરુષોના મનસંગથી
શુભોના સ્થાનપ થાય છે

પાપાપાપલિતાહિતપિપ્પમા-પ્રેયોઽમિપેદેતર-

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦
જોગાસ્તેષ્ટુમાન્મદ્નુતે-જોકે વિદેકે મતિઃ ।

^{૧૩} યાનાસીના ^{૨૦} ન મૂર્તિ-^{૧૮ ૨૪ ૨૧} નં ચ ^{૨૨} નયનયુગં, ^{૨૩} કામકામાભિરામં,
^{૨૧ ૨૭} હાસ્યોત્ફુલ્લો ^{૨૫} ન ગલ્લો, ^{૧ ૨ ૨૬ ૨૮ ૩૦} સમયમવભિદો-યસ્ય દેવઃ સ સેવ્યઃ॥

અર્થઃ—ભય યુક્ત બલને લેદનારા એવા જે દેવની બહુટી
 આટોપ સહિત ઢાપવાળી નથી, જેના બન્ને હસ્તો
 આપચક્રાદિકથી ચિહ્નિત થએલા નથી, જેના ખોખા સ્ત્રીથી
 શોભિતો થયો નથી, જેનું સુખકમળ ઢાપ કે પ્રસાદવાયું
 નથી, જેની મૂર્તિ કેઇ પણ પ્રકારના વાહન ઉપર બેઠેલી
 નથી, જેની બન્ને આંખો કામની ઇચ્છાથી મનોહર થએલી
 નથી, તથા જેના ગાંઠો હાસ્યથી પ્રકુલિત થયા નથી, તે
 દેવજ સેવવા યોગ્ય છે.

વિનયદ્વાર.

^{૨૫ ૨૬} કેનાઽકારિ પ્રશસ્યા, ^૨ શશિનિધયલિમા, ^૧ પરિણાં ચ પ્રવર્હે,
^{૭ ૮} યદ્દં ચિત્રં વિચિત્રં, ^{૧૦} જલરુહપટલે, ^{૧૧} સારસૌરભ્યસંપત્ ।
^{૧૨ ૧૩ ૧૪} દુર્ગ્યે સ્નર્ગ્યે સિતાયા-મસમમધુરિમા, ^{૧૫ ૧૬ ૧૭} પદ્મપાણૌ પ્રતાપઃ,
^{૨૦ ૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪} નૈર્મલ્યં સાનુકૂલ્યં, ^{૨૫ ૨૬} પયસિ ચ વિનયઃ, ^{૨૭} પુંસિ સદંશજાતે ।

અર્થઃ—અંદમાં પ્રશંસનીક સ્વેનના કોણે કરી છે? તથા
 મધુરનાં મનોહર પીંછામાં વિચિત્ર ચિત્ર કોણે બનાવ્યું છે?
 તેમજ કમળોના સમૃદ્ધમાં મનમોહક યુગધિની મંપલા કોણે

ધૂનાં^૩ ચેતસિ^૬ કાંદિગિકદરિણી^૫ નેત્રેવ^૬ નેઠઃ^૭ પ્રિયા,^{૧૨}
 ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬
 તત્સત્સંગમમંગરંગરસિકાઃ, મેવધ્વમાત્મપ્રિયાઃ॥

અર્થ:-અલંગ રંગમા રસિક તથા આત્મા છે પ્રિય
 જેમને એવા છે પ્રાણીઓ? યુવાનોના મનમાં દિલ્લૂહ
 થયેલી હરિણી સમાન ચંચળ આંખોવાળી સ્ત્રી જેમ પ્રિય છે,
 તેમ તમારી પાપ, ધર્મ, દ્વિત, અદ્વિત, પ્રિય, અપ્રિય,
 અભિધેય, અનભિધેય, ક્ષેય, અક્ષેય, તથા શુભ અને
 અશુભના અંતરને જાણવાના વિવેકમાં જો પુરી હોય, તો
 તમે સજ્જનોને સંય અંગીકાર કરો?

કીર્તિ^૩ કંદલયત્યર્થ^૪ દલયતિ, પ્રહ્લાદમુલાસય,^૫
 ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩
 ત્પાપાસં નિરૂણઽનુદ્ધિવિભવં, સૂતે નિશેતે રિપૂત ।
 ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦ ૨૧ ૨૨
 -ત્રયેઃ સંચિનુતે ચ ધંધુરધિષં, ધત્તે વિધત્તે મયં,
 ૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧
 ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦
 કિં કિં કલ્પલતેવ નૈવ તનુતે, સઘઃ સતાં સંગતિઃ ॥

અર્થ:-સજ્જનોની સંગત કીર્તિને નવપદ્મવિત કરે છે, પાપનો
 નાશ કરે છે, આત્મદને ઉત્પન્ન કરે છે, ધ્રમને રોકે છે બુદ્ધિનાં
 વેલાવને ઉત્પન્ન કરે છે, યતુઓનો સંહાર કરે છે, કથાઓને
 એકત્ર કરે છે મનોહર બુદ્ધિ આપે છે, તથા ભાવને આચ્છા-
 દિત કરે છે, એવી રીતે સજ્જનોની સંગતિ કલ્પલતીની

મૂળી કે ? દુધમાં બિઠાણ ખેાળી કરી દે ? ત્યારબાદ અ
ખીઠાણ હોળે જલનાવી કે ? જયંત અગાધ ખેાળે જલ ને
કે ? તથા પાણીમાં અનુકૂળ નિર્મલતા હોળે, રૂં, રૂં
લેખજ ઉપામ કુળમાં ઉપલબ્ધ થઈ, તથા પુરુષમાં વિષય
મુકો કે ? અર્થાત્ દુધકેદળમાં જગ્યામાંથી જ રૂં, રૂં

भिष्मपानां गगनां पर्यानिधिष्यान्-मोक्षदः
 देवानां प्रिदिवं हृणां वसुमती, विष्णोश्च-
 भास्वः पृथिवीं च नृणां दिवी-भोगं च-
 वासाः स्वर्गं च विनयः, इति ह्येषां

[illegible]

मै रानी भरण-दि भुवि न हटू, सो भन के दुर्गा उभे
मै रानी हव न का रहति कह दुर्गा-सो भिन्न हव सो न ।

માણક નિરતર શું શું ઉત્તમ કાર્યે નથી કરતી ? અર્થાત્ સમય ઉત્તમ કાર્યો કરે છે.

(વસન્તતિલકાવૃત્તય)

સંગારસતાં પ્રથિતબુદ્ધિસમૃદ્ધિ સિદ્ધે,-

રત્નભઃ પદે સમુપસાંત્યપમાનનીપાઃ ।

પદ્મમુદ્રાસંતુલ્યપિ સૌરભસારપુષ્પ,-

સંગાઘાતંતિ મુકુટેષુ નરાધિનાથાઃ ॥ ૮૪

અર્થ:-વિસ્તાર કર્યો છે જુદીની સંપદાની સિદ્ધિ જેણે, એવા સત્સંગથી નીચ પાત્ર ઉંચી પદવીને પામે તેમકે શુભંધ મુદ્રા ઉત્તમ પુષ્પોના સંગથી મુનરના જુને પત્ર દાન્યો પોતાના મુકુટોમા ધારણ કરે છે.

(શારૂલબિંબોદિતકૃતય)

દક્ષે ચેદ્રસનાઃ પતિઃ પલ્લભુનામાયુષ્ પાપોઝમ્,

સ્થયે નિર્જરભૂષરઃ સુરગુર્ગીઃ કૌશલ્યે પાતુલમ્

સર્વજ્ઞત્વમુમાપન્નિચ રજનીરાજઃ કલ્યાઃ પેદાભાઃ,

રતોર્નુર્તોસ્પદયે ક્ષમેન મહતાં ચે સંગમઃ સ્યુર્ગુણાઃ

અર્થ:-કલ્પજનોના સંગથી જે શુદ્ધો ઉત્પન્ન થાય છે અનેની મૃત્તિ કલ્પને તે, એ મેલનાય પોતાની કલ્પ

રૂપોપચિન્તો ન સિંધુરવર-ચંચાધિરુદ્ધશ તન્.
માર્ગ્યં સમુપેન્તિ યદ્વિનયિના. ભૂપાભિરામઃ પુમાન્ ।

અર્થ:-વિનયરૂપી ભૂપણુથી મનોહર થએલો માણુસ જે
માઘ્યને પામે છે, તે મામાઘ્યને મુત્તર્વના આંખૂણોથી
ભિન્ના ગરૂરવાળો, પુષ્પોની માગાઓથી ભૂવિત થએલો,
તીની દાદોથી મનોહર હૃદયવાળો, તથા દિવ્ય વસ્ત્રોવાળો
તે મામાઘ્યને પામી શકતો નથી, તેજ રૂપવંત માણુસ
તે મામાઘ્યને મેળવી શકતો નથી, તથા હૃદયિના
ધપર આડડ થએલો માણુસ પણ તે મામાઘ્યને પ્રાપ્ત
શકતો નથી.

(યમન્નતિલકાવૃત્તમ્)

અન્યગુણરત્નમલંકરણર્નરાણાં,
યદ્યસ્તિ ચેદ્વિનયમંડનમેકમંગે ।

આયાન્તિ નાયકમિવ ધ્વજિનીજના યન્,
સર્વે ગુણાઃ સ્વયમિદં હૃદયે વહન્નમ્ ॥ ૬૦ ॥

અર્થ:-ફક્ત એક વિનયરૂપ આખૂણુજ જો અંગપર
રહ્યું કર્યું હોય, તો પછી બીજા ગુણોરૂપી આખૂણુની
ધ્યોને કંઈ જરૂર નથી. કેમકે હૃદયમાં તે વિનયને ધારણ

આપે, બ્રહ્મા પાતાનું આયુષ્ય આપે, મેઢપર્વત પાતાની
સ્થિરતા આપે, બૃહસ્પતિ વચનોનું અતુલ્ય કૌશલપણ
આપે, ઉમાપતિ સર્વગ્રામ્યું આપે, તેમજ ચન્દ્ર જો પાતાની
મનોહર કળાઓ આપે, તોજ તેની સ્તુતિ થઇ શકે.

મનઃશુદ્ધિદ્વાર-(સમ્પ્રગમનમ્)

^૧ઘેઠા^૨ચો ^૩નિર્વિકારા ^૪યદિ ^૫જામનિમૃતે ^૬નેત્રપત્રે ^૭પવિત્રે,
^૮ગાત્રે ^૯સદ્ધ્યાનમુદ્રા ^{૧૦}યદિ ^{૧૧}યદિ ^{૧૨}ચ ^{૧૩}ગતિમંદમંદપ્રચારા ।
^{૧૪}ક્રોધાદિનાં ^{૧૫}નિરોધો ^{૧૬}યદિ ^{૧૭}યદિ ^{૧૮}ચ ^{૧૯}વનેઽવસ્થિતિઃ ^{૨૦}પ્રીતિપૂર્ણા,
^{૨૧}ફલેશાવેશપ્રવેશચ્છિદિહ ^{૨૨}હૃદિ ^{૨૩}તદા ^{૨૪}સ્વરમભ્યેનિ ^{૨૫}શુદ્ધિઃ॥

અર્થ:-હે પ્રાણી ? જો, વાણી વિકાર સંહિત હોય, નેનો
સમતાયુક્ત હોય, પવિત્ર એવા ગાત્રપર એટલે મુખપર ઉત્તમ
ધ્યાનની મુદ્રા હોય, ગતિ મંદમદ પ્રચારવાંથી હોય,
ક્રોધાદિનો નિરોધ હોય, તથા પ્રીતિપૂર્વક જો વનમાં સ્થિતિ
હોય, તો હવેશના આવેશના પ્રવેશને છેડનારી મનની શુદ્ધિ
પાતાની મેળેજ હૃદયમાં પ્રાપ્ત થાય છે.

(શિશ્વરિર્જામૃતમ્)

^૧અસૌ ^૨ભસ્માભ્યંગઃ ^૩કિમુ ^૪કિમુત ^૫ભૂમી ^૬ચિદ્ગુરુનં,
^૭જટાટોપઃ ^૮કોઽયં ^૯કિમુ ^{૧૦}યપુરિદં ^{૧૧}નિર્વિચમનમ્ ।

કરનાર માણુમની પાને, મનાપનિ પ્રત્યે નં/મ નેનાના મા
જુમે, તેમ સમમ જુમે પોતાની મેગેજ આવી પડેનાં છે.

(અનુષ્ટુપજૂલમ)

પ્રેમપાત્ર પ્રજાયેતે, વિનીતાઃ પઞ્ચયોઽપિ દિ ।

તન્માગ્નિનય ત્થાય, સ્વીકાર્યઃ કાર્યયોઽર્ષિર્દઃ ॥ ૭૦ ॥

અર્થ:-વિનયવાળા પશુઓ પણ પ્રેમના પાત્રપ થાય
છે, અર્થાત્ બહુજ જ્ઞાતા લાગે છે, માટે પોતાના કાર્યમાં
અનુર જોવા માણુમોએ તે વિનયનોજ સ્વીકાર કરેલા

શ્યામજી- (દ્વાર્કલલિખોદિતજૂલમ)

પ્રાણા ગાંતુ મુરેન્દ્રશાપરુષઃ, સંપત્તયઃપ્રાપિરા-

સંશારાઃ વિશ્વપુત્રમિધ્રમણી-શુભ્યાઃ સમા શુદ્ધિર્દઃ ॥

તારુણ્યાદિયુગુણા ગિરિનદી-યર્ગકપારિપ્લવાઃ,

પીર્નઃ પેદિદૃદઃ તુનીનિયનિતા-સગમિર નિઃસુ ॥ ૭૧ ॥

અર્થ:-પર્વાતમાં થતા હંદુનુપ સમાન સ્વપ્ન કરી
વાળા પ્રાણી બધે આશ્વા બનેલા ? અથવા ન પડાવેલા પણ
બધે બાળી બનેલા ? પાણીના પરપેટા સુખ વિના, ડુબ
મિથ. તો બધે ન જાયેલા બધે આશ્વા બનેલા ? તેમજ પણ

કચાલોચઃ કોડ્યે પ્રચુરતપમાં કિં ચ તપનં,
 ન ચેચ્ચેતઃ શુદ્ધિઃ સુકૃતમફલીકાર કરણમ્ ॥ ૮૭ ॥

અર્થઃ—એ પુણ્યને મક્કા કરવાના કારણરૂપ બોલી મનની શુદ્ધતા ન હોય તો શરીરે ભરમના યોગવાથી શું થવાનું છે ? તેમજ પૃથ્વીપર લોહવાથી પણ શું થવાનું છે ? જટાને આટોપ ધારણ કરવાથી શું થવાનું છે ? શરીરને વસ્ત્ર રદિત રાખવાથી શું થવાનું છે ? માથા વિગેરેના વાગનો લોચ કરવાથી શું થવાનું છે ? તથા ઘણા તપો તપવાથી પણ શું થવાનું છે ? અર્થાત્ મનની શુદ્ધિ મિવાય ઉપરોક્ત સર્વ આત્મકાર્યોનું કરનાર નથી.

। વર્મેનનિવૃત્તિવાનુભવ ।

સ્થર ધ્રમન્ જગતિ ચિત્તનિષ્ઠાકરોડ્યં,
 યૈર્યચિત્તઃ સુકૃતમૃત્યુમનોજમેષ્ટઃ ।

તેષામદોષમુગ્ધપોષિણિ મિહિમૌષે,

થામઃ સદા સમજનિષ્ઠ મમાથિભાજામ્ ॥ ૮૮ ॥

અર્થઃ—મમતાને ભજનારા એવા જે માણસોએ, જ્યનમા સ્વેચ્છાયાત્મી જમણ કરવા ચિત્તરૂપી રાક્ષસને પુણ્યનાં કાર્યોરૂપી મનોદર મંત્રોએ કરીને યચિત રહેલો છે. તે

તમાથી પડતી નદીના વેગ સમાન ચચગ એવા શરીરના તાદ્દય આદિ ગુણો પણ લહે ચાડ્યા જાઓ ? પરંતુ કીર્તિને કીડા કરવાના વનસમાન નીતિરૂપી સ્ત્રીને સંગ કદાચ લાંગા કાઢી પર્યન્ત રહે ?

(અનુષ્ટુપ્શ્લુકમ)

^૧યથોપાર્થવિના ^૩નિઘ્ના-^૪ચનીમેતિ ^૫નદીયહઃ । ^૬

^{૧૦}સ્વયં ^{૧૦}નયન્તોઽખ્યર્ણં, ^{૧૧}તથાખ્યેતિ ^{૧૩}શ્રિયાં ^૮ભરઃ ॥૭૨॥

અર્થ:-એમ નદીનો પ્રવાહ ઉપાય વિનાજ નીચી જમીન પ્રત્યે જાય છે, તેમ લક્ષ્મીનો સમૂહ પણ ન્યાયવંત માણસની પાસે પોતાની મેળેજ જાય છે.

(શાકુંલવિગ્રોદિતશ્લુકમ)

^૧સંયંધી ^૨પ્રણયઃ ^૩સરઃ ^૪કુચલયઃ, ^૫સેના ^૬ચ ^૭રંગદુહયઃ,

^૮સ્ત્રીયાદુચલયઃ ^૯પુરી ^{૧૦}ચ ^{૧૧}નિલય-^{૧૨}નૃત્યં ^{૧૩}ચ ^{૧૪}તાતાલયઃ ।

^{૧૫}ગંધર્વકા ^{૧૬}રયઃ ^{૧૭}સમા ^{૧૮}મુહુર્દય-^{૧૯}રાત્તગ્રન્થો ^{૨૦}યાદાયઃ,

^{૨૧}કાપ્યાયો ^{૨૨}વિનયઃ ^{૨૩}કૃત્તં ^{૨૪}ચ ^{૨૫}તનય-^{૨૬}રામાનિ ^{૨૭}મૃપો ^{૨૮}નયઃ ॥

અર્થ:-એમ સગાં મુંજાંધીઓ પ્રીતિથી, મનેતર કમળોથી, સેના ઉચ્છગના અશ્વોથી, સ્ત્રીઓના દન્ત ચુડીઓથી, નગરી મનોહર મહેલોથી, નૃત્ય “ તાતા ચડ ” ક્રિયાદિક તાડોથી,

માણસોનેા સમગ્ર યુજોને ચોપણ કરનારા એવા મોક્ષાપી
મંદીરોમાં નિરંતર વાચ થએલો છે.

(ઉપજાતિવૃત્તય)

^૧ વિના ^૪ મનઃ શુદ્ધિમ^૨ કોપ^૩ ધર્મ,^૫

^૧ કર્મો^૨ ણિ^૩ કુ^૪ વં^૫ જ^૬ પિ નૈતિ^૭ સિદ્ધિમ્^૮ ।

^{૧૪} દા^{૧૫} મ્યાં^{૧૬} વિના^{૧૭} કિં^{૧૮} મુકુરં^{૧૯} કરેણ,^{૨૦}

^{૧૨} વહ^{૧૩} જ^{૧૪} પી^{૧૫} ક્ષેત^{૧૬} જનઃ^{૧૭} સ્વરૂપમ્^{૧૮} ॥ ૮૯ ॥

અર્થ:-મનની શુદ્ધિવિના સમગ્ર ધર્મકાર્યોને કરતો એવો
પણ પ્રાણી મોક્ષમાં જઈ શકતો નથી, કેમકે હાથમાં આરીસો
પકડીને કરતો એવો પણ પ્રાણી આંખોવિના ચોપાનું
સ્વરૂપ જોઈ શકતો નથી.

(શાફલચિકીટિતવૃત્તય)

^૧ વૃત્તી^૨ મુક્તિમ્^૩ મુગી^૪ દશો^૫ યદિ^૬ મનઃશુદ્ધિ^૭ વિધાતું^૮ રતિ,^૯

^{૧૧} સ્તત્સ્વર્ણ^{૧૨} રમણી^{૧૩} જને^{૧૪} ચ^{૧૫} હૃદયં^{૧૬} રક્ત્યં^{૧૭} પ્રલુભ્યત્સાથે^{૧૮} ।

^{૧૪} પતહ્લોમમરાભિમૂતહૃદયે^{૧૫} ન^{૧૬} સ્વાર્થસાર્થપ્રવા,^{૧૭}

^{૧૧} પ્રાદુર્ભાવમુપૈતિ^{૧૨} ધાંવર^{૧૩} રુદ્ધાં^{૧૪} રોદ્ધઃ^{૧૫} શિલાયામિવ^{૧૬} ॥ ૯૦ ॥

અર્થ:-હે મિત્ર ! મુક્તિાપી ઝીને વશ કરવામાં હતી -

સમન મનની શુદ્ધિને ધારણ કરવાની જો તને ઇચ્છા હોય,
તો મુવર્ણ અને મનોહર એવી સ્ત્રીમાં લોભના તારા હૃદયનું
તારે રક્ષણ કરવું જોઈએ; કેમકે લોભના સમૂહથી પરાભવ
પામેલા હૃદયમાં શિષ્ટાભા જેમ કમજનુ ઉગવું તેમ. આ-
ત્માર્થના અમૃદના વિસ્તારની ઉત્પત્તિ થતી નથી.

(યમત્તનિમજ્જાકૃતમ)

ભત્તિ^૧ ભનત્તિ^૨ વિનયં^૩ વિનિહત્તિ^૪ તૃષ્ણાં^૫,

પુષ્ણાતિ^૬ તર્જયતિ^૭ વર્ગમર્જયવીર્યમ્^૮ ।

પૂજાં^{૧૧} પરામયતિ^{૧૨} નીનિમષાકરોતિ^{૧૩};

ચૂતં^{૧૪} ચિદ્દરશન^{૧૫} તથાચમનાચ્ચમૃતમ્^{૧૬} ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:-તે પ્રાણીઓ ! જે જુમારકર્મ બળિને તોડી
પાડે છે, વિનયનો નાશ કરે છે, તૃણને પુષ્ટ કરે છે,
મનોહર તથા નિજિહ એવા વીર્યની તર્જના કરે છે, પૂજનો
એટલે કીર્તિનો પરાભવ કરે છે, તથા નીતિને દૂર કરે છે,
એવા નાના પ્રકારના દુઃખના માર્ગને ઉત્પન્ન કરનારા જુમારને
તમે દૂર કરો !

(કાર્ત્તવિર્કાદિતપૂતમ)

ચન્ધ્યાં^{૧૦} ધાન્નિ^૯ યર્ષુ^{૧૧} વિધાય^{૧૨} મ કુર્ધીપુર્યઃ^{૧૩} મુતાનીહતે^{૧૪},

શંપાપાતમુપેત્ય^{૧૫} પર્વતપતેઃ^{૧૬} પ્રાણાન્ન^{૧૭} મ ચ પ્રેષમનિ^{૧૮} ।

^૧યે ^૫નીરં ^૬ચિપિચંતિ ^૭નિર્દોશમં ^૮કુંજે ^૯ચ ^{૧૦}યે દોગ્ધે,
^{૧૨}યે ^{૧૧}વાટનન્તિ ^{૧૪}તૃણાનિ ^{૧૩}કાનનમુચિ ^{૧૬}ધ્રામ્યન્તિ ^{૧૮}યે ^{૧૧}ઋત્નિદામ્
^{૧૦}યે ^{૧૨}ચ ^{૧૧}સ્વરચિદ્દારમારમુગ્ધિમા ^{૧૩}નિર્મલયો ^{૧૬}જન્નયો,
^{૧૪}હત્યા ^{૧૨}નાન ^{૧૩}મૃગયામુ ^{૧૬}કાઃ ^{૧૮}સમભવકાર્યધ્રેષુ ^{૨૧}નાભ્યાગતઃ॥

અર્થ.—જે બિચારા નિરપરાધી વનવાળી યમુના અરણ્ય-
 બોનું પાત્રી પીએ છે, બાટ્રીમા મુઠ્ઠા રહે છે, ધામ બાગે
 ખાય છે, વનની ભૂમિમા નિરતર જમણુ કરે છે, એવી રીતે
 રોજી સ્વેદાદિથી મનોદુઃખિદારથી મુખી થએલાં છે,
 તેઓને શિકારમા દાગીને કયો માણસ નરકનો પરાણે
 થયો નથી ?

(૩૫જાનિવૃત્તમ)

જીવાન્ પાતાં ચપ્પ મર્મોઽનુભૂતાં,

અપચ્ચર્મર્મઃ સમુપેતિ જાનિમ્ ।

• આગેટર્મઃ ઉટકંમાપદાં કાઃ,

કૌમુદૈનાપિ કરોતિ ધીમાન્ ॥ ૧૩૬ ॥

અર્થ.—જે શિકારમાં એ-ર, બગચર, અને સ્વચંદ્ર
 દાગુનામ શિકારીઓના પ્રાણ પુરુષાર્થો દાગિ પાને રે, એ-

સચ્ચિદ્રામધિભ્ય નાવમુદયેઃ કૂર્ણં ચ કાંક્ષત્યમૌ,
 કૃત્વા^૪ કંતવકૌતુકં પ્રકુર્ણે^૩ ચિત્તસ્પૃહાં^૬ યો જહઃ^૫ ॥૧૨॥

અર્થ:-જે મૂર્ખ માણસ જુગારના મિયતું કોનુક કરીને
 ધનની ઇચ્છા કરે છે, તે કુશુદ્ધિનો સરદાર ઘરમાં વાંઝણી
 શ્રી રાખીને પુત્રોને ઇચ્છે છે, મેદુપર્વત ઉપરથી અંપાપાન
 કરીને તે પ્રાણીની ઇચ્છા રાખે છે, તથા છીદ્રવાળા
 બહાણમાં બેસીને તે કિનારે પહોંચવાની ઇચ્છા કરે છે.

ધ્રાતૃન્^૪ ભૂતમરાભિમૂત^{૨ ૩} હવ યલ્લુબ્ધો^૧ દશા નેક્ષતે,
 ભક્તોક્તિ^{૧૨} શૃણુતે^{૧૪ ૧૩ ૮} ન ચ^{૧૧} ઉચરિતવચદત્તચિત્તઃ^૬ પુમાન્^{૧૦} ।
 લજ્ઞામુજ્ઞતિ^{૨૧} મધ્યમૂછિત^{૨૮ ૨૯} હવાસક્તઃ^{૧૭ ૧૫ ૧૬} યત્ર^{૨૦} દૃતં,
 દૃતં^{૨૧} ચિત્તવિનાશનં^{૨૫ ૨૬ ૨૪ ૨૩} ત્યજ^{૨૭} સતે^{૨૮} તન્મૂર્ચમગ્રીમિવ ॥૧૩॥

અર્થ:-જુગારમાં આસક્ત થએલો માણસ, જાણે બૂતોના
 સમૂહથી પરાભવ પામેલો હોય નહિ, તેમ જાણ્યોને તો
 આંખેથી જોતો પણ નથી, તેમ તે જુગારમાં રહેલા ચિત્ત-
 વાળો માણસ તાવ ચઢેલા માણસની માફક સેવકના વચનોને
 પણ સાંભળતો નથી, વળી તે જુગારમાં લીન થએલો માણસ
 મદિરાપાનથી મત થએલાની માફક તુર્ક લજ્જાનો પણ

દુઃખના સમૂહ સરખા ચિકારને કીડા માત્રથી પણ કયો
બુદ્ધિમાન આવશે ? અર્થાત્ નજ આવશે.

ચોરીદ્વાર- (શિમ્વરિણે.વૃત્તમ)

^૨ પ્રદારો ^૧ યજ્ઞાર્યસ્તદનુ ^૩ ગિરસો ^૪ મુંદનમથો, ^૫ ^૬

^૭ ગ્વરારોપાદોપસ્તદનુ ^૮ ચ ^૯ જગદ્ગાલિમદ્દનમ્ । ^{૧૦}

^{૧૧} તતઃ ^{૧૨} શૂલારોહો ^{૧૩} ભવતિ ^{૧૪} ચ ^{૧૫} મનો ^{૧૬} દુર્ગતિગતિઃ,-

^{૧૭} વિચાર્યેન ^{૧૮} ચૌર્યાં ^{૧૯} ચરણચરિતં ^{૨૦} યુચ્ચતિ ^{૨૧} ન ^{૨૨} કઃ ॥૧૧૬॥

અર્થ:-જે ચોરી કરવાથી પ્રથમ તો લાકડી આદિકથી
માર પડે છે, પશ્ચાત્ ગધેડા ઉપર બેસવું પડે છે, બાદ
હુનિયાની ગાળો સહન કરવી પડે છે, ત્યાર પછી શૂળી ઉપર
ચઢવું પડે છે, તેમજ તેથી છેવટે દુર્ભતિમ જવું પડે છે,
એવી રીતના ચોરીના આચરણની દશા વિચારીને તેનો
કયો ઉત્તમ જન ત્યાગ ન કરે ?

^૧ નૃણાં ^૨ પ્રાણા ^૩ યાજ્ઞા ^૪ યદનઘયજો ^૫ યજ્ઞદમલઃ, ^૬ ^૭ ^૮

^૯ કુલાચારો ^{૧૦} યજ્ઞાનુષમમદિમા ^{૧૧} યચ ^{૧૨} ગરિમા । ^{૧૩} ^{૧૪}

^{૧૫} યજ્ઞાનાં ^{૧૬} યત્કોલિયદમમનમા ^{૧૭} રૂપરચના, ^{૧૮}

^{૧૯} ધનં ^{૨૦} તથારાત્તં ^{૨૧} નિમ્બિલમપિ ^{૨૨} તઃ ^{૨૩} મંદનમિદમ્ ॥૧૧૭॥

त्याग करे छ; भाटे छ मित्र ' नृपं मज्जननी मित्रा तादीनी
भादक पनना नाम करनारा गुगारने नृ त्यज्छ छ ।

(उपजातिवृत्तम्)

^१ यत्रापदां ^२ घृदमुपति ^३ वृद्धिः, ^४ कंदस्तस्मात्तमिव ^५ पारिवृत्ता ।
^{१५} ^७ ^{१३} ^{१४} ^{१०} ^{११} ^८ ^{१०} ^{११}
त्यजंति तस्मिन् मनीषिमुत्था-नृतं दुराष्टममनुगमायः ॥

अर्थः—ने गुगारमा नृपवाणा नृमनमा नृम दुराष्टान
भूत, तेम दुःखेना समुद वृद्धि पाने छ, केवला दुष्ट
आशयवाता तथा उत्तम जनाशी नहि श्रुति कानेमा
गुगारने, छ पाटो ? तमे केम त्यजना नये ?

(दार्ढ्यविमोहितवृत्तम्)

^३ दयानं ^४ शून्यशूनं ^५ पिटाः ^६ सप्तपराः ^७ गिन्ध्या ^८ घेदपाशनः,

^{११} ^{१०} ^{१३} ^{१४}
पार्ष्ण्याः परमोषिणः परिजनाः कादंबरीपायिनः ।

^{११} ^{१४} ^{१५} ^{१६} ^{१७}
दयापारथ परमियापरिग्रहः त्यागिभ्यः पितृपण्यो,

^१ ^२ ^३ ^४ ^५ ^६ ^७ ^८ ^९ ^{१०} ^{११}
येषां नृतनृणां कथामपि कथं नृत्यात्ममेतैः सुधीः ॥२॥

अर्थः—ने गुगारमोहिन दयान तो कानी विनाम नृ
दया छ, केमोना दयना तो नृजिपरमोहिन दयने, केवला
दयना दयने केमोने केवला दयने, दयने केवला केवला
केवला पाने विनामा दयने केवला केवला केवला केवला

અર્થ:-જે ધન માલુમના બાહ્યપ્રાણ છે, નિર્દોષ યશ
 છે, નિર્ભય કુળાચાર છે, અનુપમ મહિમા છે, મહોદાધ છે,
 કળાઓની કીડા છે, તથા જે અતુલ્યરૂપની રચના છે, એવું
 પારકુ ધન જેઓએ ઘાટેવું છે તેઓએ સમગ્ર હરેવું છે.

(શાંદિલ્યવિષોદિતવૃત્તમ)

^૭યૈરે ^૩નિશ્વજનૈર^{૧૮}કારિ ^{૧૦}કલ્પઃ ^૬કીર્ત્ત્યા ^૬અ ^૬લોકહૃદયી,^{૧૦}
^{૧૧}શૃન્ધ્યૈર્મત્સર ^{૧૧}૩૨ ^{૧૩}૩૩ ^{૧૧}૧૧ ^{૧૬}૧૬ ^{૧૭}૧૭
^{૧૮}મૃત્યૈર્મત્સર ^{૧૮}૩૨ ^{૨૦}૨૦ ^{૨૧}૨૧ ^{૨૪}૨૪ ^{૨૨}૨૨ ^{૨૩}૨૩
^{૨૬}પ્રાણરમિપના ^{૨૬}૩૨ ^{૨૮}૨૮ ^{૨૯}૨૯ ^{૩૦}૩૦ ^{૩૧}૩૧ ^{૩૨}૩૨
^{૩૩}ચિત્રમેન ^{૩૩}૩૨ ^{૩૪}૩૪ ^{૩૫}૩૫ ^{૩૬}૩૬ ^{૩૭}૩૭ ^{૩૮}૩૮
 વિશ્રમેન ^{૩૯}૩૨ ^{૪૦}૪૦ ^{૪૧}૪૧ ^{૪૨}૪૨ ^{૪૩}૪૩ ^{૪૪}૪૪ ^{૪૫}૪૫
 તદ્વચ નરનિઠાઈયેશ્વરીકા નિર્મમે ॥૧૧૮॥

અર્થ:-જે અન્યત્ર ઘાલોકોએ ચોરી કરેલી છે તેઓએ
 જગતના લોકો નાથે જેર કહેવું મે, કીર્તિ સાથે કલેશ
 કરેલો છે, ખન્ને લોકના કાર્યો સાથે મત્સર કરેલો છે, ઉત્સવો
 સાથે વિરહ કરેલો છે, મુખે સાથે અદેખાઈનો ઉદય કરેલો
 છે, પ્રાણે સાથે અપ્રીતિ કરેલી છે, સ્નેહીઓ સાથે અપ્રીતા
 કર્યા છે, ધર્મની મર્યાદા સાથે દ્વંદ કરેલો છે, તથા વિશ્વાસ
 સાથે હાવાહ કરેલો છે

^૪તત્કૃતિ: ^૬કુમુદેન્દુકુન્દકલિકાકર્પૂરપૂરોપમા,
^૮તત્કૃતિ: ^{૧૦}પરમપ્રમોદચિત્તમત્પાવિજ્ઞપાથ:પ્રપા ।

જેઓના પરિવાર હોય છે, પરંતીના પરિચયરૂપ જેઓના
આપાર હોય છે, તથા ધનના નાશગી જેઓની ખ્યાતિ
હોય છે, એવા જીવાડીઓની સાથે ઉત્તમ વૃદ્ધિવાને વાગ
પણ મામલે કરવી જોઈએ ?

મોલકાર,

નિઃશબ્દોત્તિય મીતિરોનિરક્ત મદ્ધવાનભોરંયના,

જાગ્યવ્યવ કથા મૃગા મૃગદંષાં હોતિરંભેદિય ર ।

નિર્જાતિયિય ચક્ષુરંયરયના મંદુરયવૃદ્ધિર્મુગા,

માંગામ્યાદિપુ રંદિપુ પ્રજાગિના રગર્થા મ્લેષ્યામિપુ ॥૧૧॥

અર્થ:-જેના માનુષ્ય પ્રત્યે જેમ માનવની રચના, તેમ
માનવપ્રજા કરનાગણેમાં જ્ઞાનનું મોટેભાગે નિષ્કૃત છે,
તેથી એક ૧ માનવ પ્રત્યે જેમ ગીઓન, કરાણાની ક્રીડા,
તેમ બાળક તુ કરના જોતા પ્રત્યે જેવી રવાની કથા જે
નિષ્કૃત છે, તેથી નદરના પ્રત્યે જેમ વાલમૂકગુણી જે ના,
તેમ મામારનીઆમ, જેદર અનુરૂપની ભૂતિ પણ નિષ્કૃત
છે તેમ જ્ઞાન પ્રત્યે જેમ જેમ પ્રમાણરૂપ પ્રત્યે જેમ
જેમ તેમ તેમ પ્રજા પ્રત્યે ૩૩

દિવ્યઃ કારમુદારનોશ્વિતમય, નેર્ગિર્ગતેર્ગિર્ગતે,

સ્વરૂપા ર્શ્વિતમયુગાદ્યાચરં, મરીચ નેર્ગિર્ગતે ।

હુઃખના સમુદ સરખા શિકારને કીડા માત્રથી પણ કરે।
બુદ્ધિમાન આવડે ? અર્થાન્ નન્ આવડે.

ચીત્તદ્રાવ-(શિશ્વર્ગિણેષુત્તમ)

^૨ પ્રહારો ^૧ ગપ્તવાગ્નસ્તદનુ ^૩ ઝિરમો ^૪ મુંડનમયો,

^૫ ત્વરારોપાદોપમ્નદનુ ^૬ ચ જગદ્ગાલિમદ્નમ્ ।

^{૧૨} તતઃ ^{૧૩} શૂલારોહો ^{૧૪} ભવતિ ^{૧૫} ચ ^{૧૬} તત્તો ^{૧૭} દુર્ગતિગતિ,

^{૧૮} વિચાર્યેમચ્ચૌયાંચરણચરિતં ^{૧૯} સુંચતિ ^{૨૦} ન કઃ ॥૧૧૩॥

અર્થ:-જે ચોરી કરવાથી પ્રથમ તો લાકડી આદિકથી
માર પડે છે, પશ્ચાત્ મહેડા ઉપર બેમણુ પડે છે, બાદ
દુનિયાની ગાળો સહન કરવી પડે છે, ત્યાર પછી ગૂળી ઉપર
ચઢવું પડે છે, તેમજ તેથી છેવટે દુર્ભતિમ જવું પડે છે,
એવી રીતના ચોરીના આચરણની દશા વિચારીને તેને
કરે। ઉત્તમ જન ત્યાગ ન કરે ?

^૨ સૃણાં ^૪ પ્રાણા ^૩ વાહ્યા ^૧ યદનઘયગો ^૬ યચ્ચદમલ્લઃ,

^૭ કુલાચારો ^{૧૧ ૧૦} યચ્ચાનુપમમદ્દિમા ^{૧૨} યચ્ચ ^{૧૪ ૧૩ ૧૫} ગરિમા ।

^{૧૭} કલ્પાનાં ^{૧૬ ૧૮ ૨૦} યત્કેલિયદસમનમા ^{૨૧} રૂપરચના,

^{૨૩ ૨૨ ૨૪ ૨૫} ધનં ^{૨૮ ૨૬ ૨૬ ૩૦} તથરાસં ^{૨૭} નિશ્ચિલમપિ નઃ ^{૩૧} મંહનમિદમ્ ॥૧૧૪॥

^{૨૪} મુચત્યા ^{૨૩} ચંદનમિંદુકુંદવિશદં, ^{૨૨} તં ^{૨૧} મૂર્તિરમ્યં ^{૨૫} ગયતે, ^{૨૬}
^૧ સંત્યજ્યાપર ^૩ ભોજ્યમદ્મુતનરં, ^૨ યૈરામિપં ^૪ મુજ્યતે ^૬ ॥૧૭॥

અર્થ:—જે માણસો ખીલ્લું અત્યંત મનોહર બોજન ત્ય-
 છને મંસનુ મપ્રણ કરે. તેઓ માલીઓના મનોહર હારને
 ત્યછને ગજામાં મર્ધને નાખે છે ચન્દ્ર સરળા ગ્રહેદ્દ દૂધને
 ત્યછને તેઓ મૂત્ર પીવે છે, તેમ ચન્દ્ર તથા ટાકર સમાન
 નિર્મળ ચંદનને ત્યછને તેઓ શરીર પર રાખે છે.

^{૧૪} સ્વં જ્વાલાજટિલેન્મલે સ ^{૧૧} વહલે ^{૧૩} ક્ષિપ્યેહતે ^{૧૦} શીતતા,^{૧૨}
^{૨૧} મુત્સંગે ^{૨૦} મુજગં ^{૨૨} નિધાય ^{૧૬} મવિપં ^{૧૭} પ્રાણિતં ^{૨૩} કાંક્ષતિ ॥
^{૨૧} કીર્તિં ^{૨૨} કામ્યન્તિ ^{૨૫} ત્રાકૃતાં ^{૨૩} કૃપણતામામૂઝ્ય ^{૨૬} મ ^{૨૮} ધ્રસ્વથી,^{૨૯}
^{૩૦} યઃકર્તુ ^{૩૧} વરુણામમીપ્યન્તિ ^{૩૨} જહો ^{૩૩} જગધ્વા ^{૩૪} પલં ^{૩૫} પ્રાણિનામ્ ॥

અર્થ:—જે બુદ્ધિ વિનાને મૂર્ખ માણસ પ્રાણીઓનું મંસ
 બણજુ કરીને દયા કરવાને ઇચ્છે છે, તે માણસ જ્વાળાઓથી
 વ્યાકુળ થએલા મોટા અગ્નિમાં પોતાના શરીરને દે'ડીને
 શીતગતાને આદે છે, તથા ખોળમાં ઝેરી સર્પને રાખીને તે
 છવિને ઇચ્છે છે, તેમજ અત્યંત કૃપણપણું રાખીને તે
 કીર્તિને ઇચ્છે છે.

परशोद्धार-(शार्दूलविकीरितवृत्तम्.)

नो^६ हास्यं^६ सुरनप्रपंचचतुरं^७ नालिगनं^{११} निर्भरं^{१०},
 नयोरोजसरोजयुग्मल(वि)लुठत्^{१३} पाणिं^{१७} प्रमीलामलम्^{१६} ।
 नो^{१४} पिपाधरचुपनं^{१५} स्थिरतया^{१८} कुर्यात्^{२१} पुमान्^२ प्रेयसी-
 मन्येषां^३ रमयन्निकामयक्तिः^५ कामीनि^१ काम्य^{२४} न ताः^{२३} ॥

। अर्थः-कामी भावस परस्त्रीनी साथे विवास करतो छतो ते समये अत्यंत भीडनो भायो तोणीना साथे न भोगना प्रपंचभा योअ ओपुं हास्य करी शक्नो नशी, तोणीने अत्यंत आसिजन करी शक्नो नशी, तोणीना स्तन-दूधी कभगना युग्मपर जराअर छस्तासेच करी शक्नो नशी, अत्यंत सुभायी सारी रीते आजेो गींशी शक्नो नशी, तेमळ स्थिताशी तोणीना जिंज ओटवे पीडा योजा समान छोडनु घुजन पळु लक्ष शक्नो नशी, भाटे तेवी परस्त्रीने भोगयवानी छंछा करची नहि

पौराणां^१ पुरतः^३ प्रपंच्य^५ महिमां^४ दत्तः^८ पितृभ्यां^७ स्वयं,
 यो^१ दत्त्वा^{१२} स्वकरं^{११} करेण^{१०} च^६ घृतः^{१४} मसार्चिपां^{१३} माक्षिकम्^{१४} ।
 नं^{१६} हित्वा^{१८} पत्निमीदृते^{१७} यदितरं^{२४} या^{२३} कामिनी^{२१} कामिनं,^{२०}
 नन्नूनं^{२५} कथमात्ममाद्भवनि^{३०} मा^{२८} स्वच्छंदमंचारिणी॥२२२

તન્મૂર્તિઃ સ્મરપાર્થિવસ્મયશશિસ્વર્ભાણુર્મદ્ભ્રાજતે,
 ચૌર્યં ધર્મુમુચે લસદ્ગુણગણારામકદાવાનલમ્ ॥૧૧૯॥

અર્થ:-જેઓએ ઉણસાયમાન થતા ગુણોના સમૂહરૂપી ભગીયાને ભાગવામાં દાવાનગ સમાન ચોરીનો ત્યાગ કર્યો છે, તેઓની કીર્તિ ચંદ્રવિકાસી કમળ, ચંદ્ર, ડાહ્યર નામના પુષ્પની કળી, તથા કપૂર તુલ્ય ઉજવળ છે, તેમજ તેઓની સ્ફુર્તિ ઉત્કૃષ્ટ હૃદયથી ફેલાવો પામતું જે પવિત્રપણું તેરૂપી પાણીની પરબ સમાન છે, તથા તેઓની મૂર્તિ કામદેવરૂપી રાજાના રૂપના ગર્વરૂપી ચન્દ્રને અસ્ત કરવામાં સક્તિ તુલ્ય થોભે છે.

(ઉપજ્ઞાતિવૃત્તમ)

શ્રીકીર્તિવિસ્ફૂર્તિલતામ્બુવાહં,
 દૌર્ભાગ્યદંન્યામ્બુજસસવાહમ્ ।

વિશ્રંભધારાધરગન્ધવાહં.

વિમુંચ ચૌર્યં દુરિનપ્રવાહમ્ ॥ ૧૨૦ ॥

અર્થ:-અપકીર્તિના ફેલાવારૂપી વેણીને નુદ્ધિ કરવામાં વરસાદ સમાન, દુર્ભાગ્યપણું તથા દરિદ્રતારૂપી કમળને વિક-
 સ્વર કરવામાં સૂર્ય સમાન, અને વિશ્વાસરૂપી મેષને નાથ કરવામાં પવન તુલ્ય, તથા પાપોના પ્રવાહ સદૃશ ચોરી ચોરીને, કે પ્રાણી ? તું નવજીવે ?

અર્થ -કામદેવ જેમ સ્તીથી, મદ્દાદેવ જેમ પાવનીથી, ઉન્ન જેમ મન્દાગ્રીથી, વિપ્ત જેમ લક્ષ્મીથી, વ્યદ જેમ દ્વાદિગ્રીથી, તથા શમ જેમ ગીન્દ્રથી આલિંગન કરાય છે, તેમ કુષિ એ-તે કોદના દાનવાળાં માણુમ પણ મંજીરાથી ક્રૂપા ધનની ઉપજાવ કરીનેજ અને દુઃખોથી આલિંગન કરાય છે

(ઉપજાવિનિવૃત્તય)

પામુ પ્રજન યામિ જનઃ કદાચિ,-

જામ્યાં જ માતર્યપિ મોહમુદઃ ।

અનેકરૂઢોઃ પ્રતિમેચિતારુ,

ચિં તારુ પેદ્યામુ રતિઃ કુભાપ ॥ ૧૦૮ ॥

અર્થ:-જે વેદ્યા સ્ત્રીઓ પ્રત્યે ગમન કરનારાં ધાતુક કોઈ વખતે તો બેઠેન તથા માત્ર પ્રત્યે પણ મોહથી મુદ્ધ થઈ બાપ છે, એવી અનેક કોકોથી સંવાલેલી તે વેદ્યા સ્ત્રીઓમાં કોઈની પ્રીતિ મું કસાણુકારી નિવડે છે ? અર્થાત્ નરીજ નીવડતી

(વિવર્તિત્વકૃત્તય)

ધર્મે દીનિર્વાણાં ધર્મમપિ જ રૂપે વિરૂપદઃ,

ધર્મે જાર્વાણાં ધર્મમપિ જ કુચિનિરૂપિઃ ।

પરમોદાર-(શાંતુલવિષોદિતવૃત્તમ્.)

નો દાસ્યં મુરતપ્રપંચચતુરં નાલિંગનં નિર્ભરં,
 નવોરોજમરોજયુગ્મલ(વિ)નુઠન્ પાણિ પ્રમીલામલમ્ ।
 નો વિષાધરધુપને સ્થિરતયા કુર્યાન્ પુમાન્ પ્રેયસી-
 મન્યેપાં રમયન્નિકામચકિન્ઃ કામીનિ કામ્ય ન માઃ ॥

અર્થ:-કામી માણસ પરસ્ત્રીની સાથે વિદ્વાસ કરતો
 છતો તે ક્રમયે અત્યંત બીકનો માથો તેણીના સામે
 મુભોગના પ્રપંચમાં યોગ્ય એવું દાસ્ય કરી શકતો નથી,
 તેણીને અત્યંત આલિંગન કરી શકતો નથી, તેણીના સ્નન-
 કર્મ કમગના યુગ્મપર બરોબર દુસ્તાસપ કરી શકતો નથી,
 અત્યંત મુખથી સારી રીતે આખો ખીચી શકતો નથી,
 તેમજ સિંગનાથી તેણીના બિંબ એટલે પીકા યાલા સમાન
 દોડનું મુંબન પણ કરી શકતો નથી, માટે તેવી પરસ્ત્રીને
 ભોગવવાની ઈચ્છા કરવી નહિ.

પૌરાણાં પુરતઃ પ્રવંચ્ય મદિર્મા દત્તઃ પિતૃઘ્ન્યાં સ્વયં,
 યો દત્ત્યા સ્વકરં કરેણ ચ યુતઃ મસાર્ચિપાં માક્ષિકમ્ ।
 નં દિત્વા પતિમીદત્તે યદિતરં યા કામિની કામિનં,
 તન્નનં કથમાન્મમાદ્યવતિ મા સ્વન્નંદમંચારિણી ॥૧૨૨

૧૨ ૧૮ ૧૭ ૨૫ ૨૪ ૨૦ ૨૨ ૨૩ ૨૧
 ધનં દેવો યાસાં ધનમપિ ચ યાસાં શુરુરિદ્ધિ,

૩૦ ૨૮ ૩૧ ૨૬ ૨૨ ૨૭ ૩૦
 વિમત્તે વેદ્યાસુ પ્રણયમિદ્ધ કસ્તામુ મતિમાન ॥૧૦૭

અર્થ:-તે વેશ્યા સ્ત્રીઓને ધન ઐશ્વર્ય પ્રીતિ, ધન ઐશ્વર્ય નિરૂપણ, ધન ઐશ્વર્ય મનોહર આચાર, ધન ઐશ્વર્ય અત્યંત શુદ્ધિ, તેમજ દેવ તથા શુરુ પાત્ર ધન જ છે, એવી વેશ્યા સ્ત્રીઓમાં કયો શુદ્ધિમાન પુરુષ આ જગત્માં પ્રેમ ધારણ કરે ? અર્થાત્ કોઈ પાત્ર પ્રેમ ધારણ કરે નહિ.

(યમગતિલક્ષ્યસમ)

માસ્મ સ્મર સ્મરનરેશાયસ્થિનીનાં,

તામાં પળાંબુજરણાં દિ રણાં ચિલાગાન્ ॥

યદ્દૂપદીપકાલિકાસુ મનોહરાસુ,

સ્નેહક્ષયાસુ યદ્દયઃ શલભીભયન્તિ ॥૧૦૮॥

અર્થ:-હે માણી ! કામદેવશ્રી રાજની સેના સમાન, એવી તે વેશ્યા સ્ત્રીઓની આંખોના કટારોનાં તું સ્મરણ નહિ કરે ? કેમકે સ્નેહનો શય થયો છે જંગમે વિષે, (તેજનો નાથ થયો છે જંગમે વિષે) એવી વેશ્યા સ્ત્રીઓના રૂપશ્રી મનોહર હીલની શિખાઓમાં ધણી માણગા પાંચી-આની કોડને પ્રાપ્ત થાય છે. અર્થાત્ ઉપદે મનુ પામી છે.

અર્થ:-જે પતિને નગરના લોકોની સમીપે મકોસર પૂર્વક મા-આપે પ્રમંદ કરી આપ્યો છે, તથા જેને પોતાનો દાય તેના એટલે પતિના દ્વારમા આપીને અગ્નિની સાક્ષીએ પોતે પતિપત્ની સ્વીકારેલો છે, એવા પતિનો ત્યાગ કરીને જે સ્ત્રી બીજા કામી પુરુષને ઈચ્છે છે, તે સ્વછંદાચારી સ્ત્રી બેઠાર આપણી પોતાની શી રીતે થાય ? અર્થાત્ નજ થાય.

પૂર્ણોડ્યજ્યવરાભયંકલમમા ગન્ધંમતાં પ્રસ્યતે,
માધુર્ભગકલ્પકંકલકલ્પિતઃ સુશ્લોકકીર્તિશ્ચુતિઃ ।
નીચાચારયિધૌ મદ્દાનિયં બંદેદાપાનમાગ્રમિયે,
કોડમિતં સ્વચ્ચિત્તારકારિણિ સુખીઃ પ્રીતઃ પરસ્પ્રીજતે ॥

અર્થ:-જે પરસ્પ્રીજના મગધી પ્રજાસન અને મ પૂર્ણ શાન્ત પદુ અન્વના એટલે નાના પનામગડી અપકારથી મરત થાયને, તથા તેના ઉપજ રહેલા કલંકકાળી પદ્મો છાસવેલા મેલ છે. નાદે નીચના આ વારની વિધિમા જેમ મદ્દેન તેમ કોડે દુ.ખગાવડ તથા સ્વચ્ચિત્તારકારી પદ્મીમાં કયો ઉત્તમ સુદિવાત મ.વન પ્રાનિતારક થાય ? અર્થાત્ કોડપદુ નથય.

મંદેવુ સ્થિતિર્માદતે ॥ વિમતિમેશ્વર્યામરાણાં પૂર્ણે,
મદ્દેવા મંદરમેદિર્મામયજ્જાનુમ્પાનુમ્પાદ મઃ ।

पापविमोक्ष- (साङ्ख्यविमोक्षनसूत्रम्)

संन्यः^७ श्वापदपेदकः^८ महामुन्यः^९ सर्वरपि त्रापते,^{१०}
 तः^{११} श्वापे^{१२} भयणा^{१३} धर्मनि^{१४} विपदां^{१५} पुनः^{१६} द्रव्यमांशमुत्थाः^{१७} ।
 विध्यते^{१८} विविधा^{१९}युग्मं^{२०} पदायः^{२१} पुनः^{२२} स्वमं^{२३} तः^{२४} स्वमं,^{२५}
 ये^{२६} मुदा^{२७} अदयो^{२८}मदन्ति^{२९} विपदां^{३०} मारुषपापद्वयः^{३१} ॥१३॥

अर्थः । आत्म्य इति विज्ञानं ज्ञानं केवलं, संन्यः
 ते नृप आत्म्या विज्ञान आते, ज्ञानं नृप नृपमा नृपमा
 इति, तेन्यामी बनवाणी आत्मीयता समानं मुन्या मर्त्य
 भाग्य नाम आत्मीय, ज्ञानी तेन्यामी साधक संन्यासात् कुलपत्नी
 मर्त्यता दुःखता समुदायं ज्ञानं ज्ञाना इति, संन्यास ज्ञाना
 प्रकाशना शब्दं आत्म्य ज्ञानात् केवलं तेन्या अमुकान् स के
 पानात्मा आत्मीयं ज्ञानं जीवी नात्मे इति

संपर्कः^{३२} मरणा^{३३} बलिं^{३४} च^{३५} कुलार्थं^{३६} स्वमं^{३७} स्वमं,^{३८}
 घीनिं^{३९} भीतिभरं^{४०} पदविषये^{४१} मेमापदां^{४२} प्रापणाः^{४३} ।
 उद्वेगं^{४४} विनयेन^{४५} पदविषये^{४६} मेमापदां^{४७} हे स्वमं,^{४८}
 मारुषपापद्वयं^{४९} कुल मरणा मारुषपापद्वयं ॥१४॥

પાનું^{૧૫} ઘાંછનિ^{૧૧} મુજા^{૧૧} નિર્મલજલ^{૧૩}ઃ સ્વ^{૧૬} ગ્રામનાગોદકં,
 ત્વજ્યાન્મદા^{૧૨}ઃ પરમિયત્તા^{૧૨} યઃ સેચિતું^{૧૫} કાંક્ષતિ^{૧૬} ॥ ૧૨૪

અર્થ:-નંદ માણસ પાનાની રસીનો ત્યાગ કરીને પરસીને
 મેષવાને હંદે છે, તે જુદા વિનાનો માણસ દેવતાની નગરીનો
 ત્યાગ કરીને ગોકુળમાં એટલે આપેલા વાણમાં રહેવાનું
 કરે છે, તથા મુખપૂર્વે મહાગુપ્તની ભૂમિનો ત્યાગ કરીને
 ઉદરમાં ખોદવાને હંદે છે, તેમજ નિર્મલ જળનો ત્યાગ
 કરીને ગામડાની ગરદન પાણી પીવાને તે હંદે છે.

(રૂપજાતિનૂતન)

નિજાંગનામંગમનંગરંગા,^{૧૩}
 દન્યેષુ^{૧૩} ઘાંછન્મુ^{૧૫} ચથાન્મરોપઃ^{૧૬} ।
 મથા^{૧૭} વરંપામિતિ^{૧૬} મન્યમાના,^{૧૭}
 મન્યજન્નિ^{૧૩} મનઃ^{૧૧} પરકીયવક્ત્રીઃ^{૧૨} ॥ ૧૨૫ ॥

અર્થ:-નંદ અન્ય માણસો, કામદેવના સંઘથી આપણી
 પાનાની રસીના નંગમને હંદેવાથી આપણને પોતાને જેમ
 કીધે એવું છે, તેમ અન્યને પણ કીધે એવું, એવું વિચારી
 મનમન પુરવો પરસીનો ત્યાગ કરે છે.

અર્થ:-હે મિત્ર ? જો તું નરક સાથે સંગમ કરવાને, પુણ્ય સાથે ક્ષેત્ર કરવાને, સમજનોની સંગમ સાથે વેટ કરવાને, ભયના સમૂહ સાથે પ્રીતિ કરવાને, પાપોની સાથે પરિણય કરવાને, દુ-ખદાયક વસ્તુઓ સાથે પ્રેમ કરવાને, તથા ન્યાય સાથે નહિ મળવાને હચ્છતો હોય, તોય પ્રાણીઓના સમૂહને ભય કરનારા એવા શિકારને આટોપ સહિત કર ?

આર્કંદા^૧ યનવાસિનામ^૩ સુમનાં^૫ ગીતાનિ^૬ તેપામસ્યકુ-
 કુલ્યાઃ^૮ કુંકુમહસ્ત્રકા^૯ અનુચરાઃ^{૧૨} કૂરાઃ^૮ ગુનાં^{૧૦} રાજયઃ^{૧૧}
 અંતુઘાતપલાન્યહો^{૧૬} રમયતી^{૧૩} યસ્મિન્^{૧૫} મૃગાન્યામહે,^૧
 ધમ્મત્રી^{૧૩} પરિરખ્યતે^{૧૮} મૃગયુષિઃ^{૧૬ ૨૦ ૧૮} કસ્ત્રગચ્છેત્^{૨૨} મુખીઃ॥^{૨૧}

અર્થ:-જો શિકારરૂપી વિનાશના મંદોત્સવમાં યનવાસી પ્રાણીઓના આકરૂપી ગીતો છે, તેઓના રૂધિરરૂપી ઠાસ-એલાં ખાતોચીયાંરૂપી કુંકુમના હાથાઓ એટલે કેશરના શાપો છે, જ્યાં દર કુતરાઓના મમૂદોરૂપી સાબનીઓ એટલે બનેલા છે, વળી અરે ! જ્યાં પ્રાણીઓના મમૂદના મંમની રંગો છે, તથા જ્યાં નરકરૂપી ચીને શિકારીઓ આલિંગન કરે છે, એવા તે મંદોત્સવમાં કયો ઉન્નત-શુદ્ધિમાન માનુષ બન ? અર્થાત્ કેવો જન ન બન.

ચન્દ્રિયગ્રામ-(શાકુંલપિકોદિતયુત્તમ)

સારંગાન્ ^૨ ધ્રમરાનિ^૩મૌ^૪શ્ચ ^૫શલભાન્ ^૬મીનાં^૭શ્ચ ^૮મૃત્યું^૯ગત
^{૧૦}કર્ણગ્રાણ^{૧૧}શરીરને^{૧૨}ત્રસના^{૧૩}કાર્મઃ ^{૧૪}પ્રકામો^{૧૫}ત્સુકઃ ।

^{૧૦}દૃષ્ટા ^{૧૧}શિષ્ટપથ^{૧૨}પ્રવૃત્તિ^{૧૩}વિપિન^{૧૪}શ્રેણી^{૧૫}મમુ^{૧૬}ત્પાટને,
^{૧૭}સાદો^{૧૮}પલ્લિ^{૧૯}પલ્લિ^{૨૦}દ્રિય^{૨૧}વજ^{૨૨}મિભં ^{૨૩}ધીમાન્ ^{૨૪}વિપત્તે ^{૨૫}યગમ્ ॥૧॥

અર્થ:-કાન, નાભિકા, સ્પર્શ, નેત્ર તથા શુભ્રદાના રસધી,
 અનુક્રમે મૃગલાઓ, ભામરાઓ, હસ્તિઓ, પતંગીઓ, તથા
 માંછલાં મૃત્યુ પામેલાં જોઈને, ઉત્તમ માર્ગની પ્રવૃત્તિરૂપી
 વનની શ્રેણિનો નાગ કરવામાં ઉદ્ભવ થયેલા હસ્તિ મમાન
 આ ઈન્દ્રિયોના સમૂહને બુદ્ધિમાન્ માણુગ અત્યંત ઉત્કૃષ્ટ
 થઈને યગમાં રાખે છે.

^૧દે^૨ભાં^૩ભો^૪મહિ^૫ણી^૬વિકા^૭ગન^૮વિ^૯ભી ^{૧૦}યો^{૧૧}ઽ^{૧૨}ભો^{૧૩}જિની^{૧૪}યાદ્ર^{૧૫}ભો,
^{૧૬}યો ^{૧૭}લાં^{૧૮}પટ^{૧૯}કલ્પા^{૨૦}કલ્પા^{૨૧}પજ^{૨૨}લ્ભી ^{૨૩}વી^{૨૪}ગૂ^{૨૫}પપા^{૨૬}દો^{૨૭}પદઃ ।

^{૨૮}યઃ ^{૨૯}સ્વર્દા^{૩૦}યમુ^{૩૧}પામ^{૩૨}હાન્તિ^{૩૩}જન્મ^{૩૪}દો ^{૩૫}યથો^{૩૬}ત્પથ^{૩૭}પ્રમ્થિ^{૩૮}મૌ,
^{૩૯}પારી^{૪૦}ણથ ^{૪૧}સમુદ્ધુરં ^{૪૨}વિષયિ^{૪૩}ણાં ^{૪૪}ધ્યાનં ^{૪૫}જયન ^{૪૬}મદ્ર^{૪૭}મારુ ॥

અર્થ:-જે ઈન્દ્રિયોનો નામ, કપટરૂપી કમલિનીને વિક-
 રાગ કલ્પામાં મૂકે મમાન છે, તથા લાંપટાની રથાના

સમૂહરૂપી સમુદ્રની વૃદ્ધિ કરવામા ચન્દ્ર સસાન છે, તેમજ
જે સ્પર્ધારૂપી વૃદ્ધાની પંદ્રિને ઉગાડવામા વરસાદ સમાન
છે, અને ઉન્માર્ગના પ્રસ્થાનમા જે પારગામી છે, એવા
ઉદન ઇન્દ્રિયોના સમૂહને જીવવાથી પ્રાણી કષ્ટાણને
ભજનારે થાય છે

સ પ્રાજ્યજ્વલનવિના રમચનીપાવાં ચિકીપુઃ કુર્મીઃ-
સ્ત્યવત્યાપોતમગાધવાધિમરણં દોઙ્ગ્યો વિધિમ્નુમ મઃ ।
પીજાનાં વર્ણવિનેષ્ટતિ મ ચ ક્ષેત્રેષુ ધાન્યોદ્ધયઃ,
યોઙ્ક્ષાણાં વિજયવિના સ્ફુટ્યનિ ધ્યાનં વિભાતું જુમમ્ ॥

અર્થ:-જે માણસ ઇન્દ્રિયોનો જ્ય કયાં સિવાય મુખ
ધ્યાન પરવાને હોય છે, તે કુપ્પુદિવાળો માણસ દેહીધ્યાનાત
અગ્નિ વિના રસોઇ પાક બનાવવાને હોય છે, તથા સારા
એવા બુદ્ધાણનો ત્યાગ કરીને બન્ને દુસ્તોષડે અગાધ સમુદ્ર
તરવાને હોય છે, તેમજ બીજના વાવ્યા સિવાય તે માણસ
રોજામાં ધાન્યની ઉત્પત્તિને હોય છે, અથોત્ જેમ તે સમગ્ર
હોયો વ્યર્થ છે તેમ ઇન્દ્રિયોના જ્ય સિવાય ધ્યાનની
હોય પત્ય વ્યર્થ છે.

તમદંવવિનિર્જગમ્નુજયને યઃ પદિનીનાં પનિઃ,
જ્યાકૃમ્યવિનેષ્કજાનત્રપયોવાદ્યવાદ્ય મઃ ।

અર્થ:-દુર્લભના ચિત્તમાં જેમ સુખ વાત, પર્વતના શિ-
ખરપર જેમ પાણી, સમરાગણમાં જેમ કાચર, ઉત્તમ મુનિના
મનમાં જેમ કલેશનો મેલ, તથા દેવતાઓના વૃક્ષમાં એટલે
કઃપટ્ટમાં માં જેમ દુર્ગતિપલ્લું સ્થિર રહેતું નથી, તેમ જેના
ચિત્તરૂપી કમળમાં સ્ત્રીઓનો વિશ્વાસ સ્થિર રહેલો નથી,
એવા ધન્યવાદને પાત્ર પુરૂષ પ્રત્યે નમસ્કાર થાઓ ?

(દમ્બપ્રસાદવૃત્તમ્)

મૃગંગમોર્ગલસદંતરાલં, મેળીદશાં દેહમર્દપસંપં : ।

મદ્ધ્યાનદીપઃ મદિધાન્ય શાંતિં, તસ્મૈ નમઃ સંયમિ-

કુંજરાય ॥૧૪૦॥

અર્થ:-અન્દર ઉલસાયમાન થતા બ્રહ્મરીના બંગરૂપી
કુલુશાળા, ઓઓના શરીરરૂપી ઉદાત્ત સપોએ કરીને, જેનો
ઉત્તમ ધ્યાનરૂપી રીપક ઠરી મએલો નથી, એવા સંયમીઓમાં
હસ્તિસમાન પુરૂષ પ્રત્યે નમસ્કાર થાઓ ?

પરિમલદ્વાર-(શાંદુલચિલ્લોદિતવૃત્તમ્)

મયોમારમરામિમૂતનરણી વાર્દાવિલોક્તીપજે,

મંસારે મપરિમદા તનુજુષાં રાજિર્નિમમ્પ્રત્યઃ ।

તત્કાંશન્તિ પરિમદં જપનપદ્મારિપ્રપાવિગ્ચષી-

યઃ સદ્વૌધચિરોધમૂઘરશિરઃશંખપ્રહારોપમઃ,
 સામ્યોદ્યાસમયં નમિન્દ્રિયજયં કૃત્વા ભવાનંદવાન્ ॥

અર્થ:-જે ઇન્દ્રિયોનો જય રાગદ્વેષના જયરૂપી કમળોના
 વનને વિકસ્વર કરવામાં સૂર્ય સમાન છે, તથા જે કૃત્યા-
 કૃત્યના વિવેકરૂપી વનની વૃદ્ધિ કરવામાં વરસાદના પ્રવાહ-
 તુલ્ય છે, તેમજ જે ઉત્તમ બોધના વિદેશરૂપી પર્વતના
 શિખરને લેદવામાં વજ્રના પ્રહારતુલ્ય છે, એવો શમનાના
 ઉદ્ઘાતવાળો ઇન્દ્રિયોનો જય કરીને હે પ્રાણી ? તું
 આનંદિત થા ?

વિઠાંસો ઘટ્ટશો વિચારવચનશ્ચેનશ્ચમત્કારિણઃ,
 શૂરાઃ સન્તિ સહસ્રશશ્ચ સમરઘ્યાપારવદ્ધાદરાઃ ।
 દાનારોઽપિ પદે પદે ધનધનઃ કલ્પદ્રુકલ્પાઃ કલોઃ,
 તે કેઽપીન્દ્રિયતસ્કરરપહતં યેપાં ન પુજ્યં ધનમ્ ॥૧૩૦॥

અર્થ:-આ જગત્માં વિચારપૂર્વક વચનોએ કરીને ચિત્તમાં
 આશ્ચર્ય ઉપજાવનારા ઘણા વિદ્વાનો છે, તેમજ રત્નસંભામ-
 રૂપી વ્યાપારમાં આદરવાળા થએલા એવા શૂરાઓ પણ
 હજારો છે, તથા ઘણા ધનથી આ કલિધાગમાં કલ્પદ્રુસ
 સમાન પગલે પગલે દાન દેનારાઓ પણ ઘણા છે, પરંતુ

શુદ્ધધ્યાનવિધૌ વિધુંતુદમમું મોક્તું વિમુક્તૌ રતાઃ॥ ૧૨ ॥

અર્થ:-ભયંકર અમુદ્રમા ઘણા ભારના સમૂહથી ડુબી ડુબી થએલા બુદ્ધિની માફક, આ સંસારમાં પરિવ્રજ્યક્ત, માણસોની શ્રેણી નીચે નીચે એટલે નરકાદિક પ્રતિમાં ડુબે છે; તેથી મુક્તિરૂપી સીમા આસક્ત થએલા પ્રાણીઓ જપ, તપ, ચારિત્ર, પવિત્રતા, બુદ્ધિ, અને શુદ્ધ ધ્યાનરૂપી ચન્દ્રને અસલામ રાહુ સમાન તે પરિવ્રજ્યને છોડવાને ઇચ્છે છે.

(ઉપજ્ઞાનિષ્ઠનમ)

પ્રત્યેયયંધુઃ કલ્મષકસિંધુઃ, પ્રમાદપીનઃ કુમતાધ્યનીનઃ ।
 ઔદત્યદેતુર્ધૃતિવૃમકેતુઃ, પરિવ્રજોઽયં દુરિતદ્રુતોઽસ્મિ ॥

અર્થ:-દેવના જાણુ સમાન, કલેશના અમુદ્ર તુલ્ય, પ્રમાદથી પુષ્ટ થએલો, કુમતમ દોરી જનારો, ઉદગમવાના હેતુરૂપ, તથા પીરજ પ્રત્યે ધ્રુમકેતુ સમાન, આ પરિવ્રજ પાપોથી ઉપદ્રવયુક્ત થએલો છે.

પિત્રાંગ્મયાર્મિ મુકૂતાનુજાર્મિ,

પ્રાન્નઃ પ્રમેગં ગુણવત્સુ રંગમ ।

પરિવ્રજપ્રેરિતચિત્તવૃત્તિઃ,

જંદામિ જનન્યમિવ પ્રમીનઃ ॥ ૧૩ ॥

જેઓનું પુત્રપૃષ્ઠી ધન હન્દિઓપી આરોએ આરેકું નથી,
એવા જનો તેા વિરલાજ હોય છે.

^{૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭}
શકસ્યેવ સુરદિપો મધુરિપોરેવાંડજાનાં પતિઃ,

^{૮ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪}
શ્રીદસ્યેવ ચ પુષ્પકઃ પદ્મપતેરેવોક્ષચૂડામણિઃ ।

^{૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦ ૨૧}
સ્કંદસ્યેવ ભુજંગભુગ્ ગણપતેરયોદુરો યાહર્ન,

^{૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦}
ધન્યસ્યેવ શિવાધ્વનિ પ્રવિદિનં યાનં કૃપા કાંચિદઃ ॥

અર્થ.-હન્દિનુજ જંમ આરાવન હસ્તિ, વિષ્ણુનુજ જંમ
ગરુડ, ધનદનુજ જંમ પુષ્પક વિમાન, મહાદેવનુજ જંમ
ભગાદ, કાર્તિકેયનુજ જંમ મયૂર, તથા ગણપતિનુજ જંમ
ઉંદર વાહન છે, તેમ મોક્ષમાર્ગ પ્રત્યે જવામા કોઈક ધન્ય-
વાદને પાત્ર માણસનુજ દયાપી વાહન હોય છે એમ
પંડિત પુરૂષોએ કહેલું છે.

^{૬ ૭ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪}
ગાંધીર્ય જલધેર્યનં ધનપતેરશ્વર્યમેરેક્ષણાત્,

^{૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦ ૨૧}
સૌંદર્ય સ્મરતઃ શ્રિયં જલગ્રાયાદાયુઃ દીપં પ્રુયાત્ ।

^{૨૨ ૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮}
સૌભાગ્યં શુભમશ્વિનીં મુનયુગાચ્છરિત્તિ ચ સત્યાઃ સુતા,

^{૨૯ ૩૦ ૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫ ૩૬}
હ્રાત્યા તં વિદધે વિધિવિધિમનાશ્ચક્રે કૃપાં યોઽગિયુઃ ॥

અર્થ.-જે માણસે પ્રાણીઓ પ્રત્યે દયા કરેલી છે. તેને

અર્થ:-મૃત્યુ પામેલો પ્રાણી જેમ ચૈત્યન્યને, તેમ પરિ-
શ્રુથી પ્રેરાએલી છે ચિત્તની વૃત્તિ જેની, એવો માણસ
માળાપની સેવાને. પુણ્યેની શિખામણને, વિદ્વાનો સાથેના
સંગને, અને શુભવાનો પ્રત્યેના ચિત્તાભિલાષને પણ ત્યજે છે.

(શાર્દૂલવિમ્વોદિતવૃત્તમ્)

૪ ૧ ૨ ૩ ૮ ૫ ૬ ૭
નાડડિત્યાદપરઃ પ્રનાપનપદુર્નાગ્ધેઃ પરસ્તોપયાન્,
૧૩ ૧૪ ૧૧ ૧૦ ૯ ૧૨ ૧૭ ૧૮ ૧૫ ૧૧
નવાન્યઃ પવમાનતઃ ચદુલો દુષ્ટો ન મૃત્યોઃ પરઃ ।
૧૨ ૧૩ ૧૬ ૨૦ ૨૧ ૨૬ ૨૪ ૨૭ ૨૫
નવાગ્નેરિતરઃ ક્ષુધાક્ષુભિતધીશ્ચોરઃ સ્મરાશ્ચેતરો,
૨૨ ૨૪ ૩૦ ૩૧ ૩૨ ૨૮ ૩૩
દોપાહ્યાન્ન પરિમહાત્પરમઘસ્થાનં તથા સર્વથા ॥૧૬૩॥

અર્થ:-જેમ સૂર્યથી બીજે કોઈ પ્રતાપી નથી, સમુદ્રથી
બીજે કોઈ પાણીવાળો નથી. પવનથી બીજે કોઈ અંચળ
નથી. મૃત્યુથી બીજે કોઈ દુષ્ટ નથી, અગ્નિથી બીજે કોઈ
બુખાવશ નથી, તથા કામદેવથી જેમ બીજે કોઈ ઘીર નથી,
તેમ દુઃખજેથી બદેશ એવા પરિશ્રુથી બીજું કોઈપણ
પાપોનું સ્થાન નથી.

૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧
ધર્મધ્યાનમધીરવૈસ્તરુમિવ પ્રોત્સર્પિકૃત્પાડનિલઃ,
૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧
પ્રોત્તિં વૈકલિનીમિવ દિવપતિર્નિર્મૂલમુન્મૂલપન્ ।
૧૫ ૧૨ ૧૪ ૧૫ ૧૩ ૧૬
પ્રાવીણ્યં ચ પયોજિનીપતિમિવ સ્વર્માણુરાચ્છાદયન્.

બનાવવામાં છે. તિલ્લ જેનું એવા પ્રકારે સમુદયમાં ગળી ર-
 નાને, કુચે પામેલી થતને, મદારે પામેલી એકાદને,
 કમરે પામેલી ગુહરનાને, ચિત્ત પામેલી લક્ષ્મીને, કુચ
 પામેલી કાચે આપુરને, અધિનીયુક્ત પામેલી મનોહર
 ગાથાનાને, તથા જ્યાં પામેલી મજિનેલને બનાવેલા છે.

માનામીતિવત્તેમવિદુમમણિગુણાદ્યે મોમયે,
 દુર્ગે દુર્ગાવર્ગોન્નિહારિવદ્દરીજુલે મજાઃમંગલમ્ ।
 મર્ગે વિષાજનજનીયમદમં સ્વર્ગોવર્ગોદયે,
 મા મરદમ્નિજી દુર્ગામરગર્ગો મા રદગનામકામમ્ ॥૧૩૧

આર્થ: જ દુર્ગાદે કામરિતુ હંમેશા માતા પ્રકાશના
 મિત્રી, કુચે, પચાયા, મણિ તથા થતરૂપી ગાથા કીરતે
 ઇત્તને આપે છે, તથા ગાથામુદત્તા મનોહર ગાથા માતા
 મર્ગે લક્ષ્મી ગમુદ્ધરૂપી રૂપને આપે છે, જગી જે જગતમાં
 મનોહર ગાથાગાથા કેદાર જનને ગાથાના કીરતે
 જનને કેદારે જ. રદગને આપે છે, કોમી કપારૂપી કામરિતુ
 મા મર્ગે, કિનાર ન થત નેદી કોમી રૂપે ૧૩૧.

દુર્ગાદેદુર્ગે મર્ગે, મા મર્ગોન્નિહારિવર્ગોદયે,
 મર્ગે જ દુર્ગોન્નિહારિવર્ગોદયે દુર્ગાદુર્ગામ્ ।

૨૧ ૨૨ ૧૭ ૨૦ ૧૨ ૧૨
 શ્લાઘામેતિ પરિગ્રહઃ કિમુ કદા કાર્દયરીપાનવત્ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ:-ઉત્સાહમાન થવો એવો કષ્ટાંત કાળનો પવન જેમ વૃક્ષને, તેમ ધર્મધ્યાનને ચક્રિત કરતો, મદોન્મત હસ્તિ જેમ કમલિનીને, તેમ પ્રીતિને મૂળમાંથી ઉખેટી નાંખતો, તથા રાહુ જેમ સૂર્યને, તેમ પંડિતાને આચ્છાદિત કરતો, એવો પરિગ્રહ, મહિરાના પાનની માફક કોઈપણ વખતે શું પ્રશંસાને પામે છે ? અર્થાન્ નથી પામતો.

ગુણદ્વાર-(ઉપજાતિવૃત્તમ)

તુંવેપુ^૧ ચાગેપુ^૩ ચ મૌક્તિકેપુ^૨,

ગુણાધિરોપાન્મહિનામુદોહ્ય^૪ ।

કાર્યઃ^{૧૫} કર્દયરિવ^૨ કાંચનેપુ^{૧૧},

યત્નો^{૧૪} ગુરુષ્વેય^{૧૨} મનસ્વિમાન્યઃ^{૧૩} ॥ ૧૬૬ ॥

અર્થ:-તુંગડાઓમાં, ધનુષોમાં, અને મોતીઓમાં શુભના એટલે દોરાના આરોપણથી થતા મહિમાને બોધને, લોખી માણસો જેમ દ્રવ્યોમાં, તેમ પંડિતોમાં અવેશર માણસોએ શુભોમાંજ પ્રયત્ન કરવો.

દૌર્જન્યસર્જજે^૧ મનુજે^૨ ચમન્નો^૩,

ગુણા^૪ ભવેયુર્નદિ^{૧૭} ગૌરવાય^૬ ।

પાવિત્ર્યં શ્વપચાદિનં ચ રજનેર્દીક્ષાં ક્ષિપ્યાં શ્વેદમાગ્ન .

કાંતારાત્રગરં ચ કાંક્ષતિ યથાશો ધર્મમિત્યાગ્નયીઃ ॥૧૧૪

અર્થ:-જે પુદ્ગિ વિનાનો માણસ પ્રાણીકાના વધારી
ધર્મને છોડે છે. તે માણસ અગ્નિચરમ પ્રાણીકાના ધર્મને
છોડે છે. તથા માણસી નીકારાને છોડે તે કાંક્ષતા મુખનારો.
અમૃતને છોડે છે, શ્વપચાદિયાથી જન્મને છોડે તે અગ્નિ
યોજનથી કાંતારાની ક્ષાન્તિને છોડે છે. કાંતારાથી યથાશયુને
છોડે છે, રાત્રીથી દિવસને છોડે છે, લાગીના યજ્ઞને
દીક્ષાને છોડે છે. તથા તે જનમાથી જનમને છોડે છે.

ધર્માણાં નિષિદારપદં ચ યદગ્રમં શ્વેદોગ્નયીઃ ક્ષિપ્યાં .

મામ્યાને મદગ્રમં ચ ધૃરધિપદાં યાને શ્વેદાં નાનિધી .

શ્વેદાં શન્મતિશીર્ષાં પ્રિયગ્ની રથર્મપદર્મશિષ્યાં .

ધન્યાનાં દયિતાં દયામ્નુ દયિતાં શ્વેદોગ્નયીઃ ॥૧૧૫

અર્થ:-ધર્માના કાંકારા, કલેશના શ્વેદનરૂપ, દાંડાઓ, શ્વેદ
સંયોગમુખિરૂપ, શુભાની કૃતિરૂપ, કવચથી રક્તિ અને
વહાણરૂપ, ઉગ્રપુદ્ગિરૂપી કલેશના રૂપ, તથા શ્વેદ
અને શ્વેદનરૂપીની કલેશોના રૂપરૂપ, શ્વેદ, શ્વેદન, શ્વેદન
શ્વેદના રૂપરૂપ, શ્વેદના રૂપરૂપ, શ્વેદના રૂપરૂપ, શ્વેદના રૂપરૂપ.

૧૧ ૧૨
ગુણાઽધિરોપઃ પરપીટનાપ,

૧૩ ૧૪ ૬ ૧૦ ૧૫ ૧૬ ૧૭

કદાપિ ચાપેન્વિવ કિં ન રષ્ટઃ ॥ ૧૬૬ ॥

અર્થ:-દુઃખ નાથી ભરેલા મનુષ્યમાં રહેલા ગુણો પલ્લ
ગૌરવપણા માટે યર્ષ શક્તિ નથી, કેમકે, ધનુષ્યોમાં રહેલો
ગુણનો એટલે દોરીનો આરોપ-પરની પીડા માટે થાય છે,
એવું, હે પ્રાણી ? તે ગું કોણ દિવસ ભેળું નથી ?

(મહાવાગ્નાવૃત્તમ્)

૧ ૩ ૪ ૫ ૧
વૈપવ્યૂતિર્વિજાદવસનાદેવ માધ્યાઽતિમેષ્યા,

૬ ૧૦ ૧૧ ૭
વિદ્યા દૃષ્ટા સ્વમતિયિભવાદેવત્તભ્યાતિસભ્યા ।

૧૪ ૧૮ ૧૨ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૩
વિત્તાધાસિર્ભવતિ ચ વહ્નોરુચમાદેવ દિવ્યા,

૧૮ ૧૯ ૨૦ ૨૧ ૨૨
વન્નમજ્જાણમપરિગચ્છઃ પ્રાપ્યતે નાં ગુણૌચઃ ॥ ૧૬૭ ॥

અર્થ:-અતિ પવિત્ર એવી વેષની રચના નિર્ભગ વસ્ત્રથીજ થઈ
શકે છે, તેમ મનોહર અને શૌભનિક એવી વિદ્યા પોતાની
બુદ્ધિના વૈભવથીજ મળી શકે છે, અને દિવ્ય એવી ધનની
પ્રાપ્તિ અત્યંત ઉદમ કરવાથીજ થાય છે, પણ તે વસ્ત્ર,
બુદ્ધિ અને ઉદમના પરિચયથી ગુણોનો સમૂહ પ્રાપ્ત
શકે શક્તો નથી.

કોર્તો^૧ કજ્જલકૂર્ચકં^૨ દ્વલમુચ્ચં^૪ વિશ્વાસવિશ્વાનલે,^૩
નાનાનર્થકદર્થનાચનનનં^૫ કૌલીનકેલેર્ગૃહમ્^૬ ।

પ્રેમપ્રોદપયોદપૂરપચનં^૭ મન્માનમુલ્તાંકુરે,

કોલં^૮ કોલસદાગયોદ્મુનમનિર્માપાં^{૧૪} મૃપાં^{૧૭} ભાપતે^{૧૫} ॥૧૩૬

અર્થ.-કીર્તિ પ્રત્યે કામલના કૃદ્યક એટલે કુચડા સમાન,
વિશ્વાસરૂપ પૃથ્વીતળ પ્રત્યે હળ સમાન, નાના પ્રકારના
અનર્થોની કદર્થનારૂપ વન પ્રત્યે મેઘ તુલ્ય, દુષ્ટ અર્થોને
કોડા કરવાના ઘર બરાબર. પ્રેમરૂપી નિખિડ વરસાદના
સમૂહ પ્રત્યે પવનતુલ્ય, તથા સન્માનરૂપી મોયના અંકુરો
પ્રત્યે કાલ એટલે જૂડ (મુઅર) સમાન, એવા જૂડા વચનને,
ઉલ્લાસપ્રમાદ આશયવાળી થએલી છે જુદી જેની એવો
કયો માણસ જોલે ? અર્થાત્ સત્જન દેહપણ ન જોલે.

સિંદૂરઃ^૧ કરિમૂર્તિ^૧ મંદિરમણિગંદે^૪ ચ દેહે^૩ સુર્મા^૫

સ્નાકુચયં^૬ ચલચક્રુપિ^૮ શુતિપતિવ્યોંશિ^{૧૧} દ્વિજેશો^{૧૦} નિશિ^{૧૩} ।

પ્રાસાદે^{૧૪} પ્રતિમાલિકે^{૧૫} ચ તિલકં^{૧૭} મૃપા^{૧૮} યથા^{૨૦} જાયતે,

કોર્મેઃ^{૨૧} કેલિગૃહં^{૨૨} તથા^{૨૦} નનુમનાં^{૨૫} વક્ત્રે^{૨૬} વનઃ^{૨૪} મૃનૃતમ્^{૨૩} ॥૧૩૭

(૧ન્વચ્છાવૃત્તમ્)

પાપાણસંઢાન્યપિ મૌક્તિકાનિ,^{૨ ૩ ૪}

યત્સંક્રમાહ્લોલવિલોચનાનામ્ ।^{૧ ૫}

યક્ષઃસ્વલેહલંકરણીભવન્તિ,^{૬ ૭}

તેષાં ગુણાનાં મહિમા મહીયાન્ ॥ ૧૬૮ ॥^{૮ ૧૦}

અર્થ:-જે ગુણના એટલે દોરીના સંક્રમણથી, ચપગ નેત્રવાળી એટલે સીએના હૃદયસ્થગમાં પાપાણના દુકડાએ પણ મેલીરૂપે થઇ આખૂણ તરીકે થાય છે, તેવા ગુણોના મહિમા મોટોજ છે.

(શારદશર્ચરીદિતવૃત્તમ્)

જાતિઃ શારદશર્ચરીચરણાં મૌર્ધર્પસંહારિણી,^{૧ ૨ ૩}

યુક્તિર્વહસમાનયાદ્યયમરિચાયમમાથાદિરાદ્ ।^{૪ ૫}

રૂપં દર્પકદર્પસર્પકણમૃત્પ્રત્યર્થિતુલ્યં પુનઃ,^{૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦}

સ્નાહગૌરયમાજનં મયનિ નૌ પાદગુણાનાં ગણઃ ॥ ૧૬૯ ॥^{૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦}

અર્થ:-જેવા સુણોના સમૃદ્ધ ગૌરવના બાજનરૂપ થાય છે, તેણી, ચરદગુણા ચન્દની પ્રાનિએલી મુંદગ્નાને દરનારી જાતિ પણ થતી નથી. તેમ અઃપ એવા નિવારણ મમુદને

અર્થ:-જેમ હસ્તિના મસ્તકપર સિંહર, ઘરમા દીપક,
શરીરમા જીવ, સ્ત્રીમા તારૂંચ, આકાશમા સૂર્ય, રાત્રીએ
ચંદ્ર, દેવાલયમાં પ્રતિમા, તેમજ જેમ કપાળમાં તિલક
એમારૂંપ થાય છે, તેમ ક્રીષ્ણને કોડા કરવાના ઘર સમાન.
એવું સત્ય વચન પ્રાણીઓના મુખમા આબૂવળરૂપ થાય છે.

(મ્યાગતાયુતમ્)

^૪ ^૫ ^૨ ^૩ ^૧ ^૮ ^૭
હાનિભેતિ દદતાં ધનમુચ્ચઃ, શીલનો ભવતિ ભોગવિયોગઃ
^{૧૨} ^૬ ^{૧૦} ^{૧૧} ^{૧૭} ^{૧૪} ^{૧૫} ^{૧૬} ^{૧૭}
જાયતે ચ તપસા તનુકાર્દયં, હીયતે કિમપિ માનઘવાપ્તયઃ॥

અર્થ:-ધન દાન દેવાથી ધનની હાનિ થાય છે, શીળ
પાળવાથી ભોગોનો વિયોગ થાય છે, તપ તપવાથી શરીર
દુબળું થાય છે, પણ સત્ય વચન બોલવાથી તે કંઈ પણ
નુકસાન થતું નથી, અને અપૂર્ણ લાભ મળે છે.

(ઘર્મલક્ષિમિદિતયુતમ્)

^૪ ^૫ ^૬ ^૭ ^૧ ^૮ ^{૧૧} ^{૧૦}
અગ્નિઃ શામ્યતિ મુંચતિ પ્રશુરપામૌઋત્યમૌષો રુર્જા,
^{૧૩} ^{૧૨} ^{૧૪} ^{૧૬} ^{૧૪} ^{૧૬} ^{૧૮} ^{૧૭}
યાત્યસ્તં વિકટા ઘટા કરદિનામાદીકતે નાન્તિકમ્ ।
^{૨૧} ^{૨૨} ^{૨૦} ^{૧૯} ^{૨૪} ^{૨૫} ^{૨૬}
શંધિલયં સમુર્પતિ સિંધુરરિપુઃ સર્પોઽપિ નોત્સર્પતિ,
^૧ ^૨ ^૩
દ્રાગ્ દૂરાનુપયાતિ દસ્પુરણમીઃ મત્યં વધોજલ્પનામ્ ॥

અર્થ:-સત્યવચન બોલનાર પ્રભે અગ્નિ શાંત થાય છે,

मयन करवाय मयाचउ समान पुद्धि पयु यनी नथ,
अने कामदेवना अहंकारदधी सर्पने अउठ समान ज्येनु दप
पयु तेवी रीतना गारवना व्याजनदप यनु नथी

वैराग्यजाग.

ग्रामी^१पे^२पिय^३ मार्गरो^४र्क^५कृ^६मु^७म^८स्नो^९मे^{१०}पि^{११}बा^{१२}लि^{१३}पु^{१४}वा,

मा^{१५}तं^{१६}गो^{१७} म^{१८}मे^{१९}दि^{२०}नी^{२१}पि^{२२}व^{२३} मृ^{२४}गो^{२५} द^{२६}पे^{२७}पु^{२८} दा^{२९}पे^{३०}पु^{३१} च ।

य^{३२}म^{३३}र्भा^{३४}दि^{३५}र^{३६}दी^{३७}धि^{३८}नि^{३९}पि^{४०}व^{४१} ग्रामी^{४२}ग^{४३}र्भ^{४४}पि^{४५}बा^{४६}अ^{४७}कारो^{४८},

मो^{४९} भो^{५०}गे^{५१}पु^{५२} र^{५३}तिं^{५४} क^{५५}तो^{५६}ति^{५७} हृ^{५८}द^{५९}ये^{६०} वैराग्य^{६१}भा^{६२}जा^{६३}ं^{६४} प^{६५}चि^{६६}त् ॥

अर्थ:-ग्रामीआज्याभां जेभ नगरने रजवासी, आह
राना पुषीभां जेभ युवान जभरी, भारवाडनी जूमिआभा
जेभ हनि, हावानगधी जनी गज्येता वनोभा जेभ हरिज,
चन्दना हिरजोभा जेभ अकवाक तथा अग्निभा जेभ ज्ञा-
वर प्राणी, तेभ वैराग्यवत भाजुमेनु हृदय काउपयु जेजाने
विषं आनंदने भिजवनु नथी.

प^{६७}दां^{६८}उ^{६९}ति^{७०} न^{७१} कु^{७२}र्भ^{७३}गा^{७४}मि^{७५}व^{७६} च^{७७}भृ^{७८} प्रो^{७९}कुं^{८०}ग^{८१}पी^{८२}न^{८३}स्पर्^{८४}सी^{८५},

प^{८६}ग्नि^{८७}हो^{८८}ति^{८९} न^{९०} ल^{९१}म्भ^{९२}र^{९३}रि^{९४}व^{९५} स^{९६}दा^{९७} गु^{९८}म्भु^{९९}दर^{१००}ः^{१०१} सो^{१०२}दर^{१०३}ः ।

मो^{१०४} गु^{१०५}ह्य^{१०६}ति^{१०७} च^{१०८} प^{१०९}मो^{११०}पि^{१११}व^{११२} म^{११३}ने^{११४}र्ह^{११५}रे^{११६}व^{११७}दारे^{११८}पु^{११९} च,

मो^{१२०}मो^{१२१}गो^{१२२}ग^{१२३}मि^{१२४}पो^{१२५}मि^{१२६}वः^{१२७} य^{१२८}दा^{१२९}मि^{१३०}न^{१३१}स्पर्^{१३२}म^{१३३}रा^{१३४}ग^{१३५}नी^{१३६}पि^{१३७}न^{१३८}दे ॥

સમુદ્ર ક્ષાંતને ત્યજે છે, રંગેના સમૂહ નાચ પામે છે,
હસ્તિગોની લપંકર ઘેણે તેની સમીપ આવતી નથી, સિંહ
શિથિલ થઈ જાય છે, મુર્ખ પણ તેની નજીક આવતો નથી,
તેમજ તેનાથી ચાર અને રણસંગ્રામની બીક તે તુર્ત દર
આવી જાય છે.

તસ્માદ્દરસુપતિ દૂરમુરગશ્રેણિઃ સુપર્ણાદિવ,
મલેશો નદ્યવનિ ભાસ્કરાદિવ તમસ્તસ્માદકસ્માદ્ઘયઃ ।
તસ્માદ્ભીસ્તુહિનાદિયાંયુરુદ્ધિણી સંજાયતે નશ્વરા,
સત્યોદ્ગચ્છતિ ગીર્ધદીયવદનાદ્ ગંગેવ ગૌરીગુરોઃ ॥૧૪૦॥

અર્થ:-હિમાચલમાંથી જેમ ગંગા, તેમ જેના મુખમાંથી
સત્યવાણી નીકળે છે, તેની પાસેથી, ગરુડથી જેમ સર્પોની
ઘેણે, તેમ વૈર દર જાય છે, તથા સૂર્યથી જેમ અંધકાર,
તેમ તેનાથી અકસ્માત્ થએલા ક્રોધ નાશી જાય છે,
અને હિમથી જેમ કમલિની તેમ તેની પાસેથી લપ તે
નદી જાય છે.

(ખડકદ્વાર-વનગ્તનિભકાવૃત્તમ)

અપ્રેમપંકરુદ્ધિણીપતિર્ગૃધૈર્શલ્લ,
ધર્માર્થિકામકમલારુગજયૈરીશમ્ ।

અર્થ:-યોગના ઉપોગમાં જોડાએકા સમતાવંત માણમાં,
જે, દુઃખોગિણીની માફક, ઉચ્ચ અને કડીન સ્ત્રોતોવાળી
સ્ત્રીને પણ ઈચ્છતા નથી, તથા ઘોરો સાથે જેમ, તેમ
દમંગા. દર્શવત જાઈ માગે પણ સ્નેહ કરતા નથી, અને
સંપાંમાં જેમ તેમ પણ જોવા મળિએના હારોમાં પણ જે
મોઢ પામતા નથી, તે સમમ સમતાનું જોડાએ પંચાગનું
માહાત્મ્ય છે.

^૧ યમોગારગરાંગમોમસરણં ^૨ પદં ^૩ ભદીયગ્નૌ,
^૪ મર્ગેઃ ^૫ મર્ગકણાશ્રદ્ધદર્શનં ^૬ યથેત્રવૃદ્ધામણિઃ ।
^૭ યમસુદિક્ષુવિવિનોદમદનં ^૮ યમસાપ્તમંજીવનં
^૯ યમાયત્મદાત્મનં ^{૧૦} ત્રિગમુદ્ધતરં ^{૧૧} હિ ^{૧૨} શ્રેષ્ઠિમિયમ ॥૩૬॥

અર્થ:- જે પેનાલ્ય મનારૂણી ક્રમવાને નાદ કરવામાં થઈ
નમન છે, કાલરૂણી હીપગની કાંતિને ફર કરવામાં સાં
નુદન છે, કામરેખા અદકારને દર્શવામાં મદારેય મરંજા
છે, કેવલ સુદિક્ષુ શાંતિ કીલ્લમદ નમાન છે, સમતાને
કમલનાથ છે, આત્માત્મે ત્રિય મિત્ર મુદય છે, તથા જે
પેનાલ્ય પ્રાદીએને દિવજની છે, કોઈલ પેનાલ્ય રૂદને આપો

(અભયગુણ)

^૧ મન્દારીનાશ્રેષ્ઠિ ^૨ કુરં ^૩ મન્દમુલમનુ ^૪ મોજને ^૫ અશ્વમાન,

સ્વર્ગાપવર્ગપુરમાર્ગનિરોધગોષ્ઠં,^૩

સ્તેયં^૪ નિરાકુચ્ચ^૫ કીર્તિલતાકુટારમ્^૬ ॥૧૪૧॥

અર્થ:-અપ્રીતિરૂપી સૂર્યના ઉદયાર્થે પૂર્વાગ્રસ્ત સમાન,
તથા ધર્મ અર્થ અને કામરૂપી કમલોના વનને નાશ કરવામા
ગ્રંથ સમાન, અને સ્વર્ગ તથા મોક્ષરૂપી નમરીના માર્ગને
દોકવામાં મુલત બંધાવ્ય, તેમજ દીર્ઘિરૂપી વેલડીને કાપવામાં
કુહાણાનુય ઓળી મોરીને, તે પ્રાણીઓ ? તને ફરે કરે ?

(સાંચવિગ્નાંદિનગુપ્તમ)

કીર્તિ^૭ હંતિ^૮ ચલદ્ય^૯ ચાલમિલને^{૧૦} માહાત્મ્યમંગમહા-^{૧૧}

પ્યાધિર્મુક્તનયઃ^{૧૨} કુલં^{૧૩} ષ વિમલે^{૧૪} ચિન્તા^{૧૫} મનઘાગ્ન્યામ ।^{૧૬}

સ્ત્રીકીલં^{૧૭} સ્મરલેપદ્ય^{૧૮} કપટઃ^{૧૯} પુણ્યે^{૨૦} ગુણાતીચના,^{૨૧}

મર્મ્યવિન્નમદત્તમાત્તમિદઃ^{૨૨} ગઃ^{૨૩} મયં^{૨૪} હમે^{૨૫} નરિદમ્ ॥૧૪૨॥

અર્થ:-દુર્જન માણસ દીર્ઘિનો નાશ કરે છે. મૂર્ખ
માથેનો મેઝાપ મોટાપનો નાશ કરે છે. મરડી વિગેરે
મોટાટા દાનો મરીઓ નાશ કરે છે. કુપુત્ર નિર્ભય કુળનો
નાશ કરે છે. ચિન્તા મનની મનોહરવત્નો નાશ કરે છે.
કામાનુર થયેલા માણસ મોના સ્ત્રીયનો નાશ કરે છે.
કપટ પુણ્યનો નાશ કરે છે. તથા નીચપણ ગણેનો નાશ

^૭ યન્માન્યામોદમંદં ^૮ યદ્ધનનિનદે ^૯ ધાનવૃંદે ^{૧૦} સનિઢમ્ । ^{૧૧}
^{૧૩} યત્સદ્રુપસ્યસ્યે ^{૧૪} ક્ષણમુગ્ધવિમુગ્ધં ^{૧૫} યત્શ્ચ ^{૧૬} ક્ષીણકાંક્ષં, ^{૧૮}
^{૧૯} પદ્ધિતે ^{૨૦} યીતયાંછં ^{૨૧} હૃદયમિદમભૂતઠિરક્તત્વચિન્તમ્ ॥ ^{૨૨}

અર્થ:-પ્રાણીઓનું હૃદય જે સ્ત્રીઓની કીડામાં કુંડિત થયું છે, અમૃત તુલ્ય મધુર લોજનમાં લાલ રહિત થયેલું છે, પુષ્પાની મુખધિમાં મંદ થયેલું છે, ઉત્તમ નાદોવાળા વાજ્રકાના સમૂહમાં ઉતકટા વિનાનું થયું છે, ઉત્તમ રૂપને જોવામાં મગતા ક્ષણિક મુખથી વિમુખ થયેલું છે, મહોત્સવમાં વાછા રહિત થયું છે, તથા પત્નમાં પણ જે હજી રહિત થયું છે, તે સમગ્ર પેરામ્યપણાનાં ચિહ્ન છે.

(શાસ્ત્રવિગોહિતપૂતમ)

^૧ દેમંતે ^૨ દિમવાતવેદિતવને ^૩ ધર્મવિનાયત્થિતિ, ^૪
^૫ ગીર્ણમે ^૬ મીર્ણમ્પરાંશુકર્કશરજઃ ^૭ પુંજેષુ ^૮ શર્યા ^૯ જ ^{૧૦} યત્ ।
^{૧૧} પદ્ધર્પાસુ ^{૧૨} ગિરેર્ગુહાસુ ^{૧૩} ઘસતિઘ્રીકાકિનાં ^{૧૪} યોગિનાં, ^{૧૫}
^{૧૬} તદ્દુષ્પાનનિષંધનરવિજિર્ણ ^{૧૭} ધરાગ્ધવિસ્ફર્જિતમ્ ॥૧૬૪

અર્થ:-દેમંત રતુમાં કંડા વાયુથી ભરેલા વનમાં જશે. બિના જે સ્થિતિ, શીષ્મ રતુમાં પ્રગટ મૂર્ખના દીરોળી

બાપદર અને બાણોવિના રણસંઘામ કરે છે, અને જેઓ
ચાલાક થયા થકા બચંકર જંગલમાં બાટકે છે, એવાતો
અસંખ્યાતા માણસો છે, પણ જેઓનું ચિત્ત ચલાયમાન
ચક્રુઓવાળી સ્ત્રીઓના પરિચયથી પણ પવિત્ર રહેલું છે,
એવા તો વિરલાભ હોય છે.

^૧ત્ર્યપોતૈરિય ^૩ભાનુમૌલ્ય ^૨મપર્ણઃ ^૪કુંભીય ^૫જંમઢિયઃ,

^{૧૧}મારંગૈરિય ^{૧૦}કેસરી ^{૧૩}મમ્બુજાં ^{૧૪}ભર્તૈય ^{૧૨}દૈત્યવ્રજાં :

^{૧૬}સૌપર્ણય ^{૧૭}દ્યોરગથ ^{૨૦}મમ્બાં ^{૨૧}સ્તોનૈરિયસ્વર્ગિરિ,-

^{૨૬}નં ^{૨૪}સ્ત્રીભિર્પિભિદં ^{૨૭}ગદીગદ્દયં ^{૨૮}શૂરાય ^{૨૯}તસ્મૈ ^{૩૦}નમઃ॥૧૪૭॥

અર્થ:-પતંગીઆઓથી જેમ સૂર્ય, કુવરાઓથી જેમ
ઈંદ્રનો દલિત, દરિયાથી જેમ કેસરી ગિંદા, દેવોના સમૂ-
દાથી જેમ મન્દ્ર, ગર્વોથી જેમ ગરુડ તથા પવનના મમ્બુઓથી
જેમ ગરુડપર્વત, તેમ જેનું હૃદય સ્ત્રીઓથી ભેદાયું નથી,
તેવા શૂરવીર પુરુષ પ્રત્યે નમસ્કાર યાઓ ?

^૧ગુપ્તં ^૨કુર્ગનનંતમીય ^૩મલ્લિલં ^૪મૂર્તીય ^૫ધાત્રીભૂતો,

^{૧૦}યુક્તોઽર્ગ્યામિય ^{૧૧}કામરઃ ^{૧૨}કલિમલઃ ^{૧૩}સ્વાંતે ^{૧૪}મુમાધોરિય ।

^{૧૭}દૌર્ગમ્ય ^{૧૮}ધરણીરુઢીય ^{૧૯}મમ્બાં ^{૨૦}ભેજે ^{૨૧}ન ^{૨૨}નેમોયુજે,

^{૨૩}શંપ ^{૨૪}મમ્ય ^{૨૫}મૂર્તીરૂપાં ^{૨૬}ચિત્તમિત્તં ^{૨૭}મન્યાય ^{૨૮}તસ્મૈ ^{૨૯}નમઃ॥૧૪૮॥

અર્થ:-યોગના ઉદ્યોગમાં જોડાએલા સમતાવંત માણસો, જે, દુર્ભાગિણીની માફક, ઉચા અને કઠીન સ્તનોવાળી સ્ત્રીને પણ ઈચ્છતા નથી, તથા ચારો સાથે જેમ, તેમ હમેશાં હર્ષવંત બાઈ સાથે પણ સ્નેહ કરતા નથી, અને સર્પોમા જેમ તેમ પણ એવા મણિઓના હારોમાં પણ જે મોહ પામતા નથી, તે સમમ સમનાનું એટલે વેરાગ્યનું માહાત્મ્ય છે.

^૧ યત્સંસારમરાંજમોમસરણં ^૨ યદંમદીપચમૌ,

^૪ સર્પઃ સ્વર્પકણાશ્ચુદર્પદલને ^૬ ચંચેત્રશૂદામણિઃ ।

^૮ યત્સદ્ગુણિયયુવિનોદમદને ^{૧૦} યત્સાઘ્યસંજીયને

^{૧૨} યરાગ્યંતસદાત્મને ^{૧૪} પ્રિયમુદ્ધત્તરંદિ ^{૧૬} રેદિપ્રિયમ્ ॥૧૬॥

અર્થ:-જે વેરાગ્ય સંસારરૂપી કમળને નષ્ટ કરવામાં થઈ શકે છે, કપટરૂપી રીપડની કાનિને દૂર કરવામાં સર્પ તુલ્ય છે, કમરૂપના અદંકારને દગામાં મદારેવ સરખો છે, ઉત્તમ ભુદિરૂપી સ્ત્રીને કીડાપૂદ મમાન છે, સમનાને હવાદનારો છે, આત્માપત્યે પ્રિય મિત્ર તુલ્ય છે, તથા જે વેરાગ્ય પ્રાપ્તિએને દિનકારી છે, કોપો વેરાગ્ય મૂલને આપો ?

(સમ્પન્નવૃત્તય)

^૧ ચત્તાર્જુનકેલિકૃત્તે ^૨ ચદમ્નમયુઃ ^૩ મોતને ^૪ વગ્નમાર્ગે,

^७पन्मान्पायोदसंदं ^८गदघननिनंदं ^९वागभृदं ^{१०}वाजिदं ।
^{१३}यममद्रपरयस्ते ^{१४}क्षणमुप्यविमुच्ये ^{१५}यममद्रं ^{१६}क्षीणकांशः ।
^{१७}यदित्ते ^{१८}वीनयोऽंते ^{१९}हृदयमिदमभुजं ^{२०}क्षिरनाभविभ्रमः ॥

अर्थः—अभीष्टानुं हृदयं च वीनयान्ती क्रीडाम् । ३।१७
 ययुः ते, अभुजं नृपय अभुजं मोक्षनम वाच्यं वीनयं यदित्ते
 ३।१८, पुष्पान्ती शुभधाम् । भद्रं यमेन्युं च उच्यते नाभः ३।१९
 वाद्यं जाना लभ्यते वा ३।२० विनायुं ययुः ३।२० हृदयं
 मोक्षयाम् । अत्रापि शुभयान्ति विमुच्ये यमेन्युं च ३।२१ यममद्रं
 वाद्यं यदित्ते ययुः ३।२२, यथा धनम् । ययुः च ३।२३ यदित्ते
 ययुः ३।२४ ते अभुजं वीनयययुः । विदुः ३।

(साङ्गैर्विवाहितवृत्तम्)

^१हेमंते ^२हिमवानवेतिनवने ^३यममद्रं ^४यममद्रं ^५यममद्रं
^६गीतं ^७भीष्मपरांशुकं ^८रत्नः ^९पुञ्जं ^{१०}पुञ्जं ^{११}पुञ्जं ^{१२}पुञ्जं
^{१३}यममद्रं ^{१४}गिरेर्गुहायु ^{१५}यममद्रं ^{१६}यममद्रं ^{१७}यममद्रं
^{१८}यममद्रं ^{१९}यममद्रं ^{२०}यममद्रं ^{२१}यममद्रं ^{२२}यममद्रं ॥३४

अर्थः—हेमंते हिमवानवेतिनवने यममद्रं यममद्रं यममद्रं
 गीतं भीष्मपरांशुकं रत्नः पुञ्जं पुञ्जं पुञ्जं पुञ्जं
 यममद्रं गिरेर्गुहायु यममद्रं यममद्रं यममद्रं यममद्रं
 यममद्रं यममद्रं यममद्रं यममद्रं यममद्रं यममद्रं ॥३४

(शाङ्ख्यविधीनवृत्तम्)

^१वृत्तिर्नी^१तिमती^५ रमा^३ च^४ परमा^६ शम्भुदिनीताः^७ सुताः^८
^{१०}पंधुर्य^६पु^{१२}रपीर्न^{११}तिः^{१४} स्मृतिमती^{१२} वंशः^{१४} प्रजामास्यदम् ।
^{१६}वीर्यं^{१५} वर्यतरं^{१८} वयश्च^{१७} मधुरं^{१८} मूर्तिश्च^{२०} विस्फूर्तिभाक्,
^{२३}मानंदं^{२३} चिद्वरिदं^{२३} निगदिनं^{२८} धर्मस्य^{२४} लीलायितम् ॥१७७

अर्थः—नीतिपुङ्गव वृत्ति, उत्कृष्ट शोभावागी स्त्री, दृढेशं
 विनय करनारा पुत्रो, मनोहर सुद्विवाजो भार्य, या
 दासनीवागी सुद्वि, प्रशंसायोग्य वंश, अति उत्तम वीर्य
 श्रेष्ठो शक्ति, मधुर वचन, तथा देदीप्यमान मूर्ति ते
 सभश्च धर्मनो भद्रिभा उ, श्रेष्ठ पंडितोऽपि आनंद भद्रि
 हयैव ।

^१शास्त्रः^१ शास्त्रवतां^५ धर्मेष्टभृतां^३ श्रीभिः^७ श्रिया^५ शालिनां,^१
^६शीलिः^६ शीलजुषां^{११} गुणगुणजुषां^{१०} धीभिश्च^{१४} धीमान्निनाम् ।
^{११}मर्षेपां^{१२} गुणरस्यमी^{१०} मम^{१८} पुनर्मन्येति^{१७} येषां^{१४} कथा,^{१६}
^{१५}दिभ्वानंदयरीं^{१६} जगद्गुणरिति^{१७} कथयति^{२८} हृमाङ्गुनः ॥१७८

तेषां चंदनचंद्रमौलि, ककुमुच्यन्तामज्जालोद्भव,

તપસી રેલીના હનગાપર જે ચાલ કરતુ, તથા નર્સાર્તુમાં
પર્વતની શુદ્ધાઓમાં જે રહેતુ, તે સમગ્ર એકાગ્રી રહેતા
યોગીઓનું દુધ્યાનના નિગ્રધનોગી નહિ છતાએતુ એક
વેરાગ્યનુંજ મહાગ્ય છે.

વિવેકકાવ્ય.

સાધ્યાનાં કર્ણઃ કૂનં સુરુચિર્ગર્વાચાં પ્રપંચઃ મૃતં,
પૂર્ણં વાહુર્ધર્મરત્નં ચ તપસાં પૂરઃ પ્રસિદ્ધધંકુરઃ ।
ત્વક્ષેકજનપ્રમોદવિપણિઃ મેઘો વિવેકઃ સત્ત્વે,
સર્વા યેન વિનેન્દુનેષ રજનિઃ શ્રેણિર્ગુણાનાં મુધા ॥૧૭૯

અર્થ.-હે મિત્ર ! કાલો કરવાથી ધર્મ; મનોહર વચનોના
પ્રપંચથી સર્વ, ભુખના બળોથી સર્વ તથા કીર્તિના અંકુર
ગમાન તપોના સમૃદ્ધિથી પદ્ય સર્વ, પદ્ય ક્ષણ એક ઉત્તમ
માણસોના હર્ષની દુકાન સમાન વિવેકજ સેવકા; કેમકે તે
વિવેકવિના, ચન્દ્રવિના જેમ રાત્રિ, તેમ તે શુભોની સમગ્ર
શ્રેણિ દેખાતજ છે.

પમિન્ રમ્યમર્ગેયદાઃ કુસુદિનીર્મર્તુર્મર્વેત્સંભવઃ,
સંપ્રાપ્ત્ય વિનુર્થે વરરિદ્ધિઃ મયાં મઃ મેઘ્યતે રત્નમઃ ।

^૧ જ્ઞાની ^૨ વિનીતઃ ^૩ મુનિઃ ^૪ મુઠીલઃ,

^૫ પ્રમુત્ત્વવાન્ ^૬ ન્યાયપથપ્રવૃત્તઃ ।

^૮ સ્વામી ^૭ ધનાઢ્યઃ ^{૧૦} પ્રજામી ^૯ સમર્થઃ,

^{૧૨ ૧૩ ૧૧ ૧૪ ૧૫} પંચાપ્યમી ભૂમિષુ કલ્પવૃક્ષાઃ ॥ ૧૭૬ ॥

અર્થ:-જ્ઞાની થઇને વિનયી, મૌલાગ્યવાળો થઇને ઉત્તમ શીખધારી, હોદ્દદાર થઇને ન્યાય માર્ગે ચાલનારો, ધનાઢ્ય થઇને દાનેશ્વરી, તથા સત્તાવાન થઇને શાંત સ્વભાવવાળો, એ પાંચ આજગત્મા કલ્પવૃક્ષો મગાન છે.

^૧ મૃઃ ^૨ મ્યોઽપિ ^૩ યઃ ^૪ પાતકમીતચેતા,

^૫ યુવાપિ ^૬ યો ^૭ મારચિકારહીનઃ ।

^{૮ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩} આત્મોઽપિ ^{૧૪ ૧૧ ૧૪ ૧૭} યો નીતિમતાં પુરીણ,

મ્ત્રગોઽપ્યમી દેવનદીપ્રવાહાઃ ॥ ૧૭૭ ॥

અર્થ:-દરિદ્રી એટલે ધનહીન છતાં પણ જેનું ચિત્ત પાપેશી રહે છે, તથા યુવાન છતાં પણ જે કામદેવના વિદારથી રહિત છે, અને મર્મ વાતો મમર્થ છતાં પણ જે ન્યાયીઓમાં અપ્રેમર છે, એ ત્રણે દેવનદીના એટલે મગાના પ્રવાહ મગાન ચરિત્ર છે.

^{૧૪} યેનોચત્કતિહારિણી ^{૧૫} ગુણમણિધેણિઃ ^{૧૬} વિશ્રાણ્યમે, ^{૧૭}
^{૧૮} દત્તે ^{૧૯} વાસ્ય ^{૨૦} હરેરિવંષ ^{૨૧} ન ^{૨૨} રમાં ^{૨૩} ચંદગ્ધ્યદ્રુગ્ધોદધિઃ ॥૧૬૬॥

અર્થ:-જે વિવેકરૂપી સ્તીર સમુદ્રમાં મનોહર કાનિયાગા
 થયારૂપી સ્વન્દની ઉત્પત્તિ થાય છે, તથા સ્વન્દની જૂઠિરૂપ
 જે વિવેકરૂપી સમુદ્ર મહાન પટિનોએ કરીને એટલે ઈન્દ્રોએ
 કરીને કીર્તિની એટલે પાણીની પ્રાપ્તિ મારે મંવાય છે, તથા
 જેનાથી ઉત્પત્તિ થતી કેટલાક મનોહર ગુણરૂપી મહિમવાળી
 દેવિ મેળવી શકાય છે, એવા તે વિવેકરૂપી સ્તીર સમુદ્ર,
 વિષ્ણુની આશરે કેને લક્ષ્મી આપતો નથી? અર્થાત્ સર્વેને
 આપે છે.

^૧ ચૈરાગ્યં ^૨ શુભમં ^૩ તરેષ ^૪ યદાસાં ^૫ શાલિઃ ^૬ ન ^૭ જ્ઞાંતમન,
^૮ રૂત્તિઃ ^૯ નચ ^{૧૦} દ્રુમો ^{૧૧} ન ^{૧૨} રેષ ^{૧૩} ચ ^{૧૪} ગુણધેણિર્મનોહારિણી ।
^{૧૫} યાનં ^{૧૬} ધન્યતમં ^{૧૭} તરેષ ^{૧૮} ચ ^{૧૯} ચમામોષસ ^{૨૦} જ્ઞાનપ,
^{૨૧} તનારિવિદુરમદમદમચને ^{૨૨} યમોદિતી ^{૨૩} વંચનિ ॥૧૬૭॥

અર્થ:-નારાયણના જેમ સ્વન્દ, તેમ જ્ઞાનના પુષ્પના
 રથાનરૂપ એવા કે.મ. વિવેક રેતીમાં રહે છે, તેમ જેવા
 મનોહર આકૃષ્ટ, તેજ કદોને સમુદ્ર રસભર્યમાં જાણવે,

(સાંનુવિર્ણાદિતપૂતમ)

^૧૧ ^૨૨ ^૩૩ ^૪૪ ^૫૫ ^૬૬
 વૃત્તિર્નીનિમની રમા ચ પરમા શાશ્વદિનીતાઃ સુતા,
^{૧૦}૧૦ ^{૧૧}૧૧ ^{૧૨}૧૨ ^{૧૩}૧૩
 વૃષ્ણપુરધીનિઃ સ્મૃતિમની યજ્ઞઃ પ્રજામાસ્પદમ્ ।
^{૧૪}૧૪ ^{૧૫}૧૫ ^{૧૬}૧૬ ^{૧૭}૧૭ ^{૧૮}૧૮ ^{૧૯}૧૯
 વીર્ય વર્ચસરં વચસ મપુરં મૂર્તિશ્ચ વિસ્ફૂર્તિમાક,
^{૨૦}૨૦ ^{૨૧}૨૧ ^{૨૨}૨૨ ^{૨૩}૨૩
 આનંદં વિદુરરિદં નિગદિતં ધર્મસ્ય સ્ત્રીલાયિનમ્ ॥૧૭૭

અર્થ. - નીનિમુક્ત વૃત્તિ, ઉત્કૃષ્ટ શોભાવાળી સ્ત્રી, હૃદયમાં
 વિનય કરનારા પુત્રો, મનોહર બુદ્ધિવાળો ભાઈ, યાદ-
 દારનીવાળી બુદ્ધિ, પ્રશંસાપોષ્ય વંશ, અને ઉત્તમ વીર્ય
 એટલે શક્તિ, મપુર વચન, તથા દેરીપ્રમાન મૂર્તિ તે
 સમગ્ર ધર્મનો મહિમા છે, એમ પાંડિતોએ આનંદ સહિત
 કહેયું છે.

^૧૧ ^૨૨ ^૩૩ ^૪૪ ^૫૫ ^૬૬
 જાગ્રત્ઃ જાગ્રત્વનાં ચર્લચલમૃતાં શ્રીભિઃ શ્રિયા જ્ઞાલિનાં,
^૭૭ ^૮૮ ^૯૯ ^{૧૦}૧૦ ^{૧૧}૧૧ ^{૧૨}૧૨
 જીલ્લઃ જીલ્લજુષાં ગુણગુણજુષાં ધીભિશ્ચ ધીમાલિનામ્ ।
^{૧૩}૧૩ ^{૧૪}૧૪ ^{૧૫}૧૫ ^{૧૬}૧૬ ^{૧૭}૧૭ ^{૧૮}૧૮ ^{૧૯}૧૯
 મર્ચેપાં મુરુરસ્યમી મમ ગુનમત્વેનિ ચેપાં વ્યથા,-
^{૨૦}૨૦ ^{૨૧}૨૧ ^{૨૨}૨૨ ^{૨૩}૨૩
 ટિશ્વાનંદવરીં જગદ્મુરરિતિ ક્યાર્તિ હમાઝ્ઝમુનઃ ॥૧૭૮
^{૨૪}૨૪
 તેપાં ચંદનપદ્મમીત્તિકકુમુત્વં લામશંલોદ્દમન,-

તપાસી રેતીના ઢાલાપર જે ચાલ કરતુ, તથા વર્ષાસુખ
પર્વતની શુશ્રૂષામાં જે રહેતુ, તે સમગ્ર એકાદી રહેતા
યોગીઓનુ દુધ્યાનના નિગ્રધનોથી નહિ છતાએતુ એતુ
વેરાગ્યનુજ મહામ્ય છે.

વિવેકઢાગ.

કાવ્યાનાં કરણઃ કૃમં મુરુચિર્નિર્વાણાં પ્રપંચઃ મૃતં,
પૂર્ણં ચાદ્યલ્લરલ્લં ચ નપમ્માં પૂરઃ પ્રસિદ્ધચંકુરઃ ।
તુલ્યજનપ્રમોદવિપણિઃ સેવ્યો વિવેકઃ સર્વે,
મર્ધા યેન વિનેન્દુનેય રજનિઃ શ્રેણિર્ગુણાનાં મુખા ॥૧૬૬॥

અર્થ:-હે મિત્ર ? કાવ્યો કરવાથી સર્વુ, મનોહર વચનોના
પ્રપંચથી સર્વુ, ભુતના બળેથી સર્વુ તથા કીર્તિના અંકુરો
સમાન તપાના સમૂહથી પણ સર્વુ. પણ ક્ષણ એક ઉત્તમ
માણુઓના હર્ષની દુકાન સમાન વિવેકજ સેવકો, કેમકે તે
વિવેકવિના, ચન્દ્રવિના ચંદ્ર સત્તિ, તેમ તે શુભોની સમગ્ર
શ્રેણિ દેખાટજ છે.

યસ્મિન્ રમ્યરવેયજઃક્રુમુદિનીમતુર્ભવેત્તમંભયઃ,
મંપ્રાપ્ત્ય વિગુણેવરરિહ મર્ધા યઃ સેવ્યને રત્નજઃ ।

કીર્તિસ્ફીનમરીચિમંદિનદિગ્ધાં પ્રોદ્વપ્તિષ્ટાસ્વૃઢામ્ ।
 સૂરીણાં મુનિહીરહીરવિજયાદ્ધાનાં શિવશ્રીમતાં,
 રાજ્યે રાજિનિ વિજ્ઞહેમવિજયઃ સૃક્તાવલિં નિર્મમે ॥ ૭૦ ॥

અર્થ:-શીળોએ કરીને સર્વે શીઘ્રધારીઓના, શુભોએ કરીને શુભવાનોના તથા શુદ્ધિએ કરીને શુદ્ધિવાનોના આ શુદ્ધ દેષ છે, અને શ્વેત પદ્મ શુદ્ધ છે, એમ માનીને દુભા-યુના પુત્રે એટલે અકગર બાદશાહે “ આ જગતના શુદ્ધ છે = એવી રીતની જગતમાં આનંદ કરનારી જેઓની પ્રખ્યાતિ કરેલી છે, એવા તથા ચંદન, ચન્દ્ર, મોતી, વિકાસી-કમળ, તથા કૈલાસ પર્વત સમાન ઉદ્વસાયમાન થતી જે કીર્તિ, તેના દેહીધ્યમાન કિરણોથી મંડિત કરેલી છે દિશાઓને જેઓએ એવા ઉત્કૃષ્ટ કીર્તિવાળા તથા શિવશ્રીવાળા અને મુનિઓમાં હીરા સમાન, એવા શ્રી હીરવીજ્ય સૂરિ મહા-રાજના મનોહર રાજ્યમાં એટલે સમયમાં પડિત શ્રી હેમ-વિજય ગણિએ આ “ કસ્તુરી પ્રકરણ ” નામની સૂક્તાવલી રચી છે.

(માલિનોત્તમ)

કમલવિજયસંજ્ઞાપારીંદ્રપાદ,-

ઢગ્યકમલચિન્દામે મુંગનાં મંગતેન ।

^{૧૪} યૈનોચત્કમિહારિણી ^{૧૫} ગુણમણિશ્રેણિકા ^{૧૬} ચિશ્રાણ્યતે, ^{૧૭}
^{૧૮} દત્તે ^{૧૯} કસ્ય ^{૨૦} હરેરિવય ^{૨૧} ન રમા ^{૨૨} ચંદમધ્યદ્રુગ્ધોદધિઃ ॥૧૬૬॥

અર્થ:-જે વિવેકરૂપી ક્ષીર સમુદ્રમાં મનોહર કાનિવાગી
 યશરૂપી ચન્દની ઉત્પત્તિ થાય છે, તથા રત્નની શ્રુમિરૂપ
 જે વિવેકરૂપી સમુદ્ર મહાન પડિતોણે કરીને એટલે ઈન્દ્રાએ
 કરીને કીર્તિની એટલે પાળીની પ્રાપ્તિ માટે ભલાય છે, તથા
 જેનાથી ઉત્પત્ત થતી કેટલાક મનોહર ગુણરૂપી મંજુશ્યંખી
 યેજી મેગથી શકાય છે, એવા તે વિવેકરૂપી ક્ષીર સમુદ્ર,
 વિપ્લવી માફક કેને લક્ષી આપતો નથી? અર્થાત્ સંયંને
 આપે છે.

^૧ ચૈરાગ્ધ્યં ^૨ શુભગં ^૩ તદેવ ^૪ યજ્ઞાન્નાં ^૫ રાણિઃ ^૬ સ ^૭ જ્યોત્સ્ન, ^૮
^૯ રત્નિઃ ^{૧૦} જય ^{૧૧} શુભા ^{૧૨} જ ^{૧૩} સય ^{૧૪} જ ^{૧૫} ગુણભેણિર્મનોહારિણી ।
^{૧૬} જગત્ ^{૧૭} ધન્યતમં ^{૧૮} તદેવ ^{૧૯} જયગ્રામોષસ ^{૨૦} જગત્પત, ^{૨૧}
^{૨૨} જગત્પતિર્દુરમેદમંદમથને ^{૨૩} યત્રૌષિર્મી ^{૨૪} ચંચલિ ॥૧૬૭॥

અર્થ:-જારાઓમાં જેમ ચન્દ, તેમ અન્યત્ર જુઓના
 રથાનરૂપ એવા જેમાં વિવેક દેવની રથો છે. તેજ જેરૂપ
 મનોહર આગુષ્ઠા, તેજ રથોના સમુદ્ર દરમ્યાનમાં અગુષ્ઠા.

રસિકજનવિનોદાસૃષ્ટિતા સૃષ્ટિમાલા,

શ્રિયમયતુ જનાનાં કંઠપીઠે સ્થૂઠંતિ ॥૧૮૦॥

અર્થ:-કમળાવિજયજી ગણિ નામના મહાપંડિત ગુરુના
બન્ને ચરણોડી કમળના વિલાસપ્રત્યે અમરતુલ્ય યજ્ઞેડા
એવા શ્રી હેમવિજય ગણિજીએ બનાવેલી તથા માણસોને
વિનોદ આપનારી આ “મૃજિતમાળા” લેડોના કંઠસ્થગમાં
રહી થકી સદ્ભીને આપો ?

(યમગતિલક્ષાનુસાર)

સત્સુગ્રમૌરિતકમહોદધિતુલ્યગુણઃ,

પ્રાજ્ઞેન્દુદેમવિજયેન વિનિર્મિતો યઃ ।

આદાય સ્વજાલમંબુધરા ક્વામ્માદૃ,

જ્યાગ્યાગુપઃ ક્ષિપિતલૈ સુખ્યયેતુ સન્તઃ ॥૧૮૧॥

અર્થ:-ઉત્તમ સુવર્ણી મીનીઓના મહાસાગર સમાન
આ રમના વિદ્વાનોમાં ચન્દ્ર મમાન શ્રી હેમવિજયજી
ગણિજીએ કરેલી છે, તેમાંથી એવોની આકૃષ્ટ ઉત્તમ માણસો
“ સુજાડી ” પાળીને લઈને, પૃથ્વીનગર પર વ્યાખ્યા કરના
યમ ગુણ પામે ?

તેજ દીર્ઘિં શુભ આણવી, તેજ ગુણાની પંદ્રિન મનોહર
આણવી, તેજ ધ્યાનને વધારે ધન્ય આણવું, તથા તેજ વચન
ના સમૃદ્ધ પણ નિર્મળ આણવે.

ધર્મોઽગ્રંદ્ધધોગ્નીપ્તિવ્ય કરિત્રાનેત્તિવર્ગવળઃ,
કલ્પદ્રુઃ પૃથિવીઃપ્તિવ્ય ફળિશ્રેણિપ્તિવાદીશ્વરઃ ।
સ્વઃશૈલો ધરણીપર્ગવિચ દ્યુત્ત્વોમિપ્તિવ્યોષઃશ્રવા,
માતિ હયાતિશૃદ્ધં ગુરુપુ ચિલસન્નેકો ચિવેકોદયઃ॥૧૩૮

અર્થ:-અંડાની શ્રેણીઓમાં જેમ મૂર્ધ, હસ્તિઓનાં ટોળાંને
ઓમાં જેમ ઐરાવત, વૃક્ષોમાં જેમ કર્પવૃક્ષ, સર્પોની
શ્રેણીઓમાં જેમ શેપનાગ, પર્વતોમાં જેમ મેરુ, તથા
ઘોડાઓના સમૂહોમાં જેમ ઉદ્ધૃતશ્રવા એટલે હન્દ્રનો ઘોડો,
તેમ દીર્ઘિના સ્થાન તુલ્ય તથા ઉચ્ચત્રાયમાન યતો એક
વિવેકનોજ ઉદય સમગ્ર ગુણોમાં શેષે છે

યસ્યાચકલોકકોકરુચિમાનર્થઃ સમર્થોદયઃ,
કામચ્છેદ્રિયચિત્તવૃત્તિનટિનીપ્રોત્કર્ષવર્પાગમઃ ।
ધર્મથ દ્વિદિવાપુનર્ભવર્મવઃ પ્રાદુર્ભવત્યંજસા,
નન્યોઽયં મુદમાનનોતુ મહનામૌચિત્યર્ચિનામણિઃ॥૧૩૯

(૧૦૮)

એવી રીતે સકળ વિદ્વાનોના સમૂહરૂપી દેવોમાં ઇન્દ્ર સમાન પંડિત શ્રી કમળવિજયજી ગણિના શિષ્ય પંડિત શ્રી હેમવિજય ગણિએ રચેલી “કસ્તુરી પ્રકરણ” નામની સૂક્તિગાથા સંપૂર્ણ થઈ.

॥ इतिभीकम्प्रीप्रकरणम्वमृदाग्ययभाषान्तरयुक्त समाप्त ॥

અર્થ - સંવિનયરૂપી ચિંતામણિ રત્નથી, ચાચક લોકરૂપી
ચક્રોર પ્રત્યે ચન્દ્ર નુરૂપ. તથા મમથ ઉદયવાળો અર્થ
ઉત્પન્ન થાય છે. તથા મન્દિર અને ચિંતાની વૃત્તિરૂપી નદીને
ઉલ્લાસપ્રમાણ કરવા ચાંચ વરસાદના આગમ રૂપ કામ ઉત્પન્ન
થાય છે, તથા દેવગતિ અને મોક્ષરૂપી ધર્મ જેથી નુર્વ ઉત્પન્ન
થાય છે, એવું આ ચિત્રેકરૂપી નવું ચિંતામણિ રત્ન મહાન
પુરુષોના આનંદને વિસ્તારે ?

મૃતિસ્તીર્થકૃતાં નનિઃ પ્રજામિનાં જનાગમાનાં શ્રુતિઃ,
મૃતિર્મત્મરિણાં પુનઃ પરિચિન્નિનૈર્ગુણ્યગુણાત્મનામ્ ।
અન્યેષાં ગુણમસ્તુતિઃ પરિહૃતિઃ પ્રતોભાદિચિદ્દેવિણાં,
પાપાનાં વિરત્તી રતિઃ સ્વમુદ્ગામેષાં ગમિર્ધર્મિણામ્ ॥

અર્થ :- સ્તીર્થકરોની બાહ્ય, મુનિઓને નમસ્કાર, જેન
મિદ્ધાનોનું ક્ષય, મત્મરીઓનો ત્યાગ, શાકાપભૂષી પવિત્ર
ધ્યેષા માણ્વોનો મગ, પરના ગુણોની સ્તુતિ, ક્રોધાદિ
બાવધૈરીઓનો મન્દિર, પાપોની વિરતિ. તથા પાપોની
રીઓપ્રત્યે પ્રેમ. એની રીતનું ક્ષણ ધર્મી માણ્વોનું છે.

મૌજર્ન્ય જનકઃ પ્રમુગ્ધપ્રજામન્યાગાદરઃ મોદરઃ,
પન્ની પુણ્યમતિઃ મુદ્દ ગુણગણઃ પુત્રસ્ત્રપામંગમઃ ।

मध्याह्निकभूषणमणिशुद्धप्रियायांगिमन्त्राऽधिपति
श्रीमन्मुक्तमगरगुरुवर्णकमलंभ्योनमः ॥

श्रीसोमप्रभाचार्यकृत

श्री

सिंदूरप्रकर-सूक्तमुक्तावली ॥

(भूगोल-वचन और वाक्यान्तर युक्त.)

मध्याह्नां छद्दिपते नमस्कारेभूक्त भजसाधु इरी
मोक्षार्थाने आशीर्वाद आपे छ.

(शार्ङ्गविमोहिनयुक्तम्)

सिंदूरप्रकरस्वपःकरिश्चिरःक्रोरे कयायाऽटपी,
दायाचिर्निषयः प्रबोधदिषमप्रारंभमूर्पोदपः ।

मुक्तिग्रीकुणकुंभकुंकुमरसः अपस्तराः पद्म-
प्रोद्गातः कमपोर्नगृतिभरः पार्श्वप्रभोः पातु कः ॥१॥

१२ ११ १३ १४
पलेशमर्षणेन स सङ्गमन्थौ,

शिवामर्णि वागवर्णि प्रमादात् ॥ ४ ॥

અર્થ:-દુનિયામાં થયે શકે એવું મનુષ્યના પાત્રીને જે મુદ્દા પુરૂષ ઉપરથી થઈ કરેલા નથી, તે મળી મંદનની પ્રાપ્ત કરેલા સિવામણિ (૧૦૦) ને આપવાથી સમુદ્રને વિષ નાખી દે છે.

ဒါ့အားဖြင့် အောက်ဖော်ပြပါအတိုင်း ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။

(संस्थापकानाम् ।

स्वर्गोद्धारं शिवसि सा रजः पादगोत्रं विवर्त्तते.

प्रीत्युपेक्ष प्रवृत्तिरिति आह्वयतेयमाहम् ।

विचार्यते विदितं किं कदापि न भविष्यति।

मां कृपयां गमयति सुखं अमृतं ममत्तः ॥ ५ ॥

અર્થઃ ૪ મહત્ત્વા કુલે પામતા પોતા કામ આ
મહત્ત્વાવલે પ્રભાવને ૫મી થી ૧૫મી મુલાકે તે જે પામુ
વેળાના ૨૫મીને વિંદી ૪૪ (૫૫) નાં છે, અમુકી ૫૬
કુલે છે, એક કુલે પાને ૪૫૬ ને ૪૬ ૩૬૬ છે, અલે
કામને કુલે ૫૬ નાં કુલે ૫૬ નાં વિગતે ૫૬ ૫૬
કુલે છે

અર્થ:-જો વિનયરૂપી ચિંતામણિ રત્નથી, ચાચક લોકરૂપી
ચકોર પ્રત્યે ચન્દ્ર તુલ્ય, તથા ગમચ ઉદયચાળો અર્થ
ઉપજાય છે. તથા મન્દિર અને ચિત્તની વૃત્તિરૂપી નદીને
ઉત્સાહમાન કરવા સાફ વરસાદના આગમ રૂપ કામ ઉપજા
ય છે, તથા દેવગતિ અને જોશરૂપી ધર્મ જોડી નર્મ ઉપજા
ય છે, જોડું આ વિચેકરૂપી નર્મ ચિંતામણિ રત્ન માર્ગના,
પુરોના આનંદને વિસ્તારે ?

મૃતિસ્તીર્થકૃતાં નતિઃ પ્રજામિનાં ઝનાગમાનાં શ્રુતિઃ,
મુક્તિર્મમ્મરિણાં પુનઃ પરિચિન્નિર્નૈપુણ્યપુણ્યામ્મનામ્ ।
અન્યૈષાં ગુણમસ્તુતિઃ પરિહૃતિઃ પ્રાંશાદિવિદેષિણાં,
પાપાનાં વિરતી રતિઃ સ્વમુદ્ગામૈષાં મનિર્મમિણામ્ ॥

અર્થ:-નીર્થકરૂપી બહિષ્, મનિજ્વાલે નમસ્કાર, વંત
મિદ્ધાતાનું મજલ, અન્યરીચોનો ત્યાગ, શદાપલ્લવી પરિચ
યજોડા માણ્યોનો શ્રમ, પદના શુભાંતી શ્રુતિ, કૌપાદિ
ભાવરૂપીઓનો પરિહાર, પાપોનો વિરતિ તથા પાપોનો
રીચોપ્રત્યે પ્રેમ, રોષી રીતનું કારણ ધર્મો માણ્યોનું ?

મૌજનાં જનકઃ પ્રમુદપદમસ્ત્યાગાદરઃ મોદરઃ,
પત્ની પુણ્યમનિઃ મુદ્ગુ ગુણગણઃ પુત્રસ્વપામંમમ્ ।

દહે જે સસારના વિષયમુખના માટે પર્મનો ત્યાગ
કરે છે, તેનું મુખ પાનું જનાવે છે

તે ધતૂરનમં ઘર્ષેતિ ભયને ધોન્મૂલ્ય કલ્પદ્રુમં,

ચિંતારત્નમપાસ્ય કાષ્ઠશકલં સ્વીકુર્વતે તે જડાઃ ।

વિમ્બીય છિરદં ગિરીંદ્રમરણં ક્રીણંતિ તે રાસભે,

યે લજ્જાં પરિહૃત્ય ધર્મમધમાં ધાવંતિ ભોગાશયા ॥૬

અર્થ:-જે મુખ પુરૂષો પ્રાપ્ત થએલા પર્મનો ત્યાગ
કરીને લોગની વાછાને અર્થે દોડે છે, અથવા ૧ વિષયોમા
મયસં છે, તે મૂર્ખ પુરૂષો પાનાના ઘરને વિષે ઉત્પન્ન થએલા
કલ્પદ્રુમને ઉમેરી નાખીને ધનુરાના વૃક્ષને વાવે છે; તે
જડશુદ્ધિવાળા પુરૂષો ચિંતામણિ રત્નને ફેંકી દઈને કાચનો
કડકો મહાજુ કરે છે, અને પર્વત સમાન હસ્તીને વેચી
દઈને ગપેશને ખરીદ કરે છે

દહે અનુષ્ઠાનનુ તેમજ પર્મસામધોનું દુર્લભપણ
જાણે છે.

(શિવગિણીવૃત્તમ)

અપારં મંસારં કથમપિ મમામાન્ય નુભયં.

ન ધર્મ યઃ કુર્વાન્નિષયમુગ્ધમૃણામગતિમઃ ।

^{૧૩} નેર્દભ્યં ^{૧૪} ભગિની ^{૧૬} દયા ^{૧૫} ચ ^{૧૭} દુહિતા ^{૧૮} પ્રીતિશ્ચ ^{૨૦} માતૃસ્વસા,
^{૨૨} સાંદ્રાનેંદકુટું ^{૨૪} કુટુંબકમિદં ^{૨૬} પ્રાહુઃ ^{૨૩} સતાં ^{૨૫} પ્રીયનાઃ ॥૧૭૧॥

અર્થ:-સમજનારૂપી પિતા, જ્ઞાનારૂપી માતા, દાનતા
 આદરૂપી ભાઈ, પુણ્યની બુદ્ધિરૂપી સ્ત્રી, શુભેના સમૃદ્ધ-
 રૂપી મિત્ર, લજ્જાના સગરૂપી પુત્ર, નિર્દભનારૂપી પદ્મેન,
 દયારૂપી દીકરી, તથા પ્રીતિરૂપી માગી, જેની રીતનું આનંદના
 સમૃદ્ધરૂપ સમજાનોનું કુટુંબ બુદ્ધિવાનો કરે છે.

(રમ્યવચ્ચાવૃત્તમ)

^૧ અર્ચાંદ્રતાં ^૨ મંગમિનાં ^૩ નમમ્યા,
^૪ મંગઃ ^૫ મતાં ^૬ મંથ્રતિરાગમાનામ્ ।

^{૧૦} દાને ^{૧૨} યતનાનાં ^{૧૧} કરુણાંગમાર્જાં,

^{૧૪} માર્ગોઽયમાર્ગંદિનઃ ^{૧૩} શિવમ્ ॥ ૧૭૨ ॥

અર્થ:-અર્ચિદ્વિત પ્રભુઓની પૂજા, મંથમધારીઓને નમ-
 સ્કાર, નજરનોનો મંગ, આગમાંનું ધરણ, કબોળનું દાન,
 તથા પ્રાર્થનાઓની દયા એવી રીતનો મિત્ર 'માર્ગ' ઉત્તમ
 માર્ગનોનો કરે છે.

^{૧૨} ૧૧ ૧૩ ૧૬ ૦
 પલેશમયંતેન સ લબ્ધમચ્ચૌ,

^{૧૪} ૧૭ ૧૯
 ચિંતામણિ પાનયતિ પ્રમાદાન્ ॥ ૪ ॥

અર્થ:-દુઃખે પ્રાપ્ત થઈ શકે એવું મનુષ્યધર્મ પામીને
 જે મૂઢ પુરૂષ ઉપમણી ધર્મ કરતો નથી, તે યાત્રી મંદનતે
 પ્રાપ્ત કરેલા ચિંતામણિ (રત્ન) ને આગ્રયથી સમુદ્રને
 વિષે નાંખી દે છે.

હવે મનુષ્યધર્મને સર્વોન્નિષ્ઠ વ્યવ કરે છે.

(મમ્માકાન્તાનૂતમ)

^૬ ૧૦ ૭ ૯ ૧૨ ૧૩
 સ્યર્ગશ્યાલે ક્ષિયતિ ન રજઃ પાદશોભં વિચક્તે,

^{૧૧} ૧૪ ૧૬ ૧૯
 પીયૂષેણ પ્રવરકરિણં ચાત્ત્વર્ગ્યંધમારમ્ ।

^{૧૨} ૧૦ ૧૨ ૧૩
 ચિંતારત્નં વિકિરતિ કરાઘ્રાયમોદ્ધાપનાર્થં,

^૧ ૨ ૪ ૬ ૮
 પોઃ કૃત્ત્વાયં ગમયતિ સુખો મર્ત્યજન્મ પ્રમત્તઃ ॥ ૫ ॥

અર્થ:-જે માણસ દુઃખે પામવા યોગ્ય એવા આ
 મનુષ્યધર્મને પ્રમાદને^૧ વશ થઈ વૃથા સુખાયે છે તે માણસ
 જ્ઞાનાન્ના સ્થાપને વિષે રજ (પગ) નાખે છે, અમનથી પણ
 પુષ્ટ છે, એમ દુસ્તી પાને લાકડાનો બાર ઉપદ્રવે છે, અને
 કાચને ઉગાડી મૂકવા માટે હાથમાંથી ચિંતામણિ રત્નને
 ફેંકી દે છે.

ત્રિ સા, ૬ અસત્ય, ૭ ચોરી, ૮ મૈથુન, અને ૯ પરિમક-
એ પંચથી નિવર્તે, વગી ૧૦ ક્રોધ, ૧૧ માન, ૧૨ માયા
અને ૧૩ લોભ-એ ચાર શત્રુઓને છતો; ૧૪ (સર્વ જીવને
વિષે) મૈત્રીભાવ (મિત્રતા) કરે, તથા ૧૫ શુભવાન
જનોની સંગત, ૧૬ પાર્થ મન્દિરોનું દર્શન, ૧૭ (પાત્રને
વિષે) દાન. ૧૮ તપશ્ચર્યા, ૧૯ શુભભાવ અને ૨૦ સંસાર-
ચક્રી વિરક્તભાવ (ત્રસાગ્ર) જોડતા વાના કરે.

હવે પ્રથમ આર કાન્ધેથી તીથેકરભક્ષિદ્વાર વર્ણવે છે.

પાપં^૧ ક્ષુપતિ^૨ દુર્ગતિ^૩ દલયતિ^૪ વ્યાપાદયત્યાપદં,^૫
પુણ્યં^{૧૦} સંચિનુતે^{૧૧} શ્રિયં^{૧૨} ચિત્તનુતે^{૧૩} પુષ્પાતિ^{૧૪} નીરોગતામ્^{૧૫} ।
સૌભાગ્યં^{૧૬} વિદધાતિ^{૧૭} પાલ્લવયતિ^{૧૮} પ્રીતિં^{૧૯} પ્રસૂતે^{૨૦} યશઃ,^{૨૧}
સ્વર્ગં^{૨૨} ગચ્છતિ^{૨૩} નિર્વૃત્તિં^{૨૪} ચ^{૨૫} રથયત્યર્થાઽર્હતાં^{૨૬} નિર્મિનામ્^{૨૭} ॥૧॥

અર્થ:-અકિંકર ભગવાંતની કરેલી ભાવપૂર્ણ પાપને
દૂર કરે છે, દુર્ગતિનું નિવારણ કરે છે, આપત્તિનો (દુઃખનો)
વિનાશ કરે છે, પુણ્યને વધારે છે, લક્ષ્મીનો વિસ્તાર કરે
છે, આશીર્વાદાનું પ્રાપ્ત કરે છે (શરીરે સુખી રાખે છે),
સર્વજનોને વિષે પ્રશંસા ખમાડે છે, પ્રીતિ ઉત્પન્ન કરે છે,
અને યશને વધારે છે, તેમજ દેવતાની પદવી આપે છે,
અને પરંપરાએ ગોશપદ પશુ આપે છે.

^{૧ ૩ ૮ ૧૧ ૧૨ ૧૩}
 લક્ષ્મીસ્તં સ્વર્ગનમ્પુરણં રમસા કીર્તિસ્તમાર્લિગતિ,
^{૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯}
 પ્રીતિસ્તં ભજતે મનિઃ પ્રવતતે નં લગ્નમુલ્કંડયા ।
^{૨૦ ૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪ ૨૫}
 સ્વઃશ્રીસ્તં પરિરગ્નુ મિચ્છતિ મુહુર્મુચિસ્તમાર્લિગતે,
^{૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧}
 યઃ સંઘં ગુણરાજિરેન્દ્રિયદનં શ્રેયોરુચિઃ સેવતે ॥૨૩॥

અર્થ:-ગુણોના તામૂદના કોડાધર એવા શ્રીસઘને કદાચ
 જન વિષે રૂપિયાજો એવો જે પુરુષ સેવે છે, તે પુરુષને
 સપત્તિ એ પાતાની મેળે સન્મુખ આવે છે, કીર્તિ આર્જી
 મળે છે. પ્રીતિ મેળે છે, ભુદ્ધિ ઉન્નતનાથી તેને પ્રાપ્ત કર-
 વાને પ્રવન કરે છે, સ્વર્ગગતી તેને વારવાર આર્જીમળ
 દેવાને મુદ્દત છે અને મુક્તિપ્રાપ્તિ તેને એવા કરે છે.

^{૧ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧}
 પદ્મવતેઃ પદ્મમહદાદિપદવીમુખ્યં શૃંગેઃ સમ્પ્રવત્,
^{૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯}
 અગ્નિત્વં ત્રિદશદ્રવ્યાદિ તૃણવત્ પ્રામંગિકં ગીયતે ।
^{૨૦ ૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯}
 શક્તિ યન્મહિમસ્તુતૌ ન દયતે ધાત્વોઽપિ ધાત્વસ્વતેઃ,
^{૩૦ ૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯}
 સંઘઃ સૌઘદ્ધરઃ પુનાતુ ચરણન્યામઃ સનાં મંદિરમ્ ॥૨૪॥

અર્થ:-ધાત્વપ્રાપ્તિ જેમ ખેતીનું ફળ છે, તેમ અરિ-
 હંતાદિકની પદવી એજ જે (સંઘ)ની ભક્તિનું મુખ્ય ફળ
 છે, વળી તે સઘને શેરના ધાત્વની પેઠે ચક્રવર્તિયાનું, દેવ-

દ્રાહિકની પદવી વિગેરે તો પ્રસંગથીજ (અનાયાસે-વગર મહેનતે) મળતી કહેવાય છે, અને વગી જેના મહિમાના વર્ણનને વિષે બૃહસ્પતિની વાણી પણ સમર્થ થતી નથી, એવા પાપને હરણ કરનારો શ્રીસંઘ પોતાનાં પગલાં સ્થાપન કરીને લક્ષિત્વાન જનોના ઘરને પવિત્ર કરે.

હવે આર કાવ્યે કરીને સર્વ જીવોની દયા કરવાનું કરે-
માર્ગ છે

ક્રીડાન્નુઃ સુકૃતમ્ય કૃષ્ણનરજઃસંહારવાત્યામયો-
દન્યશૌર્યમનામિમેષવદતી મંકેતદતી શ્રિયામ્ ।
નિઃશ્રેણિન્નિદિયૌક્સઃ પ્રિયમમ્વી મુપતેઃ કુગત્યર્ગલો,
મત્યેપુ પ્રિયનાં કૃપય મયનુ કલેશારઘોષઃ પરઃ ॥૨૨॥

અર્થ :- હે ભગ્વ જીવાત્માઓ ! અન્ય નવે કાયાનાં દુઃખોને રહેવા દઈને (અર્થાત્ અન્ય સર્વ કાયાને કષ્ટ આપનાર તપ જપાદિ ન થાય તો રજુ પણ) સાર કૃત્યોનું ક્રીડાસ્થાન, પાપકાંડી રજનું હરણ કરવામાં વાગુના સમુદ્ર (વંદોળીયા વાવરા) સમાન, ભગ્વમુદને વિષે નાવ સમાન, કલેશકાંડી અગ્નિને મેયની ઘરા મમાન, મંકેતનિઃશ્રેણિ મંકેતસ્થાનને વિષે પદાચ્છાદનારી કુની મમાન, ન્યર્મની નિપરણી મમાન, અને મુક્તિની પ્રિય નળી એવી જે જીવવા મેજ કરે.

ત્રિસા, ૧ અસત્ય, ૭ ચારી, ૮ મૈથુન, અને ૬ પરિશ્વ-
એ પાંચથી નિવરતો, વગી ૧૦ ક્રોધ, ૧૧ માન, ૧૨ માયા
અને ૧૩ લોભ-એ ચાર શત્રુઓને હતો. ૧૪ (સર્વ જીવને
વિષે) મંત્રીભાવ (મિત્રતા) કરે. તથા ૧૫ શુભવાન
જનોની સમગ્ર, ૧૬ પાંચ મન્દ્રિયોનું દમનું. ૧૭ (પાત્રને
વિષે) દાન. ૧૮ તપશ્ચર્યા, ૧૯ શુભભાષ અને ૨૦ સમાર
ભરી વિરક્તભાષ (પ્રશમ્ય) એ. સા. વાના કરે.

તેનું પ્રથમ ચાર કાળમાંથી ત્રીજાંકરખાજિકાર વાંકું છે.

પાપં સ્તુપતિં દુર્ગતિં દગ્ધવતિ વ્યાપાદયત્યાપદં,
પુણ્યં સંગિનુતે ભિષે ચિત્તનુતે પુણ્યાનિ શ્રીરંગાનામ ।
શ્રીભાગ્યં વિદધાતિ પાદ્મવપતિ શ્રીર્નિ પ્રસૂતે યદાઃ,
સ્વર્ગં વચ્ચતિ નિર્વૃત્તિં ચ રજયત્યર્ચાઽર્જતાં નિમિત્તાં ॥

અર્થ:-અધિકૃત ભગવંતની કરેલી ભાવપૂર્ણ શાપને
કરે કરે છે, દુર્ગતિનું નિવારણ કરે છે, આપણને (દુઃખનો)
વિનાશ કરે છે, પુણ્યને વધારે છે, સ્વર્ગીનો વિસ્તાર કરે
છે, આદારપદાનું પાલણ કરે છે (શરીરે શુભી સામે છે),
સર્વજનોને વિષે પ્રશસા પમાડે છે, શ્રીતિ ઉપવ કરે છે,
અને વચને વધારે છે, તેમજ દેવતાની પડથી આવે છે.
અને પરપદાને આદરપદ થવું આવે છે

(શિશિરિણીવૃત્તમ)

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
 યદિ ૧ પ્રાયા ૨ મોયે ૩ નરનિ ૪ તરણિર્યશુદયનિ,

૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬
 પ્રતીચ્ચાં ૭ સતાનિર્યદિ ૮ ભજતિ ૯ શન્યં ૧૦ કથમપિ ૧૧ ।

૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦ ૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮
 યદિ ૧૭ હમાપીઠે ૧૮ સ્યાદુપરિ ૧૯ સુકલ્પસ્યાઽપિ ૨૦ જગતઃ,

૨૯ ૩૦ ૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦
 પ્રગૃતે ૩૦ મન્વાનાં ૩૧ તદપિ ૩૨ ન ૩૩ ઘઘઃ ૩૪ ક્ષાઽપિ ૩૫ સુકૃતમ્ ॥૨૬

અર્થ:-હોતે પાંચર જગને વિષે તરે, સૂર્ય પશ્ચિમ દિશાએ ઉદય થાય, અગ્નિ કોઈ પણ રીતે શીતલપણુ પામે, અને પૃથ્વીમંડળ સર્વ જગતની ઉપર આવે; તોપણ શુભકિંસા હુપકાર્ય કથાય પણ પુરુષ ઉત્પન્ન કરતું નથી.

(માલિનીવૃત્તમ)

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦
 સ ૧ કમલચનમગ્નેર્યામરં ૨ આસ્વદસ્તા-

૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦
 દમૃતમુરગયમાન્સાધુવાદં ૩૯ યિયાદાત્ ૪૦ ।

૪૧ ૪૨ ૪૩ ૪૪ ૪૫ ૪૬ ૪૭ ૪૮ ૪૯ ૫૦ ૫૧ ૫૨ ૫૩ ૫૪ ૫૫ ૫૬ ૫૭ ૫૮ ૫૯ ૬૦
 જ્ઞાપગમમજીર્ણાંઙ્ગીયિર્ન કાલકૃટા-

૬૧ ૬૨ ૬૩ ૬૪ ૬૫ ૬૬ ૬૭ ૬૮ ૬૯ ૭૦ ૭૧ ૭૨ ૭૩ ૭૪ ૭૫ ૭૬ ૭૭ ૭૮ ૭૯ ૮૦
 દમિલપતિ ૭૧ ઘઘાઘઃ ૭૨ પ્રાણિનાં ૭૩ ધમમિચ્છેત્ ॥૨૭

અર્થ:-જો પુરુષ શુભકિંસા યત્રી ધર્મને બાંહે છે તે પુરુષ અગ્નિમાંથી કમળના વનને (જોવાને) ઈચ્છે છે, સૂર્યના અસ્ત થયા પછી દિવસને જોવાની ઈચ્છા કરે છે, જમી અર્પણા મુખ

હું એ અને એ બગવાનની ભાવપૂજનું કેળવવાએ છે.

સ્વર્ગસ્તસ્ય ગૃહાંગણં મહચરી સામ્રાજ્યલક્ષ્મીઃ શુભા,

મૌભાગ્યાદિગુણાવલિર્વિલસનિ સ્વૈરં વપુર્વદ્મનિ ।

સંસારઃ સુતરઃ શિવં કરતલકોઢે લુઠત્યંજમા,

યઃ શ્રદ્ધાભરભાજનં જિનપતેઃ પૂજાં વ્યયન્તે જનઃ ॥૧૦॥

અર્થ:-જે માણસ અન્યત્ર શ્રદ્ધા સહિત શ્રી વીતશક્તી ભાવપૂજા કરે છે તેને દેવલોક ધરના આગણની પેઠે હકકું છે, મનોહર રાગરૂઢિ તેની આથે રહેનારી છે, તેના શરીરરૂપ ધરને વિષે મૌભાગ્યાદિ ગુણોની શ્રેણી પાતાની ઇચ્છાએ (આત્માને) વિલાસ કરે છે, તેના સંસાર-સુખથી તરી શકાય એવો થાય છે, અને મોખુ તો એ તેના હાથ તળે આવીને આજીવે છે.

(દિગ્વિજય પ્રમથ)

કદાચિન્નાતંકઃ ક્રુપિતં દ્ય વદ્યત્યભિમુલ્લે,

વિદૂરં દારિદ્ર્યં ચકિતમિથ નદ્યત્યનુદિનમ્ ।

વિરક્તા કાંતેય ત્યજન્તિ કુંગનિઃ સંગમુદયો,

ન મુંચન્ત્યધ્વર્ણં મુદ્દિવ જિનાર્ચી રમયન્તઃ ॥૧૧॥

થકી અમૃત, કલ્પેશ થકી કીર્તિ, અણ્ણ થકી રોગનો નાશ,
અને ત્રે પાવાથી અવિતને કંઈ છે.

(શાંત્યધિકોદિતગુણમ્)

આયુર્દીનૈતરં વૃષ્ણેરનરં ગોષ્ઠં ગરીષ્ણરં,
વિત્તં મૃતિરનરં ચલં વહુનરં સ્વામિન્યમુચૈત્તરમ્ ।
આરોગ્ય વિગતાંતર ત્રિજગતિ શ્વાપ્ત્યમ્પમત્તેનરં,
મંમારાંતુનિષ્ઠિ કરંતિ મુનરે વેમઃ કૃપાટ્ઠનિરમ્ ॥૨૮॥

અર્થ. ૧૫૫ (૨૫૫) થકી બીજો છે મધ્યમાન મનો અણુ
જે મનુષ્યનું જિવન, તે આયુષ્યને લગતું કહે છે, ગરીષ્ણને
નૃસર બનાવે છે, કુળને શક્તિ કહે છે, દેવને ગણે છે,
ગામમાં વૃદ્ધિ કહે છે, મેદાદાણને ઉત્પન્ન કહે છે, નિરંતર
નિદ્રાથી જાગે છે, ત્રણ જગતમાં માણુગાની પ્રશંસા પ્રાપ્ત
કહે છે, અને નિઃશય નમુદને મુખે લરી શાપ બંધો
બનાવે છે.

હવે બાર કાન્ધ કરીને લાવના મદિમા કહે છે

વિવામાગમન વિવત્તિદલનં રૂઢઃ કૃમારાગનં,
મુક્તેઃ નામદનં ત્રિજગતિશ્વાપ્ત્યમ્પમત્તેનરમ્ ।

^{૧૦} શ્રેયઃસંવનનં ^{૧૧} સમૃદ્ધિજનનં ^{૧૨} મીઝન્યમંજીવનં,
^{૧૩} કીર્તિઃ ^{૧૪} કેલિવનં ^{૧૫} પ્રમાયભવનં ^{૧૬} મત્તયં ^{૧૭} ધ્વજઃ ^{૧૮} પાવનમ્ ॥૨૦॥

અર્થ:-હે ભવ્યજનો ? વિશ્વાસના સ્થાનરૂપ, આપનિશ્ચાને
 નાશ કરનારૂં, દેવનાઓએ પણ જેનું આગ્રાધન કરેલું છે
 એવું, મોક્ષમાર્ગને વિષે જ્ઞાતારૂપ, જગત્તથા અગ્નિને
 સમાવનારૂં, વાયુ તથા સર્પને યંબાવનારૂં, મોક્ષનું વરણીકરણ,
 સમૃદ્ધિને ઉત્પન્ન કરનારૂં, મુજનતા નિપજ્ઞસ્વનારૂં, કીર્તિનું
 કીર્તાવન, અને મહિમાના ધરૂપ એવું જે પવિત્ર નામ
 વચન તેજ યોગી.

(દિગ્ગમ્જીવનમ્)

^૧ યજ્ઞો ^૨ યસ્માદ્દસમીભવન્તિ ^૩ યનયદ્દેરિય ધર્મઃ,
^૪ નિદાનં ^૫ કુઃશ્વાનાં ^૬ યદ્વચનિગ્રહાણાં ^૭ જન્મમિષ ।
^૮ ન ^૯ યત્ર ^{૧૦} ત્યાચ્છાયાઽઽતપ ^{૧૧} હ્યતપઃસંયમવત્થા,
^{૧૨} કાર્થચિત્તન્મિધ્યાયચ્ચનમભિધત્તે ^{૧૩} ન ^{૧૪} મનિમાન્ ॥૨૧॥

અર્થ:-જેમ દાવાગિરી થન ભરખ થાય છે, તેમ જે
 અસત્ય વચનથી થરા ભરખ થાય છે (નાશ પામે છે),
 વળી જે અસત્યવચન, જગત્તેમ જુદોત્યા કારણરૂપ છે, તેમ
 કુઃખોનું હેતુરૂપ છે, અને વળી જે અસત્ય વચનને વિષે,

હે તે આડ કર્મનો દાવ કરીને અર્થાન્ સિદ્ધ અવસ્થા પામીને યોગી પુરુષોથી ધ્યાન કરાવ છે, અર્થાન્ યોગી પુરુષો તે પુરુષનું ધ્યાન કરે છે.

દને ચાર કાળે કરી ગુરુબ્રજિદ્વાર વર્ણવે છે.

(શંકરાચાર્યમ)

અયમુપતે પથિ યઃ પ્રવર્તતે,

પ્રવર્તગત્યન્યજનં ન નિઃસ્પૃહઃ ।

સ ત્વ મેઘઃ સ્વદિર્ભયિષ્ણા ગુરુઃ,

સ્વયં તરંગારગિતું ક્ષમઃ પરમ ॥ ૧૩ ॥

અર્થઃ-નર ગુરુ પાતે પાપ સદિન માર્ગને વિષે પ્રવર્તે છે અને બીજા માણસને પણ (તેવા માર્ગે) પ્રવર્તાવે છે, પાતે જાને નિઃસ્પૃહ છે (પરિમદાદિકની વાછા સદિન છે), પાતે તરે છે અને બીજા માણસને પણ તારવાને માર્ગ છે, તેજ ગુરુની દિવ્યશક્તિ પુરુષોએ મેવા કરી મેળા છે.

જાતી ગુરુનેવાનુ કૃતિ વર્ણવે છે.

(માલિનોજીમ)

વિદ્યગર્ભિ કૃષ્ણોર્થે ચોળગંગાગમર્થ,

મુગર્ભિનિમિષાગૌ નુળગંગાં રુગર્ભિઃ ।

સૂર્યના તડકાને વિષે જેમ છાયા ન હોય, તેમ તપ અને
સયમની કથાપણ હોતી નથી, એવા અસત્ય વચનને શુદ્ધિ-
માન પુરોષ કદ આવે છતે પણ જોડતા નથી.

હવે અસત્યપણના દાખા બતાવે છે.

(ઘંશમ્ભવૃત્તમ)

અસત્યમપ્રત્યયમૂલકારણં,

કુવાસનાસન્ન સમૃદ્ધિવારણમ્ ।

વિપન્નિદાનં પરવંચનોર્જિતં,

કૃનાપરાધં કૃતિમિર્વિચર્જિતમ્ ॥ ૩૧ ॥

અર્થ:-અવિદ્યાસુખ મૂળકારણ, માઠી વાસના એટલે પાપ
શુદ્ધિનું ઘર, સફળીને વારનારું, આપત્તિઓનું કારણ. અન્ય-
જનોને છેતરવામા બગવાન અને અપરાધી એવું તે અસત્ય
વચન, તેને પાંડિત જનોએ તરંગુ છે.

હવે સત્ય વચનના પ્રભાવનું કથન કરે છે.

(શાંતુલ્લપિક્રીદિતયુતમ)

તમ્યાઽગ્નિર્જન્મર્ણવઃ સ્થન્દમરિમિત્રં મુરાઃ કિંકરાઃ,

કાંતારં નગરં ગિરિર્મૃદ્ધમદ્દિર્માલ્યં મૃગારિર્મૃગઃ ।

અયગમયમિ કૃત્યાકૃત્યભેદં ગુરુર્ગો.

અયજન્નિષિષોતસ્ને વિના નાઽસ્મિ કથિત્ ॥૧૪॥

અર્થ. - એ ગુરુ મિથ્યાત્વનો નાશ કરે છે. નિદાતોના અર્થને જણાવે છે, 'પુણ્ય એ સુમતિનો માર્ગ છે અને પાપ એ કુમતિનો માર્ગ છે,' એમ પ્રગટ કરે છે, અને વળી જે કરવા યોગ્ય અને નહીં કરવા યોગ્ય કાર્યનો વિવેક અમલાવે છે, તે ગુરુ વિના બીજા કોઈ બલસાગરને વિષે પદાતુની પેઠે તારનાર નથી.

। શિર્ષાગ્નીવૃત્તઃ ।

પિતા માતા પ્રાપ્તા પ્રિયસહચરી મૃતુનિવહઃ,

સુહૃદ્ગ્રામી માતૃત્કરિભટ્ટરથાશ્વઃ પરિકરઃ ।

નિમગ્નં જંતું નરકકુહરં રક્ષિતુમર્ત્ત,

ગુરોર્ભિર્માધર્મપ્રવટ્નપરાત્કોઽપિ ન પરઃ ॥૧૫॥

અર્થ. - નરકખાણને વિષે પડતા હવેને પુણ્ય અને પાપ કદી દેખાડનારા ગુરુવિના બીજા કોઈ પિતા, માતા, બાઈ, પ્રિય સ્ત્રી, પુત્રનો સમૂહ, મિત્ર, મદોન્મત્ત હરની, સુમત, અથ. રથવાળો સ્વામી કે દેવગાદિ વર્ગ રક્ષણ કરવાને અમર્થ નથી.

^{૧૧} ^{૨૩} ^{૧૪} ^{૨૫} ^{૨૬} ^{૨૭} ^{૨૮}
 પાતાલં ચિલમગ્નમુત્પલદલં વ્યાલઃ શૃંગાલો વિપં,
^{૨૯} ^{૩૦} ^{૩૧} ^{૩૨} ^{૩૩} ^{૩૪} ^{૩૫}
 પોયૂષં વિષમં સમં ચ ધવનં મત્યાંચિનં ઘત્તિ યઃ॥૩૨

અર્થઃ:-જે પુરૂષ સત્યતાયુક્ત વચન બોલે છે તેને અગ્નિ
 જળસમાન, સમુદ્ર સ્થાગસમાન, શત્રુ મિત્રસમાન, દેવતા
 સેવકસમાન, વન નગરસમાન, પર્વત ધરસમાન, સર્પ કૂહળી
 માગાસમાન, સિંહ મૃગસમાન, પાતાળ છિદ્રસમાન, શસ્ત્ર
 કમળપત્રસમાન, હસ્તી શિયાળસમાન, વિષ અમૃતસમાન,
 અને વિષમ સ્થાન સંપત્તિના સ્થાન સમાન થાય છે.

હવે અદનાદાન ધન વર્ણવે છે.

(માનિર્નાંશુત્તમ)

^૧ ^૨ ^૩ ^૪ ^૫ ^૬ ^૭
 તમભિલપતિ મિદિસ્તં વૃણીતે સમૃદ્ધિ-
^{૧૧} ^{૧૨} ^{૧૩} ^{૧૪} ^{૧૫} ^{૧૬} ^{૧૭}
 સ્તમભિસરતિ કીર્તિર્નુવતે તં મયાત્તિઃ ।
^{૧૮} ^{૧૯} ^{૨૦} ^{૨૧} ^{૨૨} ^{૨૩} ^{૨૪}
 સ્પૃહયતિ સુગતિસ્તં નેક્ષતે દુર્ગતિસ્તં,

^{૨૫} ^{૨૬} ^{૨૭} ^{૨૮} ^{૨૯} ^{૩૦} ^{૩૧}
 પરિહરતિ વિપત્તં યો ન સ્પૃહાત્યદન્તમ્॥૩૩॥

અર્થઃ:-જે પુરૂષ નહિ આપેલું અર્થાત્ પારકું (કાંઈ
 પણ) નથી ગ્રહણ કરતો તે પુરૂષની મુક્તિ ઇચ્છા કરે છે,
 સમૃદ્ધિ તેને વરે છે, યથા તેની પાસે બાધ છે, સંસારનાં
 દુઃખ તેને તજી દે છે, મુક્તિ તે પુરૂષની ઇચ્છા કરે છે,

દસે મુક્તીની આશાનું મહાત્મ્ય કહે છે.

(ગાર્હપત્યકોટિવૃત્તમ)

કિં ધ્યાનેન ^૧ભવત્વશોષવિષયત્યાગસ્તપોભિઃ ^૨શૂનં,
પૂર્ણ ^૩આયનગાઽલ્પમિંદ્રિયદર્મઃ ^૪પર્ણાસમાસાગર્મઃ ^૫।

કિં ^{૧૩}ત્યેકં ^{૧૪}ભવનાશને ^{૧૫}કુરુ ^{૧૬}શુશ્રીત્યા ^{૧૭}ગુરોઃ ^{૧૮}જાસ્યન્,
^{૨૦}મર્ત્યં ^{૨૧}યેન ^{૨૨}વિના ^{૨૩}વિનાશમલયન્ ^{૨૪}સ્વાર્થાગ્નિ ^{૨૫}નાઽર્જં ^{૨૬}ગુણાઃ॥

અર્થ :- ધ્યાન કરવાથી શું ? સર્વ વિષયને ત્યાગ કરવાથી
પણ શું ? તપશ્વિષાં કરવાથી પણ શું ? શુભ ભાવે કરીને
પણ શું ? ઇન્દ્રિયાના સમયાથી પણ શું ? તથા નિદ્રાના
અવસામથી પણ શું ? (અર્થાત્ એ મર્ત્ય એકતાં એટલે
મુક્તી આજાવિના નિષ્કૃષ્ટ છે.) માટે અધિક પ્રીતિપટે
ન મારના જામગુને નાશ કરનારા એવા મુક્ત કરના મિત્રા-
વચનો જાણીકાર કર ? કે જેનાવિના અપિપતિ (નાપક)
વિનાની મેનાની પેટે (એ ઉપર કડકા) નવું પાનપાનાનાં
કર માધનને માટે નમરું નથી અર્થાત્ નિષ્કૃષ્ટ છે.

દસે આજ કહે કરીને ઇત્યાદિ મિત્રાંતર મહાત્મ્ય
જણાવે છે.

(ગિર્ણવિર્ણવૃત્તમ)

૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪
મર્ત્યં નાસ્ત્યં ન જાન્મગુરુમર્ત્યં ન કુશુલં.

દુર્ગતિ તેના સામું ભેટી નથી, અને વિપત્તિ તો તેને ત્યાગ-
જ કરે છે.

હવે અદત્ત નાદિ અદ્યપ્ત કરનારને કાયદો જાણાયે છે.

(શિખરિણીનૃત્યમ્)

અદત્તે^૫ ના^૬ડડત્તે^૭ કૃત્તમુ^૧કૃત્તકામઃ^૩ કિમ્પિ^૪ યઃ^૨,

શુભશ્રેણિસ્મસ્મિન્^{૧૨} યસ્યતિ^૮ કલ્પસીય^{૧૩} કમલે^{૧૦} ।^{૧૧}

વિપત્તસ્માદ્દરં^{૧૮} ઘજનિ^{૧૪} રજનીયાંચરમણે^{૧૨} -

ચિનીતં^{૨૧} વિશેષ^{૨૩} પ્રિદિવશિયલક્ષ્મીર્ભજતિ^{૨૪} તમ્ ॥૩૪^{૨૧}

અર્થ:-પુરુષની ઇચ્છા કરનારો જે મનુષ્ય, કોણપણ
અદત્ત પદાર્થ કોતો નથી, તે પુરુષને વિષે, કમલને વિષે
જેમ રાજદુર્ગી રહે છે, તેમ કાયાળુનો સમૂહ વાસ કરે છે,
જગી મૂર્ખથી જેમ શત્રી નાખી જાય છે, તેમ તે પુરુષથી વિપત્તિ
દૂર જતી રહે છે, અને જેમ વિદ્યા, ચિત્તથી પુરુષ પામે આગે
છે, તેમ સ્વર્ગ અને મોક્ષની લક્ષ્મી તે પુરુષને સંપન્ન છે.

હવે જે કાવ્યોમાં અદત્તના કાયદો જાણાયે.

(શાર્દૂલનિત્રીકિનનૃત્યમ્)

યન્નિર્વર્તિતકીર્તિર્મનિધનં^૧ મર્ચાગર્માં^૩ માર્ધનં^૨,

તન્મીઝઘચર્ચનં^૪ વિરણિતક્રિષ્ટાદાગોષ્ઠાંધનમ્ ।

^{૧૩} ^{૧૪} ^{૧૫} ^{૧૬} ^{૧૭} ^{૧૮} ^{૧૯}
 નધર્મ નાઽધર્મ ન ગુણપરિણદં ન વિગુણમ્ ।

^{૨૦} ^{૨૧} ^{૨૨} ^{૨૩} ^{૨૪} ^{૨૫} ^{૨૬} ^{૨૭}
 ન કૃત્યં નાઽકૃત્યં ન દિનમદિનં નાપિ નિપુર્ણ,

^{૨૮} ^{૨૯} ^{૩૦} ^{૩૧} ^{૩૨} ^{૩૩} ^{૩૪} ^{૩૫}
 વિલોકમે સ્લોકા જિનવચનચધુર્વિરહિતાઃ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ:-તેનશાસ્ત્રરૂપ ચધુર્થી રહિત એવા લોકો નથી દેવને
 જાણતા કે નથી કુરેષને જાણતા, નથી મુશુરને ઓગ્રખાતા
 કે નથી કુશુરને ઓગ્રખાતા, નથી જાણતા ધર્મઅધર્મને કે
 નથી જાણતા શુભ નિર્ગુણીને, વગેરે કરવા યોગ્ય કાર્ય શુ
 છે ? અને નહિ કરવા યોગ્ય શુ છે ? તે પણ નથી જાણતા.
 વગેરે પોતાને શું શુખનું કારણ છે ? અને શુ દુઃખનું
 કારણ છે ? તે પણ તેઓ સારી રીતે જાણતા નથી.

(શાંતિવિષ્ણુવિદ્યુતમ)

^{૩૬} ^{૩૭} ^{૩૮} ^{૩૯} ^{૪૦} ^{૪૧} ^{૪૨}
 માનુષ્યં વિપાલં ઘટંતિ હૃદયં ઘર્ષ્યં કૃથા ઓગ્રયો-

^{૪૩} ^{૪૪} ^{૪૫} ^{૪૬} ^{૪૭} ^{૪૮} ^{૪૯}
 નિર્માણં ગુણદોષભેદકલનાં તંપામસંભાવિનીમ્ ।

^{૫૦} ^{૫૧} ^{૫૨} ^{૫૩} ^{૫૪} ^{૫૫} ^{૫૬}
 દુર્ધારં મરકાંધકૃપપતનં મુર્તિં કૃથા દુર્દ્રિમાં,

^{૫૭} ^{૫૮} ^{૫૯} ^{૬૦} ^{૬૧} ^{૬૨} ^{૬૩}
 માર્ચજઃ સમયોદયારમમયો યેષાં ન કર્ણાન્તિથિઃ ॥ ૧૮ ॥

અર્થ:-સર્વજ્ઞ શ્રી વીતરાન ભગવાને કહેલો એવા દયામય
 આગમ જે પુરોવાના કાનમાં નથી પણ તેમના મનમાં

દોર્ગત્યેકનિવર્ધનં કૃત્સુગત્યાશ્ચેપમંરોધનં.

મોત્સર્ગ્યત્પ્રાપ્તનં જિજ્ઞાસિ ન તત્કીમાનદત્તં ધનમ્ ॥૩૫॥

અર્થ:-જેનાથી કીર્તિ તથા ધનનો નાશ થાય છે, જે સર્વ અપરાધોનું કારણરૂપ છે, જેનાથી પ્રહાર અથવા અપમાન થાય છે, જે દુષ્ટ જાતીપ્રાપ્તને પ્રમદ કરે છે, જે દરિદ્રનું એકલું કારણ છે, જે કુળગિને પ્રાપ્ત કરવા નિષારણુ કરે છે, અને જેનાથી મરણ થાય છે, એવું જે અદન ધન, તેને શુદ્ધિમાન પુરૂષે મહાત્મ્ય કરવા નથી.

। દરિદ્રીકુલમ ।

પરજનમનઃપીડામનીદાપનં કરનાયના-

અપનમચનિચ્છાપિચ્છાપાદનાયનમંદલમ ।

કુળગિગમને માર્ગઃ સ્વર્ગાપર્ગપુરાર્ગર્ત્ત.

નિયમમનુપાદેયં મૈત્ર્યં મૃણાં જિનકાંક્ષિણામ્ ॥૩૬॥

અર્થ:-અન્ય જનોના મનની પીડાને રમવાના વન સમાન, દિમાને ચિંતવનના ધરરૂપ, પૃથ્વીને વિષે પ્રસરી રહેલી જે આપદારૂપી લગાઓ, તેને વધારવામાં ગેજવા નમર સમાન, કુળગિને વિષે જવાના માર્ગરૂપ, તથા સ્વર્ગ અને પુરાર્ગના અભગીઆ (બોમ્બ) રૂપ, એવું જે અદન (ને ની) જે

મમુર : ૧૬મા મગાન નિર્મળ જાનું. અજવા ૨૬મા લેઈનું
નિવામ અજાનક છે; તેમ આ (મધ)૯ મર્ગ ગુણનું નિવામ
અજાન છે. એમ પાટીને જો પૂજન કરવા મેલગ મંધને
પૂજાવિધિ કરે.

[illegible][illegible]

ભયંકર ઉપસર્ગોને હુએ છે, તથા રમત માત્રમાં સ્વર્ગ અને
મોક્ષને આપે છે

(શાર્દૂલચિત્રોદિતયુત્તમ)

^૧ નો^૪ત્ય^૫ગ્નિરપિ ^૬ઋ^૭જત્ય^૮હિરપિ ^{૧૦}વ્યા^{૧૧}ઘોડપિ ^{૧૨}સારંગતિ,
^{૧૩}ઘાલોડપ્ય^{૧૪}ભવતિ ^{૧૫}પર્યતોડપ્યુ^{૧૬}પલતિ ^{૧૮}હ્યે^{૧૯}હોડપિ ^{૨૦}પી^{૨૧}ગૂંપતિ ।
^{૨૨}ચિત્તોડપ્યુ^{૨૩}ત્સયતિ ^{૨૪}મિય^{૨૫}ત્યરિરપિ ^{૨૬}ક્રી^{૨૭}દાન^{૨૮}દાગત્યપાં,
^{૨૯}નાથોડપિ ^{૩૦}સ્વયદ્ગત્યદ્વ્યપિ ^{૩૧}નૃણાં ^{૩૨}કી^{૩૩}લપ્ર^{૩૪}માયાદુષ્ટયમ્ ॥

અર્થ:-શીતમનના પ્રભાવથી મનુષ્યને ત્રિએ અગ્નિ જાગ-
સમાન, મર્પ પુષ્પની માગામમાન, વાય હરણિસમાન, હરણી
અદ્યમમાન, પદ્મ પત્થરનમાન, વિષ અમૃતસમાન, વિદ્યા
દુઃખનમાન, ગન્ધ મિત્રમમાન, અમુદ ક્રીડા કરવાના મરોવર-
નમાન અને અદરી પોતાના પરસમાન થાય છે.

હવે આજ કાળે કરીને પરિમલનુ વિચેચન કરે છે.

^૧ કાલ્દુર્ગ ^૨જનન ^૩જદમ્ય ^૪રચયન્ ^૫ધર્મદુર્માન્મલન,
^૬દ્વિદ્યતાનિકૃતાક્ષમાકમલિર્નિ ^૭શોભાંપુર્ણિ ^૮યદગન્ ।
^૯મર્ગદાનદમુદ્રજન ^{૧૦}શુભમનોદ્દમપ્રયાર્મ ^{૧૧}દિદાન,

દિધર્મનં નિ-વાદ્યમ્ ।

૧૭૧૯ ૧૮ ૧૪ ૧૫ ૧૬
 કિં ન વલેશકરઃ પરિમહનદીપૂરઃ પ્રવૃદ્ધિઃ ગતઃ ॥૪૧॥

અર્થઃ--જેમ વૃદ્ધિ પામેલું નદીનું પૂર નિર્ભજ જાગને મલીન કરે છે, તેમ વૃદ્ધિ પામેલું પરિમહરૂપી નદીનું પૂર પણ મૂર્ખ મનુષ્યોના ચિત્તને મલીન કરે છે. જેમ વૃદ્ધિ પામેલું નદીનું પૂર છાંટ રહેલા વૃક્ષોને ઉખેડી નાંખે છે, તેમ વૃદ્ધિ પામેલું પરિમહરૂપી નદીનું પૂર પણ ધર્મરૂપી વૃક્ષનું ઉન્મૂલન કરે છે. જેમ વૃદ્ધિ પામેલું નદીનું પૂર કમલિનીઓને પીડા કરે છે, તેમ વૃદ્ધિ પામેલું પરિમહરૂપી નદીનું પૂર પણ નીનિ, દયા અને કામરૂપ કમલિનીને પીડા કરે છે. જેમ વૃદ્ધિ પામેલું નદીનું પૂર સમુદ્રને વૃદ્ધિ પમાડે છે, તેમ વૃદ્ધિ પામેલું પરિમહરૂપી નદીનું પૂર પણ લોભરૂપી સમુદ્રને વૃદ્ધિ પમાડે છે. જેમ વૃદ્ધિ પામેલું નદીનું પૂર કાંડાઓને તોડી નાંખે છે, તેમ વૃદ્ધિ પામેલું પરિમહરૂપી નદીનું પૂર પણ ધર્મરૂપ મર્યાદાના તટરૂપ ચારિત્રને ઉખેડી નાંખે છે. તેમજ વૃદ્ધિ પામેલું નદીનું પૂર જેમ હંસોને ઉડાડી મૂકે છે, તેમ વૃદ્ધિ પામેલું પરિમહરૂપી નદીનું પૂર પણ શુભ મનરૂપી હંસને ઉડાડી મૂકે છે. એવું જે નવવિધ પરિમહરૂપી નદીનું પૂર, તે વૃદ્ધિ પામે છે તે મું કલેશકારી નથી ? અર્થાત્ છેજ.

૧. મન, માન્ય, એવ, યજ, કપ. આનુ પ્રાણ, પાતંગ, હીપર અને ગાંગાદ.

જાત્યાદિમાનવિપજં વિપમં ચિકારં,

તં માર્ગવામૃતરસેન નયસ્વ જાંતિમ્ ॥૬૨॥

અર્થ:-જે સ્વપ્ન સ્વપ્નના સ્વપ્ન કરનાર એવા
મનુષ્યોના વિનયરૂપી સ્વપ્નનું ઉત્કૃષ્ટ કરે છે, એવા
જાતિ-કુલ પ્રમુખના માનરૂપી વિપત્તિ ઉત્પન્ન થતા વિપમ
ચિકારને, કેમકેનારૂપી અમૃત રસથી ચાલિ પમાડે.

હવે આપા ત્યાગવાનો ઉપદેશ આપે છે.

(માત્રિનાંયુતમ)

કુશલજનનચંધ્યાં સત્પત્ન્યાંસ્તસંધ્યાં,

કુગતિયુવતિમાર્ગાં મોહમાર્ગમશાલામ્ ।

જામકમલદિમાર્ગાં કુર્યજોરાજધાર્મી,

દ્યસનજાનસહાયાં દુરતો મુંઝ માયામ્ ॥૬૩॥

અર્થ:-દૈન્ય (કુશલ)ને ઉત્પન્ન કરવામાં જ સ્ત્રીસમાન,
સત્યવચનરૂપી સૂત્રને અસ્ત થવાને સંધ્યાસમાન, કુમતિરૂપી
યુવતીની વરમાળાસમાન, મોહરૂપી હસ્તીની ચાગાસમાન,
ઉપશમરૂપી કમળપુષ્પને દિમસમાન, અપયશની રાજધાની,
અને મેંકટાખંધ દુઃખોની સહાયવાળી એવી જે આપા, તેનો
દુઃખીજ ત્યાગ કરે.

(માત્રિમીકૃતય)

પલ્લવકલ્પભવિન્નયઃ ક્રોધશુભ્રમજ્ઞાનૈ,

સ્વમનભુજાગરંધ્રે દ્વેષદમ્બુપ્રદોષઃ ।

મુક્તપત્નરવાગ્નિમૌર્ધવાંબોદયાયુ-

નૈવનતિનનુપારોઃસ્વર્થમર્થાનુરાગઃ ॥૪૨॥

અર્થ - રાજ્યને વિશે અન્ય ન ધીનિ છે તે ક્રોધરૂપી રાજ્યીને
શંકેવાના વિષય તથા સમાન છે. ક્રોધરૂપી મુદ્ધપણીને શંકેવાને
સમાન તથા એ, દુઃખરૂપી મર્થને રત્નવાને શરૂના જડેભર
છે, અને દ્વેષરૂપી મોહને મર્થ (મર્થ) સમાન છે, પત્ની
ને મુક્તપત્ની વતને (ભાગ્યવાને) રાજાભિયમાન, નરપત્ની
રૂપને (નામ રૂપવાને) પાતુનમાન અને ન્યાયરૂપી કમળી
(ન્યાયી) ને (નામ રૂપવાને) દ્વીપ સમાન છે

(શાંતિવિજયવિજયવૃત્તય)

પ્રભવૈર્ પ્રદામસ્ય મિત્રમૃતેમૌદ્રિયં વિધામૃતઃ,

પાપાર્થઃ સ્વમિત્રાગતો નદમમ રચાતમ્ય ભી રાજતમઃ ।

ચત્તારેતદ્ય વિરિદિદમ્ય મરિયંચઃ ક્રોધમ્ય દેનુઃ મૈત્રે,

કેચ્ચેદેત્ય વિરિદિદમ્ય મરિયંચઃ વિરિજ્જાતમરિયંચઃ ॥૪૩॥

(ઉગ્રદ્રવ્યશાસ્ત્રમ)

વિધાય માયાં વિવિધરૂપાંયઃ, પરસ્ય ચે વંચનમાચરંતિ ।
 તે વંચયંતિ ત્રિદિવાપવર્ગ-મુસ્થાન્મદ્દામોદ્દસ્યાઃસ્વમેત્રા ॥

અર્થઃ—જેઓ વિવિધ પ્રકારના ઉપાયોથી માયા રચીને
 પરચનને છેતરે છે, તેઓ મહા અજ્ઞાનયુક્ત છતાં પોતેજ
 સ્વર્ગ અને મોક્ષના મુખથી પોતાના આત્માને છેતરે છે.

(દગ્ધવંશશાસ્ત્રમ)

માયામવિશ્વામવિદ્યામમંદિરં,
 દુરાશયો યઃ કુર્મત્ત ધનાઞ્ગયા ।
 સૌઞ્ઞર્થસાર્થ ન પતંતમીક્ષતે,

યથા પિટ્થાલો લગુઢં પયઃ પિબન્ ॥ ૧૬ ॥

અર્થઃ—જે દુષ્ટ આશયવાળો માલુસ દ્રવ્યની આશાથી,
 અવિશ્વાસને રમવાના ધરૂંપી એવી માયા (કપટ)ને રચે છે,
 તે ણિલાડી જેમ દૂધ પીતી છતી કહોને પ્રહાર (ધરો એમ)
 બલુતી નથી, તેમ કહોને સમૂહ આવી પડશે એમ બલુતો નથી.

(ચમન્નતિલકાશ્રુતમ)

મુઘધપ્રતારણપરાયણમુઙ્ગિહીતે,

અર્થ:-ઉપશમના ચતુરૂપ, અસતોપના મિત્રસમાન, મોહની વિશ્રામભૂમિ, પાપની ખાણ, આપત્તિઓનું સ્થાન, અગુણ પ્યાનનું કીડાવન, વ્યાકુળતાનો નિધાન, અહ કારનો મંત્રી, શોકનો હેતુ, અને કલેશને રમવાનું ઘર, એવો જે પરિશદ્ધ છે, તે વિવેકી પુરૂષોએ ત્યાગ કરવા હાયક છે.

^૩ ^૬ ^૫ ^૪ ^૬ ^૧ ^૬ ^૮ ^૭
 ષદ્દિન્મૃગ્યતિ નૈધર્નરિદ્ધ યથા નાંમોભિરંમોનિધિ,-

^{૧૦} ^{૧૧} ^{૧૩} ^{૧૪} ^{૧૫} ^{૧૬} ^{૧૭}
 સ્તદન્મોહધનો ધર્નરપિ ધર્નર્જતુર્ન મંતુગ્યતિ ।

^{૧૦} ^{૧૮} ^{૧૯} ^{૨૧} ^{૨૫} ^{૨૪} ^{૨૩} ^{૨૬} ^{૨૭}
 ન ત્યેર્વ મનુતે વિમુચ્ય વિમર્વ નિઃશોપમર્ન્ય મર્વ,

^{૨૮} ^{૨૯} ^{૩૦} ^{૩૧} ^{૩૫} ^{૩૩} ^{૩૨} ^{૩૪}
 યાત્યાત્મા તદદ્ધ મુર્ધય વિદધામ્યેનાંસિ મૂયાંસિ કિમ્ ॥

અર્થ:-તેમ આલોકને વિશે ઘણા કાષ્ટોળી અગ્નિ અને જગતી સમુદ્ર નૃમિ પામેો નથી, તેમ મોહથી વ્યાપ્ત એવો છવ ઘણા દ્રવ્યથી પલ્લુ સતે.પ પામતો નથી. તોપણ તે એમ નથી માનતો કે, આત્મા તો અમસ્ત વૈભવને તથા દહને બીજો જન્મ પ્રાપ્ત કરે છે, માટે હું આ માટે નકામાં વધારે પાપ કરું ?

હવે કોયજ્ઞવાર્થે બે કાવ્યોમાં ઉપદેશ આપે છે.

^૧ ^૪ ^૩ ^૨ ^૫
 યો મિર્ઘ મધુનો વિકારકરજો મંદ્રાસમંપાદને,

^૬ ^૮ ^{૧૦}
 મર્પમ્ય પ્રતિરિયમંગદહને મસાર્ચિયઃ મોદરઃ ।

^૩યત્પાટવં ^૬કપટલંપટચિત્તવૃત્તેઃ ।

^{૧૩}જીર્યત્યુપપ્લવમવદ્યમિદાઽપ્યકૃત્યા,

^{૧૬}નાઽપ્યભોજનમિવામયમાપનોમત્ ॥૧૬॥

અર્થ:-જેમ અપર્ય ભોજન શામ કર્યા વિના પરિભ્રમતું નથી, તેમ કપટને વિષે લંપટ ચિત્તવૃત્તિવાળા મનુષ્યનું મૂર્ખજનને ઉત્તરવામાં તત્પર એવું જે આતુર પ્રકટ થાય છે, તે ભવિષ્યમાં ઉપદ્રવ કર્યા વિના પરિભ્રામ પામતું નથી.

હવે સોભના ત્યાગ બતાવે છે.

(શાકુંલવિષ્ણોદિતવૃત્તમ)

^૨યદ્ગામદર્શીમટંતિ ^૫વિકટં ^૮ક્રામંતિ ^૭દેશાંતરં,

^{૧૧}ગાહંતે ^{૧૦}ગદ્ગતં ^{૧૨}સમુદ્રમનુષ્ણેઽર્શાં ^{૧૩}કૃપિં ^{૧૪}કુર્યંતે ।

^{૧૭}મેવંતે ^{૧૬}કૃપણં ^{૧૮}પર્તિ ^{૧૯}ગજપટામંઘદ્દુઃસંચરં,

^{૨૦}સર્પ્યંતિ ^{૨૧}મધનં ^{૨૨}ધનાંવિતથિયસ્તદ્દોભવિસ્ફર્જિતમ્ ॥૧૭॥

અર્થ:-ધનથી અથવા યશ્ન છે જુદી જેની એવા પુરુષો જે વિષમ અટવીનેવિષે જામણ કરે છે, વિકટ પરદેશનેવિષે ફરે છે, મદ્યન એવા સમુદ્રનું ઉશ્કંધન કરે છે, બહુ દુઃખવાળી

^{११} धनन्यस्य ^{१२} निपूदने ^{१३} विपत्तरोः ^{१४} सन्नक्षचारी ^{१५} चिरं,
^{१६} स ^{१७} प्रोषः ^{१८} कुशलाभिलाषकुशलैः ^{१९} प्रोन्मूलमुन्मूल्यताम् ॥

અર્થ:-જો ક્રોધ (ચિત્તને વિને) વિકાર કરવામાં મદદને
મિત્ર છે; તથા ત્રાસ ઉત્પન્ન કરવામાં સર્પના પ્રતિબિંબ
સમાન, શરીરને જાળવાને અગ્નિના જંધુ સમાન, અને
જ્ઞાનનો નાશ કરવામાં અનિશ્ચયજ્ઞ વિગ વૃક્ષના સાધ્યમિત્ર
સમાન છે; તે ક્રોધનો પાનના દિલ્લી વાંછામાં કુશળ એવાં
પુરુષોએ મુગમીજ ઉચ્છેદ કરવો.

(इतिर्गणितसुखम्)

कलन्ति कलिनश्रेयःश्रेणिप्रगुनपरंपरः.

प्रशमययमां मिश्रतो मुक्तिं नपध्वरणाद्रमः ।

यदि पुनरसौ प्रत्यागन्ति प्रहोपहविर्भुगो.

मज्झिमे निसिंसे मग्गीनाये नदा विक्कमोदगः ॥४३॥

અર્થ:-જેમ કાચાણની પાંખાડપણ પુણ્યની યેજિને ઉત્પાદ
કરી છે, અને જે ગામનાડી જાણી નિંવાયું છે એવું જે
નપચાત્રિકાની વૃક્ષ છે, તે માણને આપે છે. પરંતુ જે
એ વૃક્ષ કોષડાની અગ્નિની પામે જાય, તે તે કાળ નદિ
પ્રાપ્ત કરે. અન્ય મત જાય છે.

ખેતી કરે છે, કૃષણ પતિની સેવા કરે છે, અંન હસ્તીઓના સમૂહના સંઘટ્ટ (પાસે પાસે રહેવા)થી અંદર પ્રવેશ ન થઈ શકે એવા સ આમને વિષે પણ જાણ છે, એ સર્વ લોભનું ચેદિત છે.

^૧મૂલં ^૨મોહવિપદુમસ્ય ^૩સુકૃતાંભોરાગિકુંભોદ્ભવઃ,
^૪ક્રોધાગ્નેરરણિઃ ^૫પ્રતાપનરણિપ્રચ્છાદને ^૬તોયદઃ ।
^૭ક્રીડાસદ્યકલેચિવેકશાગ્નિઃ ^૮સ્વર્માનુરાપમ્નદી-
^૯સિંધુઃ ^{૧૦}કીર્તિલનાકલાપકલમ્બો ^{૧૧}લોભઃ ^{૧૨}પરાભૂયતામ્ ॥૧૮

અર્થ:-અજ્ઞાનરૂપી વિપત્તિદાનું મૂળ, મુકૃત્યરૂપી સમુદ્રને (શોષણ કરવાને) અગત્યઅધિસમાન, ક્રોધરૂપી અગ્નિને (સજાગાવવાને) અરણિના કાષ્ઠસમાન, પ્રતાપરૂપી સૂર્યને ઢાંકવામાં મેઘસમાન, ક્રોધેશનું ક્રીડાગૃહ, વિવેકરૂપી અંદ્રમાને (ગળી જવાને) શાહુસમાન, આપત્તિરૂપો નરીઓના સમુદ્ર-સમાન, અને ક્રિત્તિરૂપી લતાના સમૂદનો નાશ કરવામાં હસ્તીયમાન એવા જે લોભ, તેનો પરાભવ કરે.

(વર્માનિલકાવૃત્તમ્)

નિઃશોષમર્મચનદાદયિર્જૃંભમાર્ષે,
 દુઃસ્વૌષમ્મનિ વિમર્ષદકીર્તિનૃમે ।

દયે એ કાષ્ઠે કરીને દોષના દોષા ઝાલુર કરે છે.

(શાંદનચિત્રોદિતનૃત્તમ)

મંત્રાપં મનુતે^૧ મિનત્તિ^૩ વિનયં^૫ સૌહાર્દમુત્માદય-
ત્યુદ્દેગં^૭ જનયત્યવચચનં^૯ મૃતે^{૧૦} વિધત્તે^{૧૧} કલિમ્ ॥
કીર્તિં^{૧૨} કૃંમતિ^{૧૩} દુર્મતિં^{૧૪} ચિતરતિ^{૧૫} વ્યાદંતિ^{૧૬} પુણ્યોદયં,
દત્તે^{૧૭} યઃ^{૧૮} કુર્ગતિં^{૧૯} સ હાતુમુચિનો^{૨૦} રોષઃ^{૨૧} સદોષઃ^{૨૨} સત્તામ્ ॥૪૭

અર્થ—જે કોષ સત્તાપને વિસ્તારે છે, વિવેકને લેરી નાંખે છે, મિત્રનાનો નાશ કરે છે, ઉગ્રમ ઉત્પન્ન કરે છે, અસત્ય વચનને જન્મ આપે છે, કઠેય કરાવે છે, દીર્ઘિતું ઉચ્છેદન કરે છે, દુષ્ટમતિ વિસ્તારે છે, પુણ્યના ઉદયનો નાશ કરે છે અને કુર્મતિએ લાઈ ભાય છે એવો જે દોષયુક્ત કોષ, તે સત્યુદ્દેગે તબયા થાય છે.

પો ધર્મ દદતિ^૧ દુર્મ દય^૩ દ્યોન્મધાનિ^૫ નીર્તિં^૭ તતાં,
દંતી^૯ વેદુકલાં^{૧૦} વિધુંતુદ^{૧૨} દ્ય ક્ષિન્નાતિ^{૧૪} કીર્તિં^{૧૬} નૃણામ્ ।
સ્વાર્થ^{૧૭} ચાયુરિયાંવુદં^{૧૮} વિગદયત્યુદ્ધાસયન્પાપદં,
નૃણાં^{૨૦} ધર્મ દ્યોચિતઃ^{૨૨} મૃતકૃપાલોપઃ^{૨૪} મ કોષઃ^{૨૬} કથમ્ ॥૪૮

યાદં ધર્મેવનમમાગમદીપ્યમાને,

લોમાનલે શાન્દમતાં લમર્તે ગુણૌચઃ ॥૧૯॥

અર્થ:-સમસ્ત ધર્મરૂપી પત્રને જાગવાથી વિગ્નાર પામતા, દુઃખોના સમુદરૂપી જરૂરવાળા, પ્રમસ્તા અધીર્તિરૂપી પ્રમા-
દાવાળા, અને પત્રરૂપી મધનના નમાગમથી અત્યંત જાણ્ય
સ્થમાન એવા લોભરૂપી અગ્નિનેવિષે (નર્વ) ભાગુજોને
સમુદ્ધ પતંગપલાને પ્રાપ્ત થાય છે, અર્થાત્ એવા લોભરૂપ
અગ્નિમા પત્રીને ભાગુજોનો સમુદ્ધ જળી જાય છે.

કવે સંતોષના મુદ્દા સ્તવે છે.

(શાંદવિષ્ણોદિતવૃત્તમ)

જાતઃ કલ્પનઃ પુરઃ મુરગંયી તેષાં પ્રવિષ્ટા રુદે,
ચિતારદ્રમુપમ્બિનં કરતલે પ્રાપ્તો નિધિઃ મનિધિમ્ ।
ચિર્મ્બં યદ્વપમવદ્યમેવ મુલભાઃ સ્વર્ગાપવર્ગધિગો,
યે મંતોપમદોપદોપદહનર્થમાવુર્દં ચિદ્રતે ॥ ૬૦ ॥

અર્થ:-સમસ્ત રોષરૂપી અગ્નિને શમાવવામાં એવસમાન
એવો નં સંતોષ, તેને નં પુરૂષો ધાવ્ય કરે છે. તેમની
આગળ કદપત્ત કદપત્ત થયું છે, તેમના ઘરને વિષે કામપિતૃસ્ય
પ્રદેશ કર્યો છે. તેમના દરજગને વિષે ચિન્તામણિ ગન પ્રાપ્ત

અર્થ:-જેમ દાવામિ વૃક્ષને બાળે છે તેમ જે ક્રોધ
ધર્મને બાળી નાખે છે; જેમ હુસ્તી વૃક્ષની લતાનું ઉન્મૂલન
કરે છે તેમ જે ક્રોધ નીતિરૂપી લતાનું ઉન્મૂલન કરે છે,
જેમ રાદુ ચંદ્રની કલાને કલેશ પમાડે છે તેમ જે ક્રોધ
મનુષ્યની કીર્તિને નાશ પમાડે છે; જેમ વાયુ મેથનો વિનાશ
કરે છે તેમ જે ક્રોધ સ્વાર્થનો વિનાશ કરે છે; જેમ ગ્રીષ્મ-
કાળ વૃષ્ટિ (વૃષા) ને વધારે છે તેમ જે ક્રોધ આપતિને
વધારે છે, અને જે દયાનો લોપ કરે કરે છે, એવા તે ક્રોધ
કર્યો યોગ્ય કેમ હોય ?

દયે ચાર કાચે કરીને અદકારનું સ્વરૂપ વર્ણવે છે.

(મન્દાક્યાનાનુસાર)

પમ્માદાધિર્મયનિ વિનતિર્નુસ્મરાપસદીનાં,
રમિમન્ દિષ્ટામિરુગિનગુણધામનામાપિ નાસ્તિ ।
યદ્ય દયામં વદન્તિ વખધીભુષ્યણા ક્રોધદાયં,
તં માનાઙ્ગિ પરિહર દુરાસૌહમૌગિગ્ધવૃત્તેઃ ॥૪૭॥

અર્થ:-જેથી ન તરી શકાય એવી આપનિરૂપી નદીઓની
પત્તિ પ્રવહ થાય છે, તથા જેને વિને ઉત્તમ ગુણોને
પ્રોતિફલ એવા દેખેલા મમદનું નામ પણ નથી, જહી જે
દિશાઙ્ગિરૂપી પમાડાથી બચામ એવા ક્રોધરૂપી દાવાદરને

॥ १ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १ ॥
॥ २ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २ ॥

॥ ३ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ३ ॥

॥ ४ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ४ ॥

॥ ५ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ५ ॥

॥ ६ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ६ ॥

॥ ७ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ७ ॥

॥ ८ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ८ ॥

॥ ९ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ९ ॥

॥ १० ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १० ॥

॥ ११ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ११ ॥

॥ १२ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १२ ॥

॥ १३ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १३ ॥

॥ १४ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १४ ॥

॥ १५ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १५ ॥

॥ १६ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १६ ॥

॥ १७ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १७ ॥

॥ १८ ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १८ ॥

પહન કરે છે, અને ચઢવાને પણ કહણ છે એવો જે માનરૂપી
પર્વત તેનો યોગ્ય વિનયથી ત્યાગ કરે.

(શિશ્યવિનોયુક્તમ)

^૧શમાલાનં ^૨અંજન્ ^૩વિમલમતિનાઈં ^૪વિષટ્યન્,

^૧કિરન્ ^૪દુર્ચ્યાકૃપાંગૂન્કરમગણયજ્ઞાગમશ્રુણિન્ ।

^{૧૧}ધ્રમન્નૂર્ચ્યાં ^{૧૦}સ્વરં ^{૧૨}વિનયનયયીર્થીં ^{૧૩}વિદલપન્,

^{૧૪ ૧૮ ૨૦ ૧૫}જનઃ ^{૧૧}કં ^{૧૬ ૧૬ ૧૭}નાઽનર્થં ^{૧૨}જનયતિ ^{૧૩}મદાંધો દ્વિપ દ્વ્ય ॥૬૦॥

અર્થ:-જેમ મદોન્મત હસ્તી આશ્રય સ્થળને તોડી નાખે
છે, તેમ અહંકારથી અંધ થએલો માણસ પણ શમારૂપી
આશ્રય સ્થળને તોડી નાખે છે, જેમ મદોન્મત હસ્તી
મજબૂત માંકળને તોડી નાખે છે, તેમ અહંકારથી અંધ
થએલો માણસ પણ નિર્મળ બુદ્ધિરૂપ સાક્ષીને તોડી નાખે
છે, જેમ મદોન્મત હસ્તી ધૂળના સમૂદ્રને ઉડાડે છે, તેમ
અહંકારથી અંધ થએલો માણસ પણ દુર્વચનરૂપ ધૂળને
ઉડાડે છે; જેમ મદોન્મત હસ્તી અંકુશને ગણતો નથી, તેમ
અહંકારથી અંધ થએલો માણસ પણ આગમરૂપી અંકુશને
ગણતો નથી; વગી મદોન્મત હસ્તી જેમ સારા માર્ગને તોડી
નાખીને પોતાની મરજી પ્રમાણે પૃથ્વી ઉપર લાખે છે, તેમ
અહંકારથી અંધ થએલો માણસ પણ વિનયરૂપી ન્યાય

૧૬ ૨૦ ૨૧ ૧૭ ૧૬
ધાન્યેઽનર્ત દિદાસિ તદ્વલમેવમાખ્યે ॥૬૨॥

અર્થ:-મુજનતાજ પુરોના યથના સમૂહને ધારણ કરે છે, તેમનું શ્રેય કરે છે, વૈભવ કરે છે અને સંસારનો હથ કરે છે. તે દુર્બુદ્ધિ ? તું તે તે કારણે (યથ, વૈભવ અને સંસારનો હથ કરના)ને અર્થે દુર્જનના ધારણ કરે છે, તે તો તું જ્ઞાપ્તિચતુષ્કોષી મેગવના મોડા એવા ધાન્યના શેરને વિષે અભિ મૂકે છે.

(પૃથ્વોદ્ભવ)

૪ ૩ ૧ ૨
યરં ચિમ્બવંધ્યતા મુજનભાવભાર્જાં નૃણા-

૧ ૨ ૪ ૩
મસાધુગરિનાર્જિતા ન પુનર્મર્જિતાઃ સંપદઃ ।

૧૭ ૧૪ ૧૫ ૧૨ ૧૭ ૧૧
કૃગન્વમપિ ષોભતે સદ્ગમાયતૌ મુંદરં,

૧૩ ૨૦ ૧૧ ૧૮ ૧૨
ચિપાકચિરમા ન તુ શ્યયથુસંભયા સ્થૂલતા ॥૬૩॥

અર્થ:-મુજનતાવાળા મનુષ્યોને વૈભવરહિતપણું અર્થાન્ દારિદ્ર એજ માઈ છે: પણ દુષ્ટ આચરણ વડે ઉપાર્જિતી સંપત્તિ સારી નથી. કારણકે અગામિ કાળને વિષે મુંદર એવું જે સ્વાભાવિક દુર્ભાગપણું (દુષ્ટપણું) તે જોએ છે. પણ પરિણામે તદ્વલ એવી જે જોએ ચક્રાથી થએલી પુણા તે જોતી નથી.

• પાટાગ્નિ-શિપમિ ।

અર્થ:-જેમ દાવાગ્નિ વૃક્ષને બાળે છે તેમ જે ક્રોધ ધર્મને બાળી નાખે છે; જેમ હસ્તી વૃક્ષની લતાનું ઉન્મૂલન કરે છે તેમ જે ક્રોધ નીતિરૂપી લતાનું ઉન્મૂલન કરે છે, જેમ રાહુ ચંદ્રની કલાને કલેશ પમાડે છે તેમ જે ક્રોધ મનુષ્યની કીર્તિને નાશ પમાડે છે; જેમ વાયુ મેઘનો વિનાશ કરે છે તેમ જે ક્રોધ સ્વાર્થનો વિનાશ કરે છે; જેમ ગ્રીષ્મ-કાળ તૃષ્ણા (તૃષા) ને વધારે છે તેમ જે ક્રોધ આપત્તિને વધારે છે, અને જે દયાનો લોપ કરે કરે છે; એવાં તે ક્રોધ કરવો યોગ્ય કેમ હોય ?

હવે ચાર કાન્ધે કરીને આદ્યકારનું સ્વરૂપ વર્ણવે છે.

(મહાપ્રામાતૃત્તમ)

^૧ યસ્માદાધિર્મયનિ ^૪ ચિત્તતિર્દુસ્તરાપમદીનાં,^૩

^૫ યસ્મિન્ શિષ્ટાભિરુચિનગુણગ્રામનામાપિ નાસ્તિ।^૬

^{૧૧} ૧૦ ^{૧૩} યથા ^{૧૪} વ્યાસં ^{૧૨} યદ્દનિ ^{૧૪} યથધીધૂમ્પયા ક્રોધદાવં,

^{૧૮} તે માનાર્થિ ^{૧૬} પરિહર ^{૨૦} દુરારોહમૌચિત્પૃષ્ઠૈઃ ^{૧૭} ॥૪૭॥^{૧૧}

અર્થ:-જેથી ન તરી શકાય એવી આપત્તિરૂપી નદીઓની પંક્તિ પ્રગટ થાય છે, તથા જેને વિષે ઉત્તમ પુરૂષોને પ્રીતિકર એવા ગુણોના સમૂહનું નામ પલ્લુ નથી, વળી જે દ્વિસાત્ત્વદિરૂપી પ્રમાદાથી વ્યાપ્ત એવા ક્રોધરૂપી દાવાનરને

યયું છે, તેમજ તેમને સ્વર્ગ અને મોક્ષની લક્ષ્મી અવશ્ય
મુલ્ય છે (એમ સમજવું).

સવે સૌજન્યતા રાખવાનો ઉપદેશ આપે છે.

(શિશ્વરિણીવૃત્તમ્)

^૫ચરં ^૩ક્ષિત્તઃ ^૪પાણિઃ ^૧ક્રુપિતફણિનો ^૨ચક્કુહરં,

^૬ચરં ^૮હંપાપાતો ^૯જ્વલદનલકુંડં ^{૧૦}વિરચિતઃ ।

^{૧૪}ચરં ^{૧૩}પ્રામપ્રાંતઃ ^{૧૦}મપદિ ^{૧૧}જઠરાંતરિનિહિતો,

^{૨૧}ન ^{૨૨}જન્યં ^{૨૦}દૌર્જન્યં ^{૧૫}તદપિ ^{૧૬}વિપદાં ^{૧૭}મદ્મ ^{૧૮}વિદુષા ॥૬૧

અર્થ:-કોપાયમાન થએલા સર્પના મુખનેવિષે હાથ નંખવો
તે સાદો; બાજવાયમાન અગ્નિના કુંડનેવિષે અંધાપાત કરવો
તે સાદો; ઉદરના મરુબાગને વિષે બાજાનો અગ્રભાગ નંખવો
તે સાદો; પણ પટિન પુરૂષે આપણનું સ્થાનક એવું જે દુર્જન-
પણું કરવું તે સાદું નહીં.

(ચમત્ક્રાંતિજાવૃત્તમ્)

^૨મૌજન્યમેવ ^૩વિદધામિ ^{૧૧}યથાશયં ^૪ચ,

^૬સ્વઃશ્રેયમે ^૭ચ ^૮ચિમયં ^૯ચ ^{૧૦}અવક્રમે ^{૧૧}ચ ।

^{૧૫}દૌર્જન્યમાયદમિ ^{૧૬}યત્ ^{૧૭}કૃમતે ^{૧૮}મદ્યં,

પહુન કરે છે, અને ચઢવાને પણ કડણ છે એવા જે માનરૂપી
પર્વત તેને યોગ્ય વિનયથી ત્યાગ કરે,

(શિન્ધરિણીવૃત્તમ)

^૧ જમાલ્લામં ^૨ ભંજન્ ^૩ વિમલમતિનાડીં ^૪ વિચટયન્,
^૫ કિરન્ ^૬ દુર્લ્યાકૃપાંગૃત્કરમગણયણાગમશૃણિમ્ ।

^{૧૧} ભ્રમન્નૂર્લ્યાં ^{૧૦} સ્વરં ^{૧૨} વિનયનયચીર્થીં ^{૧૩} વિદલયન્,

^{૧૪} જનઃ ^{૧૫} કાં ^{૧૬} નાઝ્નર્થ ^{૧૭} જનયતિ ^{૧૮} મદાર્થો ^{૧૯} દ્વિપ ^{૨૦} હ્ય ॥૧૦॥

અર્થ:-જેમ મદોન્મત્ત હસ્તી આલન સ્થંભને તોડી નાંખે
છે, તેમ અહંકારથી અંધ થએલો માણસ પણ શમનારૂપી
આલન સ્થંભને તોડી નાંખે છે; જેમ મદોન્મત્ત હસ્તી
મજ્જાત સાંકળને તોડી નાંખે છે, તેમ અહંકારથી અંધ
થએલો માણસ પણ નિર્મળ પુદ્ધિરૂપ સાંકળને તોડી નાંખે
છે; જેમ મદોન્મત્ત હસ્તી ધૂળના સમૂહને ઉડાડે છે, તેમ
અહંકારથી અંધ થએલો માણસ પણ દુર્વચનરૂપ ધૂળને
ઉડાડે છે, જેમ મદોન્મત્ત હસ્તી અકુશને ગણતો નથી, તેમ
અહંકારથી અંધ થએલો માણસ પણ આગનરૂપી અંકુશને
ગણતો નથી; વળી મદોન્મત્ત હસ્તી જેમ સારા માર્ગને તોડી
નાંખીને પોતાની ભરણ પ્રમાણે પૃથ્વી ઉપર ભમે છે, તેમ
અહંકારથી અંધ થએલો માણસ પણ વિનયરૂપી ન્યાય-

૧૨ ૧૦ ૧૧ ૧૩
 ખાન્ધોડને શ્રદ્ધામિ નજ્જનમેવમાપ્યે ॥૩૨॥

અર્થ:-મુજનનાજ પુરોના યથના સમૂહને પારણ કરે
 છે, તેમનું ધૈર્ય કરે છે, વૈભવ કરે છે અને સસારનો ક્ષય
 કરે છે. તે દુર્ગુહિ ! તું તે તે કારણે (યથા વૈભવ અને
 સંભારનો ક્ષય કરવા) ને અર્થે દુર્જનના પારણ કરે છે, તે
 તો તું જ્ઞાતિચિન્તની યોગવના યોગ્ય એવા પાન્ધવના શ્રેષ્ઠને
 વિષે જામિ મૂકે છે

(પૃથ્વીવૃત્તમ)

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨
 ધર્મ વિભવયંશમા મુજનમાયમાર્જાં નૃણા-
 મમાપુરિતાશ્ચિમા ન પુનસ્શ્ચિમાઃ સંપદઃ ।

૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦
 શૂજાન્યમપિ ણોમને મહાજમાગતૌ મુંદરે,

૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦
 વિપાકવિરમા ન મુ શ્વપુમંભવા સ્પૂલમા ॥૩૩॥

અર્થ:-મુજનનાપાળા મનુષ્યોને વૈભવસદ્ધિપણું અર્થાત્
 દારિદ્ર એજ સાઈ છે, પણ દુષ્ટ આચરણ વડે ઉપાર્જીલી
 સંપત્તિ સાદી નથી, કારણકે અમામિ કાળને વિષે મુંદર
 એવું જે સ્વાભાવિક દુર્ભાગ્યમું (કૃપામું) તે જોએ છે,
 પણ પરિણામે તારણ એવી જે જોએ અદ્યાથી થએલી પુણ્યા
 તે જોવાની નથી.

પાટાગ્નિ-શિખમિ ।

માર્ગને તોડી નાખીને પાતાની મરજી પ્રમાણે પૃથ્વી ઉપર
ભ્રમે છે; એવો તે અહંકારથી અંધ થએલો માણસ કયા
પ્રકારના અનર્થને નથી ઉત્પન્ન કરતો ? અર્થાત્ સર્વ અનર્થને
ઉત્પન્ન કરે છે.

(શાર્દૂલચિકીદિનયુતમ્)

ઔચિત્યાચરણં^૧ વિલુંપતિ^૨ પયોવાહં^૩ નમસ્વાનિવં^૪,
^{૧૨} પ્રધ્વસં^{૧૧} વિનયં^{૧૩} નયત્યહિરિવ^૭ પ્રાણસ્પૃઠાં^{૧૦} જીવિતમ્^૬ ।
^{૧૭} કીર્તિં^{૧૫} કંરવિણીં^{૧૪} મતંગજ^{૧૧} ઇચ^{૧૨} પ્રોન્મૂલ્યત્યંજસા,^{૧૮}
^૧ માનો^{૨૦} નીચ^{૨૨} ઇવોપકારનિકરં^{૨૧} હંતિ^{૨૫} શ્રિચર્ગ^{૨૪} નૃણામ્^{૨૩} ॥૧૧॥

અર્થ:—અહંકાર વાયુની પેઠે મેઘરૂપી યોગ્ય આચરણનો
લોપ કરે છે; સર્પની પેઠે મનુષ્યના હવિતરૂપ વિનયનો નાશ
કરે ॥; મદોન્મત્ત હસ્તીની પેઠે કમલિનીરૂપી કીર્તિનું ઉન્મૂ-
લન કરે છે; અને નીચ પુરૂષ જેમ ઉપકારના સમૂહને
હણે છે, તેમ મનુષ્યોના ધર્મ-અર્થ-કામ-રૂપી ત્રણે વર્ગનો
નાશ કરે છે.

(ષમન્તતિલકાદ્યુતમ્)

મુખ્ણાતિ^૧ યઃ^૨ કૂતસમસ્તસમીહિતાર્થ,^૩
^૪ સંજીવનં^૫ વિનયજીવિતમંગભાજામ્^૬ ।

(શાર્દૂલભિકોદિતકૃતમ)

^૩ ૧ ^૬ ૮ ૪ ૫ ^૭
 ન ધૃતે પરદૂષણં પરગુણં યત્તયલ્પમપ્યન્વહં,
^{૧૦} ૧૧ ^{૧૨} ૧૪ ^{૧૩}
 સંગોપે ઘટતે પરક્ષિયુ પરામાધામુ ઘત્તે શુભમ્ ।
^{૧૫} ૧૬ ^{૧૭} ૧૮ ૨૦ ૨૧ ૨૨ ૨૩
 સ્થશ્ચાયાં ન કરોતિ નોઽન્નતિ નયં નૌનિત્યમુદ્ગંધય-
^{૨૪} ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧ ૩૨
 ત્યુત્તોપ્યપ્રિયમક્ષમાં ન રજયત્યેનગરિત્રં મતામ્ ॥૩૪॥

અર્થ:- (સત્જનપુરુષો) પારકા દોષને કહેતા નથી;
 પરંતુ પારકા ગુણને, તે અદ્ય દોષ તો પાત્ર નિઃસર,
 કહે છે; પારકી મંપલિને વિષે (પારકી સંપલિને ભોળને)
 મંતોણ, અને પર પીડાને વિષે (પર પીડાને ભોળને) મોઝ
 પારત્ય કહે છે, આત્મપ્રગમા કળ્યા નથી, ન્યાયનો ન્યાય
 કરતા નથી અને યોગ્યતાનું ઉદ્ગમન કરતા નથી, જાતી
 તેમને અપ્રિય વચન કહ્યા હોય તોપણ તેઓ ક્રોધ કરતા
 નથી, આર્યુ મન્યુકેષાનું ગરિત્ર છે.

દંષ્ટ મુક્તીજનના મંગલું વર્તન કહે છે

^{૧૧} ૧૦ ૧૩ ૧૨ ૧૧ ૧૪ ૧૨
 ગર્મ દ્વચ્ચદ્યો ગજશ્ચુનનગો વિસં પ્રમત્તઃ પુમાન,
^{૧૩} ૧૬ ૧૮ ૧૯ ૨૦ ૨૧ ૨૨
 કાત્યો નિવ્યનિમમ્મયઃ કામદયાગ્ન્યોગ્ન્યમેવાઃ શ્રુતમ્ ।
^{૨૩} ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯
 વમ્મચાલોકમલોષનશ્ચમના ય્ગાને ચ પાંડુતમો,

૧ યઃ સંગે ગુણિનાં ચિમુચ્ય ચિમતિઃ કલ્યાણમાકાંક્ષતિ ॥

અર્થ:-જો ગુણિન પુરૂષ ગુણીજનોનો મંગલ ત્યાગ કરીને કલ્યાણની મેંડા સંગે છે. તે જ્યાનો ત્યાગ કરીને ધર્મની મેંડા કરે છે (એમ સમજવું), ન્યાયનો ત્યાગ કરીને યશની, પ્રભાવી થઈને દ્રવ્યની, જુદા વિના કાબ્ય કરવાની, શમતા અને દયા વિના તપની, અસ્પર્શનિવાળો છતાં શામતા અધ્યયનની નેત્ર વિના વસ્તુઓને જોવાની, અને મધ્યગ વિલવાળો છતાં ધ્યાનની મેંડા કરે છે (એમ સમજવું).

(દર્શિણાશ્રુતમ)

૧ દરતિ કુર્મતિ મિન્ને માંદં કરોમિ વિવેચિનાં,
૨ ચિનરતિ ર્મિ મૃતે નીર્મિ મનોતિ ગુણાયલિમ્ ॥

૩ પ્રથયતિ યજ્ઞાં ધત્તે ધર્મ્મ લ્યપોદતિ દુર્ગતિ,
૪ જનયતિ નૃણાં કિં નામીષ્ટં ગુણોત્તમસંગમઃ ॥૩૬॥

અર્થ:-જુલો વડે ઉત્તમ એવા જનોનો મંગલ મનુષ્યોના મું મું મુઝિતવને નથી ઉત્પન્ન કરતો ? (તે મંગલ) કુમ તિને હરે છે, મોહને બેરે છે, તાત્પ અને અત્પનું જ્ઞાન કરાવે છે, સતોષ આપે છે, નીતિને પ્રમથે છે, ગુણ સમૂહને વિન્નારે છે, યશને દેવાવે છે, ધર્મને મારજુ કરે છે અને દુર્ગતિને ફળ કરે છે

(ગ્રાંદંત્રવિષ્ણોદિતઘનમ)

^૫લઘુ^૪ં ^૬બુદ્ધિકલાપમાપદમપાકર્તુ^૭ં ^૮વિદ્ધર્તુ^૯ં પથિ,
^{૧૧}પ્રાપ્તું ^{૧૦}કોનિમમાધુનાં ^{૧૨}વિધુવિતું ^{૧૩}ધર્મ ^{૧૪}સમામેવિતુમ્ ।
^{૧૭}રોહં ^{૧૬}પાપવિપાકમાકલયિતું ^{૧૬}સ્વર્ગાપવર્ગશ્રિયં,
^{૨૦}ચેત્ત્વં ^{૨૧}ચિત્ત ^{૨૨}સમીક્ષમે ^{૨૩}ગુણવનાં ^{૨૪}સંગં ^{૨૫}તદંગીકૃત ॥૬૭॥

અર્થ:-હું ચિત્ત ? જો તું બુદ્ધિના અમૃદને પ્રાપ્ત કરવાને, આપતિને દૂર કરવાને, ન્યાયમાર્ગને વિષે વિચરવાને, કીર્તિ સંપાદન કરવાને, દુર્ગતનાનો ત્યાગ કરવાને, ધર્મનું ઉત્તમ રીતે સેવન કરવાને, પાપના દૂષણને રોકવાને, અને સ્વર્ગ તથા મોક્ષની લક્ષ્મીનો અનુભવ કરવાને હૃદયનું હોય, તો ગુણીજનના અગ્રનો સ્વીકાર કર.

હવે નિર્ગુણીનો સોમતથી થતા દોષો કહે છે.

(દગ્ધિનીવૃત્તમ)

^૩દિમન્તિ ^૨મદિમાંભોજે ^૫ચંડાનિલત્યુદયાંબુદં,
^૭ઠિરદન્તિ ^૬દયારામે ^૮ક્ષેમશ્રમાધૃતિ ^૯વચ્ચન્તિ ।
^{૧૧}સમિધન્તિ ^{૧૦}કુમત્યગ્રૌ ^{૧૩}કંદન્યનીનિલતાસુ ^{૧૨}યઃ,
^{૧૬}કિમભિલપનાં ^{૧૭}શ્રેયઃ ^{૧૬}શ્રેયઃ ? ^{૧૮}મ નિર્ગુણમેંગમઃ ॥૬૮॥

પાપાણને વિષે કમળ વાવવા તે નિષ્ફળ છે, ખારવાળી ભૂમિને વિષે વર્ષાદ નિષ્ફળ છે, તેવી રીતે તે દાન, જીનપૂજા, તપ અને સ્વાધ્યાયાદિ અનુષ્ઠાન પણ ભાવના વિના નિષ્ફળ છે.

^૨સર્વ^૪શી^૫પ્સતિ^૬ પુણ્ય^૭મી^૮પ્સતિ^૯ દયાં^{૧૦} ધિત્સત્યથં^{૧૧} મિત્સતિ^{૧૨},

^{૧૩}પ્રોથં^{૧૪} દિત્સતિ^{૧૫} દાનશીલતપસાં^{૧૬} સાફલ્યમાદિત્સતિ^{૧૭} ।

^{૧૮}કલ્યાણોપચયં^{૧૯} ધિકીર્યતિ^{૨૦} ભવાંભાંગેસ્તદં^{૨૧} લિપ્સતે,

^{૨૨}મુચ્છિન્ત્રીં^{૨૩} પરિરીપ્સતે^{૨૪} यदि^{૨૫} जनस्तद्भावयेद्भावनाम् ॥૮૬॥

અર્થ.—જો મનુષ્ય સર્વ જરૂરવાને ઇચ્છતો હોય, ધર્મને ઇચ્છતો હોય, દયા ખરણ કરવાને ઇચ્છતો હોય, પાપ માપવાને ઇચ્છતો હોય, ક્રોધને ખંડન કરવાને ઇચ્છતો હોય, દાન-શીલ-તપના સાફલ્યને મહત્વ કરવાને ઇચ્છતો હોય, કલ્યાણની વૃદ્ધિ કરવા ઇચ્છતો હોય, અંશાસમુદ્ધના તટને પામવાને ઇચ્છતો હોય અને જો મુદ્ધિશી રીતું આર્તીગન કરવાને ઇચ્છતો હોય, તો તેને મુખ ભાવના ભાગી.

(૪૬૭મું સુત્ર)

વિવેકચનમારિર્ણી પ્રજામજામંજીવર્ણી,

મવાર્ગમદામર્ણી મદનદાવમેનાવર્ણીમ ।

અર્થ:- (નિર્ગુણી જનને મહામ) અભિષાદથી કમ-
 લની દય: દિશ મહાન છે. દયારૂપી મેષને વિષે પ્રગટ
 થાયુમહાન છે, દયારૂપી દેવને વિષે દરનીગુણ છે. ક'વાણ
 રૂપી પદને વિષે બહુ કંપ છે. કુમનિરૂપી અમિને વિષે
 ભાકદ મહાન છે અને અન્યાયરૂપી ભાને વિષે કદ નુ-
 રૂપી એવો કં નિર્ગુણી જનને મહામ, તે મુ ક'વાણની
 ક'વાણના પુ:પાને આધાર કરવા થોડું છે "અર્થાત નાં

દેવે દિદિયોના વચ મના બાપ કં છે.

શાંતિવિષાંદિતવૃત્તય ।

આત્માને કૃપાને નિર્ગમયિતું ય: કાલદાધારણે,
 કૃપાકૃપાવિશેષજીવિતમૌ ય: કૃપાસર્પાગતે ।
 ય: પુણ્યકૃમણદનચિષી કૃર્જન્કુટારાગતે,
 ય: કૃમણમુદ્રમિદ્રિગર્ણં જિત્વા કૃર્મયુર્મય ॥ ૬૦ ॥

અર્થ:- સાધુ ? મનની મહાદાને ઉદનારો એવો કં
 દિદિયોના મનુદ, તે આત્માને કુમારે ભય જવાને હદીસા
 અધની પેઠે આચરણ કરે છે, કૃત્ય અને અકૃત્યના વિષે રૂપી
 અધિનું દંભ કરવામાં કૃપાસર્પ સમાન આચરણ કરે છે
 અને પર્માણી પ્રસાદ વળને ખાંદન કરવામાં કૃર્જન્કુટારા
 મહાન આચરણ કરે છે, તે કૃત્યના મનુદનો પરાજય

કર્તૃને કદયાળુ પ્રાપ્ત કર.

(શિશ્યગ્નીયુત્તમ)

^૨ પ્રતિષ્ઠાં ^૧ યન્નિષ્ઠાં ^૩ નયનિ ^૪ નયનિષ્ઠાં ^૫ વિચટ્ટય-

^૭ ત્યકૃત્યે ^૮ વ્વાધત્તે ^૯ મનિમનપસિ ^{૧૦} પ્રેમ ^{૧૧} તનુતે ।

^{૧૨} વિવેકસ્યોત્ત્મેકં ^{૧૩} ચિદલયનિ ^{૧૪} દત્તે ^{૧૫} ચ ^{૧૬} વિપદં,

^{૧૭} પદં ^{૧૮} તદ્દોષાણાં ^{૧૯} કરણનિકુરંયં ^{૨૦} કુરુ ^{૨૧} વદો ॥ ૭૦ ॥

અર્થ:-હે ભવ્ય શુભ ! સર્વ દોષોનું સ્થાનક એવો જ
ઈ દ્રિયોનો સમૂહ, તે પ્રતિષ્ઠાનો નાશ કરે છે, ન્યાયની નિષ્ઠાને
તોડી નાખે છે, અકાર્યોને વિષે મનિ ધારણ કરે છે, અવિરતિને
વિપે દેનેડ કરે છે, વિવેકના ઉત્તતપણાનો વિનાશ કરે છે
અને વિપત્તિને આપે છે; તે ઈ દ્રિયના સમૂહને તું પોતાને
સ્વાધિન કર.

(શાર્દૂલચિક્રોદિતયુત્તમ)

^૨ ધત્તાં ^૧ મૌનમગારમુજ્ઞતુ ^૩ વિધિપ્રાગલભ્યમભ્યસ્યના-

^૪ મસ્ત્વંતર્ગણમાગમશ્રમમુપાદત્તાં ^૫ તવસ્તપ્યન્નામ્ ।

^{૧૪} શ્રેયઃપુંજનિકુંજમંજનમહાવાતં ^{૧૫} ન ^{૧૬} ચેદિન્દ્રિય-

^{૧૭} ગ્રાતં ^{૧૮} જેતુમર્વનિ ^{૧૯} ધમ્મનિ ^{૨૦} દ્યુતં ^{૨૧} જાનીત ^{૨૨} મયં ^{૨૩} તતઃ ॥ ૭૧ ॥

અર્થ:-માણસોના જે અંધકારરૂપી કચરાને, ચંદ્રની કાંતિ કે સૂર્યની કાંતિ નાશ કરી ચકલી નથી; પણ તે અંધકારરૂપી કચરા (અજ્ઞાન અને પાપ), આ અદ્ય ઉપદેશ નિરંતર શ્રવણ કરવાથી નાશ પામે છે.

હવે ચંચની પ્રસ્થિત કાંથે છે.

(માલિનાંધૃતમ)

અમજદજિતદેવાચાર્યપદ્મોદયાદિ-

શુભણિવિજયસિંહાચાર્યપાદારવિંદે ।

મધુકરસમતાં યસ્તેન સોમપ્રભેણ,

ચરચિ મુનિપરાજ્ઞા મુક્તમુક્તાવલીયમ્ ॥૧૦૦

અર્થ:-અજીતદેવ નામના આચાર્યના પદરૂપ ઉદયાચળને વિષે સૂર્યસમાન એવા જે વિજયસિંહ આચાર્ય, તેમના ચરણકમળને વિષે ભ્રમરતુલ્ય એવા સોમપ્રભ નામે મુનિરાજે આ સુભાષિત કાવ્યરૂપી મુક્તાકળની પંક્તિ (સુખ મુક્તાવલી) રચી છે.

॥ इति श्रीनिहृत्प्रकृष्य मन्त्राग्नय भाषांतरमद्वित ।
समाप्त ॥

અર્થ:-હું સાધુ ? મૈનમન ધારણ કરો. ઘરના ત્યાગ કરો, આચારના આતુરનો અભ્યાસ કરો. વનને વિષે ગમન કરો, મિદ્ધાતના પાકનો અભ્યાસ કરો (અંગીકાર કરો), તીવ્ર તપશ્ચર્યા કરો. (એ બધુ મમે એટલું કરો) પણ જ્યાં સુધી કડયાણના સમૃદ્ધિ વનને ભાગવાને મહાવાયુ સમાન એવો જે હૃદયોનો સમૃદ્ધ, તેનો પરાજય કરવાનું બળધુ નથી, ત્યાં સુધી તે સર્વ (મૈનમન આદિ) ભરમને વિષે હોમેલા જેવું (વૃથા) જાણો.

ધર્મધ્વંસધુરીણમધ્મમરસાચારીણમાયત્મધા-
સંકર્મીણમશર્મનિર્મિતિવલાપારીણમેકાંતનઃ ।

મયોત્તીનમનાસ્મનીનમનયાત્યંતીનમિષ્ટે યથા,

કામીનં કુમનાધ્વનીનમજયત્તશૌચમક્ષેમભાક ॥૭૨॥

અર્થ.-ધર્મનો નાશ કરવામાં અમેસર, સન્ય થાતને આવરણ કરનાર, આપત્તિને વિસ્તારવામાં સમય, દુઃખ ઉત્પન્ન કરવાના કાર્યમાં પાર પામેલો, એકાંત સર્વ-અન્ન-અપ્રક, આત્માને અહિનશરી, અન્યાય માર્ગમાં ચાલનાર, હૃદયને વિષે રસેચ્છાએ વર્તનારો. અને કુમન માર્ગને વિષે જનારો એવો જે હૃદયોનો સમૃદ્ધ છે. તેને નહિ જીતનારો પ્રાણી કડયાણને બળનારો મનો નથી, અર્થાત્ એવા મનુષ્યનું શેવ થતું નથી.

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
- ગાયત્ર્યનં મન્યં, નાઽસ્તિ ધર્મસમઃ સર્વા ।

૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪
મસમે મિત્રં, નાઽસ્તિ આગ્યસમે ધનમ્ ॥૬॥

ન્યાયન્યાન અન્ય સત્ય નથી, ધર્મ જોગર અપર-

- (૯મનુજય અં. ૬) સાગની નથી, તથા સાગ્ય-

મ્ ધન નથી.

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
રૂપણં પ્રૌઢિઃ, શુભં સ્ત્રી રાજ્યભૂષણમ્ ।

૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨
ભૂષણં વિદ્યા, મહાશયં નરભૂષણમ્ ॥ ૭ ॥

(:-શરીરનું બુદ્ધિ ગભીરતા છે, રાજ્યનું બુદ્ધિ
મંત્રી છે, રૂપનું બુદ્ધિ વિદ્યા છે, તથા પુરુષનું બુદ્ધિ
વર્ધની લાગણી છે.

૩

૧

૪

૫

દવં પ્રશ્નનીના સ્વભાવનું ચાલુ ન કરે છે.

નિમ્ને ગચ્છન્તિ નિમ્નમેવ નિનગં નિટ્ટેય વિપ્લવમેતે,
 નૈનન્યં મદિગેવ પુણ્યનિ મદં ધૂમ્નેવ દત્તેઽયનામ્ ।
 જાપન્યં જાપલેય ચુંચનિ દ્યવજ્વાલેઽય તૃણાં નય-
 ત્યુદ્ધામં કુલટાંગનેય કમલા સ્વરં પરિભ્રામ્યન્તિ ॥૭૩॥

અર્થ:-પ્રશ્નની નદીની પેઠે નીચ પ્રદેશે જાય છે. નિઠ્ઠાની-
 પેઠે એતન્નના વિનાશ કરે છે. મદિનની પેઠે મદનુ પોષણ
 કરે છે; ધૂમાડાના સમૂદ્રની પેઠે અધપાલ આપે છે; વિજ-
 ણીની પેઠે અસ્થિરપણાને ભાંગે છે, દાગામિની પેઠે તૃણાને
 વધારે છે; અને કુલટા સ્ત્રીની પેઠે સ્વેચ્છાએ ભ્રમણ
 કરે છે.

હવે ધનના સ્વભાવનું ચાલુ વે છે.

દાયાદાઃ સૃદ્ધયન્તિ તસ્કરગણા મુષ્ણન્તિ ભૂમીભુજો,
 ગૃહ્ણન્તિ ચ્છલમાકલસ્ય હુતભુગ્મસીકરોનિક્ષણાત્ ।
 અંભઃ છાવયન્તિ ક્ષિતૌ વિનિદિતં યક્ષા હરંતે હઠાત્,
 દુર્વૃત્તાસ્તનયા નયન્તિ નિધનં ધિગ્વહધીનં ધનમ્ ॥૭૪॥

અર્થ:-જેમને જોખને “આ તો હિંચુકનો ગ્રમૂડ છે”
તથા “ઉગતો સૂ છે” જેમ પડિતો તડ કરે છે, તે શ્રી
પદ્મપ્રભ પ્રભુ હૃદય માટે થાઓ ?

जनयन्ति वशाः पुत्रान्, भाग्यं स्वोपार्जितं यथा ।
ग्रंथान् कुर्वन्ति विद्यांस्तो, गुणाद्विस्तरता भवेत् ॥ ३ ॥

અર્થ:-સીઓ પુત્રોને જન્મ આપે છે, પણ તેઓનું ભાગ્ય
જેમ તેઓની કીર્તિ ફેલાવે છે, તેમ વિદ્વાનો ગ્રંથો બનાવે
છે, પરંતુ તેમાં રહેલા ગુણોથી તેનો વિસ્તાર થાય છે.

सुपात्रे दीसिकृष्टिया, सुपात्रे दीसिकृत्कला ।
सुपात्रे दीसिकृन्मन्त्री, सुपात्रे दीसिकृद्धनम् ॥ ४ ॥

અર્થ:-સુપાત્ર પ્રત્યે આપેલી વિદ્યા, સુપાત્રને આપેલી
કળા, સુપાત્ર સાથે કરેલી મિત્રાણ, તથા સુપાત્રને આપેલું
ધન શોભા કરે છે.

कुपात्रेऽनर्थकृष्टिया, कुपात्रेऽनर्थकृत्कला ।
कुपात्रेऽनर्थकृन्मन्त्री, कुपात्रेऽनर्थकृद्धनम् ॥ ५ ॥

અર્થ:-કુપાત્રને આપેલી વિદ્યા, કુપાત્રને આપેલી કળા,
કુપાત્ર સાથે કરેલી મિત્રાણ, તેમજ કુપાત્રને આપેલું ધન,
“ઉપરોક્ત સમગ્ર” અનર્થ કરનાર છે.

અર્થ:-જેની દાયાદો (એક ગાત્રમા જન્મેલા) ઇચ્છા કરે છે, જેને ચાર લોકો ચારી જાય છે. સત્વગ્ના છગ કરીને લઇ લે છે, અગ્નિ દણ્ડમાત્રમા ભસ્મ કરે છે. જળ ડબાવી દે છે, ભૂમિને વિષે રાખ્યાથી વ્યતરે બગાડકારે હરી જાય છે અને જેનો દુરાચારી પુત્રો વિનાશ કરે છે એમ ગદુ ગદુ જણાને આપીને એવું જ ધન તેને ધિક્કાર થાઓ ?

નીચમ્યાઽપિ ચિરં જટૂનિ રચયંત્યાયાંતિ નીર્ણનનિ,
 શાશ્વોરપ્યગુણાત્મનોઽપિ ચિદધન્યુર્ધ્વગુણોત્કીર્તનમ્ ।
 નિર્વેદં ન ચિદંતિ કિંચિદકૃતજ્ઞમ્યાપિ સેવાયમે,
 કષ્ટં કિં ન મનસ્વિનોઽપિ મનુજાઃ કુર્ચ્યતિ વિસાધિનઃ॥

અર્થ:-માનવતા મનુષ્યો પણ દ્રવ્યના અર્થો સમૂહને, નોજ પુરંપાની આગળ ચિરકાળ મિટ વચન બોલે છે (ખુશામત કરે છે), નીચ પુ.એને નમસ્કાર કરે છે, નિર્ગુણી શત્રુનું પણ ઉચ્ચ સ્વરે ગુણગુણ કરે છે, અને કરેલા ગુણને નહિ જાણનારા સ્વામીની સેવા કરવામા પણ કાઈ દુઃખ ધરના નથી; આમ તેઓ શુ શુ કદ નથી કરતા ?

હરમીઃ સર્પસિ નીચમર્ણવપયઃ મંગાદિયાંભોજિની-
 સંગર્ગાદિષ પંટકાકુલપદા ન કાઽપિ ઘને પદમ્ ।

નાઽસ્તિ ન્યાયમસં મન્યં, નાઽસ્તિ ધર્મસગઃ સગ્વા ।
 નાઽસ્ત્યુજમમસં મિત્રં, નાઽસ્તિ આગ્યમસં ધનમ્ ॥૬॥

અર્થ - ન્યાયના નાન અન્ય સત્ય નથી, ધર્મ બેનાગર અપર-
 મિત્ર નથી. ઉપમાનુસ્ય અન્ય સાગની નથી, તથા સાગ્ય-
 સમાન પીલુ ધન નથી.

દેહસ્ય ભૂષણં પ્રૌઢિઃ, મુરંધ્રી રાજ્યભૂષણમ્ ।
 રૂપસ્ય ભૂષણં વિદ્યા, મહામ્યં નરભૂષણમ્ ॥ ૭ ॥

અર્થ : શરીરનું બૂણ ગભીરતા છે, રાજ્યનું બૂણ
 ઉત્તમ મત્રી છે, રૂપનું બૂણ વિદ્યા છે, તથા પુરુષનું બૂણ
 ઉત્તમ ધર્મની સાગણી છે.

દેહસ્ય દૂષણં તન્દ્રા, મુરંધ્રી રાજ્યદૂષણમ્ ।
 રૂપસ્ય દૂષણં જાદ્ય, મહામ્યં નરદૂષણમ્ ॥ ૮ ॥

અર્થ : - આત્મસ શરીરનું દૂષણ છે, દુદ્ધ મત્રી રાજ્યનું
 દૂષણ છે, મૂર્ખતા રૂપનું દૂષણ છે, તથા અધર્મિકપણ
 પુરુષનું દૂષણ છે.

પુણ્યાય ધનમાપ્નોતિ, કીર્તિમિદંતિ તદ્દનાત્ ।
 પરઘ્વ સ્વર્ગમૌઘ્યં ચ, દાપવર્ગ કમાત્તતઃ ॥ ૯ ॥

વેતન્તે વિષમશિષેભિઃ નૃણામુદ્ધામંગલ્યંજમા,

પર્મસ્થાનનિગોજનેન ગુણિભિર્ગ્રાંથં મદન્યાઃ કુલમ્ ॥૭૩॥

અર્થ:-૩૨મી ગમુદના જમુદના મ મર્મથી જ રોપની !
તેમ નીચ પ્રાપ્તે જાય છે, કમલિનીના મ મર્મથી પાતમ કહે
વાગ્યો રોપનો ! તેમ કેલ રચના પણ મુકની નથી અને
વિપની માં એક ધ્યાનમ રોપાગ જ રોપની ! તેમ મનુ
ષ્યાના નિવન્યનો એકરમ નાગ કહે છે, માટે ગુણિજનોએ
તેને (સક્રમીને) પર્મન વિષે એટીને (પર્મકાર્યમા ગર-
ધીને) તેનું કામ મદનુ કરવું

દવે જાનના ઉપદેશ આપે છે.

ચારિત્રં ચિનુતે ચિનોનિ ચિનયં જ્ઞાન નયત્યુદ્ધર્તિ,

પુણ્યાનિ પ્રશમં સપઃ પ્રચલયત્યુદ્ધામયત્યાગમમ્ ।

પુણ્યં કંદલયત્યઽયં દલયતિ સ્વર્ગં દદાતિ ક્રમાન્,

નિર્વાણશ્રિયમાનનોતિ નિહિતં પાત્રે પવિત્રં ધનમ્ ॥૭૪॥

અર્થ:-પાત્રને વિષે આપેલું એવું પવિત્ર દ્રવ્ય ચારિત્રની
વૃદ્ધિ કરે છે, ચિનયને વધારે છે, જાનને ઉત્પન્ન કરે છે,
ગમતારસનું પોષણ કરે છે, તપને પ્રગટ કરે છે, શાસ્ત્રનો

અર્થ:-જેમને જોઇને “ આ તો હિંચુલનો સમૂહ છે ”
તથા “ ઉગતો સૂર છે-” એમ પંડિતો વર્ડ કરે છે, તે શ્રી
પદ્મપ્રભ પ્રભુ હર્ષ માટે થાઓ ?

जनयन्ति वशाः पुत्रान्, आग्र्यं स्वोपार्जनं यथा ।
ग्रंथान् कुर्यन्ति विद्वांसो, गुणाद्विस्तरता भवेत् ॥३॥

અર્થ:-સીઓ પુત્રોને જન્મ આપે છે, પણ તેઓનું ભાગ
જેમ તેઓની કીર્તિ ફેલાવે છે, તેમ વિદ્વાનો ગ્રંથો બનાવે
છે, પરંતુ તેમાં રહેલા ગુણોથી તેનો વિસ્તાર થાય છે.

मुपात्रे दीसिकृष्टिया, मुपात्रे दीसिकृत्कला ।
मुपात्रे दीसिकृन्मन्त्री, मुपात्रे दीसिकृद्धनम् ॥४॥

અર્થ:-મુપાત્ર પ્રત્યે આપેલી વિદ્યા, મુપાત્રને આપેલી
કળા, મુપાત્ર સાથે કરેલી મિત્રાઈ, તથા મુપાત્રને આપેલું
ધન શોભા કરે છે.

कुपात्रेऽनर्थकृष्टिया, कुपात्रेऽनर्थकृत्कला ।
कुपात्रेऽनर्थकृन्मन्त्री, कुपात्रेऽनर्थकृद्धनम् ॥ ५ ॥

અર્થ:-કુપાત્રને આપેલી વિદ્યા, કુપાત્રને આપેલી કળા,
કુપાત્ર સાથે કરેલી મિત્રાઈ, તેમજ કુપાત્રને આપેલું ધન,
“ઉપદેશ સમય” અનર્થ કરનાર છે.

દેવતા કહે છે, પુત્રને દેવતા કહે છે, પાપને વિનાશ
કહે છે, સ્વર્ગને આપે છે અને અનુકૂળે માંગણી લગીને
લે લાવે છે.

દારિદ્ર્યં ન મર્ત્યકાંસં ચ યજમે દાંર્ભાગ્યમાર્ણવમે,
માર્ણાગ્નિન વસાનયોઽવિલ્પમે ન વ્યાધિરાગ્ધંદતિ ।
દેવે માદ્રિયમે દુર્ભાગિ ચ દરઃ પ્રિયંતિ નેવાપદઃ,
પાત્રે યો વિભાલ્યનથંદત્તમે દાતે નિદાતે ધિયામ્ ॥૭૮॥

અર્થ.-દેવતાનો નાશ કરનાર અને અપતિનું કારણપૂત્ર
કેવું કે દાન. તેને કે પુત્ર પાપજનને વિષે આપે છે, તે
પુત્રની માત્રુ દારિદ્ર્ય બેનું નથી, દોષાંશ તેને સેવનું નથી,
અપદ્ય તેના આશય કરતો નથી, પરાબચ તેની અભિલાષા
કરતો નથી, વ્યાધિ તેનું દેશવજ્ઞ કરતો નથી, દીનતા તેનો
આદર કરતો નથી, અથ તેને પીરતો નથી, અને અપતિઓ
તેને કંઈય પમારતી નથી.

મર્ત્યઃ કામયમે મતિર્મુગયમે કીર્તિસ્તમાર્ણવમે,
પ્રાનિધેયતિ મેધમે સુભગના નીરોગનાઽલિંગતિ ।
એવઃ મંત્રિરમ્યુપતિ નૃણમે સ્વર્ગોપભોગસ્યતિ-

ना^१ऽऽ^२ति^३ न्यायसत्त्वं सन्तं, ना^४ऽऽ^५ति^६ धर्मसत्त्वं सन्तं ।
ना^७ऽऽ^८ति^९ न्यायसत्त्वं सन्तं, ना^{१०}ऽऽ^{११}ति^{१२} धर्मसत्त्वं सन्तं ॥३॥

अर्थः - न्यायसत्त्वं सन्तं, ना^१ऽऽ^२ति^३ धर्मसत्त्वं सन्तं ।
न्यायसत्त्वं सन्तं, ना^४ऽऽ^५ति^६ धर्मसत्त्वं सन्तं ।
न्यायसत्त्वं सन्तं, ना^७ऽऽ^८ति^९ धर्मसत्त्वं सन्तं ।

देहस्य भूषणं मण्डितं, कुम्भं^१ राजपदपणम् ।
रूपस्य भूषणं विद्या, मन्त्रार्थं नरभूषणम् ॥ ७ ॥

अर्थः - देहस्य भूषणं मण्डितं, कुम्भं^१ राजपदपणम् ।
रूपस्य भूषणं विद्या, मन्त्रार्थं नरभूषणम् ॥ ७ ॥
देहस्य भूषणं मण्डितं, कुम्भं^१ राजपदपणम् ।
रूपस्य भूषणं विद्या, मन्त्रार्थं नरभूषणम् ॥ ७ ॥

देहस्य दूषणं मण्डितं, कुम्भं^१ राजपदपणम् ।
रूपस्य दूषणं जाद्विद्या, मन्त्रार्थं नरदूषणम् ॥ ८ ॥

अर्थः - देहस्य दूषणं मण्डितं, कुम्भं^१ राजपदपणम् ।
रूपस्य दूषणं जाद्विद्या, मन्त्रार्थं नरदूषणम् ॥ ८ ॥
देहस्य दूषणं मण्डितं, कुम्भं^१ राजपदपणम् ।
रूपस्य दूषणं जाद्विद्या, मन्त्रार्थं नरदूषणम् ॥ ८ ॥

पुण्याय धनमाप्तानि, कीर्तिमिहंति तद्वनात् ।
परं स्वर्गसौख्यं च, स्वर्गसौख्यं क्रमात्तमः ॥ ९ ॥

^{૧૪} મુક્તિર્વાંછતિ ^{૧૫} યઃ ^૧ પ્રયત્નઙ્ગનિ ^૨ પુમાન્ ^૩ પુણ્યાર્થમર્થ નિજમ્ ॥

અર્થ:-જે પુરૂષ પોતાનું દ્રવ્ય પુણ્યાર્થે આપે છે, તે પુરૂષની, લક્ષ્મી ઇચ્છા કરે છે, તેને બુદ્ધિ થાય છે; કીર્તિ બુદ્ધિ છે, પ્રીતિ ચુંબન કરે છે, સૌશ્રાવ્ય સેવા કરે છે, આરોગ્યતા આર્જાગન કરે છે, કડ્યાણની પરંપરા તેની સન્મુખ આવે છે. સ્વર્ગના ઉપસેગની પદ્ધતિ તેને વરે છે અને મોક્ષસ્ત્રી તેની વાછ કરે છે.

(મમ્દાગ્રન્થાવૃત્તમ્)

^૭ તસ્યાસન્ના ^૯ રતિરનુચરી ^{૧૧} કીર્તિમ્ત્કંઠિના ^{૧૦} શ્રીઃ, ^{૧૩} ^{૧૨}

^{૧૪} સ્તિગ્ધા ^{૧૫} બુદ્ધિઃ ^{૧૬} પરિચયપરા ^{૧૭} ચક્રવર્તિત્વક્રુદ્ધિઃ ॥ ^{૧૮}

^{૧૯} પાળૌ ^{૨૦} પ્રાપ્તા ^{૨૧} ત્રિદિવકમલા ^{૨૨} કામુકી ^{૨૩} મુક્તિસંપ-

^{૨૪} ત્સસક્ષેઝ્યાં(?) ^{૨૫} વપતિ ^{૨૬} વિપુલં ^{૨૭} વિન્તયીજં ^{૨૮} નિજં યઃ ॥૮૦॥

અર્થ:-જે પુરૂષ પોતાના વિશાળ દ્રવ્યરૂપી બીજને સાત શ્વેત્રાંનવિધે નામે છે, તે પુરૂષને મુખ સંપત્તિ સમીપ વર્તે છે, કીર્તિ દાસી થાય છે, લક્ષ્મી (મળવાને) ઉત્કંઠિત થાય છે, બુદ્ધિ સ્નેહવાળી થાય છે, ચક્રવર્તીપણાની રૂદ્ધિ પરિચય વાળી થાય છે, સ્વર્ગલક્ષ્મી હસ્તને વિધે પ્રાપ્ત થાય છે, અને મુક્તિસંપત્તિ અભિજ્ઞાવાળી થાય છે.

અર્થ.-જેમને જોખને “ આ તો દિગુનો મમ્મદ છે ”
તથા “ ઉમનો મૂ. છે-” એમ પડિનો નર્મ કરે છે. તે શ્રી
પદ્મપ્રભ પ્રજુ દર્પે મારે ગાઓ ?

जनगन्नि यथाः पुत्रान्, भाग्यं म्योपाजिनं यथा ।
म्रोगान् कुर्यन्नि विद्यामो, गुणादिन्नगता भवेत् ॥३॥

અર્થ.-સીઓ પુત્રોને જન્મ આપે છે, પણ તેઓનું ભાગ્ય
જેમ તેઓની કીર્તિ રૂપાંતરે છે, તેમ વિદ્યાનો મર્યાદા જનાવે
છે, પરંતુ તેમાં રહેલા ગુણોથી તેનો વિસ્તાર થાય છે.

सुपात्रे दीप्तिकृदिणा, सुपात्रे दीप्तिकृत्कला ।
सुपात्रे दीप्तिकृन्मन्त्री, सुपात्रे दीप्तिकृद्धनम् ॥४॥

અર્થ:-સુપાત્ર પ્રત્યે આપેલી વિદ્યા, સુપાત્રને આપેલી
કળા, સુપાત્ર સાથે કરેલી મિત્રાઈ, તથા સુપાત્રને આપેલું
ધન શોભા કરે છે.

कुपात्रेऽनर्थकृदिणा, कुपात्रेऽनर्थकृत्कला ।
कुपात्रेऽनर्थकृन्मन्त्री, कुपात्रेऽनर्थकृद्धनम् ॥ ५ ॥

અર્થ:-કુપાત્રને આપેલી વિદ્યા, કુપાત્રને આપેલી કળા,
કુપાત્ર સાથે કરેલી મિત્રાઈ, તેમજ કુપાત્રને આપેલું ધન,
“ઉપરોક્ત સમય” અનર્થ કરનાર છે.

નાડસ્તિ ન્યાયમસં મન્યં, નાડસ્તિ ધર્મમસઃ સંગ્વા ।
 નાડસ્ત્યુલ્લમસસં મિત્રં, નાડસ્તિ આગ્યમસં ધનમ્ ॥૬॥

અર્થ:-ન્યાયના પાન અન્ય સભ્ય નથી, ધર્મ નથી । પર અપર-
 મિત્ર નથી, ઉચ્ચમનુજ્ય અ- ન સાગની નથી, તથા સામ્ય-
 સમાન ગીરુ ધન નથી

દેહસ્ય ભૂષણં મૌલિઃ, મુદ્રેન્દ્રી રાજ્યરૂપણમ્ ।

રૂપસ્ય ભૂષણં ચિત્તા, મહાર્મ્ય નરભૂષણમ્ ॥ ૭ ॥

અર્થ:-શરીરનું ભૂષણ નખીરના છે, રાજ્યનું ભૂષણ
 ઉત્તમ મંત્રી છે, રૂપનું ભૂષણ નિવા છે, તથા પુરુષનું ભૂષણ
 ઉત્તમ ધર્મની સાગની છે.

દેહસ્ય દૃષણં સન્દ્રા, મુદ્રેન્દ્રી રાજ્યદૃષણમ્ ।

રૂપસ્ય દૃષણં જાટ્ય, મધાર્મ્ય નરદૃષણમ્ ॥ ૮ ॥

અર્થ:-આગસ શરીરનું દૃષણ છે, દૃષ્ટ મંત્રી રાજ્યનું
 દૃષણ છે, મૂર્ખતા રૂપનું દૃષણ છે, તથા અપરમિદૃષણ
 પુરુષનું દૃષણ છે.

પુણ્યાય ધનમાગ્નોતિ, કીર્તિમિદંતિ સજ્જનાન્

પરંત્ર સ્વર્ગસૌમ્યં જ, દાપચર્ગ ક્રમાત્તનઃ ॥ ૯ ॥

(૩૨માનિવૃત્તમ)

અમરપથવનુભુંવિવશ્ચરણમં, કૃપાંદવિદ્યાને શિદમંરહેડિ
 મેન પ્રદે ર્દિ ચમુરાજયમ, દુષાપવાદે મરવે. વચ્ચ ॥૨૪

અર્થ - વિદ્યાને આજુને અંખર આ જનનુમા અમર
 યાગવાને મહત્ આપ તેપણુ પણાન રૂપે નદિ, કેમકે,
 તેથી તે આદ્યન જરૂર વનુમાવની આદ્ય આ દોષમા અપ-
 વાને આન પ-દોષમ મરવે નિવાય છે

અવભાદામર (૩૩મુદવૃત્તમ)

વાનરાણાં વમા પંચ, વંચાનાં ચંચનિર્વમા ।

ન વિશ્વામન્થા શોકે, નૃણામદક્ષણિણામ્ ॥૨૫॥

અર્થ - બીજા આજુને રંમ પંચ, તથા વત્રીઆઓને
 રંમ નવનિ દોષી નથી, તેમ આ દુનિયામા મારી કરના-
 નાંઓના વિશ્વાન દોષી નથી

કૃદિર જાદેન વૃર્થન, ચદિર્મોવઃ ધનાર્જનમ્ ॥

વરનાદક્ષમાદયા, જનઃ સ્વાદુભુષતેર્થમ્ ॥ ૨૬ ॥

અર્થ - એ મહત્ ધન કરનાર તેઓને તે દુનિ માડીજ
 પેર બરપુર, પણ તેથી નજાને બધ થાય એવી મારી
 દોષી નદિ,

અર્થ:-પુણ્યથી પ્રાણી મન મેળવે છે. અને તે મનથી આ લોકમ ને દર્શિને પ્રાપ્ત કરે છે. પરલોકમાં સ્વર્ગના મુખને મેળવે છે. લાભગ્રી અનુકર્યે મોક્ષને પણ મેળવે છે.

મમ્યગારાખિનો યગોઃ, પ્રથમો યજ્ઞ જન્નુભિઃ ।

તેષાં માધ્યાગ્રયો યગો, અનુક્રમેણ મંત્રિયન્ ॥૧૦॥

અર્થ:-તે પ્રાણીઓએ પોતા વર્તે એટલે ધર્મને શારીરીકે આગળે છે. તેઓને અનુક્રમે મંત્રીની માફક પ્રયોગો સાધ્ય થાય છે.

પ્રિયં વ્રુદ્ધિ પ્રિયં કુર્યાન્, પ્રિયમેયમૃત્નં પરમ્ ।

પ્રિયવચઃપ્રદાનેન, ભવન્તિ પ્રાણિનઃ પ્રિયાઃ ॥૧૧॥

અર્થ:-હે પ્રાણી ! તું પ્રિય બ્રાહ્મણ ! તથા પ્રિય કર ? કેમકે પ્રિય છે તે ઉદ્ધૃત અમૃતસમાન છે, વળી પ્રિય વચનના દાનથી પ્રાણીઓ પ્રિય થઈ પડે છે

(ઉપજાતિવૃત્તમ)

વિદ્યાસમં નાઽસ્તિ શરીરદૂષણં,

નિંદાસમં નાઽસ્તિ શરીરદૂષણમ્ ।

નૃષ્ણાસમા નાઽસ્તિ પરા ચ ચિન્તા,

અદત્તં ધનં નાદયા, ત્સુમ્બલિપ્સુર્દિમાનયઃ ।

સસચોદુઃસ્વમાપ્નુયાન્મંદુકનીરવત્કિલ ॥ ૨૭ ॥

અર્થ:-મુખ મેળવવાની ઇચ્છાવાળા માણસે ચોરીનું ધન લેવું નહિ, કેમકે તેથી તેને મંદુક ચોરની માફક પુર્ણ દુઃખ મળે છે.

અનિષ્ટઃ સ્વેચ્છે ઘ્વકઃ, સ્વામિદ્રોહી નરેષુ ચ ।

અનીષ્ટાદપ્યનિષ્ટંચ, અદત્તમપલશ્ચ ॥ ૨૮ ॥

અર્થ:-પાત્રીઓમ ધુવડ અનિષ્ટ છે, તથા માણસોમાં સ્વામિનો દ્રોહ કરનારો અનિષ્ટ છે, અને અપદ્મમુખા ચોરી અનિષ્ટથી પણ અનિષ્ટ છે.

૧૪ ૧૭ ૧૧ ૧૬
 વળેદોષદાનૈઃ સ્વચ્છતા યદા ન ॥ ૧૬ ॥

અર્થ:-વિદાસમાન જન્ય શરીરનું જુવણુ નથી, તેમજ
 નિરા નુન્ય જન્ય શરીરનું કુચણુ નથી, વળી નૃપજા જડેજર
 થીજ નેરોગી થિત્તા નથી, તથા કંકેશની શાનિધી અપર
 મત્ત મામતા નથી

(અનુષ્ટુપવૃત્તમ)

દાષ્ણંદોસ્ત્ય સ્વચ્છતાયઃ, સ્વચ્છો ઓમોદિ વચ્ચા ।

વિષાવત્ત્વદ્વજાશ્ચો, દુરે યાન્નિ સ્વચ્છપિણઃ ॥૧૭॥

અર્થ:-શાષ્ટ, દૃષ, વન, મધ જન દૃષ્ટના એકાગ્રી
 ગેહાંત પાવ્ય પ્રકાશના છે, તેમાંનું વિષાક વૃક્ષના દૃગ્ગુપ
 જાણેને પરિણા તેમાંથી કુર જાય છે

સંતોષઃ પરમં સંતોષઃ, સંતોષઃ પરમાનુભૂત્ ।

સંતોષઃ પરમં સંતોષઃ, સંતોષઃ પરમં દિનમ્ ॥ ૧૮ ॥

અર્થ:-સંતોષ છે તે ઉત્કૃષ્ટ મુખ, ઉત્કૃષ્ટ અમૃત,
 ઉત્કૃષ્ટ પાવ, તથા ઉત્કૃષ્ટ દિવ છે.

(ઉપજાતિવૃત્તમ)

સ્થાનાનિ જાષ્ટાદશા કિન્નિવપસ્ય,

તર્થિવ જાત યમનાનિ વિશ્વે ।

એ નારી પાન તે વસ્તુ ન દોય, તો જે તું બાગવં છે
તેમાજ પર્ષ કોટલે મતોય શખ ? કેમકે પશિઓના સમૂહો
શયમપર જમને મેગવં છેઃ વધાને મું કહેવું ? જેણે આ
શરીર આપ્યું, તેજ જમનમ આપણી ધીકર કરશે,
અને તે સમાજ રચના તથા વિતા નેનામાજ રહેલી છે.

મૈત્રુત્વકાન્દ-૧ મૃત્યુદયકાન્દ

મ્ત્રીનૃણાં જગતિ વધ્યા, જ્યજ્ઞકાન્દામ્નુ મં નરમ્ ।
દામ્ત્રીનૃણાં વધ્યા મુંજાં, ડપકીન્યાં મીયતે ન કિમ્ ॥

અર્થ - જમનમ મં મ.જન નીપાયા લુપ્થ થયો છે,
તે નાતુનંતં વધે જ. જો છે, કેમકે દામ્ત્રી પ્રત્યેના લુપ્થભાવથી
મુજ્જાજની મા અપકીન નથી થઈ અર્થાત્ શર્ષ છે જ.

અન્નદૃષ્ટામુંરિમિષ્ટા, અનિષ્ટા કા અનઃ પરમ્ ।

વિષયહરીવજ્યાઝ્યા, જાનિમિઃ મુગ્ધકામિમિ. ॥૬? ॥

અર્થઃ અન્ન નન દુઃ તથા અંતરે મીઠા પેલી આ
મીઠી અન્ન કમં ન તુ અનિષ્ટ છે ? માટે મુજ્જાની મિષ્ટા
કરનાના જાનિનોએ કરી પેલવીની આ ક તેમનીને લ્યજી.

ઉગ્રમંભોગતઃ મૂરિ, ચંત્રા દિ નરકં ગતા ।

મ્યમં મગઃ પ્રદેહી ન, નમ્ર મંચરકારણમ્ ॥ ૬૦ ॥

આગ્નિર્મયમનુદઃપદેતુઃ

નિરોગનઃ પાપમનિઃ પ્રમોગ્યા ॥ ૧૨ ॥

અર્થ - ગુરુ આગ્નાય આ હુનીતમ. અગ્નિ પાપમનિ ને, તેમજ માનં દુઃ સંપન્નં નાજય, તથા મનનાગ્નિ દુઃપદેતુરૂપ એવી પાપપુદ્ગિને પણ નિર્વે પ્રગટે નાજવી.

પાર્યઃ પ્રયાંયાં હૃદિ પુણ્યદાનં,

જીર્ણં મદાંગીકર્ણાયમેવ ।

તપ્યં તપો ભાવનર્થકાર્યા,

જિનેન્દ્રપૂજા ગુરુમર્ચિત્તગ્નઃ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ:-હૃદયમા આધને ધ્યાન કરવું, પુણ્યદાન કરવું, શીશને હમેશાં અગ્નીકર કરવું, તપ તપવું, તથા ભાવનાથી જિનપૂજા અને ગુરુભક્તિ કરવી, તેમજ ઉદ્યમ પણ કરવો.

પ્રાણાનિશ્વાસ દ્વાર-(અનુષ્ટુપ્ચુતમ)

પો^૩ દધાતિ^૭ તૃણં^૧વચ્ચલે^૫, પ્રત્યનીકો^૧ઽપિ^૨ માનર્ચી ।

અવધ્યઃ^{૧૧} સ સનાં^૮ લોકે^{૧૦}, કથં^{૧૩} વધ્યાન્મૃણાદનાઃ^{૧૪} ॥૧૪॥

અદત્તં ધનં નાદયા, ત્સુસ્થલિપ્સુદ્ધિમાનવઃ ।

સસચોદુઃસ્વમાપ્નુયાન્મંદુકચૌરવત્કિલ્લ ॥ ૨૭ ॥

અર્થ:-સુખ મેળવવાની ઇચ્છાવાળા માણસે ચોરીનું ધન લેવું નહિ, કેમકે. તેથી તેને મંદુક ચોરની માફક તુર્ફ દુઃખ મળે છે.

અનિષ્ટઃ સ્વેચ્છે ધૂકઃ, સ્વામિદ્રોહી નરેષુ ચ ।

અનીષ્ટાદપ્યનિષ્ટંચ, અદત્તમપલક્ષ્મી ॥ ૨૮ ॥

અર્થ:-પત્રીઓમાં ધુવડ અનિષ્ટ છે, તથા માણસોમાં સ્વામિનો દ્રોહ કરનારો અનિષ્ટ છે, અને અપવિત્રાણમાં ચોરી અનિષ્ઠી પણ અનિષ્ટ છે

(શાર્દૂલચિત્રોદિતચૂતમ)

માઽદત્તંદિ શૃણાણ વસ્તુ યદિ-ચેત્ ન જ્ઞાઽસ્તિ યદ્ભુજ્યતે,

ધૈર્ય ધેદ્ધિ તથાપિ પશ્ચિનિચદા નીરં લભન્તે સ્થલે ।

દત્તં યેન વપુઃ મળ્ય મુચિ નો ચિન્તાં કરિણ્યન્યહો,

કા વાર્તા મ્વલુ નાઃ મમગ્રરચનાર્થિના ચ નસ્મિન્ સ્થિના ॥

અર્થ:-હે પ્રાણી ? તું ચોરીની વસ્તુ ગ્રહણ નહિ કર ?

અર્થ - પૈરી કન્યા પણ જે માણસ મુખમાં નૃણ લે છે. તે સંજ્ઞાનેને મારવા આપક હોતો નથી. ત્યારે તુલ્યસક્ત કરનારા પશુઓને તો મારી શકાયજ કેમ ?

પ્રમાદેન યથા વિદ્યા, કુટીલેન યથા ધનમ્ ।

ચપલેન યથા મૈત્રી, નથા ધર્મો ન હિંમયા ॥ ૧૮ ॥

અર્થ - પ્રમાદથી જેમ વિદ્યા, દુષ્ટાચરણથી જેમ ધન, તથા કપટથી જેમ મિત્રા જેમ દિનાથી ધન મળે શકે તેમ નથી.

શિલાં સમધિક્ષ્ણાશ, નિમગ્નન્તિ જલગ્નિરે ।

હિંમાશ્રિનાશ તે નહત, સમાશ્રયન્તિ દુર્ગનિમ્ ॥ ૧૯ ॥

અર્થ - જેમ પથ્થર-પથ્થર દ્વારા તરવાળી ઉઠેલા કરનારા પ્રાણીઓ દુર્ગ જે, તેમ દિમાને આશ્રિત થએલા પ્રાણીઓ દુર્ગનિમ જે.

સ્વાયમ્બરહિતં રુપ, વિશયાં વર્જિતં ચપુઃ ।

જલગ્નયત્નં મર્ગમાતિ, નથા ધર્મો દર્શાં વિના ॥ ૨૦ ॥

અર્થ - સ્વાયમ્બર વિનાનું જેમ રૂપ, વિદ્યા વિનાનું જેમ શરીર, તથા જગત્તિનાનું જેમ તમારું, તેમ તથા વિના મારે મોભનો નથી.

એ તારી પાને તે વસ્તુ ન હોય, તો જે તુ બોલ્યું છે તેમાંજ પેરું એટલે સંતોષ થાય ? કેમકે પશિઓના સમૂહો રથગપર જળને ભેગવે છે; વધારે શું કહેવું ? જંભે આ શરીર આપ્યું છે, તેજ જગતમાં આપણી ડીકર કરશે. અને તે સમાન ય્યના તથા ગિતા લેનામાજ્જ સંતોષી છે

મૈથુનદાસ-૧. અત્યુદયકૃતમ

સ્ત્રીન્દુર્યો જગન્નિ ગદ્યા, ડ્યજગન્નમ્નુ મં નરમ્ ।
દાસીન્દુર્યો ગયા મુંજાં, ડ્યસીન્ન્યો મીગન્ન ન રિમ્ ॥

આર્થ - જગતમાં જે માણુ ૧ ડ્યજગન્નમ્નુ મં નરમ્ તે માણુસને યજ્ઞ ન્યાસો છે, કેમકે દાસી ૫ યેના લુપ્તમાનસા મુંજાનતી ૩ અપદીર્ઘે નરમ્ થા ડ્યજગન્નમ્નુ મં નરમ્

અન્નદુર્યોગુર્યમિદ્યાં, અનિદ્યા યા ગમ્ પમ્ ।

વિષયદુર્યોગુર્યમિદ્યાં, અનિદ્યા યા ગમ્ પમ્ ॥૩૧

આર્થ - અન્ન નરમ્ દુ તથા ગમ્ પમ્ ની પેરી આ નીશી અન્ન કુલ વન્ન ગમ્નિ છે ? આને પાણી ર્જગત કરનારા માણુસને પેરી પેરીની ગમ્ પમ્ નીશી અન્ન

અધમ્ મોગમ્, મુગ્નિ-ચંતા હિ નરમ્ ગમ્ ।

અધમ્ ગમ્, મુગ્નિ-ચંતા હિ, મુગ્નિ મંચરકારણમ્ ॥ ૩૨ ॥

॥ १८ ॥
 गगनादि भवति तदुक्तं ॥

विज्ञेयः गगनादि प्रमाणम् ॥ १८ ॥

अर्थः - गगनादि भवति तदुक्तं अत्र गगनादि भवति
 तदुक्तं गगनादि भवति तदुक्तं गगनादि भवति
 तदुक्तं गगनादि भवति तदुक्तं गगनादि भवति

गगनादि भवति तदुक्तं ॥

गगनादि भवति तदुक्तं ॥

गगनादि भवति तदुक्तं ॥

गगनादि भवति तदुक्तं ॥ १९ ॥

अर्थः - गगनादि भवति तदुक्तं अत्र गगनादि भवति
 तदुक्तं गगनादि भवति तदुक्तं गगनादि भवति
 तदुक्तं गगनादि भवति तदुक्तं गगनादि भवति

गगनादि भवति तदुक्तं (अनुक्तं गगनादि)

गगनादि भवति तदुक्तं ॥

॥ १९ ॥ स सनां नोक्तं, कथं यथात्तृणादनाः ॥ १९ ॥

અર્થ - પેરી છતાં પણ જે માણસ મુખમાં તૃણ લે છે, તે સજ્જનોને મારવા કાયક હોતો નથી, ત્યારે તૃણમક્ષણ કરનારા પશુઓને તે મારી શકાયજ કેમ ?

પ્રમાદેન યથા વિદ્યા, કૃદ્ધીલેન યથા ધનમ્ ।

વાપટેન યથા મંત્રી, નથા ધર્મો ન હિંમયા ॥ ૧૮ ॥

અર્થ - પ્રમાદથી જેમ વિદ્યા, કૃદ્ધાચરણથી જેમ ધન, તથા કપટથી જેમ મિત્રા તેમ દિવાળી ધર્મ થઈ શકતો નથી,

જિતાં મમધિરુદ્ધાશ્ચ, નિમજ્જન્તિ જલ્પાન્નરે ।

હિંસાશ્રિતાશ્ચ ને નહન, મમાશ્રયન્તિ દુર્ગનિમ્ ॥ ૧૯ ॥

અર્થ - જેમ પાંચપદા પાદીન તરવાળી હરેડા કરનારા ખાણીમાં દુર્ગે તેમ હિંસાને આશ્રિત થએલા ખાણીઓ દુર્ગનિમ્ જાય છે

ત્વાવપ્પરહિતેન રૂપ, વિશયાં વર્જિતે ચતુઃ ।

જલ્પગ્ચરેન મરો ભામિ, નથા ધર્મો દયાં વિના ॥ ૨૦ ॥

અર્થ - ત્વાવપ્પરહિતેન રૂપ, વિશયાં વર્જિતે ચતુઃ શરીર, તથા જલ્પવિના રૂપ તમામ, તેમ જ્યાં વિના ધર્મ ગોળનતો નથી.

परिग्रहण- (अनुग्रहणम्)

प्रमेदिनां विषं मपि, मंगुनं चधुरोगिणाम् ।

तदभिदोषजन्तानां, कान्तकृष्टः परिग्रहः ॥ १४ ॥

अर्थः-प्रमेदिना रोगवायने मी रोग जेवने छे, तथा
शङ्खना रोगवायने मंगुन रोग जेवने छे. तेम नर्य प्राप्ति
वायने परिग्रह जेवने छे.

गन्धर्वाजलचिन्दुनां, मंगयानपात्र लभ्यते ।

मथैव धनमुदयानां, दृष्टयमाने न दृश्यते ॥ १५ ॥

अर्थः-रोग वा कान्तका समुद्रना पाणीना बिदुष्यानी
सज्जा भवनी नथी, तेम धनना दोषावायना दृष्टि
प्रमाण देवाय शङ्ख नथी.

अशुक्लं यदि वा शुक्लं-अग्निः किं गवयेन बध्ना ।

परिग्रहणमन्वदन्, न जानीते परं निजम् ॥ १६ ॥

अर्थः-अग्नि मु जीवने के मन्त्र जेवने छे तेमक परि
ग्रहण आनन्ध यजमाने मन्त्र पद पदवायने के पदवायने
गन्धो नथी.

^{૧૧}ત્યાગ્યાનિ ^{૧૨}મર્ચ્યર્થવદુઃખદેતુઃ-^{૧૩}

^{૧૪}વિશેષતઃ ^{૧૫}પાપમનિઃ ^{૧૬}પ્રમોચ્યા ॥ ૧૨ ॥

અર્થ:-લગ્ન-માઓએ આ દુનીયામાં અઘરું પાપકથાનકો
ને, તેમજ સાતે દુર્ઘટનાને લગત, તથા સંસારના દુઃખના
હેતુરૂપ એની પાપબુદ્ધિને પણ વિશેષ પ્રકારે લગવી.

^૧ધાર્યઃ ^૨પ્રચાર્યો ^૩હૃદિ ^૪પુણ્યદાનં.

^૫શીર્ષં ^૬સદાંગીકરણીયમેવ ।

^{૧૦}તપ્યં ^{૧૧}તપો ^{૧૨}ભાવનયેવ ^{૧૩}કાર્યા,

^{૧૪}જિનેન્દ્રપૂજા ^{૧૫}ગુરુમત્તિરુચ્ચમઃ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ:-હૃદયમાં યોધને ધારણ કરવો. પુણ્યદાન કરવું,
શીર્ષને હૃદયમાં અંગીકર કરવું, તપ તપવું, તથા ભાવનાથી
જિનપૂજા અને ગુરુભક્તિ કરવી. તેમજ ઉચ્ચ પણ કરવો.

પ્રાણાનિષાત દાગ-(અનુષ્ટુપ્ચૃતમ)

^૩યો ^૪દધાતિ ^૫તૃણં ^૬યવલે, ^૭પ્રત્યનીકોઽપિ ^૮માનવી ।

^{૧૧}અયમ્ ^{૧૨}સ ^{૧૩}સર્વાં ^{૧૪}લોકે, ^{૧૫}કંથં ^{૧૬}વચ્યાસ્તૃણાદનાઃ ॥ ૧૪ ॥

১৯৭৬ খ্রিঃ ১১ মাস ১৫ তারিখে, ঢাকা, বাংলাদেশে, প্রথম দিকে
 এই প্রকল্পের প্রথম সভা অনুষ্ঠিত হয়। সভাপতিত্ব করেন প্রকল্পের
 প্রধান প্রকৌশলী, বাংলাদেশ সরকার।

ପ୍ରକାଶନ ସ୍ଥାନ ଚିହ୍ନ, ପ୍ରକାଶନ ସ୍ଥାନ ଓ ନାମ ।

वपुः स पृथग्विद्यया, नभो धर्मो न विद्यया ॥ १८ ॥

[illegible]

६०१। स्वर्गविभक्त्या, निमग्नस्ति सदात्मने ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १७ ॥

[illegible]

म.प्र.पञ्चरत्नम् ३-१ विज्ञान वृत्तिम् ११ :

नमस्तस्मै शरत्नाथि, तथा धर्मो हर्षा विना ॥६०॥

$$\begin{aligned} & \mathbb{E}[\tilde{f}_i] = \mathbb{E}[f_i] + \mathbb{E}[\tilde{f}_i - f_i] = \mathbb{E}[f_i] + \mathbb{E}[\tilde{f}_i - f_i] \\ & \mathbb{E}[\tilde{f}_i] = \mathbb{E}[f_i] + \mathbb{E}[\tilde{f}_i - f_i] = \mathbb{E}[f_i] + \mathbb{E}[\tilde{f}_i - f_i] \\ & \mathbb{E}[\tilde{f}_i] = \mathbb{E}[f_i] + \mathbb{E}[\tilde{f}_i - f_i] = \mathbb{E}[f_i] + \mathbb{E}[\tilde{f}_i - f_i] \end{aligned}$$

સ્થાનુર્વા^૪ પુરુષો^૫ ચાઽયં^૬, દૃષ્ટેતિ^૭ તર્કયન્નિયમ્^૮ ।

સ માની^{૧૦} દૂરતસ્ત્યાજ્યો^{૧૧}, નમ્રાદિગુણવર્જનામ્^{૧૨} ॥૪૬॥

અર્થ.-એને બેધને આ હુકુ છે કે પુરુષ છે ? એમ લોકો તરફ કહે છે, માટે તે પ્રમાણે નમ્રાદિક ગુણોથી રહિત થએલા માનીને દૂર ત્યાજવો.

શિક્ષાં^૧ લભતે^૨ નો^૩ માની^૪, વિદ્યામોચાત્^૫ કર્ત્ત્વિનિ^૬ ।

વિનયાદિક્રિયાઞ્ગૂન્યઃ^૭, સ્તંભયત્સ્તંભયમાં^૮ ગતઃ^૯ ॥૪૭॥

અર્થ.-વિનયાદિકની ક્રિયાથી ગૂન્ય થએલો, તથા સ્તંભની માફક સ્તંભયપણને પ્રાપ્ત થએલો એવો અહુકારી માણુમ શિક્ષામણને પાપતો નથી, તેમજ ક્રોધપણ સમયે વિદાને પ્રાપ્ત થતો નથી.

અરણ્યજં^૧ તરોઃ^૨ પુલ્પ^૩, સમુદ્રાંભક્ષ^૪ શીતલમ્^૫ ।

લાયણ્યં^૬ દંભિનાં^૭ તદ્, ન્યાનિમાનં^૮ નિરર્થકમ્^૯ ॥૪૮॥

અર્થ.-એમ વનમાં ઉત્પન્ન થએલું પુલ્પ, તથા સમુદ્રમાં રહેલું શીતળ પાણી, અને એમ કપટી માણસનું લાયણ્ય તેમ માનીનું માન નિર્ર્થક છે.

મુખાવાદ દ્વારા.

^૩ સંધ્યાગ્રરાગવન્મિધ્યા, ^૬ ચર્ચન ^૮ કથમુચ્યતે ^૯ ।

^૨ પ્રતીતિ ^૩ ભંગ ^૪ કૃચ્છાત્ર, ^૫ પરત્ર દુઃસ્વકારણમ્ ॥ ૨૧ ॥

અર્થ:-આ લોકમાં વિશ્વાસને ભંગ કરનાર અને પર-લોકમાં દુઃખના દારણરૂપ એવું સંધ્યાગ્રાગના વાદના રંગ-ગ્રમાન મિધ્યાવચન શ્રમાને જોડવું જોઈએ ? અર્થાત્ નજ જોડવું.

^૧ યાદરણ્યે ^૩ રોદનાત્સિદ્ધિ, ^૪ ^૫ યાં સિદ્ધિઃ ^૬ ક્લીયકોપનાત્ ^૭ ।

^૮ કૃતમ્સેવનાત્સિદ્ધિઃ, ^૯ સા સિદ્ધિઃ ^{૧૦} કૃતમાપનાત્ ॥ ૨૨ ॥

અર્થ:-રણમાં જઈ રહેવાથી જે સિદ્ધિ થાય, નપુંસકના ક્રોધથી જે સિદ્ધિ થાય, તથા કૃતમ્ માણસની સેવાથી જે સિદ્ધિ થાય, તે સિદ્ધિ શૂન્ય જોડવાથી થાય છે.

^૨ અગ્નિનામિચ્યમાનોઽપિ, ^૩ ^૪ ધૃક્ષોઽદિ ^૫ ન ^૬ ચાપ્નુયાન્ ^૭ ।

^૮ તથા ^૯ સત્યં ^{૧૦} વિના ^{૧૧} ધર્મઃ, ^{૧૨} પુષ્ટિ ^{૧૩} નાયાનિકર્ત્ત્વિન્ ॥ ૨૩ ॥

અર્થ:-જેમ અગ્નિથી સિંચાતું વૃક્ષ વૃદ્ધિ પામતું નથી. તેમ સત્ય વિના ધર્મ કોઈપણ મમથે પુષ્ટિને પામતો નથી.

બાળવામાં હાવાનું નુકસાન, અને સમગ્ર દુઃખોના સંકેતરૂપ
એવો ક્રોધ બુદ્ધિવાન માણસે ત્યાગ કરવા લાયક છે

(વસન્તતિલકાવૃત્તમ)

ક્રોધાભિમૂતપુરુષા નરકે વ્રજેયુઃ,

સ્વપ્રાપિ ભાટનનિર્વચનમારણોત્થમ ।

દુઃખં ઘનં ચ મહત્ કૃતકર્મણં ચ,

શ્રીકૃષ્ણચક્ષુઃપ્રગણાઃ મમુપાર્જયન્તિ ॥ ૪૪ ॥

અર્થ:-ક્રોધથી પરાભવ પામેલા પુરુષો નરકમાં જાય છે,
તથા ત્યાં પાતુ ભાટન, નિર્વચન, મરણ આદિથી ઉત્પન્ન થએલા
દુઃખને મેળવે છે, અને એવી રીતે માણસોના મનુષ્યો શ્રી
કૃષ્ણની માફક ખોલે કરેલા ક્રોધને ભોગવે છે

માનકાવન-અનુદ્યુતવૃત્તમ ।

યૈઃ સ્વર્ગ્યો મુરુગા સ્વાક-મન્યમ્ નમનં કૃતઃ ।

ન દાગાર્ય ન દાભાય, માની જંગમચક્ષુણામ્ ॥ ૪૫ ॥

અર્થ:-જે માની માણસ નુકસાન નથી પાતુ અર્થઃ થઈને
રહે છે, ત્યારે ધીરજને નમવાની તો જાણ જી કરી છે અને
કે, તેની માની માણસ કંઈના નુકસાન માફક માણસને
દાગાર્ય કે દાભાયક થઈ શકે નથી.

સ્થાપુર્યાં પુર્યાં ચાગ્યે, રૂદ્રિ નિર્કયન્નિયન્ ।

મ માની દૂરતસ્થાગ્યો, નદ્યાદિગુણવર્જનાન્ ॥૪૬॥

અર્થ - એને એટલે આ દુર ઉ કે પુર ઉ ? એમ લોકો
તે દુર ઉ માટે તે પ્રમાણ નસાદેક શુભોથી રહિત થએલા
માનીને દુર ત્યજ્યો

શિક્ષાં લભમે નો માની, વિદ્યામોચાસ કર્ત્તિચિન્ ।

વિનયાદિપ્રિયાશૂન્યઃ, સ્મૃત્યસ્ત્વચ્ચનાં મતઃ ॥૪૭॥

અર્થ - વિનયાદિકની ક્રિયાથી શૂન્ય થએલો, તથા સ્મૃતિની
માફક મત/પદ્ધતિને પ્રાપ્ત થએલો એવો અકુ કારી મતુમ
શિખામણને પામતો નથી, તેમજ કૌર્ણ્યથી સમયે વિદ્યાને
પ્રાપ્ત થતો નથી

અરણ્યજં મરોઃ પુષ્પં, સમુદ્રાંભક્ષં ઝીનન્દમ્ ।

સાવણ્યં દંભિનાં તદ્, ન્માનિમાનં નિરર્થકમ્ ॥૪૮॥

અર્થ - જંગમ વનમાં ઉત્પન્ન થએલું પુષ્પ, તથા સમુદ્રમાં
રહેલું દીનજ પાણી, અને જંગમ કપટી માણસનું લાગણ્ય
તેમ માનીનું માન નિર્વર્ક છે

^{૧૨} ^{૧૩} ^{૧૪} ^{૧૫} ^{૧૬}
 ફતેન સા જીવયજાનુ લેમે,

^{૧૮} ^{૧૯} ^{૨૦}
 પા યુગ્મવંશશ્રવકારિણી ચ ॥ ૭૩ ॥

અર્થ:-સ મામ કરવાથી આ અમુક માણસને મુખમળ્યું,
 એવી રીતે દુનિયામા કોણે સમજ્યું અથવા દીકું છે ?
 અર્થાત્ કોઈએ પણ નહિ. કેમકે, કેમે જીવયજાને તુર્ત
 મેળવી, અને તે બન્ને વચનો નાશ કરનારી થઈ.

અભ્યાસ્યાનદ્વાર-(અનુદ્વપદ્વતમ)

^૧ ^૨ ^૩
 કાચકામલદોષેણ, પદ્યેન્નેદ્રે વિપર્યયમ્ ।

^૧ ^૨ ^૩ ^૪ ^૫ ^૬ ^૭ ^૮ ^૯ ^{૧૦} ^{૧૧}
 અભ્યાસ્યાનં વદેઝીહા, તત્ર રોગઃ ક ઉચ્યતે ॥૭૪॥

અર્થ:-માણસ કાચકામલ નામના દોષથી નેત્રમાં વિપ-
 રીતપણું જુએ છે, પરંતુ જીવ લે અભ્યાસ્યાન યોગે છે,
 તેમ કયો રોગ કહેવાય છે ?

^૩ ^૪ ^૫ ^૬
 યથાઽમધ્યં ન મધ્યેન, દ્વાદશવ્રતચારિભિઃ ।

^{૧૧} ^{૧૨} ^{૧૩} ^{૧૪} ^{૧૫} ^{૧૬} ^{૧૭}
 અભ્યાસ્યાનં ન પાંચ્યેત, તથા કસ્યાપિ પંડિતઃ ॥૭૫॥

અર્થ:-જેમ બારવ્રતધારીઓ અભ્યાસ વસ્તુ ખાત્રા નથી,
 તેમ પંડિતો કોઈનું અભ્યાસ્યાન યોગતા નથી.

शु विनिर्मुक्तम् ।

५१७। ३००। ५१७। ३००। ५१७। ३००।

[illegible][illegible]

१२३४५६७८९१०१११२१३१४१५१६१७१८१९२०२१२२२३२४२५२६२७२८२९३०३१३२३३३४३५३६३७३८३९४०४१४२४३४४४५४६४७४८४९५०५१५२५३५४५५५६५७५८५९६०६१६२६३६४६५६६६७६८६९७०७१७२७३७४७५७६७७७८७९८०८१८२८३८४८५८६८७८८८९९०९१९२९३९४९५९६९७९८९९

$\frac{d}{dt} \left(\frac{\partial L}{\partial \dot{x}} \right) = \frac{\partial L}{\partial x}$

$\frac{1}{2} \left(\frac{1}{2} + \frac{1}{2} \right) = \frac{1}{2}$

$$1 - \frac{1}{2} \left(\frac{1}{2} \right)^2 = \frac{3}{4}$$
[illegible]

1875 17 20 1875 17 20 1875 17 20

1. *Leaves* - 100

1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 26

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

1990 1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032 2033 2034 2035 2036 2037 2038 2039 2040 2041 2042 2043 2044 2045 2046 2047 2048 2049 2050 2051 2052 2053 2054 2055 2056 2057 2058 2059 2060 2061 2062 2063 2064 2065 2066 2067 2068 2069 2070 2071 2072 2073 2074 2075 2076 2077 2078 2079 2080 2081 2082 2083 2084 2085 2086 2087 2088 2089 2090 2091 2092 2093 2094 2095 2096 2097 2098 2099 2100 2101 2102 2103 2104 2105 2106 2107 2108 2109 2110 2111 2112 2113 2114 2115 2116 2117 2118 2119 2120 2121 2122 2123 2124 2125 2126 2127 2128 2129 2130 2131 2132 2133 2134 2135 2136 2137 2138 2139 2140 2141 2142 2143 2144 2145 2146 2147 2148 2149 2150 2151 2152 2153 2154 2155 2156 2157 2158 2159 2160 2161 2162 2163 2164 2165 2166 2167 2168 2169 2170 2171 2172 2173 2174 2175 2176 2177 2178 2179 2180 2181 2182 2183 2184 2185 2186 2187 2188 2189 2190 2191 2192 2193 2194 2195 2196 2197 2198 2199 2200 2201 2202 2203 2204 2205 2206 2207 2208 2209 2210 2211 2212 2213 2214 2215 2216 2217 2218 2219 2220 2221 2222 2223 2224 2225 2226 2227 2228 2229 2230 2231 2232 2233 2234 2235 2236 2237 2238 2239 2240 2241 2242 2243 2244 2245 2246 2247 2248 2249 2250 2251 2252 2253 2254 2255 2256 2257 2258 2259 2260 2261 2262 2263 2264 2265 2266 2267 2268 2269 2270 2271 2272 2273 2274 2275 2276 2277 2278 2279 2280 2281 2282 2283 2284 2285 2286 2287 2288 2289 2290 2291 2292 2293 2294 2295 2296 2297 2298 2299 2300 2301 2302 2303 2304 2305 2306 2307 2308 2309 2310 2311 2312 2313 2314 2315 2316 2317 2318 2319 2320 2321 2322 2323 2324 2325 2326 2327 2328 2329 2330 2331 2332 2333 2334 2335 2336 2337 2338 2339 2340 2341 2342 2343 2344 2345 2346 2347 2348 2349 2350 2351 2352 2353 2354 2355 2356 2357 2358 2359 2360 2361 2362 2363 2364 2365 2366 2367 2368 2369 2370 2371 2372 2373 2374 2375 2376 2377 2378 2379 2380 2381 2382 2383 2384 2385 2386 2387 2388 2389 2390 2391 2392 2393 2394 2395 2396 2397 2398 2399 2400 2401 2402 2403 2404 2405 2406 2407 2408 2409 2410 2411 2412 2413 2414 2415 2416 2417 2418 2419 2420 2421 2422 2423 2424 2425 2426 2427 2428 2429 2430 2431 2432 2433 2434 2435 2436 2437 2438 2439 2440 2441 2442 2443 2444 2445 2446 2447 2448 2449 2450 2451 2452 2453 2454 2455 2456 2457 2458 2459 2460 2461 2462 2463 2464 2465 2466 2467 2468 2469 2470 2471 2472 2473 2474 2475 2476 2477 2478 2479 2480 2481 2482 2483 2484 2485 2486 2487 2488 2489 2490 2491 2492 2493 2494 2495 2496 2497 2498 2499 2500 2501 2502 2503 2504 2505 2506 2507 2508 2509 2510 2511 2512 2513 2514 2515 2516 2517 2518 2519 2520 2521 2522 2523 2524 2525 2526 2527 2528 2529 2530 2531 2532 2533 2534 2535 2536 2537 2538 2539 2540 2541 2542 2543 2544 2545 2546 2547 2548 2549 2550 2551 2552 2553 2554 2555 2556 2557 2558 2559 2560 2561 2562 2563 2564 2565 2566 2567 2568 2569 2570 2571 2572 2573 2574 2575 2576 2577 2578 2579 2580 2581 2582 2583 2584 2585 2586 2587 2588 2589 2590 2591 2592 2593 2594 2595 2596 2597 2598 2599 2600 2601 2602 2603 2604 2605 2606 2607 2608 2609 2610 2611 2612 2613 2614 2615 2616 2617 2618 2619 2620 2621 2622 2623 2624 2625 2626 2627 2628 2629 2630 2631 2632 2633 2634 2635 2636 2637 2638 2639 2640 2641 2642 2643 2644 2645 2646 2647 2648 2649 2650 2651 2652 2653 2654 2655 2656 2657 2658 2659 2660 2661 2662 2663 2664 2665 2666 2667 2668 2669 2670 2671 2672 2673 2674 2675 2676 2677 2678 2679 2680 2681 2682 2683 2684 2685 2686 2687 2688 2689 2690 2691 2692 2693 2694 2695 2696 2697 2698 2699 2700 2701 2702 2703 2704 2705 2706 2707 2708 2709 2710 2711 2712 2713 2714 2715 2716 2717 2718 2719 2720 2721 2722 2723 2724 2725 2726 2727 2728 2729 2730 2731 2732 2733 2734 2735 2736 2737 2738 2739 2740 2741 2742 2743 2744 2745 2746 2747 2748 2749 2750 2751 2752 2753 2754 2755 2756 2757 2758 2759 2760 2761 2762 2763 2764 2765 2766 2767 2768 2769 2770 2771 2772 2773 2774 2775 2776 2777 2778 2779 2780 2781 2782 2783 2784 2785 2786 2787 2788 2789 2790 2791 2792 2793 2794 2795 2796 2797 2798 2799 2800 2801 2802 2803 2804 2805 2806 2807 2808

[illegible]

† λ_1 λ_2 λ_3

1. 1990 年 12 月 1 日以前

100

ଜଣକଙ୍କର ଏକ ବିଶେଷ ଶକ୍ତି ଥାଏ ।

[illegible]

(૨૦૦)
^૧ સ્તોકો ^૨ ડ્યગ્નિર્દ ^૩ હત્યેવ, ^૪ કાષ્ટાદિમૃતિ ^૫ ધનમ્ ।

^{૧૦} વલેગલેગો ^{૧૧} ડ્ત્ર તદ્વચ્ચ, ^{૧૨} ઘૃદિતસ્તનુદાહકઃ ॥ ૭૦ ॥

અર્થ:-થોડો અગ્નિ જેમ ઘણું કાષ્ટઆદિકને બાળે છે, તેમ કલેશનો લેશમાત્ર પણ વૃદ્ધિ પામીને શરીરને બાળે છે.

^૧ કલંકેન ^૨ યથા ^૩ ચન્દ્રઃ, ^૪ ક્ષારેણ ^૫ લવણાંબુધિઃ ।

^{૧૦} કલહેન ^{૧૧} તથા ^{૧૨} આતિ, ^{૧૩} જ્ઞાનવાનપિ ^{૧૪} માનવઃ ॥ ૭૧ ॥

અર્થ:-કલંકથી જેમ ચન્દ્ર, તથા ખારથી જેમ લવણ સમુદ્ર, તેવી રીતે જાની એવા પણ માણસ કલહથી થાતે છે.

^૧ આત્માનં ^૨ તાપયેન્નિત્યં, ^૩ તાપયેન્ચ ^૪ પરાનપિ ।

^{૧૦} ઉભયોર્દુઃ ^{૧૧} સ્વકૃત્વલેગો, ^{૧૨} યથોપ્પરેણુકા ^{૧૩} ક્ષિત્તૌ ॥ ૭૨ ॥

અર્થ:-આ પૃથ્વીમા ઉપર થએલી રેતીની માફક કલેશ છે તે પાતાને અને પરને પણ નિરતર તાપ આપે છે, અને એવી રીતે કલેશ બન્નેને દુઃખ કરનારો છે.

(ઉપમાનિયુગમ)

^૧ સંપ્રાપ્તો ^૨ ઝેન ^૩ મુર્ચ્ચ ^૪ શ્યામ,-

^{૧૦} મિનિશ્રમે ^{૧૧} કેન ^{૧૨} ન ^{૧૩} દૃષ્ટમુર્ચ્યામ્ ।

^{૧૨} ^{૧૩} ^{૧૪} ^{૧૫} ^{૧૬}
 કંતેન મા જીવગ્ધાનુ લેમે,

^{૧૮} ^{૧૯} ^{૨૦}
 યા યુગ્મવંશક્ષયકારિણી ચ ॥ ૭૨ ॥

અર્થ:-સંભ્રમ કરવાથી આ અમુક માણસને મુખમળ્યું, એવી રીતે દુનિયામાં કોણે સંભળ્યું અથવા દીકું છે ? અર્થાત્ કોઈએ ખલુ નહિ. કેમકે, કમે છવયથાને તુર્ન મેગપી, અને તે બન્ને વચનો નાચ કરનારી થઈ.

અભ્યાસ્યાનદ્વાર-(મતુદુપ્વૃત્તમ્)

^૧ ^૨ ^૩ ^૪ ^૫
 કાચકામલદોષેણ, પટયેન્નેત્રે વિપર્યયમ્ ।

^૧ ^૨ ^૩ ^૪ ^૫ ^૬ ^૭ ^૮ ^૯ ^{૧૦} ^{૧૧}
 અભ્યાસ્યાનં વદેઝીદ્દા, મદ્ર રોગઃ ક ઉચ્યતે ॥૭૪॥

અર્થ:-માણસ કાચકામલ નામના દોષથી નેત્રમાં વિપરીતપાત્તું જુએ છે, પરંતુ છતાં જ અભ્યાસ્યાન જોડે છે, તેમ કથે કામ કહેવાય છે ?

^૧ ^૨ ^૩ ^૪ ^૫ ^૬
 યથાઽમશ્યં ન મશ્યેન, દાદઞ્ચત્તધારિભિઃ ।

^{૧૧} ^{૧૨} ^{૧૩} ^{૧૪} ^{૧૫} ^{૧૬} ^{૧૭} ^{૧૮}
 અભ્યાસ્યાનં ન ષોચ્યેન, તથા કસ્યાપિ પંડિતઃ ॥૭૫॥

અર્થ:-જેમ બારત્રીધારીઓ અભક્ષ્ય વસ્તુ ખાતા નથી, તેમ પંડિતો કોઈનું અભ્યાસ્યાન જોડતા નથી.

યથેા, અહિં તેમ યવામાં હેતુબૂત માયાજ હતી, માટે હે ઉત્તમ શુભોન્મ લકારસમાન લગ્ન માણસ ? તું માયાથી એટલે કપટથી વિરહ્ન થા ? માયા છે તે સંસારનું મૂળ છે, એમ કહ્યાણુકારી શ્રી જિનેશ્વર પ્રબુએ કહેલું છે.

લોભકાર-(અનુદુષ્ટતમ)

^{૧ ૩ ૪ ૨ ૫ ૭ ૬}
સ્થલે ચરંશ ચૌહિત્થં, ગિલાયામુદયેત્કજમ્ ।

^{૧૦ ૯ ૮ ૧૧ ૧૪ ૧૨ ૧૩}
લભેત્કં મૃગતૃપ્ણાન-સ્નદા હિ લોભતઃ સુખમ્ ॥૬૪॥

અર્થ:-જે સ્થળપર જ્ઞાણ આવે, પચરપર ક્રમજ ઉગે, તથા મંજવાના પાણીમાંથી જે પાણી મળે, તેા લોભથી શુખ મળે.

^{૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮}
સર્પોઽનિષ્ઠોઽથવા લોભો, દ્વયોર્લોભસ્ત્વનિષ્ઠકઃ ।

^{૧૨ ૯ ૧૧ ૧૦ ૧૩ ૧૫ ૧૬}
દશૌચ મર્દિતઃ સર્પો, લોભો દગ્ધાનિ સર્વદા ॥ ૬૫ ॥

અર્થ:-સર્પ દુઃખદાઇ કે લોભ દુઃખદાઇ એમ જે પ્રધાનુષ્ઠવામાં આવે તેા, તેઓ બન્નમાંથી લોભ દુઃખદાઇ છે; કેમકે, સર્પને તેા જે મર્દન કરવામાં આવે તેાજ ડંગે છે, પણ લોભ તેા નિરતર ડંગે છે.

^{૨ ૪ ૩ ૫ ૬ ૧}
સંસુદ્રરંયય કલ્હોલા, ત્કલ્હોલો વર્ધતે યથા ।

^{૭ ૯ ૮ ૧૦ ૧૧ ૧૩ ૧૨}
તદ્દશામાશ લોભોઽપિ, મમ્મણયણિજો યથા ॥૬૬॥

(શાન્તિનોવૃત્તમ)

અગ્નિઃ સ્તોકોઽદ્વિમાયાનિ યોગાન્,

તદ્વૃદ્ધિં કલેઽલેઽઃ પ્રયાનિ ।

અભ્યાસ્યાનાત્ સ્તોકનઃ કર્મ વૃદ્ધિં,

પ્રાપ્નોત્યેવં કષ્ટનઃ મા ન યાનિ ॥ ૭૩ ॥

અર્થ:-જેમ અગ્નિ થોડા યોગથી વૃદ્ધિ પામે છે, તેમ કલેશ પણ વૃદ્ધિ પામે છે, અને થોડા અભ્યાસ્યાનાથી કર્મ વૃદ્ધિ પામે છે, અને તે કર્મોની વૃદ્ધિ એવી રીતે કષ્ટથી પણ જાતી નથી.

(અનુષ્ટુપ્વૃત્તમ)

દેવેષુ કિલ્વિપો દેવો ગ્રહેષુ ચ ગર્ગન્નશ્ચરઃ ।

અભ્યાસ્યાનં તથા કર્મ, સર્વ-કર્મસુ ગર્હિતમ્ ॥ ૭૪ ॥

અર્થ:-જેમ દેવોમ કિલ્વિપદેવ, તથા મહેમા શનિશ્ચર, તેમ અભ્યાસ્યાન સર્વ કર્મોમા નિદનિક છે.

(શાન્તિનોવૃત્તમ)

દેવશંપાઢારમુદ્ધાદિતં નન્,

મૌમદ્રાગાઃ જીલંમાદાત્મ્યમેવ ।

અર્થ:-જેમ સમુદ્રના મોઝાથી મોઝાનું વધે છે. તેમ
મગ્ગલ વલ્લિકની માફક લાભથી લોભ પણ વૃદ્ધિ પામે છે.

^{૧૪} ^{૧૩} ^૪ ^૫ ^૬ ^૭ ^૮
ગણયેન્નાપશ્વદં ચ, પિતરં ક્ષાતરં સુતમ્ ।

^૯ ^{૧૦} ^{૧૧} ^{૧૨} ^{૧૩} ^{૧૪} ^{૧૫}
અપચાદં મયં મૃત્યો, સ્ત્રીભી ચ મથપઃ ॥૬,૭॥

અર્થ:-મદિરાપાન કરનારની માફક લોભી માણસ અપ
શાષ્ટને, પિતાને, ભાઈને, પુત્રને, અપચાદને, તથા મૃત્યુના
લાથને પણ ગણકારતો નથી.

(શાંદલચિત્રોદિતમૂલક)

^૧ ^૨ ^૩ ^૪ ^૫ ^૬ ^૭
નાનાકર્મવિપાકપાકવસનાં જ્ઞા નારકાણાં મયે,
માનાઽમાનવિચારમુક્તમનમાં કામં તિરક્ષાં પુનઃ ।

^૮ ^૯ ^{૧૦} ^{૧૧} ^{૧૨} ^{૧૩} ^{૧૪}
મૃત્યાનાં શુભધર્મકર્મધરનાં દેવાર્ચનં કુર્વતાં,
લેખ્યાનાં ત્યલ્લુ દુર્જયો દિ મમતં સ્ત્રીભો જગદ્દુષ્ટપાપકઃ ॥૬,૮

અર્થ:-હા ! નાના પ્રકારના કર્મોના વિષાકરૂપી પાકમા
વસના એવા નારકીનેતા ભવમા, તથા માન અપમાનના
વિચારથી રહિત છે મન જેમનાં એવા તિર્વિચારના ભવમે,
તેમજ શુભધર્મકાર્યોને પાશ્વ કરતા એવા મનુષ્યોના ભવમા,
અને દેવપૂજા કરતા એવા દેવોના ભવમાં પણ, જન્મને

વ્યાપીને રહેલો એવો લોક ખરેખર નિરંતર દુઃખે કરીને
છતાય તેવો છે.

રાગદ્વાર-(અનુપ્રવૃત્તમ)

^૨મુચ્યતે ^૧શૃંગ્વલાચ્છો, ^૩નાહીચ્છો^૪પિ ^૫મુચ્યતે ।

^{૧૧}ન ^{૧૨}મુચ્યતે ^૯કથમપિ, ^{૧૦}પ્રેમ્ણા ^૬ચ્છો ^૭નિરર્ગલઃ ॥ ૬૯ ॥

અર્થ:-સાકળથી બધાએલો પ્રાણી પણ મુકાપ છે, તેમજ
દોરડાંથી બધાએલો પ્રાણી પણ છુટો થઈ શકે છે, તથાપિ
પ્રેમથી બધાએલો પ્રાણી કોઈપણ રીતે મુક્ત થઈ શકતો નથી.

^૨મર્તુર્વિરહતોનાર્યઃ, ^૩પ્રવિશંત્ય ^૪નલાન્તરે ।

^૪સ્વેચ્છયા ^૫ચ ^૬સહર્વેણ, ^૭તદ્વ ^૮પ્રેમપ્રવંચકઃ ॥ ૬૦ ॥

અર્થ:-પોતાના ભાર્ગવના વિરહથી સ્ત્રીઓ પોતાની ઈચ્છાથી
હર્ષસહિત જે અગ્નિમાં પ્રવેશ કરે છે, તેમાં પણ પ્રેમનોજ
પ્રપંથ છે.

^૧મનસ્તત્ર ^૨ચચસ્તત્ર, ^૩જીયસ્તત્રે ^૪વ સંવસેત્ ।

^{૧૨}નેત્રાવલોકનં ^{૧૧}તત્ર, ^૨રાગો ^૧યત્રોપનિષ્ઠતે ॥ ૬૧ ॥

અર્થ:-જ્યાં રાગ રહેલો છે, ત્યાંજ મન, વચન અને
અવધી રહે છે, તથા જોનાર જોનાર પણ ત્યાંજ હોય છે.

અન્યસ્ય^૨ તાપનાચર્ય^૩, પૅઙ્ગન્ય^૪ ક્રિયતે^૫ જનઃ^૧ ।

સ્વાત્મા^૮ હિ^૭ તપ્યતે^૬ તેન, યદુદા^૯ સ્યાત્ફલં^{૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮} ચ તત્ ॥૮૧॥

અર્થ:-ખીજને જેદ આપવા માટે માણસો જે સુખડી કરે છે, તેથી ઉલ્લેખે પોતાનો આત્મા જેદ પામે છે. કેમકે, જેવું વાગ્યું હોય તેવું ક્ષણ મળે છે.

દાનં^૧ ચ^૨ વિફલં^૩ નિત્યં^૪, જીર્ણં^૫ નસ્ય^૬ નિર્ભયમ્^૭ ।

પૅઙ્ગન્યં^૮ યેવલં^૯ ચિત્તે^{૧૦}, યન્મેગસ્યા^{૧૧} ઝગઙ્ગા^{૧૨} ભુવિ^{૧૩} ॥૮૨॥

અર્થ:-જેના મનમાં કેવળ સુખડીજ રહેલી છે, તેનું દાન હમેશા નિષ્ફળ જાય છે, તથા તેનું પરાક્રમ પણ નિષ્ફળ થાય છે, અને તેનો અપયગ પૃથ્વીમાં વિસ્તાર પામે છે.

રતિ-અરતિશઃ

ન^૧ ચિગ્મેગ^૨ રતિઃ^૩ પ્રાઙ્ગ^૪, ન^૫ ચિગ્મેગ^૬ રતિઃ^૭ પુનઃ^૮ ।

કર્માર્થીનં^૯ ચ^{૧૦} મર્ચ^{૧૧} સ્યા^{૧૨}, -ત્તનસ્ત્રામન્યનાંકુર^{૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮} ॥ ૮૩ ॥

અર્થ:-કાયા માણસને રતિ નેમજ અરતિ વિષયના રહતી નથી, કેમકે, મર્ચ કનેઈ આધિન છે, માટે તે રતિ અનિત્ય અસ્થ કરે ?

રાગિણિ ગુણનાં પદ્યે, ^૧ઝં^૨ગુણ્યં ^૩દિ^૪ વિરક્તકે ।

રાગીગુણાચગુણં ^{૧૦}ચ, ^૮નપરીક્ષણિ ^{૧૧}કદિ^{૧૨}ચિત્ ॥ ૬૨ ॥

અર્થ:-રાગી બાણસ રાગી પ્રત્યે શુભપણને જુવે, તથા વિરક્ત પ્રત્યે અવગુણપણને જુવે, એવી રીતે રાગી બાણસ કોઈપણ દિવસે શુભઅવગુણની પરીક્ષા કરતો નથી.

(શિશ્નગ્ણીવૃત્તમ)

અયઃપાતાં ^૧નીરે ^૨નરતિ ^૪નપનઃ ^૬ગીતકિરણ,

^૮દધાન્યેષં ^{૧૦}નિન્યં ^૩કિમુ ^૫કુમુદયંધુઃ ^૭ચરતરમ્ ।

^{૧૧}ધમ્ન્યુર્યી ^{૧૨}ગુર્યી ^{૧૩}ફયમપિ ^{૧૪}ચ ^{૧૫}ભારેણ ^{૧૬}નમમિ,

^{૧૮}તથા ^{૨૧}તીઘ્રે ^{૨૨}રાગે ^{૨૩}કનકરથવચ્છંભયનિ ^{૨૪}ભોઃ ॥ ૬૩ ॥

અર્થ:-લોખંડનું વાદળ શું પાણીમ નરે છે ? તથા સૂર શું નિરંતર ઠંડા દીરતું પારતું કરે છે ? એ પ્રમાણે અન્ન શું ઉપજીરતું પારતું કરે ? ગોઠાટી પૃથ્વી કોઈ પ્રકારે પણ ભારથી નમે ખરી ? તે પ્રમાણે કનકરથ રાજાની માફક તીવ્રરાગ હવા શું ગુણ મળે ? અર્થાત્ નજ મળે.

દેવગ્ણવ-(અનુપવૃત્તમ)

^૧ગમ્માચ્ચ ^૫યજ્ઞયતે ^૪કર્મ, ^૩તપસ્યન્તો ^૬ન ^૭મુચ્યન્તે ।

2

1

1

૧૦ ૨ ૧૨ ૧૨ ૨૬ ૧૪ ૧૫ ૧૩ ૨
તત્પ્રાણિનામિતિજ્ઞાત્વા, ત્યાજ્યો દ્વેષોદ્યુધઃ સ ચ ॥૩૪॥

અર્થ:-જે દેવથી પ્રાણીઓને કર્મ બંધાય છે, તથા
તપસ્યા તપતાં છતાં પણ જેથી પ્રાણીના મોક્ષ થતો નથી;
જેમ બાણીને તે દેવને પંડિતોએ લખ્યો.

૨ ૪ ૩ ૧ ૫ ૧
સ્વકીયં પરકીયં ચ, દેવાઙ્ગનં સદાજનાઃ ।

૬ ૭ ૮ ૧૧ ૧૦
ચિત્તચેરન્ વાયવ્યજાલ્યૈશ્ચ, યન્મૂલકંટકા ગથા ॥૩૫॥

અર્થ:-માણસ દેવથી બાવળના કાંટાની માફક નિરંતર
પીતાના અને પારકા માણસને પણ વચનોડૂપી શરણેથી વીધે છે.

૨ ૩ ૧ ૪ ૫ ૮ ૭ ૬
યેષુ ગાયત્ર્ય મગોઽમૂત્, તેષુ તાયત્ર્ય સદ્ગુણાઃ ।

૧૦ ૧૧ ૧૪ ૧૩ ૧૫ ૧૬ ૧૨
દેષાત્પંક્તેષુ તેષ્યેષ, દોષેષ્વદ્યેદિ કેવલમ્ ॥ ૩૬ ॥

અર્થ:-જે માણસોમાં જ્યાં મુખી રામ હોય, ત્યાં મુખી
તેઓમાં મહાગુણોને જુએ છે; અને તેઓમાં જ્યાં દેવ શાય,
ત્યાં કેવળ તે દુષ્ણોજ જુએ છે.

૧ ૩ ૧ ૪ ૧
દ્વેષિણાં ડયરિણાં ભંજે, દગ્ધોઃ સ્વામ્યા પ્રતિક્રિયા ।

૭ ૬ ૮ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩
મુરત્યં કટુકત્યં ચ, યદિરંભોઽપિ નાપયાત્ ॥ ૩૭ ॥

અર્થ:-જે માણસ અને તાવલા માણસની તુલ્ય મરુતિ
હોય છે; કેમકે, દેવોમાં જેમ કશુંયે તેમ તાવમાં કશુંયે

અર્થ:-જ્યા દાંતોડપી રજકલો છે, તથા દોડોડપી બન્ને ઠીંગડીઓ છે, એવી મૂર્ખોની ઊભ, પરના અપવાદપી નિધાને ઉપાડે છે.

૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦
 ઘક્તું નંવ ક્ષમા જીહ્વા, યદિ મૂકસ્ય તદ્વરમ્ ।

૧૧ ૧૨ ૧૦ ૧૩ ૧૫ ૧૪ ૧૬
 પરં પરાપચાદં ચ, જંજપ્યતે ન તદ્વરમ્ ॥ ૮૮ ॥

અર્થ:-એકે મુંગા માણસની ઊભ બોલવાને શક્તિમાન થતી નથી, તોપણ તે દેડ છે, પરન્તુ જે ઊભ પરનો અપવાદ બોલે છે, તે ઉત્તમ નથી.

૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦
 ઘક્ત્રં પરાપચાદેન, સ્વસ્ય યત્ત્મમલં કૃતમ્ ।

૮ ૭ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦
 તચ્ચ કેનાપ્યુપાયેન, કર્તુ નાર્હતિ નિર્મલમ્ ॥ ૮૯ ॥

અર્થ:-પરના અપવાદથી પાતાનું જે મુખ મલીનતાવાળું થએલું છે, તેને કોઈપણ ઉપાયથી નિર્મળ કરી શકાતું નથી.

૧ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦
 એકે ચ જાતિચંડાલાઃ, કર્મ-ચંડાલ-નિંદકઃ ।

૮ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦
 જ્ઞાત્યેતિ હૃદયે સમ્યક્, પરાપચાદમાત્યજેત્ ॥ ૯૦ ॥

અર્થ:-આ દુનિયામાં કેટલાકતો જાતિચંડાલો છે, પરન્તુ નિંદા કરનારાઓ તો કર્મચંડાલો છે; એમ સારી રીતે હૃદયમાં જાળીને પરના અપવાદનો ત્યાગ કરવો.

હોય છે, તથા જડાસ્ત્રી અને અંતરંગસ્ત્રી પણ તેઓં તાપપાખા હોય છે.

(શાદુલલિપિર્ણિતયુત્તમ)

શ્રીઘોષાયનતાપમેન મહત્તી પ્રજ્જ્વાલિતા દારિકા,
દેપાદેય ચ વર્ધમાનનગરે શ્રીશૂલપાણિરમ્ભત્ ।

મારી જેન વિમોચિના ચ મહત્ત્મા લોકાશ્ચ દુઃસ્વીકૃતા-
સ્તસ્માન્મોઽય વિમુચ્યનામિતિ જિર્નવ્યાગ્યાપિ સંવેનયે

અર્થ - દેવશ્રી ધ્રીપાયન નામના તાપસે મહાન્ દારિકા નામની નગરીનં જાગી નાખી. તથા વર્ધમાન નામના નગરના નં મુખપાળી યશ થયો, કે જેણે પુર તથા મરદી થકાવીને ઘણા લોકોને દુ ખી કર્યા, મારે તે દેવને ત્યાજવો; એમ શ્રી જિર્નવ્યર પ્રભુઓએ નિષ્પાપી એવા સુધની શ્રમણ કયેલું છે.

(કલ્પદ્રુમ-૧ અનુષ્ટુપયુત્તમ)

અગ્નિઃ સ્મૃતે યથા ધૂમઃ, ધૂમઃ સ્મૃતેઽમિતશ્ચુતિમ્ ।

અન્યાયોઽપયશઃ સ્મૃતે, સદ્વત્કલેશાશ્ચકિલ્લિપમ્ ॥૬૭॥

અર્થ - અગ્નિ જેમ ધુમાડાને, ધુમાડો જેમ રૂપામ કાતિને, તથા અન્યાય જેમ અપયશને ઉત્પન્ન કરે છે, તેમ કલેશ દુઃખને ઉત્પન્ન કરે છે.

4

5

6

7

8

સ્તોકોઽપ્યગ્નિર્દહત્યેવ, કાષ્ટાદિપ્રભૃતિ ધનમ્ ।

વલેશલેશોઽન્ન તદ્વચ્ચ, વૃદ્ધિનસ્તનુદાહકઃ ॥ ૭૦ ॥

અર્થ:-થોડો અગ્નિ જેમ ઘણું કાષ્ટઆદિકને બાળે છે, તેમ કલેશનો લેશમાત્ર પણ વૃદ્ધિ પામીને શરીરને બાળે છે.

કલંકેન યથા ચન્દ્રઃ, ક્ષારેણ લવણાંબુધિઃ ।

કલહેન તથા ભાતિ, જ્ઞાનવાનપિ માનવઃ ॥ ૭૧ ॥

અર્થ:-કલંકથી જેમ ચન્દ્ર, તથા ખારથી જેમ લવણ સમુદ્ર, તેવી રીતે જ્ઞાની એવે પણ માણસ કલહથી શોભે ॥

આત્માને તપયેદ્વિત્યે, નાપયેચ્ચ પરાનપિ ।

ઉભયોર્દુઃસ્વકૃત્કલેશો, યથોષ્ણરેણુકા ક્ષિત્તૌ ॥ ૭૨ ॥

અર્થ:-આ પૃથ્વીમા ઉપલ્લ ધએલી દેતીની માફક કલેશ છે તે પાતાને અને પરને પણ નિરંતર તપ આપે છે, અને એવી રીતે કલેશ બન્નેને દુ ખ કરનારો છે.

(ઉપજ્ઞાનિશ્રુતમ્)

મંમ્યામતોઽનેન મુમ્ને જ્ઞવાત્,

મિનિશ્રુત્ત્વેન કેન ન દદ્મુર્ગ્યામ્ ।

મુઘપ્રતારણાચ્ચ^૨ માયામૃપા^૩ વદેન્ન^૪ ચ^૧ ।

પૂર્વ^૬ સુધાનિમા^૭ સા^૮ ચ^૯, યનો^{૧૦} ઽન્તે^{૧૧} નત્ફલં^{૧૨} કદુ^{૧૩} ॥૧૪॥

અર્થ:-લોગા માણસને ઠગવાઆદિક માટે માયામૃગાવાદ
લોકાયો નહિ, કેમકે, પહેલા તો તે અમૃત-સમાન લાગે છે,
પરંતુ પરિણામે તેનું ફળ કડવું છે.

મિથ્યાત્વ શબ્દદ્વાર.

જાત્રુ^૧ મિનિ^૩ દિને^૨ જાત્રં^૪, જારીરે^૫ જગતિ^૬ નુણામ^૭ ।

મથા^૮ દ્યથાં^૯ કરાન્ત્યેય^{૧૦}, તથા^{૧૧} મિથ્યાત્વમાત્મનઃ^{૧૨} ॥૧૫॥

અર્થ:-જાત્રુઓએ શરીરપર ફેરવેલું શસ્ત્ર જેમ આ જગત-
માં માણસોને દુઃખ આપે છે, તેમ મિથ્યાત્વ માથ આત્માને
દુઃખ આપે છે.

દૃવે^૧ ગતે^૨ પરાધીન^૩, જારીયે^૪ કટ્ટાત્મકમ્^૫ ।

જાત્ર્ય^૬ જાત્ર્યતર^૭ તત્માત્મ^૮, મિથ્યાત્વજાત્ર્યમાત્મર્નિ^૯ ॥૧૬॥

અર્થ:-જાત્ર્યમાત્મન કુપયન અને પરાધીન થવું જેમ શરીરને
કટ્ટારકે છે, તેથી જાત્રુ વિદેય શરીરપર એનું મિથ્યાત્વ
આત્માને કટ્ટારકે છે.

•

•

•

•

•

•

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭
 ચૌરસ્ય પંચ ચિન્હાનિ, ઞમદુદ્ગ્ ચંચલાનનઃ ।

૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩
 વસ્ત્વાસક્તમના ય્યઘ, કનસ્તનો નિરીશ્વણમ્ ॥ ૧૨૪ ॥

અર્થ:-ચારના નીચે પ્રમાણે પાચ ચિન્હો જા. વ, તે
 જમમુક્ત દક્ષિણાણો, અચગ મુખવાણો, વસ્તુઓમા આસક્ત
 મનવાણો, વ્યઘ તથા આમતેમ જોનારો દોષ છે.

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
 મયં મિશ્ના વધો દંઢઃ, શૃંગ્મલાપદર્વધનમ્ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
 શુલિકારોપણં મૃત્યુઃ ફલ્લાનિ ચૌરકર્મણઃ ॥ ૧૨૫ ॥

અર્થ:-ભય, મિશ્ના, વધ, દંઢ, શ્રાંકાથી થતું ચરણ-
 બધન, શુભિપર ચડવાપણું, તથા મૃત્યુ એટલા ચોરીના
 ફળો છે.

(શાંદુગ્ધનિષોદિતશૃતમ્)

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭
 જ્ઞાતાતો વિજયસ્ય ચૌર્યકરણં મંસારમંજાવનં,

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧
 પાન્યસ્માદસુમૃતિતસ્કરકથાં શ્રુત્વા સ્વજ દૂરતઃ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫
 યત્પુણ્યં મજ રૌદ્રિયેયક ઇવ પ્રૌઢં સુમ્વં લિપ્સમે,

૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦ ૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦
 નોનેદુર્ગતિયાતનાફલમિદં શુંદ્રવ સ્વકર્મોદયાત્ ॥ ૧૨૬ ॥

અર્થ:-અંસારમાં જુગાવનારી એવી વિષયની ચોરી નાના-

પુત્રસ્ય જ્યસનં ત્યાજ્યં, નરેણ જુભવાંછતા ।

દૃઢાશદિ ન સુચ્યેત, તદા વલેષાપરંપરા ॥ ૧૦૦ ॥

અર્થ:-કર્યાણને ઇચ્છનારા માણસોએ જુગારના વ્યસનનો ત્યાગ કરે; અને કરાચી જે હઠથી તેનો ત્યાગ કરવામાં ન આવે તો કોયેલી શ્રેણી પ્રાપ્ત થાય છે.

ભૂમેત જાં પરાગીનાત્, તસ્યયુદ્ધિં તુ મન્યાત્ ।

યદા પ્રમાદનાં જ્ઞાનં, મયેદુ જુનાઝનં તદા ॥ ૧૦૧ ॥

અર્થ:-જો પરાધીનપણાથી મુખ મળે, મદિરાપાન કરનાર માણસ પાનેથી તબીબી શુદ્ધિ મળે, તથા પ્રમાદથી જ્ઞાન મળે, તો જુનાઝી ધન મળે.

। ઇત્યાદિપૂર્વક ।

ન મંત્રમાર્ગ્યં ન જ મંત્રમાર્ગ્યં,

ન મંત્રમાર્ગ્યં ન જ મંત્રિમાર્ગ્યમ્ ।

નૃપ-કિર્તિ જાનમનઃ પ્રમાંચ્યં,

નો મંત્રગત્તર્ગાદિવદ્ધેરણ ॥ ૧૦૨ ॥

અર્થ:-જુનાઝી વચથી જુદા વાંટી મળે; નથી, તંત્રી

સૂત્રમાંથી જાણીને તથા અન્ય વસ્તુમૂલિ ચોરની કથા સાંભળીને તે ચોરીને હે પ્રાણી ? તું દૂર ત્યજ ? અને જો તને ઉદ્દૃષ્ટ મુખની ઇચ્છા હોય, તો તું સૈલિભ્યે નામના ચોરની માફક પુણ્યને ભજ ? નહિતર તારા કર્મના ઉદયથી તારે દુર્ગતિનું માહું ફળ ભોમવયું પડયે.

પરમ્બોદ્ધાન-(અનુષ્ટુપ્વૃત્તમ)

^૩ નિત્યે ^૨ મનોવચઃ ^૧ કાર્યે, ^૪ ર્યઃ ^૫ પરમ્બીપુ ^૬ લંપટઃ ।

^{૧૧} સહતે ^{૧૨} સ ^{૧૩} હિ ^{૧૪} દુઃસ્વં ^{૧૫} જ, ^{૧૬} શ્વઘ્રેપુ ^{૧૭} તાડનાદિકમ્ ॥ ૧૬૭ ॥

અર્થ:-જો માણસ નિરંતર મન, વચન અને કાયાથી પરમ્બીમાં લંપટ થાય છે તે માણસને નરકોમાં તાડનાદિકનું દુઃખ સહન કરવું પડે છે.

^૩ રણે ^૪ ફલેચ ^૫ યૃક્ષઞ્ચેત્, ^૬ સુયજઃ ^૭ સ્યાત્કુર્મણઃ ।

^{૧૦} કુવાક્યાચ્છં ^{૧૧} લભતે ^{૧૨} ય, ^{૧૩} તદા ^{૧૪} પરમ્બિયઃ ^{૧૫} સુગ્ધમ્ ॥ ૧૬૮ ॥

અર્થ:-જો રેતીના રણમાં યૃક્ષા થાય, કુર્મથી ઉત્તમ યશ થાય, તથા કુવચનથી જો મુખ મળે, તોજ પરમ્બી સેવનથી મુખ મળે.

^૨ હંદ્રધનુઃ ^૩ કરાઽસ્ટૃકચ, ^૪ ન ^૫ વજઃ ^૬ પવનો ^૭ યથા ।

^૮ તથા ^{૧૧} દુર્ગાત્થમેવ ^{૧૨} સ્યાત્ ^{૧૩} પરમ્બીહૃદયં ^{૧૪} સદા ॥ ૧૬૯ ॥

સાધી શકાતો નથી, તથા મંત્રથી પણ સાધી શકાતો નથી; માટે જોવી રીતના જુગારનો ત્યાગ કરવો; અને જો તેનો ત્યાગ કરવામાં ન આવે, તો તે પાંડવોની માફક દુઃખદાર્થ નિવડે છે.

જૂતાસલેનાંપિ ચ રાજ્યભાર,-

મમોષિ દ્રવ્યં નૃપકોટિભિક્ષ ।

શ્રીમૃલદેવમુત્વસ્તરેહ,

સ્ત્રમેત કો જૂતમ ગય જૂતમ્ ॥ ૧૦૩ ॥

અર્થ:-જુગારથી નગરાજને રાજ્યભારનો ત્યાગ કરવો પડ્યો, તથા શ્રી મુગદેવ આદિ કોટા ગમે રાજ્યભારને દબ્બનો ત્યાગ કરવો પડ્યો છે, માટે આ દુનિયામ કયો માણસ જુગારથી ધનને મેળવી શકે? અર્થાત્ કોઈપણ ન મેળવી શકે.

માંલદ્વાર-(અનુષ્ટુપજૂતમ)

માંરાદનાત્પ્રણદયન્તિ, દેહત્રીઃ સુમતિઃ સુખમ્ ।

જૌર્વ મત્યં ઘણાઃ પુણ્ય, અઠા વિશ્વાગમદ્ગતી ॥ ૧૦૪ ॥

અર્થ:-માંસ બજલ કરવાથી શરીરની દેહમા, ઉત્તમગુદિ, મુખ, પચિત્રા, સત્ત્વ, યશ, પુણ્ય, મદ્દા, વિશ્વાસ તથા ઉત્તમગતિ નામ પામે છે.

અર્થ:-જેમ ઇન્દ્રના પનુપ્પને હાયથી સ્પર્શ કરતો નથી, તથા પવનને જેમ વચ કરી ચક્રતો નથી, તેમ પરસ્ત્રીનું મન પણ નિરતર બાળી ચક્રતું નથી.

લોચે^૨ દુર્ગ્રહતા^૫ રૂપાતા^૬, યા^૧ સાર્થસતવાર્પિકી^૪ ।

પરસ્ત્રી^૮ સંય^૭ વિજેયા^૯, યનઃ^{૧૦} પ્રાપ્નોનિ^{૧૧} ચાપદમ્^{૧૨} ॥ ૧૩૦ ॥

અર્થ:-દુનિયામાં જે સાડાસાત વર્ષની પનોતી પ્રખ્યાત છે, તે આ પરસ્ત્રીનેજ બાળી, કેમકે, તેથી દુઃખ થાય છે.

(ઉપજ્ઞાનિવૃત્તમ)

પજેત્સુગ્યાર્થી^૩ પરદારસંગં^૧, નોગેત્સં^૪ પદ્મોત્તરવદ્ભવેચ્ચ^૫ ।

મતાંતરે^{૧૦} ગૌતમનાપસત્ય^{૧૧}, દારાનુરાગાદમયદ્રવેઃકિમ્^{૧૨} ॥ ૧૩૧ ॥

અર્થ:-મુખાર્થી માણસે પરસ્ત્રીનો સંગ ત્યજ્યો, નહિતર પદ્મોત્તર શબ્દની માફક આપણ થાય છે, વળી અન્ય દર્શનીઓમાં પણ ગૌતમજીવિની સ્ત્રીના અનુરાગથી સૂર્યની શી દશા થઇ છે? તે વિચારો ?

(વાપદાર-૧ અનુદુઃશ્રવણમ)

ભવેયુઃ^{૧૦} પ્રાણિનઃ^૧ પાપા^૨, ન્કામશ્વાસજ્વરાદયઃ^૩ ।

સપ્તાયોઽપિ^૬ કદર્યાઽઽ^૭, નાગશ્રીવન્મહીતઞ્ચ^૮ ॥ ૧૩૨ ॥

માંસાદનાઙ્ઞનાનાં ચ, જાયતે વિભ્રમો ધ્રુવમ્ ।

નિર્દયત્વમગૌચ્યં ચ, દુર્ધર્દિઃસ્વપરંપરા ॥ ૧૦૫ ॥

અર્થ:-વળી માંસ લક્ષણથી માણસોને ખરેખર વિભ્રમ, નિર્દયપણું, અપવિત્રપણું, દુર્ધર્દિ તથા દુઃખોની શ્રેણીઓ પ્રાપ્ત થાય છે.

પ્રપશ્યંતિ પશૂન્ યત્ર, મનસ્તત્ર પ્રવર્તતે ।

રાગતા માંસપુષ્ટે સ્થા, -દુર્બલત્વે વિરાગતા ॥ ૧૦૬ ॥

અર્થ:-વળી માંસબુદ્ધ માણસ જ્યાં પશુઓને ભૂંડે છે ત્યાં તેનું મન પ્રવર્તે છે, વળી જે પશુ માંસથી પુષ્ટ થએલું હોય તેના ઉપર તેનો રાગ બંધાય છે, તથા જે પશુ દુર્બળ હોય તેના પ્રત્યે તેને વિરાગપણું થાય છે.

(રમ્પ્રથમાશ્રુતમ્)

સા રંવતી યા નરકે પ્રવિષ્ટા,

માંસાદનાઙ્ઞીમ-કુકર્મકર્ધી ।

શ્રીશ્રેણિકેનાઽપિ પલાશનાચ,

પ્રાપ્તા હિ પીઢા નરકસ્ય તોઘા ॥ ૧૦૭ ॥

અર્થ: પાપથી પ્રાપ્તિલાને પાપ કંટાળે નથી, કલ્પ
નથી જ્યારે આદિ પાપિઓ પાપ છે, તથા આ પૃથ્વીમાં
તેને નાગરીની માફક નીચે માનવે પાપ છે.

અમૃતે કાલકંઠ ક્ષ્મા, નિમિત્તે જનઃ મુર્ખીભીઃ ।

મજ્જનો વૃજનઃ પાપા, ક્ષિપીર્ન કલ્મે સ્થિત ॥ ૧૩૩ ॥

અર્થ - પાપથી અમૃત કેવળ માપ છે, કિંચિત્ મૃત માપ છે.
ઉત્તમ બુદ્ધિવાળો નિર્બુદ્ધિ માપ છે, તથા મજ્જનન વૃજન
માપ છે, એવી રીતે પાપથી વિપરીત રૂપ માપ છે.

ગુણા દોષનાં ગાનિ, પાપનાં દુષ્ટાં જન્યનામ્ ।

જ્ઞાનમજ્ઞાનનામૈવ, અમરોગાદિય કેદિનઃ ॥ ૧૩૪ ॥

અર્થ:-અમરોગથી જેમ, તેમ પાપથી પ્રાપ્તિના પુત્રો
દોષપણને પામે છે, દુષ્ટ ગુણપણને પ્રાપ્ત માપ છે, તથા
જ્ઞાન અજ્ઞાનપણને પામે છે

દુષ્ટા રામા મૃતા કુષ્ટા, કુષ્ટાઃ પરિજનાં જનાઃ ।

આતરો દુઃસ્વદાતારઃ, પાપાઙ્ગવંતિ સર્વદા ॥ ૧૩૫ ॥

અર્થ:-પાપથી નિરંતર શ્રીઓ, પુત્રો, તથા આકરો પણ
દુષ્ટ માપ છે, અને ભાઈઓ સદા દુઃખ દેનારાઓ માપ છે.

અર્થ:-ભાંડકર કુકર્મ કરનારી તે પ્રસિદ્ધ દેવળીને માંસ
ખસણથી નરકમાં પ્રવેશ કરવો. પડવો, અને શ્રી ધેણિક
શબ્દએ પણ માંસખસણથી નરકની ભાંડકર પીડા ચેતવી.

મદિરાપાન-(અનુક્રમવૃત્તમ)

પારવદ્યમમજુષિત્વં, વિકામ્ત્વમચેષ્ટનાં ।

નિર્દયત્વં મયંતત્તમાત્, મુરપાનં વિવર્જયેત્ ॥૧૦૮॥

અર્થ:-મદિરાપાનથી પસ્વપાત્ર, અપવિત્રપાત્ર, ચિકિત્સ-
પાત્ર, નિષ્ક્રિયપાત્ર, તથા નિર્દયપાત્ર થાય છે, માટે મદિરા
પાનનો ત્યાગ કરવો.

ર્જાશિલ્લો વિગ્રહે વગ્ને, નેત્રયુગ્મે મદાંબતાં ।

પતનં યદ્ર તદ્રાપિ, મર્શ પિવેત્તમો ન ચ ॥ ૧૦૯ ॥

અર્થ:-વગ્રી મધ્ય ભવ કરવાથી શરીરમાં અને વજ્રમાં પણ
શિથિલતા થાય છે, બન્ને નેત્રોમાં મદાંબપાત્ર થાય છે, તથા
જ્યાં ત્વ. પડવાપાત્ર થાય છે, માટે મદિરાપાન કરવું નહિ.

મંતતિર્નાંડસ્તિ વૈષ્યાયાઃ, કૃષ્ણસ્ય યદ્ગો ન જિ ।

વાતરસ્ય જયો નૈવ, ઇશવસ્ય ન વરુનિઃ ॥૧૧૦॥

અર્થ:-કૌમ વૈષ્યા શ્રીને સંનતિ દેવી નથી. કૃષ્ણને

(૧૨૪૫૫૫૫૫૫)

શ્રીગણેશદત્તો નરચક્રવર્તી,

મૃત્વા ગતઃ સોઽપિ હિ મસર્મી ન ।

નિર્ગલ્ય મસમાઙ્ગવપંકમમ્,-

સ્ત્રાઽપિ હેતુઃ કિલ પાતકસ્ય ॥ ૧૩૬ ॥

અર્થ:-તે શ્રી ગણેશદત્ત ચક્રી મૃત્યુ પામીને સાતમી નરકે ગયો, તથા ત્યાંથી નીકળીને તે જે સંસારરૂપી કાલવશ મેળ થયો, તેમાં પણ પાપનુષ્ઠ કારણ મુખ્ય બાબતું.

મમ્પદ્મચક્રાર-(૪૫૫૫૫૫૫૫૫)

ઉપશામિકમેકં ન, પરં ક્ષાયોપશામિકમ્ ।

તૃતીયં ક્ષાયિકં તુર્યં, માસ્વાદનં ચ ચેદકમ્ ॥ ૧૩૭ ॥

અર્થ:-એક ઉપશામિક, બીજી ક્ષાયોપશામિક, ત્રીજી ક્ષાયિક, ચોથી માસ્વાદન તથા પાંચમી ચેદક સમ્પદ્મચક્રાર.

જનધર્મે ન દક્ષત્યં, મંસ્થર્થોઽનિમત્તયઃ ।

તીર્થતેવેતિ પંચાઽપિ, મમ્પદ્મચક્રારનૂપણાનિ ચ ॥ ૧૩૮ ॥

અર્થ:-જનધર્મમાં દક્ષતા, સ્થિરતા, ઉચ્ચતા, ભક્તિ, તથા તીર્થસેવા એ પંચ સમગ્રીનમાં ગણાય છે.

યશ હોતો નથી, બીકણુને જ્ય મળતો નથી, તેમ મદિશ-
પાન કરનાર માણસને ઉત્તમ ગતિ મળી શકતી નથી.

(ઉપજાતિવૃત્તમ્)

^૧ યસ્યા ^૨ ઘવો ^૩ માધવવાસુદેવઃ,

^૪ સુવર્ણદુર્ગા ^૫ ધનદેવદત્તા ।

^૬ સા ^૭ દારિકા ^૮ પ્રજ્વલિતા ^૯ ચ ^{૧૦} નૂર્ન,

^{૧૧} તત્રાઽપિ ^{૧૨} હેતુઃ ^{૧૩} કિલ ^{૧૪} મગ્ધપાનમ્ ॥ ૧૧૧ ॥

અર્થ:-જે દારિકાનગરીના સ્વામી શ્રીકૃષ્ણ વાસુદેવ હતા,
તથા જેને સુવર્ણનો ગઢ હતો, તેમજ જેને કુખેરે આપી
હતી, તેવી દારિકા ખરેખર જાણી ગઈ, તેમાં પણ મગ્ધપાનજ
હેતુભૂત હતું.

વેશ્યાદ્વાર-(અનુષ્ટુપવૃત્તમ્)

^૧ કુષ્ટાભિમૂતમૃત્યાનાં, ^૨ મન્યેનાઽર્નગતુલ્યતામ્ ।

^૩ દ્રવ્યાર્થ ન ચ ^૪ સ્નેહાર્થ, ^૫ ગણિકા ^૬ સુગ્વદા ^૭ ન સા ॥ ૧૧૨ ॥

અર્થ:-જે વેશ્યાસ્ત્રી સ્નેહને માટે નહિ, પણ ફક્ત દ્રવ્યને
માટે કોઢથી પરાભવ પામેલા માણસોને-પણ કામદેવસમાન
માને છે, માટે તેવી વેશ્યા ગુણદાઇ નથી.

શંકા^૧કાંક્ષા^૨વિચિકિત્સા^૩, ઝંના^૪દન્યસ્ય^૫ સંસ્તુતિઃ ।

તત્સંસ્તવો^૬ઽપિ પંચૈ^૭વ, સમ્યક્તવદૃષણા^૮નિ ચ ॥૧૩૯॥

અર્થ:-શંકા, કાંક્ષા, વિચિકિત્સા, જૈન સિવાય અન્યની સ્તુતિ, અને અન્ય મતની પ્રશંસા એ પાંચે સમગ્રીતનાં દ્રવ્યો છે.

મૂલં^૧ ધર્મસ્ય^૨ સમ્યક્તવં^૩, સ્વર્ગસૌખ્યફલપદમ્^૪ ।

અનુક્રમે^૫ણ મોક્ષસ્ય^૬, સુખદં^૭ અર્ણિનં^૮ ધ્રુવમ્^૯ ॥ ૧૪૦ ॥

અર્થ:-ધર્મના મૂળરૂપ એવું સમગ્રીત સ્વર્ગના મુખરૂપી ફળને દેનારું છે, તથા અનુક્રમે ખરેખર મોક્ષનું મુખ આપનારું કહ્યું છે.

(ઉપેન્દ્રચન્દ્રાશ્રુતમ)

મયોધરત્નં^૪ હૃદિ^૨ યસ્ય^૧ નિન્યં^૫,

યસેદ્રરં^૬ તસ્ય^૩ યશો^૭ઽપિ મહ્યામ્^૮ ।

લભેત^{૧૦} પૂજામિહ^{૧૧} મુક્તિમગ્રે^{૧૨},

સ ભૂપતિઃ^{૧૩} ઐણિકવત્પૃથિવ્યામ્^{૧૪} ॥ ૧૪૧ ॥

અર્થ:-એના હૃદયમાં નિરંતર ઉત્તમ એવું જ્ઞાનરૂપી રત્ન વસી રહ્યું છે, તે માણસોનો અહિં પૃથ્વીમાં યથા થાય છે,

લોભાર્થિની નિર્લજ્ઞા ચ, પાપિષ્ઠા પાપકુંડિકા ।

વિદ્યુષિતા ચ નિઃસ્નેહા, કર્થ સેવ્યા પળાંગના ॥૧૧૩॥

અર્થ:-લોભનાજ પ્રયોજનવાળી, લલ્લત પિનાની,
પાપિષ્ઠ, પાપોની કુડમ્બાન, વિદ્યુષોથી સુંબન કરાએલી,
તથા સ્નેહ પિનાની એવી વેસ્થા મોને થા માટે મેવથી
ભેદ્યે ।

સા કંઠાશ્લેષમાધસે, પરં પ્રીતિવિયર્જિતા ।

તેનાઽજ્ઞાસ્મદ્ધ વધ્યન્તે, યથા મિંદાશ્ચ પંજરે ॥૧૧૪॥

અર્થ:-તે કંઠને આલિંગન તો કરે છે, પરંતુ પ્રેમ
શક્તિ હોય છે, માટે અજ્ઞાની માણસો, પાવરામા જેમ
સિંહ તેમ તેણીની સાથે પ્રીતિથી બંધાય છે.

યેશ્યાસંગાય સર્સવ, નદયૈર્ત્યગચ્છવિરિજઃ ।

લજ્ઞા ચ સંતતિઃ સિદ્ધિઃ, ટ્રેવ્યં ચ શુદ્ધાંગના ॥૧૧૫॥

અર્થ:-વેશ્યાના સંગથી નદીએ જળાવેલી સત્ત વસ્તુઓનો
નાશ થાય છે, શરીરની ક્ષતિ, યથા, લલ્લત, સંતતિ, સિદ્ધિ,
ધન તથા ધરની સીનો નાશ થાય છે.

તથા તે પૂજાને મેળવે છે, અને છેવટે તે શ્રેષ્ઠ રાક્ષસી
માફક મોક્ષને પ્રાપ્ત કરે છે.

પુણ્યદ્વાર-(અનુષ્ઠુપનૃતમ)

કાંતરૂપં યશોલાભં, વિદ્યસ્વં મામિનીમુગ્ધમ્ ।

પૂર્ણ ધનં સુતં પુણ્યાત્, પ્રાપ્નુયાત્ પૂર્યમંગિતાત્ ॥૧૪૨

અર્થ:-પૂર્વે સંચય કરેલા પુણ્યથી પ્રાણી મનોહર રૂપને,
યશના લાભને, વિદ્યતાને, સ્ત્રીના સુખને, સંપૂર્ણ ધનને અને
પુત્રને મેળવે છે.

સંભાલ્યતે દ્યસંભાલ્યં, નિજપુણ્યપ્રભાવતઃ ।

દમયન્ત્યાસ્તિલયે ચ,ત્તેજોઽમૃત્ પૂર્યપુણ્યતઃ ॥૧૪૩॥

અર્થ:-પોતાના પુણ્યના પ્રભાવથી અસંભવિત વસ્તુને
પણ સંભવ થાય છે, કેમકે, પૂર્વના પુણ્યથી દમયંત્રીના
તિલકમા તેજ ચક્રું હતું.

રાજમાનં ધનાટાત્થ્યં, મદ્ગુણાટાપ્રિયામુગ્ધમ્ ।

પૂર્ણ યશો વિવેકિત્યં, પુણ્યદ્રુમફલ્લાનિ ચ ॥ ૧૪૪ ॥

અર્થ:-રાજા તરફનું માન, ધનાઢયપણું, સારુણી સ્ત્રીનું
સુખ, સંપૂર્ણ યશ, તથા વિવેકપણું એટલાં પુણ્યરૂપી વૃક્ષનાં
ફળો છે.

(ઉપજાતિવૃત્તમ)

^૨ કદાપિ ^૩ યેદ્યા ^૪ ન ^૫ ગુણાર્થિની ^૬ સ્યા,

^૭ દૂષાર્થિની ^૮ નૈવ ^૯ હિતાર્થિની ^{૧૦} ચ ।

^{૧૧} વિગ્રહાર્થિની ^{૧૨} નાપિ ^{૧૩} ન ^{૧૪} મન્યમે ^{૧૫} ચે,

^{૧૬} દ્વાર્તા ^{૧૭} ગૃણુ ^{૧૮} સ્થં ^{૧૯} કથવક્ત્રકસ્ય ॥ ૧૧૬ ॥

અર્થ:-યેદ્યા સ્ત્રી કદાપિ પણ ગુણીની, રૂપીની, દિગ્તી કે વિગ્રહી અર્થિની એટલે પ્રભેદજનનાળી હોતી નથી, માટે તે બળ પ્રાણી ? એ તું તે વાત ન માનતો દેવ તો તું કથવક્ત્રની કથા સાભળ ?

આલેટ દ્વાર-(અનુદ્વૃત્તવૃત્તમ)

^૧ ગુણાન્નસિયન્નદેહક, ^૨ કાટ્યમ્ ^૩ ચનગદ્ધરં ।

^૪ આલેટે ^૫ કિં ^૬ મુર્ચ્ચં ^૭ નદ્ર, ^૮ વાગરુઃ ^૯ નિજાત્મનઃ ॥ ૧૧૭ ॥

અર્થ:-જે શિકારશ્રદ્ધા નાપથી શરીરપર પગીને માથ ઉ, તથા બચકર વનમાં બમવું પડે છે, એવા વાગરુઃ શિકારમાં પાતાના આત્માને મું મુખ મળવું દેશે ?

^૧ ગુનઃ ^૨ ગુનઃ ^૩ પ્રવચ્ચેન, ^૪ વરઞ્ચ ^૫ નરકાયનો ।

^૬ મત્તમે ^૭ મરિચાદિમ, ^૮ કમ્બેનાલેટકારિણા ॥ ૧૧૮ ॥

મીઠીકરત્તે જલિત્તે, વામુરેવ રમેય ચ ।

મલને જ નરો મલ્લા, રેવતે પુરેદુગ્ધનઃ ॥ ૧૪૦ ॥

અર્થ:-પુરેના પુરવણી માલુમ આ પુરવણી નીચેના છે.
અકરત્તે પત્તુ, વામુરેવ પત્તુ, નવા રેવતે પત્તુ મેલે છે.

(રમ્યવચનમઃ)

શ્રીરામચંદ્રમ્ મહાગંગોત્તમ, પુણ્યાત્પુરં રામગંગોત્તમ
પુણ્યાત્પુરં ગરમં પ્રતાપ, જેને વચ્ચે નવ્ર પુણ્ય જેતુઃ ।

અર્થ:-પુણ્ય જેના પુણ્યની રામજીના ન ન મમ્મ શ્રી રામ
અંદરનો મહાત્મા જન્મ થયો છે, નવા પુ. ૧૧૨૪ રામજી જે
ઉંડુ પ્રતાપ નવા જન્મ મેળવ્યું છે, તેના પુણ્યનો જ જેતુ છે.

વામુરેવ-(પ્રવૃત્તિવચનમઃ)

રયાક્ષન્મ મકલં તસ્ય, મકલં વાર્જિ જીવિતમ્ ।
વસ્ય વચ્ચે વસેન્નિત્યં, દાનમિત્યક્ષરદયમ્ ॥ ૧૪૧ ॥

અર્થ:-જેના મુખમ “દાન” એવા જે અક્ષરો હમેશાં
વચ્ચે રહ્યા છે, તેના જન્મ તથા તેનું અન્તર સફળ છે.

કલ્પપુષ્પમૌઢ્યાનિ, સ્વર્ગસ્ય સુખમંપદઃ ।

પંચપ્રકારભોગાઘ, પ્રાપ્યંતે દાનનો નરઃ ॥ ૧૪૨ ॥

અર્થ -નિરુત્તર દધિરથી લેખાએક છે દાય જેના એવો
શિકાર કરનારો માણસ પરભવમા નરકમા જઈને વારવાર
પથાપાથ છે, અર્થાત્ ત્યાં જઈને તે અન્યત્ર ॥ ૫ પામે છે

આતેટ્ટેયુ^૧ વિત્તેરન^૨, પ્રાણિનઃ^૩ પ્રાણિનોઽપ્યે^૪ ।

મરતેઽપ્યનુવિત્તરન^{૧૦}, પરંપ્રાયવદસ્રિનઃ^{૧૧} ॥ ૧૧૦ ॥

અર્થ -જે પ્રાણીઓ આ જગતમા શિકારગ્રાહીમાં પ્રાણી-
ઓને વધે છે, તેઓ પરભવમા નરકમા જઈને વધાય છે,
એવી રીતે થી જિનેશ્વર પ્રભુ કહે છે.

અગ્રદારાણિ^૧ પંથંચ^૨, દ્રોહો^૩ દુષ્ટા^૪ મથા^૫ મુચિ^૬ ।

માંગાદનં^૭ ગુરોર્નિદા^૮, મથા-ગેટ્ટવાપામવમ્^૯ ॥ ૧૨૦ ॥

અર્થ -આ જગતમાં નરકે જવાન પાત્ર ઠારા કહેણ છે,
દ્રોહ એટલે પરની કીધારી, દુષ્ટા એટલે હુપોની દિંસા,
માનુષોક્ત, ગુરૂની નિદા તથા શિકારથી થએલું પાપ એ
પદ નરકના ઠારા છે.

(૩૨ પ્રાણિકૃતમ)

આતેટ્ટેયુ^૧ વેચાદિ^૨ ન મ્લજેચ^૩, પરંથ વંચાદિક-કુઃસ્વરાશિમ્^૪ ।

મરતે^{૧૧} નાઽગ્નિન^{૧૦} વરમાપદં^૬ દિ^{૧૧}, મથાઽજગુપ્તો^{૧૨} રણુવંજજાનઃ^{૧૩} ॥

અર્થ. - દાનથી માણસને સ્વીયુત્તર ગુણો, સ્વર્ગનાં ગુણોની સંપદા, તથા બીજા પ્રકારના જોગો પ્રાપ્ત થાય છે.

યાદશાન્તિર્મગ્નશાન્તિઃ, સ્ત્રગ્નશાન્તિસ્તપ્યૈષ ॥ ૧૪૯ ॥

અર્થ. - પુરુષોને વાદશાન્તિ, મગ્નશાન્તિ, તેમ તપશાન્તિ પણ પ્રાપ્ત થાય છે, તથાપિ આ પૃથ્વીમ. દાનશાન્તિ દુર્લભ છે.

દાનાદિત્તમહાવીરિઃ, સ્વર્ગમૌર્ગ્યૈષ પરશ્ચ ॥ ૧૫૦ ॥

અર્થ. - દાનથી આ લોકમાં યોગી કીર્તિ મળે છે, પર-લોકમાં નવનનુ ગુણ મળે છે, તથા અનુકરણ શ્રી પ્રયાસ કુમારની માફક પ્રાપ્ત મળે છે.

પ્રમાણુત્તિર્મયોદ્ધાનૈઃ, શ્રીશ્રેયાંમકુમારયત્ ॥ ૧૫૧ ॥

અર્થ. - દાનથી આ લોકમાં યોગી કીર્તિ મળે છે, પર-લોકમાં નવનનુ ગુણ મળે છે, તથા અનુકરણ શ્રી પ્રયાસ કુમારની માફક પ્રાપ્ત મળે છે.

(શાંતિપર્વોદિતપૂત્રમ)

મૃગાલાં અપિ દુર્ગપાલમચિવશ્રીમાર્ગવાદાદયો,

લગાલા લગાગ્રગજાદયઃ સ્થલચરા ભારંદપક્ષગદયઃ ।

મૃતમેનપિજ્ઞાનગક્ષનિવદા આગાંતિ યદ્યે નિજે,

યેર્ગા દાનમનર્ગાંતે કરવજે નિષ્ઠેદવદ્યે યદિ ॥ ૧૫૨ ॥

અર્થ:-હે પ્રાણી ? કોઈપણ માણસ, પરલોકમાં ગંધના દિક દુઃખેના સમુદ્ય જેમાં ભર્યો છે એવા શિકારને જો નથી લચતો તો તે સ્વયંગમાં ઉત્પન્ન થએલા “અજપુત્રની” માફક આ લોકમાં પણ અન્યન આપદને સડન કરે છે.

જાગોશ્ચાન-(અનુષ્ટુપવૃત્ત)

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
ચૌર્યકર્તા ચૌરમંત્રી, સ્થાનદશ્ચૌર-રક્ષકઃ ।

૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨
ચૌરેણ સહ વ્યાપારી, ચૌરઃ પંચવિઘઃ સ્મૃતઃ ॥૧૨૨॥

અર્થ:-ચોરી કરનાર, ચોરની સાથે ગુમ પાત કરનાર, ચોરને રહેવાનું સ્થાન આપનાર, ચોરનું રક્ષણ કરનાર તથા ચોરોની સાથે વ્યાપાર કરનાર, એવી રીતે પાંચ પ્રકારના ચોરો કહ્યા છે.

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭
નિદેયઃ સ્વરવાક્ કૂરઃ શઠોષ્ટ્રપ્રથ્વનિર્ભયઃ ।

૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩
નિર્દોક્ષિણ્યઃ કૂરકર્મા, ચૌરસ્યાષ્ટૌ ગુણાઃ સ્મૃતાઃ ॥૧૨૩॥

અર્થ:-દયા વિનાનો, કઠોર વચનો બોલનારો, કૂર, હુમ્યાઈવાળો, ધીઠો, ભયવિનાનો, દાક્ષિણ્યતારહિન તથા, કૂર કાર્યો કરનારો, એવી રીતના આઠ પ્રકારના ગુણો એટલે કે દુષણો ચોરનાં કહેવાં છે.

અર્થ. -જેઓના હસ્તક્રમગમ. અગત દાન રહેતું છે, તેઓને રાજાઓ, કીડાના રક્ષકો, પ્રધાનો, સારંગીઃ આદિ તોડો, સર્વ, વાપ તથા હસ્તિ વિગેરે યત્તરશે, બારડ આદિ પશ્તિઓ, જન, પ્રેન, પિશાચ, તથા ધર્મના સમૂહો પણ પેલાને વશ થાય છે

શીળ દ્વાર - (અનુદનપુત્ર)

જગન્નિર્મિર્જનઃ મિત્રિઃ, મંપત્તમ્ વરે વરે ।

શ્રીમદ્વગેનવગમ્, ડીપ્તિમ્ સમુદાયમ્ ॥૧૬૧॥

અર્થ. -જની પામે શી મુદન મેડની માડી ઉદયવ મીત્ર રહેતું છે, તેને તો મિત્રિ, વગનમિત્ર તથા વગરે વગરે મપદા મળે.

કદાવદવદવદાઃ વારદાઃ વગેરેકારિણઃ ।

લેખિત મે. વર્ગે અં, મંપ ડીપ્તિમ્ કારમમ્ ॥૧૬૨॥

અર્થ. -કદાવદ ॥ વદની વગેરે મુદન મેડની કદાવદ વગેરે વદ વગેરે વગેરે વગેરે, તેમ. વગેરે શ્રીમદ્વગે ૨૨૬

સર્વિર્જન ડિપ્તિમ્, માત્રુદ્ શ્રી રાત્રિમય ।

રિપ્તુઃ રિપ્તુઃ મિત્રિર્મિત્રિ, મંપ ડીપ્તિમ્ કારમમ્ ॥૧૬૩॥

અર્થ:-અગ્નિ જે વગરૂપ થાય છે, ચતુ મિત્રરૂપ થાય છે, એર અમૃત તુલ્ય થાય છે, સમૃદ્ધ સ્થગરૂપ થાય છે, તથા પર્વત ના જુમિરૂપ થાય છે, તેમા પણ શીતનોજ રંગ છે.

યન્મંત્રઃ^૧ સિદ્ધતાં^૨ યાતિ^૩, તંત્રં^૪ ફલતિ^૫ નિશ્ચિતમ્^૬ ।
યંત્રં^૭ કાર્યકર^૮ સ્થાય, તત્ર^૯ શીલવિજૃંભિતમ્^{૧૦} ॥૧૬૫॥

અર્થ:-મંત્ર જે સિદ્ધ થાય છે, તંત્ર નિશ્ચયે કરીને ફળે છે, તથા યંત્ર જે કાર્ય કરનારો થાય છે, તેમાં પણ શીતગુણ મહાત્મ્ય જણાયું.

(ઉપજ્ઞાતિવૃત્તમ)

મમાયતી^૧ ચંદનચાલિકા^૨ ચ,
રાજીમતી^૩ દ્રુપદરાજપુત્રી^૪ ।
દ્યાદિકાનામુપસર્ગદન્તુ^૫,

શોભં^૬ સમાલ્યાયિ^૭ જિર્નઃ^૮ મમાયુ^૯ ॥૧૬૬॥

અર્થ:-મમાયતી, ચંદનબાગા, રાણમતી તથા દ્રૌપદી ઇત્યાદિકાના ઉપસર્ગોને હરનારૂં જિનેશ્વરોએ સલાઓમાં શીતજ કર્યું છે.

અર્થ:-આ દુનીયામાં “હું મરી જઈશ” એવા વિચારથી માણસને જે દુઃખ થાય છે, તે (દુઃખના) અનુમાન ઉપરથી પરબ્રહ્મ પણ રક્ષણ કરવું યોગ્ય છે.

उद्यतं शस्त्रमालोक्य, विपादभयविह्वलाः ।

જોયાઃ કંપંતિ સંગ્રસ્તા, નાસ્તિ મૃત્યુસર્મ મયમ્ ॥૧૬॥

અર્થ:-ઉગ્રાએલા શસ્ત્રને જોઈને, જેદ અને ભયથી વિહ્વલ થએલા જીવો ત્રાસ પામતા છતાં કંપે છે, કેમકે, મૃત્યુ સમાન બીજે કોઈ ભય નથી.

कण्टकेनापि विद्धस्य, महती वेदना भवेत् ।

અમકુંતામિગ્રાસ્યાર્ગ-દિગ્રામાનસ્ય કિં પુનઃ ॥૧૭॥

અર્થ:-કાંટાથી વિધાએલા માણીને થવું જશરે મોટી વેદના થાય છે, ત્યારે શક, બાણ, તલવાર, તથા ખરબી વિગેરે શસ્ત્રોથી છેદાવા માણીની વેદનાની તો વાતજ રી કરવી ?

दीपते मार्यमाणस्य, कौटिलीर्वित्तमेव वा ।

ધનકોટિં ન મહીયા, ત્સર્વો જીવિતમિચ્છતિ ॥૧૮॥

અર્થ:-મરતા એવા માણીને કોડ ધન અથવા જો અવિત આપીએ, તો તે કોડ ધનને મદજુ નહિ કરે, પણ અવિતને મદજુ કરશે, કેમકે સર્વ માણી અવિતને ઇચ્છે છે.

અર્થ:-પ્રાગને માટે ગુપ્તપત્રી ભાવનાઓ પરીક્ષા પ્રકારની છે, અને તે ભાવનાઓથી મુનિઓ મહાત્મ્યને આધારસ્થાનને માટે છે.

દાને^૧ ઈન્દ્રે^૨ તપમ્નેય^૩, ભાવના^૪ મિલિતા^૫ ગદિ^૬ ।

તદા^૭ મોક્ષમુખાક્ષા^૮, ચિંતનીયા^૯ જનરિત્ત^{૧૦} ॥૧૩૪॥

અર્થ:-દાન, શીંગ અને તપમ એ ભાવના મળેલી દેવ તોજ અત્રે લોકોએ મોક્ષમુખની મંત્રા ચિંતવતી.

સર્વતો^૧ દેશમર્શય^૨, વિરતિ^૩: સમ્પન્ના^૪ તદા^૫ ।

યદા^૬ ભાવયુતા^૭ લોકે^૮, સ્વર્ગમોક્ષસુખ્યમદા^૯ ॥૧૩૫॥

અર્થ:-જો ભાવે કરીને મુક્ત દેવ તોજ સર્વથી અને દેશથી વિરતિ આ લોકમાં સફળ થાય છે, તથા સ્વર્ગ અને મોક્ષના મુખને દેનારી થાય છે.

(હમ્પ્રયદ્યાયુતમ)

પદલંઢરાડયે^૧ ધરતો^૨ નિમગ્ન^૩, સ્નાંબૂલચક્રઃ^૪ સચિમૂપન^૫

આદર્શહર્મ્ય^૬ જટિતે^૭ સુરત્ન^૮, જ્ઞાનં^૯ સ લેભે^{૧૦} વરમાયતો^{૧૧} ડ્ય

અર્થ:-છ ખંડના રાજ્યમાં આસક્ત થએલા, મુખમાં તાંબૂલવાળા, તથા આબૂપણવાળા, એવા ભરત મહારાજે ઉત્તમ

^૧ ^{૧૧} ^૨ ^૩ ^૪ ^૫ ^૬ ^૭ ^૮ ^૯ ^{૧૦} ^{૧૧} ^{૧૨} ^{૧૩} ^{૧૪} ^{૧૫} ^{૧૬} ^{૧૭} ^{૧૮} ^{૧૯} ^{૨૦} ^{૨૧} ^{૨૨} ^{૨૩} ^{૨૪} ^{૨૫} ^{૨૬} ^{૨૭} ^{૨૮} ^{૨૯} ^{૩૦} ^{૩૧} ^{૩૨} ^{૩૩} ^{૩૪} ^{૩૫} ^{૩૬} ^{૩૭} ^{૩૮} ^{૩૯} ^{૪૦} ^{૪૧} ^{૪૨} ^{૪૩} ^{૪૪} ^{૪૫} ^{૪૬} ^{૪૭} ^{૪૮} ^{૪૯} ^{૫૦} ^{૫૧} ^{૫૨} ^{૫૩} ^{૫૪} ^{૫૫} ^{૫૬} ^{૫૭} ^{૫૮} ^{૫૯} ^{૬૦} ^{૬૧} ^{૬૨} ^{૬૩} ^{૬૪} ^{૬૫} ^{૬૬} ^{૬૭} ^{૬૮} ^{૬૯} ^{૭૦} ^{૭૧} ^{૭૨} ^{૭૩} ^{૭૪} ^{૭૫} ^{૭૬} ^{૭૭} ^{૭૮} ^{૭૯} ^{૮૦} ^{૮૧} ^{૮૨} ^{૮૩} ^{૮૪} ^{૮૫} ^{૮૬} ^{૮૭} ^{૮૮} ^{૮૯} ^{૯૦} ^{૯૧} ^{૯૨} ^{૯૩} ^{૯૪} ^{૯૫} ^{૯૬} ^{૯૭} ^{૯૮} ^{૯૯} ^{૧૦૦}

માગરં રસપૂર્ણં યા, નય તુલ્યમર્હિમયા ॥ ૧૯ ॥

અર્થ:-સોનનો મેરુ પથ્થર આપે, અને સગવળ પૃથ્વીને આપે અથવા રત્નથી ભરેલો મમુદ આપે, પણ તે અર્હિમયાની (અભયદાનની) તુલ્ય આવતું નથીજ.

યો યત્ર જાયતે જંતુઃ, સ તત્ર રમતે ગિરમ્ ।

તતઃ સર્વેષુ ભૂતેષુ, દયાં કુર્વતિ માધવઃ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ:-જો પ્રાણી જ્યા ઉત્પન્ન થાય છે, તે ત્યાં લાંબા કાળ સુધી આનંદ યેગવે છે, તેથી ઉત્તમ માણસે સર્વ પ્રાણીઓ ઉપર દયા કરે છે.

અમેઘ્યમધ્યે કીટસ્ય, સુરેન્દ્રસ્ય સુરાલયે ।

સમાના જીવિતાકાંક્ષા, તુન્યં મૃત્યુભયં કૃપોઃ ॥૨૧॥

અર્થ:-વિદ્યામા રહેલા કીડાને, તથા દેવલોકમાં રહેલા ઈન્દ્રને જીવિતાની ઈચ્છા સરખીજ છે, અને વળી તેઓ બન્નેને મૃત્યુનો ભય પણ તુલ્યજ છે.

અર્હિસા સર્વજીવાના, માજન્માપિ હિ રોચતે ।

નિત્યમાત્મનો વિષયે, નસ્માધ્યેયા પરેષ્વપિ ॥૨૨॥

શત્રોથી જરેલા એવા આરિસા ભુવનમાં પણ અત્રે ઉત્તમ
લાવથી કેવળ જ્ઞાન મેળવ્યું છે

વૃજાદ્વાર-(અનુષ્ટુપઘુમગ)

ધનાદ્યત્યં ચ સૌભાગ્યં, વિદ્યત્યં સુપરિચ્છદઃ ।

ન્યાસપ્રત્યનૃપત્યં ચ, દેવપૂજાકલં મતમ્ ॥ ૧૬૭ ॥

અર્થ:-ધનાદ્યપણ, સૌભાગ્ય, વિદ્યતા, ઉત્તમ પરિવાર,
તથા એકછત્રીરાજ્યપણ તે સમગ્ર દેવપૂજનનું ફળ માનેલું છે.

દારિદ્યમથ દૌર્ભાગ્યં, સૂર્યત્યં દુઃપરિચ્છદઃ ।

દુર્દિનં દુર્નૃપો દુર્ધી, નેતે સ્યુર્દેવપૂજનાન્ ॥ ૧૬૮ ॥

અર્થ:-દરિદ્રતા, દુર્ભાગ્યપણ, દુષ્ટ પરિવાર, દુષ્ટ મિત્ર,
દુષ્ટ રાજા, તથા દુષ્ટ ભુક્ષિ એટલા વાના દેવપૂજથી થતા નથી.

યો हि देयार्चनं कुर्यात्, सैव हस्तः प्रशंसकः ।

સહિના જ સર્વસ્થાડવિ, કરો નીરર્થકો મતઃ ॥ ૧૬૯ ॥

અર્થ:-જો હાથ દેવપૂજા કરે, તેજ હાથ પ્રશંસનીય છે,
અને તે દેવપૂજા વિના સર્વેનો હસ્ત નિર્થક માનેલો છે.

ये देवा ये पुमांसश्च, शुद्धसम्यक्तवधारिणः ।

આપ્નુગુર્દેવપૂજાં તે, તિર્યપો નારકા ન ચ ॥ ૧૭૦ ॥

અર્થ. સર્વ જીવોને અહિંસા (અવિના) જન્મથી માડીનેજ
રૂચ છે. માટે હરેશ પેતાને વિશે લેખ, તેમ પરને વિશે
ખજ પ્રાણીને દયા સખવી.

જીવાનાં રક્ષણં ઐષ્ટે, જીવાં જીવિત્કાંક્ષિણઃ ।

તસ્માત્મમસ્તદાનંવ્ય-મયદાનં પ્રજાસ્યતે ॥ ૨૩ ॥

અર્થ:-જીવોનું રક્ષણ કરવું તે ઉત્તમ કાર્ય છે, કેમકે,
જીવો અવિતની મંચા રાખે છે. માટે સુધર્મ દાનેશ્વર
અભયદાન પ્રજા સા કરવા લાયક છે.

અહિંસા પ્રથમં પુણ્યં, પુણ્યમિન્દ્રિયનિગ્રહઃ ।

સર્વભૂતદયાપુણ્યં, ક્ષમાપુણ્યં વિદ્યોપતઃ ॥ ૨૪ ॥

ધ્યાનપુણ્યં તપઃપુણ્યં, જ્ઞાનપુણ્યં ચ સત્તમમ્ ।

સત્યં ચૈવાષ્ટમં પુણ્યં, તેન તુભૈર્નિ દેવતાઃ ॥ ૨૫ ॥

અર્થ:-પરેકુ પુણ્ય અહિંસા, બીજું પુણ્ય ઇન્દ્રિયોનો
નિગ્રહ, ત્રીજું પુણ્ય સર્વ પ્રાણીઓમા દયા, ચોથું પુણ્ય
વિશેષે કરીને સખા, પાંચમું પુણ્ય પ્યાલ, છઠ્ઠું પુણ્ય તપ,
સાતમું પુણ્ય જ્ઞાન, અને આઠમું પુણ્ય સત્ય છે, એવી રીતમા
પુણ્યોની (પૂજન કરવાથી) દેવતાઓ પ્રસન્ન થાય છે

અર્થ:-તે દેવી તથા પુત્રો ગૃહ મમકીતિ ધરનાર છે, તેઓજ દેવપૂજને મેળવી શકે છે, પણ નિર્મલ કે નાંક કીઓ મેળવી શકના નથી

(કવચાગિન્યુતમ)

દેવાર્ચનં^૧ ભવ્યજનર્થિભયે^૨, નિરંતરં^૩ નિર્મલમાવયુરતઃ^૪ ।
સૌભાગ્યમથ ત્રિદિવ્યં^૫ પરથ, મુર્ચ્ચામયન્મુક્તિકરં^૬ ક્રમેણ^૭ ॥

અર્થ:-નિર્મલ ભાવના એવા ભવ્ય લોકોએ નિરંતર દેવપૂજન કરવું; કેમકે, જેથી અર્ચના સોભાગ્ય તથા પરલોક-મા દેવગતિ પ્રાપ્ત થાય છે, તેમજ અનુક્રમે સૂતાંગદેવની માફક મોક્ષ આપનારૂં થાય છે.

ગુરુદ્વાર-(અનુષ્ટુપગુણમ)

અયોમયોઽપિ^૧ યો મર્ત્યૈઃ^૨, મુર્ચ્ચામુકુટોપમઃ^૩ ।
કૃતો યદ્ગુરુણા^૪ નાલં, તસ્યોપકારપૂર્તયે^૫ ॥ ૧૭૨ ॥

અર્થ:-લોખંડ સમાન માણસને પણ જેમણે મુર્ચ્ચના મુકુટ સમાન બનાવ્યો છે, એવા ગુરુના ઉકારનો બદલો વાળી રહ્યાતો નથી.

ગુરુઃ^૧ પ્રવહ્નં^૨ સમ્પક્^૩, સંસારાણવતારકે^૪ ।
પથા^૫ વેદીકુમારોઽમૃત્^૬, પ્રદેહીનૃપતારકઃ^૭ ॥ ૧૭૩ ॥

^{૨ ૩ ૪ ૧ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯}
 પૃથિવ્યામપ્યર્દે વાર્ષ ૧, વાયવાયમ્નો જલેડ્વ્યર્દમ્ ।

^{૧૧ ૧૦ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫}
 યનસ્પતિગનઘ્વાર્દે, સર્વમૂનગનોડ્વ્યર્દમ્ ॥ ૨૩ ॥

અર્થ:-વર્ષી છે યુધિષ્ઠિર ૧૧ પૃથ્વીમાં, વાયુમાં, અગ્નિમાં, જળમાં અને વનસ્પતિમાં પણ હું પ્રાપ્ત થએલો છું, એવી રીતે પાંચે ભૂતોમાં હું પ્રાપ્ત થએલો છું.

^{૨ ૪ ૩ ૫ ૭ ૬ ૮ ૯}
 યો માં સર્વગતં જ્ઞાત્યા, ન ચ દિર્મૈત્કદાચનં ।

^{૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૪ ૧૩ ૧૫ ૧૬ ૧૭}
 તસ્યાર્દે ન પ્રણશ્યામિ, સ ચ મેં ન પ્રણશ્યતિ ॥ ૨૪ ॥

અર્થ:-અને વર્ષી જે માણસ મુને સર્વ વ્યાપક જ્ઞાને કાંઈ વખતે હિંસા કરતો નથી, તે માણસની હું હિંસા કરતો નથી તથા તે મહારી હિંસા કરતો નથી.

^{૧ ૬ ૩ ૨ ૫ ૪}
 યો દદાતિ સદ્ભ્રાણિ, ગવામશ્વશનાનિ વા ।

^{૮ ૭ ૬ ૧૦ ૧૧}
 અભયં સર્વસત્ત્વેભ્ય, સ્તદાનમતિરિચ્યતે ॥ ૨૫ ॥

અર્થ:-જે માણસ હજારો ગાયો અથવા સેંકડો घोड़ाઓ આપે છે, (દાન કરે છે, તે કંઈ હિંસાજનક નથી) પણ જે માણસ સર્વ પ્રાણીઓ પ્રત્યે અભયદાન આપે છે, તે દાન સર્વથી શ્રેષ્ઠ ગણાય છે.

^{૨ ૧ ૩ ૪ ૭ ૮ ૫ ૬}
 યસ્તિવ્રમાનાં સદ્ભ્રં તુ, યો દિજેભ્યઃ પ્રયચ્છતિ ।

અર્થ:-સંસારરૂપી સમુદ્રને તારવામા અરૂ ઉત્તમ વાદાજી સમાન છે, જેમ કેશીકુમાર શુનિ મંદેશી શાસ્ત્રને તારવાના થયા

દુર્ગ્યગ્યોત્તિર્નિષ્ણાગ્યોત્તિ, રદુર્ગ્યોત્તિર્નિષ્ણોત્તિયમ્ ।

શુભગ્યોત્તિઃ મેનાઈ, લેજાપુંજમયઃ કૃત્તઃ ॥ ૧૭૪ ॥

અર્થ:-દીપક, ગન્ધ, તથા ચૂરણી પણ ગુરુદેવી દીપા અધિક છે, કેમકે, જેમાં મને તેજના નામુદગમ બનાવે છે

દુર્ગ્યાપત્તંવનં રત્નમ્, દંટો શુક્રાપત્તંવનમ્ ।

દેતાપત્તંવનં મોર્યે, બળ્યાપત્તંવનં શુભઃ ॥ ૧૭૫ ॥

અર્થ:-જેમ ધરતી અપત્તબન રત્ન છે, તેમ અપત્તબન તાકડી છે, તથા શરીરનું અપત્તબન જામ પેશાબન છે, તેમ જાંગોના અપત્તબનમૂળ અરૂ છે

(મુક્તગણાદય)

શુભગ્યે લગ્નં ચરો ધીરનાથઃ,

શુદાનંદમુર્ધદંદાશાવકેધઃ ।

પ્રસાદાત્તતઃ સ્વર્ગસાંખ્યે અર્જનિ,

મયં માનવં પ્રાપ્ય શુભતીર્થરાસે ॥ ૧૭૬ ॥

અર્થ:-માનવ અર્થે જે દશ આયોગ્યે શ્રી દેવ કારવાન

एकस्य जांयितं दद्यात्, कलां नामोति षोडशीम्॥

અર્થ:-જે માણસ પ્રાણલો પ્રત્યે હૃદયથી હાથીઓનું દાન આપે છે, તે પણ મું હિસાબમાં છે? કેમકે, જે માણસ એકજ પ્રાણી પ્રત્યે જીવિદાન આપે છે તેની સાથે સોળગે હિસ્સે પણ નથી.

सतो भूयस्तरो धर्मः, कश्चिद्न्यो न भूतले ।

प्राणिनां भयभीतानां, भयं गत्प्रदीयते ॥३०॥

અર્થ:-માટે હે યુધિષ્ઠિર ? ? ભયભીન મુઝેલા પ્રાણી-
ઓને નં અભયદાન આપવું, તેથી વધારે બીજે કોઇ ખલ
ધર્મ આ પૃથ્વી પર નથી

यस्मैकस्य सत्त्वस्य, दशादभयदक्षिणाम् ।

न तु विप्रमद्वेभ्यो, गोमद्वमलंकृतम् ॥ ३१ ॥

અર્થ:-જી દે યુધિષ્ઠિર ? ? એક પ્રાણી પ્રત્યે અભય-
દાનની દરિયા રૂપી તે દેષ છે, પણ હલ્લારો જાણેલા પ્રત્યે
આત્મયજ્ઞ યુક્ત હલ્લારો ગાયો રૂપી તે દેષ નથી.

अभयं मयि सत्त्वेभ्यो, गो ददाति दयापरः।

मस्य दैहयिषुक्तस्य, भगं नास्मि कुतस्मनम् ॥ ३२ ॥

૩૫૥ ઉત્તમ ગુણને મેળવ્યા દયા. તે ગુણની પૂજાથી તેઓ
સ્વર્ગના મુખને મળે છે. તથા તેમને મનુષ્યમત પામીને તેઓ
પુણિના આમી થાશે.

ઉત્તમ દ્વાર-૧ મનુષ્યગુણમ)

ઉત્તમેન વિના વિદ્વાન્ ? ન મિદ્ધવન્તિ મનોરથા ।
તીર્થસ્થપદં લંભે, રેવ્ય્યુચ્ચમદેતુનઃ ॥ ૧૭૭ ॥

અર્થ:-હે વિદ્વાન્ ? ઉત્તમ વિના મનોરથો મિદ્ધ થતા નથી;
કેમકે, ઉત્તમના દેતુથી દેવનીએ તીર્થસ્થપદ મેળવ્યું છે.

અવિણ્યનોતિ યજ્ઞાદ્યં, ચદંત્યાલમ્ય દેહિનઃ ।
જ્ઞાનિનથોતિ જલ્પન્તિ, લભેરન્ ધર્મનો જયમ્ ॥ ૧૭૮ ॥

અર્થ:-જે યજ્ઞાનું હથે તે યાશે, એમ આગમ્ય માણ્ય
બોલે છે, અને જ્ઞાનીઓ તો એમ કહે છે કે ધર્મથી જય મળે.

તન્દ્રાં વિહાય કર્તવ્યઃ, પ્રાણિભિઃ સર્વથોદયમઃ ।
દાનશીલતપોભાવાઃ, સાર્થાઃ સ્યુજિનશાસનૈ ॥ ૧૭૯ ॥

અર્થ:-આગમને ત્યજીને પ્રાણીઓએ સર્વથા પ્રકારે
ઉદયમજ કરવો; કેમકે, જેથી જિનશાસનમાં દાન, શીળ,
તપ અને બાક સાર્થક થાય.

અર્થ :- આ મહત્વના ધર્મ પ્રાપ્તિની આજ્ઞા છે. જેને
મોટા અમલદારને આપે છે તે મહત્વના ધર્મ પ્રાપ્તિની આજ્ઞા છે.
અર્થ :- આજ્ઞા આપે છે તે મહત્વના ધર્મ પ્રાપ્તિની આજ્ઞા છે.

દેવોનેનુચરારીનાં, દાનાંઃ શુદ્ધનાં શુદ્ધિ ।

દુર્લભઃ દુર્લભો ભાગે, નાં પ્રાપ્તિ મનનપદઃ ॥ ૩૩ ॥

અર્થ :- શુદ્ધિ, તો જ્યારે પરાયણતા દેવાઓને તેમ જ
દુર્લભતા મનન પદ છે, પણ જે મહત્વના પ્રાપ્તિની આજ્ઞા
અમલદારને આપે છે તે મહત્વના ધર્મ પ્રાપ્તિની આજ્ઞા છે.

મદનામગિ દાનાનાં, કાર્યેન શ્રીયર્થે કર્મમ ।

બીજાનગપ્રદાનમ્, શ્રીય ન જ વિચરે ॥ ૩૪ ॥

અર્થ :- મદનાં દાનાંનું પણ દુર્લભતા કરીને પણ પામે છે,
પણ નામ પામેલા પ્રાણીને અમલદાર દેવાનું જે દુર્લભતા તેના
કાર્યને મળે નથી.

યથા મમાઽપ્રિયો મૃત્યુઃ, સર્વેષાં પ્રાણિનાં તથા ।

તસ્માન્મૃત્યુમયપ્રસ્તા, આમચ્ચાઃ પ્રાણિનોયુષઃ ॥ ૩૫ ॥

અર્થ :- મારો હું અપ્રિય? એમ વિચારવું કે એમ મૃત્યુ
મૃત્યુ અપ્રિય જાગે છે, તેમ સર્વ પ્રાણીઓને પણ તે અપ્રિય

(રમ્યવચ્ચાનુસમ)

મૌનં^૧ ગૃમં^૪ માદ્રીજિનેન^૨ શાત્ર,^૫
 તાં^૬ તપશ્ચાદિજિનેન^{૧૦} નીમમ્^૭ ।
 માનોપમ્મર્ગાઃ^{૧૩} મહિતારતુ^{૧૪} વીરઃ^{૧૫},
 કોઽપ્યુચ્યમે^{૧૬} વારયિતુ^{૧૮} સમર્થઃ^{૧૯} ॥ ૧૮૦ ॥

અર્થઃ - આદીયા યાદીનાથ પ્રભુએ જ્ઞાન ધારતુ કર્યું હતું.
 આદિનાથ પ્રભુએ આકરે તપ કર્યો હતો, તથા વીર પ્રભુએ
 નાના પ્રકારના ઉપસર્ગો સહન કર્યા હતા, મા) દયમને
 નિવારવાને ઠાતુ સમર્થ છે.

■ રતિ બોહિનુત્પદ્યવચ્ચંચ મુત્તાવચ્ચઆર્વાનવચ્ચરિય

અમ્યાન ॥

લાગે છે, માટે ધાર્મ માન્યતાએ મુન્યુના લગથી લગભીત થએલા પ્રાણીઓનું રક્ષણ કરવું

एकः^१ कृतयः^५ सर्वे^३, समग्रचरदक्षिणाः^२ ।

एकतो भयभीतस्य, प्राणिनः प्राणरक्षणम् ॥३६॥

અર્થ:-વળી હે મુખિંદર ? એક જાત્રુએ સમગ્ર વરદાનની દક્ષિણાવાળા સર્વે યજ્ઞો અને બીજી તરફ જાણીત ધ્યેસા પ્રાણીના પ્રાણનુ રક્ષણ કર્યું. (તે અતિ એક છે.)

सर्वमस्येषु यद्दानं, मेकसस्ये च या दया ।

भयदानप्रदानाद्भिः, दयैयका प्रशस्यते ॥ ३७ ॥

અર્થ.-સર્વે પ્રાણીઓ પ્રત્યે જે સુવર્ણાદિકનું દાન આપવું, અને એક પ્રાણી પ્રત્યે દયા રાખવી આ બેમ સર્વે પ્રાણીઓ પ્રત્યે સુવર્ણાદિકના દાનથી પણ એક પ્રાણી પ્રત્યેની જે દયા તે વધારે પ્રશસા કરવા લાયક છે.

पुनः॑ का॒न्धने॑ मे॒र्गं,॑ व॒हुर॑त्नां वसु॒धराम् ।

एकस्य जीवितं दद्या, न च तुल्यं युधिष्ठिर ? ॥३८॥

અર્થ:-વગો હે મુખિહિર ? એક બાબુથી સોનાનો મોર
પર્વત તથા બહુ રત્નવાળી પૃથ્વી આપે, અને એક બ્રાહ્મીને

ઉપરાંત આપે છે તે મને મર્યાદા નથી । આ ૧
ઉપરાંત આપે છે ,

મુક્તમયુગાંગારીત, તે તેમમયુગાંગારીત ।

મુક્તમયુગારીત, તે તેમમયુગાંગારીત ॥ ૩૯ ॥

અર્થ:-મળી તે મુખિયાર ? જે આજુબાજુ મર્યાદા નથી
જાણે તેમ જાણુ, માફક તથા કમ આરિયનું (ગાના)।
પુણી માફક જાણ કરે છે, તે આજુબાજુ મર્યાદા નથી છે.

(માંમબિદ્યુના કાવિયનું પ્રકરણ)

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨
ન મંગા ન જ કેદાર, ન પ્રયાગ ન પુષ્કરમ ।

૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦ ૨૧ ૨૨
ન જ્ઞાન ન જ દોમઝ, ન મળી ન જપક્રિયા ॥૪૦॥

૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧ ૩૨ ૩૩
ન ધ્યાન ન જ જ્ઞાન, ન દાન નાપિ મન્ત્રિક્રિયા ।

૩૪ ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦ ૪૧ ૪૨ ૪૩ ૪૪
સર્વે તે નિષ્કલ્પા પાંતિ, યસ્તુમામં પ્રગચ્છતિ ॥૪૧॥

અર્થ:-મળી તે મુખિયાર ? જે આજુબાજુ મર્યાદા નથી
છે, તેની મંગા, કેદારનાથ, પ્રયાગ, પુષ્કર વિગેરે તીર્થોની
યાત્રાઓ તથા તેનું જ્ઞાન, દોમઝ, તપ જપની ક્રિયા, ધ્યાન,
સ્નાન, દાન વિગેરે સમગ્ર ક્રિયાઓ નિષ્કલ્પ જાય છે. (અર્થાત્
મર્યાદા નથી કરનાર સર્વે ધર્મક્રિયાઓનો નાશ કરે છે.)

અર્થ:-જેમ, કપ, છેદ, તાપ અને તાડન, એ ચાર પ્રકારથી સોનાની પરીક્ષા કરાય છે, તેમજ પંડિત ગાણસ જ્ઞાન, શીઘ્ર, તપ અને દયારૂપ ગુણોએ કરીને ધર્મની પરીક્ષા કરે છે.

(અનુષ્ટુપવૃત્તમ્)

^૨કર્થ^૩મુત્પન્ન^૧તે ધર્મઃ, ^૫કર્થ^૫ ધર્મો^૫ વિવર્ધ^૫તે ।

^૬કર્થ^૭ જ^{૧૦} સ્થાપ્ય^{૧૨}તે ધર્મઃ, ^{૧૧}કર્થ^{૧૧} ધર્મો^{૧૩} ચિનશ્ય^{૧૩}તિ ॥૩॥

અર્થ:-ધર્મ કયે પ્રકારે ઉત્પન્ન થાય છે ? તથા તે કેવી રીતે વૃદ્ધિ પામે છે ? અને તે શી રીતે સ્થિર કરી શકાય છે ? તેમજ શી રીતે તે (ધર્મનો) નાશ થાય છે ? (તેનો વિચાર કરવો.)

^૧મત્યેનો^૩ત્પન્ન^૧તે ધર્મો, ^૫દયા-^૫દાનેન^૫ વર્ધ^૫તે ।

^૭ક્ષમયા^૧ સ્થાપ્ય^૧તે ધર્મઃ, ^{૧૦}ક્રોધલોભાદિનશ્ય^{૧૦}તિ ॥૪॥

અર્થ:-સત્યથી ધર્મની ઉત્પત્તિ થાય છે, દયા અને દાનથી તેની વૃદ્ધિ થાય છે, ક્ષમાથી તે (ધર્મ) સ્થિર થાય છે, તથા ક્રોધ અને લોભથી તેનો (ધર્મનો) નાશ થાય છે.

અદ્વિતીયા પ્રકરણ.

^૭સર્વે^૮ મેદા^{૧૫} ન^{૧૬} સત્કુર્યુઃ, ^{૧૦}સર્વે^{૧૧} યજ્ઞાદ્ય^૮ આરતઃ^૧ ? ।

^{૧૩}સર્વે^{૧૪} સીર્ષોમિતે^{૧૨}સાઘ, ^૪ગત્કુર્યા^૫મ્પ્રાણિનાં^૨ દયા^૩ ॥૫॥

શ્રુત્વઃકોળિમર્મમુનઃ-સમેત્યે માંસમુચ્યતે ।

ગત્તાદમેત્યામંમુનઃ, તસ્માન્નિઝાતો વિપર્જયેન્ ॥૪૨॥

અર્થઃ : વળી તે મુખિષિ ? વીધે તથા હૃદિયથી ઉત્પન્ન થયેલું જેનું મન વિદ્યા માર્ગે અપવિત્ર કરવાય છે, આટે એવી રીતે અપવિત્રતાવાળું મન હાલ્યા પુઃધે તજવું જોઈએ ?

અમેત્યે વદમહગત્યા,ન્માનુર્ગરપિ વર્જિતમ્ ।

દિવ્યોપભોગાન્ મુંઝેતો, માર્ગે દેશ મ મુંજતે ॥૪૩॥

અર્થઃ : વળી તે મુખિષિ ? અત્યંત દેવાયથી અપવિત્ર રહેલી વિદ્યા મનુષ્યોધે પણ ભ્રષ્ટ્ર છે, ત્યારે દિવ્યોપભોગે જોગવા જેવા રૂપે વિદ્યાતુલ્ય માસનું અણ બદલાવ નથી (આટે દેવનિમિત્તે દિશા કરી પ્રાણીઓના પ્રયુક્ત નાશ કરવા નહિ)

દેવાનામયતઃ કૃત્વા, પોતં પ્રાણિવધે મરોઃ ।

મે અદ્વૈતેનિ માર્ગે ચ, તે સર્જેત્યપમાં મનિન્ ॥૪૪॥

અર્થઃ :—જે માનુષે દેવાની આશા બાંધેલે એવો પ્રજા એનો વધ કરીને મન અણ કરે તે તે માણસે જાત આદિ અપમ મનિમ બદલે છે

મહિમા મર્ચજીવાનાં, મર્ચર્જઃ પરિમાર્ચિના ।

ઈદં દિ મૂલં ધર્મસ્ય, દોષસ્તમ્ભાનિ વિચ્ચરઃ ॥૧૨॥

અર્થ-સવ જીવો પ્રત્યે દયા સંભળી એમ મર્ચિનાએ કહેલું છે, કેમકે, તે અદિમાજ ધર્મનું મૂળ છે, અને ભાગીનો સત્યાદિક તો તેનો વિચાર છે.

અર્હિમા પ્રથમે પ્રાંક્તા, યસ્માન્મર્ચજગત્પ્રિયા ।

તસ્માત્સર્વપ્રયત્નેન, કર્તવ્યમ્ માં વિચક્ષર્ણઃ ॥૧૩॥

અર્થ:-અદિ સા સંજી પહેલી કહેલી છે, કેમકે, તે સમસ્ત જગતને પ્રિય છે, માટે વિચક્ષણ પુરોષોએ સર્વ પ્રયત્ન કરીને તે (દયાજ) કરવી.

યથા મમ પ્રિયા પ્રાણા, સ્વથા નસ્યાપિ રેહિનઃ ।

ઈતિ મત્યા પ્રયત્નેન, ત્યાજ્યઃ પ્રાણિવધો વુર્ધઃ ॥૧૪॥

અર્થ:-એમ મ્હારા પ્રાણ મ્હને બહાલ છે, તેમ તે પ્રાણીને પણ લેના પ્રાણ બહાલ છે, એમ માનીને પ્રયત્ન પૂર્વક પંડીતોએ અવહિંસાનો ત્યાગ કરવો.

મરિપ્યામીતિ યદુઃસ્વં, પુરુષસ્યેહ જાયત્ત ।

શક્યસ્તેનાનુમાનેન, પરીઽપિ પરિરક્ષિતુમ્ ॥૧૫॥

the \bar{c} and \bar{s} quarks are produced in the decay of the \bar{B} meson, and the \bar{c} quark decays into a \bar{s} quark and a W^+ boson.

$$2 + 1) \cdot 7 + 2^5 \cdot 3 \cdot 5^2 = 1 + 0 \quad \text{and} \quad 2^2 \cdot 3^2 \cdot 5 - 0 \quad 1 - 2 \quad 3 \text{ mod } 5 \quad 1 \cdot 1 \cdot 1$$
$$\sin^2 \theta = \frac{1}{2} \left(1 - \frac{\cos^2 \theta}{\sin^2 \theta} \right) + \frac{1}{2} \left(1 - \frac{\cos^2 \theta}{\sin^2 \theta} \right)$$
[illegible]

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 84

[illegible]

የጥቅም ሆኖ የሚያገለግል ሆኖ ለሌሎች ማግኘት ማለት ሲባል

$\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i = \bar{x}$

[illegible]
$$\log_2 1 + \log_2 \frac{1}{2} = \log_2 \frac{1}{2} = 1$$

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १ ॥

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$

... ..

$$- \frac{1}{\pi} \int_0^{2\pi} d\theta \left(\frac{\partial}{\partial \theta} \right)^2 \ln |z - z'|$$

[illegible]

1000

100

અર્થ:-વળી હે યુધિષ્ઠિર ? આકાશમા ગમન કરનાર
એવા પણ પ્રાણીઓ માંસભક્ષણ કરવાથી ચિન્તિત થએલા
છે (અર્થાત્ બ્રહ્મ યજ્ઞ નીચે થય્યા છે), તે કારણથી પ્રાણ-
જીવો પતન ભેદને મંસભક્ષણ કરવું નહિ.

ધાનકથાનુમંના જ, મન્નકઃ ક્રયવિક્રયી ।

લિપ્યંતે પ્રાણિયાતેન, પંચાપ્યેતે યુધિષ્ઠિર ? ॥૪૯॥

અર્થ:-વળી હે યુધિષ્ઠિર ? પ્રાણીનો નાશ કરનાર, તથા
પ્રાણીનો નાશની આસા આપનાર, માંસનું ભક્ષણ કરનાર,
મંસ વેચાતું હોનાર તથા માંસ વેચાતું દેનાર. એ ૫ થી
(માણસો) છવ હિ સાથી લિપ્ત થાય છે, અર્થાત્ એ પાંચેને
છવ હિ સા લાગે છે

કિં જાપહોમનિયમં, સ્ત્રીર્ભક્ષાન્નમ્ મારત ? ।

યદિ વ્યાદંતિ માંસાનિ, સર્વમેય નિરર્થકમ્ ॥૫૦॥

અર્થ:-હે શારત ? એ માંસનું ભક્ષણ કરવામ. આવે
તે પછી જાપ, હોમ, નિયમ, તથા તીર્થ સ્નાનથી શુ થવાનું
છે ? કેમકે માંસ ભક્ષણથી તે સમગ્ર નિરર્થક છે.

પ્રમાર્ગં પુષ્કરં ગંગા, કુમ્ભેત્રં મરસ્વતી ।

દેવિકા ચંદ્રભાગા પ, મિધુમંથ મહાનદી ॥૫૧॥

પ્રાતુકાલે વ્યતિક્રાન્તે, યસ્તુ મેયંત મધુનેમ્ ।

પ્રાગ્ગદ્ય્યા-ફર્નં તસ્ય, સૂત્રકં ચ દિને દિને ॥ ૬૦ ॥

અર્થ:-રતુકાળે ગયા બાદ (રતુસ્નાન કર્યા પછી ગયા-ધાનના દિવસે ગયા બાદ) જે મેથુન મેયં તેને પ્રગાદ્ય તાનું રૂળ (પાપ લાગે છે), તથા દિનદિન પ્રત્યે સૂત્રક લાગે છે

યે સ્ત્રીજંયોઃસંસ્પૃષ્ટાઃ, કામચૃદ્ધાઃ યે દ્વિજાઃ ।

યે ચરિતાઽથમા પ્રાપ્તા, સ્નેઽપિ શઙ્કા મુખિષ્ઠિર ॥ ૬૧ ॥

અર્થ:-જે પ્રાદ્યજો સ્ત્રીના જ પા બને સ થયેલાને સ્પર્શ કરીને સહેતા છે, તથા જેઓ વિષયગુણમાં લોભ મર્ષની પત્રી રતા છે, બને જેઓ પ્રાદ્યાત્મના વ્યાચારથી જઃ થયેલા છે, તેઓને પણ છે મુખિષ્ઠિર ? શૂદ્ર બાળવા.

યસ્તુ રપત્તેષુ દત્તેષુ, યેદમુપરત્તે દ્વિજાઃ ।

ઝમેદ્યં તસ્ય જિહ્વામે, સૂત્રકં ચ દિને દિને ॥ ૬૨ ॥

અર્થ:-જો છે મુખિષ્ઠિર ? જે પ્રાદ્યાત્મ પાપાના દત્તો બ્રહ્મના વિગેરેથી રંગીને પેદાનો ઉચ્ચાર કરે છે, તે ઇશ્વરના અમરમાત્ર ઉપર વિશ્વા બલુપી, તથા તેને દિનપ્રતિદિન સૂત્રક આવે છે-(લાગે છે).

માંમે પુત્રોપમે મન્વા, મર્ગમાંગાનિ મર્જયેત્ ।

દગાદાનવિશુદ્ધર્ગ, કપિભિર્વર્જિયં પુનઃ ॥૪૨॥

અર્થ:-માગને પુનઃ મગાન જાણીને મર્ગ પ્રાપ્તિએના માંગને ભાગ કરવા, કેમકે, ગયા કરામ પશુ રૂપિઓએ દેવ અને માનવી ગુહિ માટે તે (માંમ) નર્મયું છે.

૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦ ૨૧
ન માત્રાણિ ન દેવાનિ, પદ વસ્તુનિ ચ પંદિતૈઃ ।

અગ્નિર્મથુ વિષં શસ્ત્રં, મર્ગં માંસં નર્મય ચ ॥૪૩॥

અર્થ:-અગ્નિ, મધ, શપ, મદિરા અને માત્ર એ ૭ વસ્તુઓ પંડિતોએ મદલ કરવી નહિ, તેમજ અન્ય કોઈને આપવી પણ નહિ.

ચાર્યંતિ કૃપરોમાણિ, પશુગાત્રેયુ ભારત ? ।

તાવદ્ઘર્ષમહત્રાણિ, પર્યંતે પશુઘાતકાઃ ॥૪૪॥

અર્થ:-વળી હે ભારત ? પશુના શરીર પર નોટલાં ફેંકવા હોય છે, તેટલા હલ્લક વર્ષો સુધી પશુહિંસા કરનારાઓ (નરકમાં પરમાધર્મિકોના હોયે) પચાવાય છે.

આકાશગામિનો વિપ્રાઃ, પતિના માંસમક્ષણાત્ ।

વિપ્રાણાં પતનં દૃષ્ટ્વા, તસ્માંન્માંસં ન મક્ષયેત્ ॥૪૫॥

દમનત્રયમાણાં મુ. ગો મુચિ કર્તેતિ વિજ્ઞઃ ।

નદગતિ તસ્ય વ્રજાન્તે, ગૃહસ્થ સ્વભિજાગતે ॥૩૩॥

અર્થ:-જે વ્રજાજી દામના વળીયા મંદરી પણ (દેવી માત) ભૂમિને ખેડે છે, તેનું વ્રજાજીનું નામ પામે છે, તેમજ તેને ગૃહપત્ર મામ થાય છે. (અર્થાત્ વ્રજાજી ખેતી કરી નહિ.)

કૃષિયાણિડયગોરક્ષાં, ગજમેવાં તથાપમામ્ ।

યે વ્રાત્મણાઃ પ્રકુર્યન્તિ, નૃપત્યાસ્તે ન મંદગઃ ॥૩૪॥

અર્થ:-વળી જે યુધિષ્ઠિર ? જે વ્રાહ્મણે ખેતી, વેપાર, રાજ્ય, તથા અપમ એવી રાજ્યેવા કરે છે, તે વ્રાહ્મણને નીચ શૂદ્ર જાણવા, તેમ ન થાય નથી.

યદ્દત્કાટ્ઠમયો હસ્તો, યદ્દર્શનમયો મૃગઃ ।

વ્રાત્મણસ્તુ ક્રિયાદીન, અપસ્તે નામધારકાઃ ॥૩૫॥

અર્થ:-લાકડાનો હાથી, ચામડાનો મૃગવો, તથા ક્રિયા વિનાનો વ્રાહ્મણ, તે ત્રણે ક્રિયા નામ ધારણ કરનારાજ છે. (અર્થાત્ દેખાવ આવજ છે તથાપિ તેમના તે જાનના શુભો નથી).

અર્થ:-વગી હે યુધિષ્ઠિર ! આકાશમ. ઝમન કરનાર
તેવા પણ પ્રાણીઓ મસલાણુ કરવાથી ખીંત થયેલા
છે (અર્થાત્ જાણે મનુષ્ય નહીં પણ), તે કારણથી પ્રાણ
જીવનું પતન જોડેને મસલાણુ કરવું નહિ.

પાતકક્રાન્તુર્મતા ચ. મક્ષકઃ કવચિક્રમી ।

લિપ્યંતે પ્રાણિપાતેન, પંચાપ્યંતે યુધિષ્ઠિર ! ॥૪૭॥

અર્થ:-વગી હે યુધિષ્ઠિર ! પ્રાણીનો નાશ કરનાર, તથા
પ્રાણીના નાશથી આસા આપનાર, મસનુ લાગુ કરનાર,
મસ વેચાનું લેનાર તથા મસ વેચાનું દેનાર, એ પાત્ર
(માણસ) એવ દિસાથી લિપ્ત થાય છે, અર્થાત્ એ પાત્રને
એવ દિસા લાગે છે.

કિં તાપહોમનિયમં, સ્તીર્ધક્ષાન્નશ્ચ આરત ? ।

પદિ શ્વાદંતિ માંસાનિ, સર્વમેષ નિર્ધન ॥૪૮॥

અર્થ:-હે ભારત ! જો મસનું બાણુ કરવું આરંભ
તો પડી આપ, હોમ, નિયમ, તથા તીર્થ સ્નાનથી શુ યરનું
છે ? કેમકે માંસ લાગુથી તે સમય નિર્વશ છે.

પ્રમાર્ગે પુરુષરં મૈગા, પુરુષેત્રે સરસ્વતી ।

રેવિશ શીત્રાગા ચ, મિધુર્થેય મન્થનદી ॥૪૯॥

૧ ૨ ૩
 ધનત્રતાનામશીલાનાં, જાતિમાત્રોપજીવિનામ્ ।

૪ ૫ ૬ ૭ ૮
 સદસ્રવાટધાનાં તુ, દ્રઘત્વં નોપજાયતે ॥ ૬૬ ॥

અર્થ:-મત વિનાના, શીળ વિનાના, અને જાતિ માત્રથી આશુવિદ્યા અસાધ્યનારા, એવા હજારો પ્રાણીઓને પણ પ્રાણપલ્લુ પ્રાપ્ત થતું નથી. (ગુણ વિના)

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
 યૈ સ્ત્રીષ્ઠાંગતા નિત્યં, વિશ્વામોપદમાઃ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨
 યૈ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨
 યૈ સ્ત્રીપાદરજઃ સ્પૃષ્ટા, -સ્તેઽપિ શઘ્રા યુધિષ્ઠિર ॥૬૭

અર્થ:-જગી હે યુધિષ્ઠિર ? ? જે માણસો હંમેશા સ્ત્રીને વધ સહેલા છે, તથા જેઓ વિશ્વાસવાદી છે, અને સ્ત્રીના પગની રક્તથી સ્પર્શ કરાખેલા છે, તે પણ શુદ્ધ બાળરા.

મૈથુનના કૃપણોનું પ્રકરણ

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨
 આરંભે ધર્તમાનસ્ય, હિંમકસ્ય યુધિષ્ઠિર ? ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨
 સુહમ્યસ્ય કુળઃ કૌશલ્ય, મૈથુનાભિરતસ્ય ચ ॥ ૬૮ ॥

અર્થ:-જગી હે યુધિષ્ઠિર ? આરંભમાં વડતા, તથા હિંસા કરતા, અને મૈથુનમાં મસ્ત બનેલા એવા અહસ્ત્યને પવિત્ર કષ્ટાગ્ની દોષ ?

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨
 મૈથુનં યૈ ન મેવંતે, દ્રઘચારા દદમ્ભાઃ ।

૧૧ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫
નમસ્તોષિમંદાપુત્રે, યઃ કુર્માન્વિનેનમઃ ।

૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯
અમક્ષ્મં જ મામગ્મ, નેવ તુલ્યં મુચિષિર ? ॥૨૨॥

અર્થ - જાતી કે મુચિષિર ? પ્રભાત, પુનઃ, મંગા, કુર-
સેવ, મરુત્ત્વો, દેવિતા, અંકજાગા, મિત્રુ તથા મદાનતી,
મિત્રારિત્ર તીર્થોની યાત્રાઓ કરીને પણ જે મદા પુનઃ
ઉપાર્જન કરે છે, તે અને મામ અક્ષ્મ નહિ કરતું તે
બન્નેની જગાજરી થતી નથી, અર્થાત્ તે જાત તીર્થોની
યાત્રાઓ કરતા પણ અક્ષ્મક્ષ્મને લાગ કરતા તે અતિ
ઉત્તમ કાર્ય છે.

(આશ્વમેધાના લક્ષણોનું પ્રકરણ.)

૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯
કૈં કૈં નુ ગ્રાત્મણાઃ પ્રોક્તાઃ, કિં વાં ગ્રાત્મણંલક્ષણમ્ ।

૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬
નનદિચ્છામિ વિજ્ઞાતું, તન્મે કથય મુચ્યત ? ॥ ૨૩ ॥

અર્થ:- (હવે અહીં મુચિષિર, શ્રીવિષ્ણુદેવને પૂછે છે કે,
હે ભગવાન ?) શ્રદ્ધાથી કયા કયા કહેલા છે ? અને ગ્રાત્મ-
ણેનું લક્ષણ શું છે ? તે જાણવાની મ્હારી ઇચ્છા છે. માટે
હે ઉત્તમ આચારવાળા ? તે તમે મ્હને કહો ?

હવે વિષ્ણુદેવ મુચિષિરને તેનો પૂછેલો વિષય સમજાવે છે.

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
 ૧ મંભારમમુદ્રમ્, પારં મચ્છંતિ મુવ્રયાઃ ॥ ૩૦ ॥

અર્થ:-૧મી જેઓ મેગુન મેવના નથી, તથા પ્રથમ પદ્ધતી
 ૬૬ મારને પાળે છે, એવા ઉન્નમ આગામ્યાના પ્રાશ્નને
 મંભારદ્ધતી મમુદના પારને પાળે છે અર્થાત્ સંગાર તરી
 ૯૪૫ છે.

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
 ૧ દુલ્લભર્ણકમોદિ, ગમ્ય વિપ્રમ્ય યત્નં ॥

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩
 ૧ સ ન હિ પ્રાશ્નઃ પ્રોક્તઃ, કિં તુ શૂદ્રો યુષ્ઠિઠિર ?

અર્થ:-જે પ્રાશ્નજ્ઞને દગ આદિક એવીનું ગર્વ પેદાય છે,
 તેને શાસ્ત્રકારે પ્રાશ્ન કહ્યો નથી, તથાપિ હં યુષ્ઠિઠિર ? તેને
 શૂદ્ર કહ્યો છે.

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩
 ૧ હિંસકાંસ્તુતવાદી ચ, ચોર્યાનુપરતર્થ યઃ ॥

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩
 ૧ પરદારોપમેવી ચ, સર્વે તે પતિતા દિજાઃ ॥ ૩૧ ॥

અર્થ:-હિંસા કરનાર, અસત્ય બોલનાર, ચોરી કરવામાં
 મથાગત, તથા પરસ્ત્રીને સેવનાર, એવા સમગ્ર પ્રાશ્નજ્ઞોને
 પ્રાશ્નગુર્ધર્મી બ્રહ્મ થએલા જાણના.

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩
 ૧ સ્વાધ્યાયદ્વીના નૃપલાઃ, પરકર્મોપજીવિનઃ ॥

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩
 ૧ આકાશગામિનો વિપ્રાઃ, ગર્વજાતિપુ નિંદિતાઃ ॥ ૩૨ ॥

ક્ષમાઃ^૧દંભો^૨ દયા^૩ દાનં^૪, સત્યં^૫ શીલં^૬ ધૃતિર્નૃણા^૭ ।

વિદ્યા^૮ વિજ્ઞાનમાસ્તિયય^૯, મેનદ્^{૧૦} ગ્રાત્મણલક્ષણમ્^{૧૧} ॥૨૪

અર્થ:-હે યુધિષ્ઠિર ! ક્ષમા, નિષ્કપટપાતુ, દયા, દાન, સત્ય, શીળ, ધીરજ, લજ્જા, વિદ્યા, કળા તથા આસ્તિકપાતુ, એટલા ગ્રાહ્યજુના લક્ષણો છે.

સત્યં^૧ ગ્રામ્ય^૨ તપો^૩ ગ્રામ્ય, દ્રષ્ટ્ય^૪ ચૈદ્વિગ્નિગ્રહઃ^૫ ।

સર્વભૂતદયા^૬ ગ્રામ્ય, ગતદ્^૭ ગ્રાત્મણલક્ષણમ્^૮ ॥ ૨૫ ॥

અર્થ:-સત્ય, તપ, ઇદ્વિગ્નો નિગ્રહ, તથા સર્વ પ્રાણી-ઓમા દયા, એ ગારે ખદ્મ કહેવાય છે, અને તેજ ગ્રાહ્યોત્તુ લક્ષણ છે.

ગૃદ્ધોઽપિ^૧ શીલમંપદ્ધો^૨, ગુણવાન્^૩ ગ્રાત્મણો^૪ મતઃ ।

ગ્રાત્મણોઽપિ^૫ ક્રિયાહીનઃ^૬, ગૃદ્ધાદપ્યધમો^૭ ભવેત્^૮ ॥૨૬

અર્થ:-જગી હે યુધિષ્ઠિર ! જાતિએ કરીને શુદ્ધ હોય પણ તે જો શીળયુક્ત તથા ગુણવાન્ હોય, તો ત્હને ગ્રાહ્ય માનેલો છે, અને જાતિથી જો ગ્રાહ્ય હોય, છતાં જો શીળ આદિક ક્રિયાઓથી હીન હોય, તે શુદ્ધ કરતા પણ મહા નીચ થાય છે.

અર્થ:-પડન પાટનાદિ સ્વાધ્યાયદ્વીન, બાગલાપત્નું બતા-
વનાર, તેમજ અન્યજનોની ચાકરી કરીને આશુવિકા
ચલાવનાર, અને આકાશગમન કરનાર, એવા પ્રાદાલો મર્વ
જાતિઓમાં નિદાને પાત્ર બનેલા છે

ગૌર્વિક્રમ્યાસ્તુ યે વિપ્રાઃ, જ્ઞેયાસ્તે માતૃવિક્રમ્યાઃ ।

૯૧૪ ૧૦૨ ૧૨૧૧ ૧૩ ૧૭૧૫ ૧૬
સૈદ્ધિ રેવાશ્ચ ઘેદાશ્ચ, વિક્રીતા નાત્ર સંશયઃ ॥૭૩॥

અર્થ:-વળી જે પ્રાદાલો ગાયને વંચનારા છે, તે પ્રાદા-
લોને તેમની પાતાની માતાને વંચનારા બતાવ્યા, વળી તે
પ્રકારના અકારના કરવાથી તેમણે દેવ તથા વેદોને પણ
વંચ્યા એમ સમજવું, તેમાં જરા માત્ર પણ સંશય ઉજ નહી.

બ્રાહ્મચર્યનપોયુક્તાઃ, સમાનલોહકાંચનાઃ ।

સર્વમૃતદર્શાચંતો, બ્રાહ્મણાઃ સર્વે જ્ઞાતિષુ ॥ ૭૪ ॥

અર્થ:-જેઓ બ્રાહ્મચર્ય અને તપશ્ચાર્યાયુક્ત છે, તેમજ
જેઓને કાંચન તથા મૃત્તિકા બન્ને સમાન છે, તથા જેઓ
સમમ પ્રાણીઓ પ્રત્યે દયા ધરનારા છે, એવા માણસો ગરી
તે જાતિમાં પ્રાદાત્ર મનાય છે, અર્થાત્ જાતિમાત્રથી પ્રાદાત્ર
થતો નથી પણ શુભુથી થાય છે.

ત્યક્તદારાઃ સદાંચારા, મુક્તભોગા જિનેન્દ્રિયાઃ ।

જાગંતે ગુરુઓ નિર્ભયં, સર્વમૃતામૃતપ્રદાઃ ॥ ૭૫ ॥

૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦
 નમઃસ્તુતિર્મહાતુભ્યં, નમઃ કુર્માદિમિત્રેણમ ।

૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦
 ઝામખણે જ માંમણ, નેજ મુખ્યે મુખિત્રિ ? ॥૨૦॥

અર્થ - નમી હે મુખિત્રિ ? પ્રભાત, પુષ્પ, મંગા, કુર-
 મા, સરસ્વતી, હંસા, ચંદ્રાગ્રા, મિત્રુ નામ મહાનરી,
 મિત્રાદિ નીમોની વાતઓ કરીને પણ જે મહા પુણ્ય
 ઉપાર્જન કરે છે, તે અને માગ બસણ નદિ કરતું તે
 જન્મેની જગતરી મની નથી, અર્થાત્ તે બધા દીર્ઘની
 વાતઓ કરના પણ મ અભણને લાગ કર્યા તે અતિ
 ઉત્તમ કાર્ય છે.

('સાક્ષ્યાના સક્ષ્યાનુ' પ્રકરણ.)

૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦
 કે કે નુ વ્રાત્મણાઃ પ્રોક્તાઃ, કિં વાં વ્રાત્મણસ્ત્રક્ષણમ
 ૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦
 નદિચ્છામિ વિજ્ઞાતું, તન્મે કથય સુવ્રત ? ॥ ૨૧ ॥

અર્થ:- (હવે અહીં મુખિત્રિ, શ્રીવિષ્ણુદેવને પૂછે છે કે,
 હું ભગવાન ?) પ્રશ્નો કયા કયા કહેલા છે ? અને વ્રાત્મ-
 ણસ્ત્રક્ષણમ શું છે ? તે જણવાની મ્હારી હઝા છે. માટે
 હે ઉત્તમ આચારવાળા ? તે તમે મને કહો ?

હવે વિષ્ણુદેવ મુખિત્રિને તેના પૂછેલા વિષય સમજાવે છે.

અર્થ - તો જો કોઈ જાણે છે કે જન્મનાં ૨૫૦ વર્ષ પૂર્ણ થયાં છે, તો તે જોઈને જન્મનાં ૨૫૦ વર્ષ પૂર્ણ થયાં છે, તો જોઈને જન્મનાં ૨૫૦ વર્ષ પૂર્ણ થયાં છે, તો જોઈને જન્મનાં ૨૫૦ વર્ષ પૂર્ણ થયાં છે, તો જોઈને જન્મનાં ૨૫૦ વર્ષ પૂર્ણ થયાં છે.

સર્વિન્દ્રજલપુરો હિતાત, શાંતાશાંતાત નિર્લિપ્તમાત ।

જ્ઞાતાનિવર્તે કાન્તા, ભરો ભવનિ પ્રાજ્ઞાતઃ ॥૨૬॥

અર્થ - જો મોક્ષ ન મળે, તો જોઈને જન્મનાં ૨૫૦ વર્ષ પૂર્ણ થયાં છે, તો જોઈને જન્મનાં ૨૫૦ વર્ષ પૂર્ણ થયાં છે, તો જોઈને જન્મનાં ૨૫૦ વર્ષ પૂર્ણ થયાં છે, તો જોઈને જન્મનાં ૨૫૦ વર્ષ પૂર્ણ થયાં છે.

ભરો જ્ઞાતાનિવર્તે કાન્તા, ભવનિ પ્રાજ્ઞાતઃ ।

જ્ઞાતાનિવર્તે કાન્તા, ભવનિ પ્રાજ્ઞાતઃ ॥૨૭॥

અર્થ - જો મોક્ષ ન મળે, તો જોઈને જન્મનાં ૨૫૦ વર્ષ પૂર્ણ થયાં છે, તો જોઈને જન્મનાં ૨૫૦ વર્ષ પૂર્ણ થયાં છે, તો જોઈને જન્મનાં ૨૫૦ વર્ષ પૂર્ણ થયાં છે, તો જોઈને જન્મનાં ૨૫૦ વર્ષ પૂર્ણ થયાં છે.

જ્ઞાતાનિવર્તે કાન્તા, ભવનિ પ્રાજ્ઞાતઃ ।

જ્ઞાતાનિવર્તે કાન્તા, ભવનિ પ્રાજ્ઞાતઃ ॥૨૮॥

અર્થ - જો મોક્ષ ન મળે, તો જોઈને જન્મનાં ૨૫૦ વર્ષ પૂર્ણ થયાં છે, તો જોઈને જન્મનાં ૨૫૦ વર્ષ પૂર્ણ થયાં છે, તો જોઈને જન્મનાં ૨૫૦ વર્ષ પૂર્ણ થયાં છે, તો જોઈને જન્મનાં ૨૫૦ વર્ષ પૂર્ણ થયાં છે.

ક્ષમાઃ^૧દંભો^૨ દયા^૩ દાનં^૪, સત્યં^૫ ઘીર્ણં^૬ ધૃતિર્ગુણા^૭ ।

વિજ્ઞા^૮ વિજ્ઞાનમાસ્તિકય^૯, મેનદ્^{૧૦} પ્રાત્મણત્વક્ષણમ્^{૧૧} ॥૬૪॥

અર્થ:-હે યુધિષ્ઠિર ! ક્ષમા, નિષ્કપટપણ, દયા, દાન, સત્ય, શીઘ્ર, ખીરજ, લબ્ધ, વિદ્યા, કળા તથા આસ્તિકપણ, એટલા ગ્રાહ્યજ્ઞાં લક્ષણો છે.

સત્યં^૧ દ્રવ્યં^૨ સપો^૩ દ્રવ્યં^૪, દ્રવ્યં^૫ ચૈદ્રિયનિગદઃ^૬ ।

સર્વભૂતદયા^૭ દ્રવ્યં^૮, પત્નદ્^૯ પ્રાત્મણત્વક્ષણમ્^{૧૦} ॥ ૬૫ ॥

અર્થ:-સત્ય, તપ, હૃદયોનો નિગદ. તથા સર્વે પ્રાણીઓમા દયા, એ સાથે પ્રદા કરેવાય છે, અને તેજ ગ્રાહ્યજ્ઞાનું લક્ષણ છે.

ગૃધ્રોઽપિ^૧ ઘીર્ણમેવલો^૨, શુણ્યાન્^૩ પ્રાત્મણો^૪ મનઃ^૫ ।

પ્રાત્મણોઽપિ^૬ કિયાદીનઃ^૭, ગૃધ્રાદપ્યપમો^૮ ભવેન્^૯ ॥૬૬॥

અર્થ:-વગી હે યુધિષ્ઠિર ! અગ્નિએ કરીને શુદ્ધ હોય પણ તે એ શીઘ્રગુણ તથા શુણ્યાન્ હોય, તે ત્હેને ગ્રાહ્ય માનેલો છે, અને અગ્નિથી જે ગ્રાહ્ય હોય, છતાં એ શીઘ્ર આદિક વિશાલોથી દીન હોય, તે શુદ્ધ કરતા પણ મહા નીચ થાય છે.

અર્થ-૧. આદ્યારાત્રી, પરિમદ નદી સમનતે, અને કાલ
પ્રતી નિરુપ અંતે આપુમ, તે મુખિય ? ? આદ્ય
પા. ૩૩

સર્ગે નારિન નરો નારિન, નારિન ચેદિયનિવર : ।

સર્ગે મુનદયા નારિન, નમવાંદાનદેશનમ ॥૭૫॥

અર્થ-૧. આદ્યારાત્રી ? નવ. મન્ય ન દેવ, તપ ન
તપ, મુનદેવોને નિવર ન દેવ, તથા મન્ય પ્રાપ્તિ પ્રત્યે
પા ન દેવ, તે દેવદાનુ દેવ અંતેપાપુ.

૧. કવચાનિવરમ ।

યે ક્ષાંતિદાતાઃ મુનિનૃણંવર્ણા,

જિનંદિગ્ધાઃ પ્રાણિયથે નિનૃત્તાઃ ।

પરિવ્રતે સંનૃત્તિમામહત્મા-

એવાદાણામ્મારયિતું સમર્થાઃ ॥ ૮૦ ॥

અર્થ-૧. આદ્યારાત્રી સમાના દેવારા (પરનારા), તથા
પ્રતી સનિધી પુત્ર અંતે આ ઉ કાલ સંપાદના, તેમજ શુવ-
સાધી નિનૃત્તિ પામેલા, અને પરિવ્રતે પરવામાં મહોત્સ
પા ૩૩ દાનના સેવના, એવા આદ્યારાત્રી અન્યને નારવા
તે સમર્થ બને છે.

મર્ચજાનિયુ નાંદાન્નાઃ, મર્ચજાનિયુ ગ્રામ્પન્નાઃ ।

ગ્રામ્પન્નેવ્યપિ નાંદાન્ના, - ગ્રાંદાન્નેવ્યપિ ગ્રામ્પન્નાઃ ॥૧૮॥

અર્થ:-માટે હે યુધિષ્ઠિર ? મર્ચ જાતિઓમાં ચંડાળ દોષ છે, અને સર્વ જાતિઓમાં ગ્રાહણો પણ હોય છે, તેમજ ગ્રાહણોમાં (પણ) ચંડાળ દોષ છે, અને ચંડાળોમાં પણ ગ્રાહણો હોય છે.

ગ્રામ્પન્નો ગ્રામ્પર્ચેણ, યથા શિલ્પેન શિલ્પિકઃ ।

અન્યથા નામમાત્રં સ્થા, - દિંદ્રગોપકકીદયત્ ॥૧૯॥

અર્થ:-જેમ શિલ્પકગાથી શિલ્પી કહેવાય છે, તેમ બ્રહ્મચર્યથી બ્રાહ્મણ કહેવાય છે, અને તેથી ઉચ્ચ રીતનો તો, જેમ “દિંદ્રગોપ” એવા નામનો કીડા કહેવાય છે, તેમ નામ માત્ર બ્રાહ્મણ કહેવાય છે.

અવ્રતાશ્ચ દુરાચારા, યત્ર મદ્યચરા ક્ષિજાઃ ।

તં ગ્રામં દંડયેત્રાજા, ચૌરમક્તમદાયકમ્ ॥૨૦॥

અર્થ:-વળી હે યુધિષ્ઠિર ? જે ગામમાં ત્રા વિનાશ, દુરાચારી, અને લિષ્ઠા માગનારા એવા બ્રાહ્મણો વસતા હોય, તે ગામને ચોરને ભાતું આપનારું જાણીને રાજાએ તે ગામનો દંડ કરવો જોઈએ.

અર્થ:-ત્યાગ કરી છે સોચેનો જંમળો, તથા મદાચાર-
વાળા, લગેલા છે બોગો જેઓએ, તેમજ શુભેચ્છી છે ઉદિયો
જેમણે, તથા સર્વે પ્રાણીઓ ઉપર દયા રાખનારા, એવા
બ્રહ્મણે હમેશા શુરૂ તરિકે ગણાય છે.

અધીત્ય ચતુરો વેદાન્, માંગોપાંગાન્ ચિકિત્સકાન્ ।

શૂદ્રાન્પ્રતિગ્રહં કૃત્વા, શ્વરો ભવતિ બ્રાહ્મણઃ ॥૭૬॥

અર્થ:-અંગોપગ સહિત, તથા વેદકથુક્ત એવા ચાર
વેદોને બળીને, જે બ્રાહ્મણ શુરૂ થઈ પ્રતિગ્રહ કરે છે, તે
ગણેલો થાય છે.

શ્વરો દ્વાદશજન્માનિ, પટ્ટિજન્માનિ શૂકરઃ ।

શ્વાનઃ મસતિજન્માનિ, ઇત્યેવં મનુરવ્રથોત્ ॥૭૭॥

અર્થ:-વગી પૂર્વોક્ત દ્વપચુવાળો બ્રાહ્મણ બાર જન્મ-
પર્યંત ગણેલો થાય છે, સાડ જન્મો તક ખૂંડ થાય છે,
તથા સ્ત્રીતેર જન્મ સુધી કુતરો થાય છે, એમ મનુરૂપિએ
પણ કહ્યું છે.

અર્હિસા સત્યમસ્તેષં, વ્રમચાર્યપરિગ્રહી ।

કામક્રોધનિવૃત્તસ્તુ, બ્રાહ્મણઃ સ યુધિષ્ઠિરઃ ॥૭૮॥

અર્થ:-દયા પાળનારો, સત્ય બોલનારો, ચોરી નહી

પ્રાનુકાલે વ્યતિકાન્તે, યસ્તુ મેયેત મધુનમ્ ।

પ્રાગ્મહ્યા-પન્નં તસ્ય, મૃનયં ચ દિને દિને ॥ ૬૦ ॥

અર્થ:-શુક્રાગ્ર ગયા બાદ (શુક્રનાન કર્યા પછી ગર્ભા-
ધાનના દિવસ ગયા બાદ) જે મેથુન સેવ તેને પ્રાગ્મહ્યા-પન્ન
કર (પાપ લાગે છે), તથા દિનદિન પ્રત્યે મૃનય લાગે છે

યે મ્ત્રીજંધોઃ સંસ્પૃષ્ટાઃ, કામચૃદ્ધાઃ ચે મિત્રાઃ ।

યે ચરિતાશ્વમા ધ્રુવા, સ્નેહપિ ધ્રુવા મુષિહિર ॥ ૬૧ ॥

અર્થ:-જે પ્રધાનો મ્ત્રીના જથ્થા અને સચોતે સ્વર્ગ
કરીને રહેતા છે, તથા જેઓ વિરથપુષ્પમા લોહુષ થઈને
પડી રહ્યા છે, અને જેઓ પ્રધાનના આચારથી જાલ્યેલા
છે, તેઓને પણ હે મુષિહિર ! શુદ્ધ બચવા

યસ્તુ રવતેષુ દંતેષુ, યેદમુષરતે દિનઃ ।

અમેષ્યે તસ્ય ઝિદ્ધામે, મૃનયં ચ દિને દિને ॥ ૬૨ ॥

અર્થ:-જો હે મુષિહિર ! જે પ્રધાન પાનના રતો
અતના વિગેરથી રહેતો હોય તેને ઉચાર કરે છે, તેથી અપના
અપમાન ઉપર ચિદ્ધા બળુથી, તથા તેને દિનપ્રતિદિન મૃનય
લાગે છે-તેને છે.

કરનારો, પ્રદાતારી, પરિશદ નહીં રાખનારો, અને કામ કોપથી નિવૃત્ત થએલો માણસ, હે યુધિષ્ઠિર ? ? આજ્ઞા બુકેવાય છે.

^૧ મર્ત્ય ^૨ નાસ્મિ ^૩ તપો ^૪ નાસ્મિ, ^૫ નાસ્મિ ^૬ ચૈદ્રિયનિગ્રહઃ ।

^{૧૧} મર્ચમૃતદયા ^{૧૨} નાસ્મિ, ^{૧૩} પત્તવાંઘાત્તલક્ષણમ્ ॥૭૭॥

અર્થ:-૧મી હે યુધિષ્ઠિર ? જ્યાં સત્ય ન હોય, તપ ન હોય, ઇન્દ્રિયોનો નિગ્રહ ન હોય, તથા સમગ્ર પ્રાણીઓ પ્રત્યે દયા ન હોય, તે સ્વ કાળનું લક્ષણ અવગોધવું.

(ઉપજ્ઞાનિવૃત્તમ્)

^૧ યૈ ^૨ ક્ષાંતિદાનાઃ ^૩ શ્રુતિપૂર્ણરૂપાઃ,

^૪ જિતેન્દ્રિયાઃ ^૫ પ્રાણિયથે ^૬ નિવૃત્તાઃ ।

^૭ પરિગ્રહે ^૮ મંકુચિતાગ્રહસ્તા,-

^૯ સ્તૈ ^{૧૦} પ્રાદક્ષણાસ્તારયિતું ^{૧૧} સમર્થાઃ ^{૧૨} ॥ ૮૦ ॥

અર્થ:-૭ પ્રાદક્ષણે સમાના દેનારા (ધરનારા), તથા શાસ્ત્રની શ્રુતિથી પૂર્ણ થએલા છે કાન જેમના, તેમજ શુદ્ધિસાથી નિવૃત્તિ પામેલા, અને પરિશદ ધરવામાં સકોચ પામ્યા છે હિમાચ જેમના, એવા પ્રાદક્ષણે અન્યને તારવા માટે સમર્થ બને છે.

મર્ગજાનિપુ ગાંડાયાઃ, મર્ગજાનિપુ ગ્રામ્યગાઃ ।

ગ્રામ્યજ્ઞેત્યપિ ગાંડાયાઃ, ગાંડાજ્ઞેત્યપિ ગ્રામ્યગાઃ ॥૬૩॥

અર્થ:-પાટે જે યુધિષ્ઠિર ? મર્ગ જાનિએલા ગાંડાગદો છે, અને મર્ગ જાનિએલા ગ્રામ્યજ્ઞ પણ દોષ છે, તેમજ ગ્રામ્યજ્ઞેત્યા (પણ) ગાંડાગ દોષ છે, અને ગાંડાજ્ઞેત્યા પણ ગ્રામ્યજ્ઞેત્યા દોષ છે.

ગ્રામ્યગો વ્રત્તમર્ચયંત, યથા શિલ્પેન શિલ્પિનઃ ।

અન્યથા નામમાત્રં સ્થા, દિંદ્રગોપકકીટયન્ ॥૬૪॥

અર્થ:-જેમ શિલ્પકળાથી શિલ્પી કહેવાય છે, તેમ વ્રત્ત-મર્ચયી ગ્રામ્યજ્ઞ કહેવાય છે, અને તેથી ઉચ્ચ રીતનો તો, જેમ “દિંદ્રગોપ” એવા નામનો દીંદ્ર કહેવાય છે, તેમ નામ માત્ર ગ્રામ્યજ્ઞ કહેવાય છે.

અગ્રનાથ દુરાચારા, યત્ર ભદ્રચરા દ્વિજાઃ ।

તં ગ્રામં દંડયેદ્રાજા, ચૌરભક્તપ્રદાયકમ્ ॥૬૫॥

અર્થ:-વળી હે યુધિષ્ઠિર ? જે ગામમાં મન વિનાન, દુરાચારી, અને શિક્ષા માગનારા એવા ગ્રામ્યજ્ઞો વસતા હોય, તે ગામને ચારને ભાતું આપનારું બાણીને રાખીને તે ગામનો દંડ કરવો જોઈએ.

અર્થ:-ત્યાગ કરી છે ત્યાગીના જન્મને, તથા સદાચાર-
વાળા, ત્યજેલા છે ભોગો જન્મને, તેમજ શ્રીલોકી છે ઇદ્રિયો
જન્મને, તથા સર્વ પ્રાણીઓ ઉપર દયા રાખનારા, એવા
બ્રહ્મણો જન્મને. ગુરુ તરિકે ગણાય છે.

અગ્રીન્ય ચનુરો વેદાન્, માંગોષાંગાન્ નિકિન્મકાન્
શૂદ્રાન્પ્રતિગ્રહં કૃત્વા, સ્વરો ભવન્તિ બ્રાહ્મણઃ ॥૭૬॥

અર્થ:-અગ્રીપત્ર સહિત, તથા વેદક્રમુક્ત એવા ચાર
વેદોને ભણીને, જે બ્રાહ્મણ શૂદ્ર થઈ પ્રતિગ્રહ કરે છે, તે
ગધેડો થાય છે.

સ્વરો દ્વાદશજન્માનિ, પટ્ટિજન્માનિ શૂકરઃ ।

શ્વાનઃ સપ્તતિજન્માનિ, દૃષ્ટ્યેવ મનુરવ્યયીત્ ॥૭૭॥

અર્થ:-વળી પૂર્વોક્ત દ્વષણવાળો બ્રાહ્મણ બાર જન્મ-
પર્યંત ગધેડો થાય છે, સાડ જન્મો તક બૂડ થાય છે,
તથા સ્ત્રીત્તેર જન્મ સુધી કુતરો થાય છે, એમ મનુરવિએ
પણ કહ્યું છે.

અહિંસા સત્યમસ્તેયં, વ્રમચાર્યપરિગ્રહી ।

કામક્રોધનિવૃત્તસ્તુ, બ્રાહ્મણઃ સ યુધિષ્ઠિર? ॥૭૮॥

અર્થ:-દયા પાળનારો, સત્ય બોલનારો, ચોરી નહી

દેવતાના, ઘસ-પારી, પરિમલ નદી સખનારો, અને કામ
કોપથી નિવૃત્ત થએલા માણસ, હે મુખપિંદર ? ? આહાણુ
કહેવાય છે.

સત્યં નાસ્મિ તપો નાસ્મિ, નાસ્મિ ચૈદ્રિયનિવ્રતઃ ।

સર્વમૃતદયા નાસ્મિ, નમયાંદાલદક્ષણમ્ ॥૬૦॥

અર્થ:-૧જી હે મુખપિંદર ? જ્યાં મૃત્યુ ન હોય, ત્યાં ન
હોય, ઇન્દ્રિયોના નિવ્રત ન હોય, તથા સમગ્ર પ્રાણીઓ પ્રત્યે
દયા ન હોય, તે અહાણુ બ્રહ્મ અવશેષધુ.

(ઉપજ્ઞાનિવૃત્તમ)

યે ક્ષાંતિદાનાઃ શ્રુતિનિર્ણયર્ણા,

જિનેન્દ્રિયાઃ પ્રાણિયમે નિવૃત્તાઃ ।

પરિવ્રતે મંકુચિનાગ્રતઃસ્મા,

સ્ત્રેત્રાલણાસ્તારયિતું સમર્થાઃ ॥ ૬૦ ॥

અર્થ:-જે બ્રાહ્મણો કામના દેનારા (ધરનારા), તથા
શાસ્ત્રની શ્રુતિથી પૂર્ણ થએલા છે કાન લંઘના, તેમજ જીવ-
હિંસાથી નિવૃત્તિ પામેલા, અને પરિવ્રત ધરવામાં સકાર્ય
પામ્યા છે હસ્તાગ્ર લંઘના, એવા બ્રાહ્મણો અન્યને નારવા
માટે સમર્થ અને છે.

અર્થ:-ક્રોધ સર્વને ખરિતાય તથા ઉદ્ધમ કરનારો છે. તેમજ તે વેર કરાવનારો છે, વળી ક્રોધ સફળતાના નાશ કરનારો છે.

ક્રોધો મૃત્યુનર્થનાં, ક્રોધઃ સંસારચર્ચનઃ ।

ધર્મક્ષયકરઃ ક્રોધઃ, સ્વભાવક્રોધે વિચર્જયન્ ॥૭૭॥

અર્થ:-ક્રોધ સમયે અનર્થોનું મૃગ છે, તથા સમાજની પરંપરાને વધારનારો છે, તેમજ ધર્મનો હાથ કરનારો છે, તે ક્રોધથી ઉત્તમ પુરુષોએ ક્રોધ શત્રુને મારે ત્યાં કરવો જરૂરનો છે.

શમાનું પ્રકરણ.

મં શૂરઃ માર્તિયકો વિદ્વાન, મં તપસ્વી જિતેન્દ્રિયઃ

ધૈન્યમસૌ ક્ષાંતિમ્દગ્ધેન, ક્રોધદામ્નિષાતિનઃ ॥૭૮॥

અર્થ:-મં આત્મનું આ ક્રોધથી શત્રુને હારવું તથા વેર કરીને હવે છે, તેજ આત્મસુ શુભીર, સત્વશાળી, વિદ્વાન અને જિતેન્દ્રિય છે.

પરમ ક્ષાંતિમયો જાગ્રે, ક્રોધાગ્નેશ્વરનાદનમ્ ।

નિત્યમેવ જગન્નરય, દામ્ન્યામુદયઃ શુભઃ ॥૭૯॥

(अनुसूचकग्रन्थ)

चतुर्नंदोऽपि गो भुत्वा, शंद्धकर्म समाचरेत् ।

भाष्यः स तु विज्ञेयो, मयेदास्यत्र कारणम् ॥८॥

આર્થ: ગાર વેદનો જાણ સમને પણ જે પ્રાકાશ જાણે
કર્મ કરે (કારણ પામે કરે) તેને અંકાળ ન પડે, તેના
પ્રામાણ્યમ: કર્મ વેદો કારણમૂલ નથી, પરંતુ શ્રેયો
કારણમૂલ છે માટે.

नादेविर्गन्तव्यं, नक्षत्रनिनिगुप्तं ।

ममै जायमेमा विना, मनुना परिकीर्तिनाः ॥६९॥

આર્થિક બચાવ ખાનારા, માફતી કરી ખાનારા, તથા
નવરા અને નિમિષે પિતૃ સેવક બનાવી આશ્રય
મંજૂરનારા, જેઓએ પદ્મવતી પ્રાપ્તિનું મનુ કરીને મદ
દયા છે

दशमनामनभर्का, दशयस्त्रिंशो षष्ठः ।

दशभुजसना येदं॥, दशभुजसना मृतः ॥५॥

1. 1990년대 초반부터 시작된 '문화유산의 상품화' 현상
 2. 전통문화의 '패키지화'와 '관광자원화'로 이어짐
 3. '한글서체'와 '한글가예'의 개발과 보급
 4. '한글서체'와 '한글가예'의 개발과 보급

અર્થ:-જે માણસ પાસે ક્રોધરૂપી અગ્નિને નાશ કરનારું દામારૂપી હથીયાર છે, તેનો નિરંતર જય થાય છે, અને તેને શત્રુઓનો ઉદય તો હોયજ ક્યેથી ?

^૩ ક્ષમાગુણાન્ ^૪ પ્રવક્ષ્યામિ, ^૨ સંક્ષેપેણ ^૧ તુ ^૫ શ્રૂયતામ્ ।

^૭ ધર્માર્થકામમોક્ષાણાં, ^૬ ક્ષમાકારણમુચ્યતે ॥ ૧૦૦ ॥

અર્થ:-હે યુધિષ્ઠિર ? હવે હું સંક્ષેપ માત્રથી ક્ષમાના ગુણોનું આખ્યાન કરું છું, તે તું ધવલુ કર ? ક્ષમા ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષનું પરમ નિદાન છે. અર્થાત્ દામાથી સર્વે કાર્ય સિદ્ધ થાય છે.

^૧ ક્ષમા ^૨ શાંતિઃ ^૩ ક્ષમા ^૪ ઝમ્નઃ, ^૫ ક્ષમા ^૬ શ્રેયઃ ^૭ ક્ષમા ^૮ ધૃતિઃ ।

^{૧૦} ક્ષમા ^{૧૧} ચિત્તં ^૯ ચ ^{૧૩} ચિત્તં ^{૧૨} ચ, ^{૧૪} ક્ષમા ^{૧૫} રક્ષા ^{૧૬} ક્ષમા ^{૧૭} ચલમ્ ॥ ૧૦૧ ॥

અર્થ:-ક્ષમા તેજ શાન્તિ, શાન્ત, કમ્પાણ, ધીરજ, ધન, ચિત્ત, રક્ષા અને બળ છે.

^૧ ક્ષમા ^૨ નાથઃ ^૩ ક્ષમા ^૪ ગ્રાતા, ^૫ ક્ષમા ^૬ માતા ^૭ ક્ષમા ^૮ મુદ્દ ।

^૯ ક્ષમા ^{૧૦} લઙ્ગિઃ ^{૧૧} ક્ષમા ^{૧૨} લક્ષ્મીઃ, ^{૧૩} ક્ષમા ^{૧૪} જોમા ^{૧૫} ક્ષમા ^{૧૬} ગુમમ્

અર્થ:-ક્ષમા તેજ સ્વામિ, રક્ષણ કરનાર, માતા, મિત્ર, લગ્નિ, તક્ષી, શોભા અને શ્રેય છે.

રાજાઃ પરિવ્રજો ગોરો, મનુષ્યાદો વિવોપમઃ ।

પુત્રમાર્ગં શરં મહર્ષે, ન તુ રાજનનિવ્રજમ્ ॥ ૮૪ ॥

અર્થ:-રાજાનો પાંચમો (પૈતા) પ્રથમ મધના સ્વા સમાન મધુર પદ્મ અન્ને વિષ સમાન બાકર છે. માટે પુત્રનું મધ ખાવું તે શાઈ પણ જાણને રાજાનું દાન લેવું નહીં

રાજપરિવ્રજાદગ્ય-પ્રાચર્યાનાં યુધિષ્ઠિર ? ।

સદિતાનાં ન વીજાનાં, પુનર્જન્મેષ ચિન્તે ॥ ૮૫ ॥

અર્થ:-પત્ની છે યુધિષ્ઠિર ? રાજાના પરિવ્રજાથી દગ્ય થએલા એવા જે જાણીએ, તેમનો સંદેશ વીજની માફક પુનર્જન્મ પછી થતો નથી અર્થાત્ ઉદય થતો નથી.

મહાબાહુના માંતિપદમાં વર્ણવેલા અગ્રચર્યનું પ્રકરણ.

પ્રાચર્યં મયેન્મૃતે, મર્ચેણં પ્રાચારિણામ્ ।

પ્રાચર્યસ્ય મર્ચન, પ્રમાઃ મર્ચે નિર્ચરતાઃ ॥ ૮૬ ॥

અર્થ:-હે યુધિષ્ઠિર ? ! સમાપ્ત પ્રાચારીઓનું પ્રાચર્ય એજ મૃત છે, માટે અગ્રચર્યનો નાશ થયા પછી બાકીના ચર્ચે પ્રમા નિર્ચર છે અર્થાત્ મર્ચ પ્રમાનો આધાર પ્રાચર્ય ઉપર છે.

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૮
ક્ષમા શ્લઘા ક્ષમાઽઽચારઃ, ક્ષમા કૌર્તિઃ ક્ષમા યશઃ ।

૧૦ ૧૧ ૯ ૧૩ ૧૨ ૪૧ ૧૫ ૧૬ ૧૭
ક્ષમા સત્યં ચ શૌચં ચ, ક્ષમા તેજઃ ક્ષમા રતિઃ ॥૧૦૩

અર્થઃ:-ક્ષમા તેજ પ્રથસા, આચાર, કીર્તિ, યશ, સત્ય, પવિત્રતા, તેજ અને અપૂર્વ જ્ઞાન-૩ છે.

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮
ક્ષમા શ્રેયઃ ક્ષમા પૂજા, ક્ષમા દેવઃ ક્ષમા દ્વિત્ત્વમ્ ।

૧૦ ૧૨ ૧૧ ૯ ૧૩ ૧૫ ૧૪
ક્ષમા દાનં પવિત્રં ચ, ક્ષમા માંગલ્યમુત્તમમ્ ॥૧૦૪॥

અર્થઃ:-ક્ષમા તેજ કલ્યાણ, પૂજા, દેવ, દ્વિત, પવિત્ર દાન તથા ઉત્તમ મંગલ્યનું પરમ કારણ છે.

૧ ૨ ૩ ૪ ૬ ૫ ૬ ૭
ક્ષાંતિતુલ્યં તપો નાસ્તિ, ન સંતોષાત્પરં મુગ્ધમ્ ।

૧૧ ૯ ૧૦ ૧૪ ૧૫ ૧૩ ૧૨
ન મંત્રીમદશં દાનં, નાસ્તિ ધર્મો દયાસમઃ ॥૧૦૫॥

અર્થઃ:-વળી હે યુધિષ્ઠિર ? ક્ષમા સમાન કોઈ તપ નથી, સંતોષથી બીજું ઉત્તમ મુગ્ધ નથી, મિત્રાદિ બરોબર અન્ય કોઈ દાન નથી, અને દયા સરખો અન્ય કોઈ ધર્મ નથી.

૧ ૩ ૬ ૪
કામક્રોધાદિમદિતઃ, કિમરર્ણ્યઃ ફરિવ્યતિ ।

૫ ૭ ૬ ૮ ૧૦
અથવા વિનિર્જિત્યંતાન્, કિમરર્ણ્યઃ ફરિવ્યતિ ॥૧૦૬

અર્થઃ:-કામ અને ક્રોધ અદિ દુર્ગુણોથી જ્યામ માત્રુમ,

નાંચૂલં મુચ્ચમન્ત્રાણિ, શ્લોકેષંત્રિગ્ગોપણમ્ ।

દિવા નિદ્રા મદા કોષો, ઘનિનાં વતિયાનિ વદ ॥

અર્થ:-૧. મનુ બ્રહ્મણ, બારીક વસ્તુનું પેટનું, રહીએલી કયા ગાતોએ કરી, હૃદયમાં પાવલી, દિવસે નિદ્રા સેવી, અને નિરંતર કાંઈનું મેળવ કરવું, એ છે બ્રાહ્મણો મનિઓ ॥ મનને દબો છે.

સુગન્ધગમનં ચત્રં, નાંચૂલં જ્ઞાનમર્દનમ્ ।

દંતકાઠં મુગંધે ચ, બ્રહ્મચર્યસ્ય દૂષણમ્ ॥ ૮૮ ॥

અર્થ:-કોમળ સુગંધ, મૃદુ આસન, અને અનિ બારીક વસ્તુ, તામુલ, સ્નાન મર્દન, દાનવ નથા અસર દૂષણ, ઉપદેશ શીઝે બ્રહ્મચર્યને દોષિત કરનારી છે.

શૃંગારમદનોત્પાદ, યમ્માત્મનાનં પ્રકીર્તિતમ્ ।

તસ્યાત્મનાનં પરિત્યજનં, નૈષ્ઠિકંવ્રહ્મચારિભિઃ ॥ ૮૯ ॥

અર્થ:-જો કારણથી સ્નાનને શૃંગાર સહિત મદનને પ્રદીપ કરનારું મહાન્ પુરુષોએ કહ્યું છે, તેથી બ્રહ્મચારી પુરુષોએ તેનો ત્યાગ કર્યો છે.

બ્રહ્મચર્યેણ શુદ્ધસ્ય, મર્વમૂતહિનસ્ય ચ ।

જ મલોવડે શું કરવાનો હતો ? અર્થાત્ જંગલમાં ઘડીને શું કરવાનો છે ? અથવા તે દુર્ગુણોને છતીને પત્રી જંગલો-વડે શું કરવાનો હતો ? અર્થાત્ પત્રી જંગલના લેવરાશી શું ?

મરુદાપમ્ય નિત્તસ્ય, કર્પાર્યઃ કિં પ્રયોજનમ્ ।

મરુદા નિઃકર્પાર્યસ્યે, કર્પાર્યઃ કિં પ્રયોજનમ્ ॥ ૧૦૭ ॥

અર્થ. - મરુદા પિત્ત કપાવવાનું છે તેને કપાવોવડે શું પ્રયોજન છે ? અર્થાત્ કપાવવાથી માણુમ ઉપરથી લાભમાં વિશેરે નવા પ્રતારના જંગલમાં નવો પાતલુ કરે તોણુ શું ? અને જ મા ને કપાને જુની રીતિ તે માણુને પણ કપાવોવડે શું પ્રયોજન છે ? અર્થાત્ કપાવેના જ માણાડ જનીને ની જાણી રીતે જરૂર છે ?

દિશર વિરદાનમ્, દાનમ્ ચ દિશાપ્રદમ્ ।

મત્ર મત્ર વિરદાનમ્ સ્વદશ્યમ્ મદાપ્રદમ્ ॥ ૧૦૮ ॥

અર્થ. - મરુદા દિશિઆને રમી નથી, તેને જોવાનું શું પ્રયોજન છે ? અને મરુદા દિશિઆને રમી છે, તેને આપ્રદેની રીતે જરૂર છે ? મરુદા જાણે જિવેદિવ છે, ત્યાં ત્ય અત્ય અત્ય અત્ય જ છે અર્થ. દિશિઆને જાણે જરૂરથી જાણે જરૂર જરૂર નાં જરૂર જરૂર છે

पदे^७ पदे^८ यज्ञफलं^९, प्रस्थितस्य^१ युधिष्ठिर^१ ॥९०॥

અર્થ:-હે મુખિહિર ! બ્રહ્મવર્ચના પાળવા થકી શુદ્ધ અને સમગ્ર માણીઓનું હિત કરનાર બ્રાહ્મણને પગલે પગલે વરનું દાન પ્રાપ્ત થાય છે.

एकदा^१पु^३पितॄ^४णा^५पि, या^६ ग^७निर्ग्र^८त्त^९नारिणः ।

न सा मातुस्सहस्रेण, यक्तुं शक्या युधिष्ठिरः ॥१॥

અર્થ:-હે મુધિગિર ? ? હજા એક રાત્રી માત્ર પળ
પ્રભાતરૂપે પાગલાની જેમ ઉત્તમગતિ થાય છે, તે હાનર
યજ્ઞની સાથે પણ સદખાવી શકાય તેમ નથી અર્થાત્ તેથી
વિશેષ છે

अथार एकानो वेदा, अथार्यं तु एकानः ।

एकानः सर्वपापानि, मयमांसं च त्वत्तः ॥ १२ ॥

અર્થ:-એક તરફ ચાર વેદો, અને એક તરફ બ્રહ્મચર્ય,
એક બાળુ સર્વે પાપો, અને એક બાળુએ મદિરા વગેરે
માંસ, એ સદખા ઉ.

नमिषः प्रहस्य तु, ये चरन्ति मुनिभिः ।

८ ९ ३ १० १२ १३ ११
 देवानामपि ते पूज्याः, पवित्रं भगले तथा ॥९३॥

સત્યાધારસ્તપસ્તંત્રો, દમચર્તિઃ ક્ષમાશિલ્દઃ ।

અંધકારે પ્રવેષ્ટ્યે, દીપો યત્નેન ધાર્યનામ ॥૧૦૯॥

અર્થ:-આ સસારરૂપી અધારા ઓરડામાં પ્રવેશ કરતી વેળાએ સત્યરૂપી પાત્રવાળો, તપરૂપી તેલવાળો, દૈવ્યાના હમનરૂપી ખત્તિવાળો, તેમજ ક્ષમારૂપી શિખાવાળો દીપક યત્નપૂર્વક ધારણ કરવો.

દીપો જ્ઞાનમયો યસ્ય, ચર્તિર્યસ્ય તપોમયી ।

જ્યન્તે શીલતેલેન, ન તમસ્તસ્ય જાયતે ॥૧૧૦॥

અર્થ:-જે માણસનો તપરૂપી દિવેલવાળો જ્ઞાનરૂપી દીપો શીલરૂપી તેલથી બને છે, તે માણસને અજ્ઞાનરૂપી અધકાર થતો નથી.

સુગેન દાંતઃ સ્વપિતિ, સુગેન પ્રતિયુષ્યતિ ।

સમં સર્વેષુ ભૂતેષુ, મનો યસ્ય પ્રમીદતિ ॥૧૧૧॥

અર્થ:-જેનું મન સમગ્ર પ્રાણીગણમાં સમાનભાવે અનંદ-વાળું થાય છે, તેવા જિતેન્દ્રિય માણસ મુખેથી મુખે છે અને મુખેથી બાકી થાય છે.

યદાગ્રીતે પટંગાનિ, યદાંદ્યં ચતુરો દિગ્ઃ ।

નાંચૂલં મૃક્મવન્ત્રાણિ, સ્ત્રીકર્ચેન્દ્રિયપોષણન્ ।

દિવા નિદ્રા મદા ક્રોધો, વ્રતિનાં પતિનાનિ પદ્ ॥

અર્થ:-૧. જીવનું ભક્ષણ, ગારીક વચ્ચોનું પેરવું. સ્ત્રીઓની કથા વાતોઓ કરવી, દિવસેને પોષણી, દિવસે નિદ્રા કેવી, અને નિરંતર ક્રોધનું કેવળ કરવું, એ છ જાતનો પ્રવિચાર મનને હણે છે.

સુખદાયામનં વસ્ત્રં, નાંચૂલં જ્ઞાનમર્જનમ્ ।

દંતકાઠં મુર્ગચં ચ, વ્રતચર્યસ્ય દૂષણમ્ ॥ ૮૮ ॥

અર્થ:-કોમળ શુદ્ધ, મૃદુ આસન, અને અનિ બારિક વસ્ત્ર, તાજુ, જ્ઞાન મર્જન, દાગણ તથા અતર દૂધેડા ઉપદોષ વીએ પ્રવચર્યને દોષિત કરનારી છે.

શૃંગારમદનોત્પાદૈ, યમ્માલ્પનાનં પ્રકીર્તનમ્ ।

તમાલ્પનાનં પરિત્યજનં, નૈષ્ઠિકં વ્રતચારિભિઃ ॥ ૮૯ ॥

અર્થ:-જે કારણથી જ્ઞાનને શૃંગાર અહિત મરનને પ્રદીપ કરનારું મહાન્ પુરુષોએ કયું છે, તેથી પ્રવચારી પુરુષોએ તેનો ત્યાગ કર્યો છે.

વ્રતચર્યેણ શુદ્ધસ્ય, મર્વમૂતહિનસ્ય ચ ।

દમી^{૧૨} ન ગમહીનસ્તુ^{૧૧}, ન પૂજાં^{૧૪} કિંચિદ્દર્હિતિ^{૧૩} ॥૧૨॥

અર્થ — જ્યારે કોઈપણ પ્રાણી છે અથવા, ચાર પેલો ભણેલો દોષ (ભણે છે) છતાં જીવંદિય ન હોય તેમજ સમગ્ર વિનાનો દોષ, તો તે કોઈપણ રીતે પૂજાને પ્રાપ્ત થશે નથી.

રાત્રિભોજનનું પ્રકરણ.

અદિંગાંગમ્યમસનેયં, દ્રવ્યગર્ભમસંચયઃ^૧ ।

મમમોમમનુષ્યાંગો, રાત્રિભોજનચર્ચનમ્ ॥૧૩॥

અર્થ — કે પુષ્પિષ્ટિ? ? હા, મન્ય આપણું, આરીનો ત્યાગ, પ્રાણી, અપરિબદ્ધ, મમ, મામ અને અપનો ત્યાગ, તેમજ રાત્રિભોજનના ત્યાગ, (એ મને ધર્મના પ્રાપ્ત અંગ છે માટે પાપ)

યં રાત્રી મર્ચદાદારં, ચર્ચનંનિ મુમેનમઃ^૨ ।

તેર્ચા વર્ચાગર્ચામમ, કર્ચ માર્ચન જાગર્ચ ॥૧૪॥

અર્થ — યં દેવમ પુષ્પિષ્ટિ આપણું નિર્વંચ રાત્રિને રિતે ભોજન કરના નામ, તેર્ચાને એક અદિનામ અર્ચાદિતિમના દેવમનદ્વંદ્વ પ્રાપ્ત થાય છે અર્ચાને જાગ અર્ચાને એ અદિનામ તેર્ચાને જાગ અર્ચાને છે

૧૦ ૬ ૯ ૧૦ ૧૧
 પદે પદે યજ્ઞફલં, પ્રસ્થિતસ્ય યુધિષ્ઠિર ? ॥૦.૦॥

અર્થ:-હે યુધિષ્ઠિર ? પ્રકથ્યર્થના પાગલા થકી શુદ્ધ અને
 અમશ પ્રાણીઓનું હિત કરનાર પ્રાકૃત્યને પગલે પગલે યજ્ઞનું
 ફળ પ્રાપ્ત થાય છે.

૧૦ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧
 ણકરાન્યુપિતસ્યાપિ, યા મનિર્મત્સ્યારિણઃ ।

૧૦ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧
 ન મા પ્રતુમદ્મ્મેણ, ચકતું શકયા યુધિષ્ઠિર ? ॥૦.૧॥

અર્થ:-હે યુધિષ્ઠિર ? ? ફળ એક રાત્રી માત્ર પણ
 પ્રકથ્યર્થ પાગલાંની જેમ ઉત્તમગતિ થાય છે, તે હાનર
 યજ્ઞની સાથે પણ સરખાવી શકાય તેમ નથી. અર્થાત્ તેથી
 વિશેષ છે

૧ ૨ ૩ ૪ ૫
 ચત્યાર ણકનો વેદો, પ્રમ્થર્થ તુ ણકતઃ ।

૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧
 ણકતઃ મર્યપાણિ, મર્યમામં ચ ણકતઃ ॥૦.૨॥

અર્થ:-એક તરફ ચાર વેદો, અને એક તરફ પ્રકથ્યર્થ,
 એક બાજુ સર્વ પાપો, અને એક બાજુએ મદિરા તથા
 માંસ, એ સરખા છે

૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯
 નૈદ્દિવાં દ્રહ્મર્થ તુ, યે ચરતિ મુનિધિનાઃ ।

૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪
 દેવાનામપિ તે પૂજ્યાઃ, પવિત્ર્ય મંગલ તથા ॥૦.૩॥

કરોતિ વિરત્નં ધન્યો, યઃ સદા નિશિ ભોજનાત્ ।
 સોઽર્ધં પુરુષાયુષસ્ય, સ્યાદવશ્યમુપોપિતઃ ॥૧૧૬॥

અર્થ:-તે ધન્યવાદને પાત્ર એવો માણસ નિરંતર રાત્રિ-
 ભોજનથી વિરતિ પામે છે, તે માણસ પોતાના આયુષ્ય-
 માથી અરધા આયુષ્યને તપશ્ચર્યામાં વ્યતીત કરે છે.

મૃતે સ્વજનમાત્રેઽપિ, સૂતકં જાયતે ધ્રુયમ્ ।
 અન્નં ગતે દિયાનાયે, ભોજનં ક્રિયતે કથમ્ ॥૧૧૭॥

અર્થ:-સ્વજન માત્રના મરણથી જ્યારે ખાસ સૂતક લાગે
 છે, ત્યારે સૂર્ય અસ્ત થયા પશ્ચાત્ ભોજન કરાય ખરું ?
 અર્થાત્ શું સૂર્યાસ્ત પશ્ચાત્ સૂતક લાગે નહિ ? થાવત્ લાગેજ.

નોદકમપિ પામન્યં, રાત્રાવગ્ર યુધિષ્ઠિરઃ ।
 તપસ્યિના ચિદ્રોપેણ, શૂદ્ધસ્યેન વિવેકિના ॥૧૧૮॥

અર્થ:-હે યુધિષ્ઠિર ! આ દુનિયામાં રાત્રિના સમયમાં
 પાણી પણ પીવું ચોખ્ખું નથી, અને તેમાં પણ તપસ્વીજનોએ,
 તથા વિવેકવાળા શૂદ્ધસ્ય લોકોએ તો ખાસ વિશેષ કરીને
 નહીં પીવું

તાંત્રુલં મુશ્મવસ્ત્રાણિ, ગ્રીક્ષંદ્રિયપોષણમ્ ।

દિવા નિદ્રા સદા ક્રોધો, વ્રતિનાં વ્રતિનાનિ પદ ॥

અર્થ:-તામ્રાણનું બાણ, બારીક વસ્ત્રોનું પહેરવું, સ્ત્રીઓની કથા વાતોઓ કરવી, ઇન્દ્રિયોને પોષવી, દિવસે નિદ્રા લેવી, અને નિરતર ક્રોધનું રાવન કરવું, એ છ બ્રાહ્મણો વ્રતિઓના મનને દબાવે છે

શુભ્યશ્વગમનં યત્નં, સાંત્રુલં જ્ઞાનમર્જનમ્ ।

દેવતાત્રે શુભેષુ ચ, વ્રતવર્ગસ્ય વૃથણમ્ ॥ ૮૮ ॥

અર્થ:-કેમકે શુભ, મૃદુ આગમન, અને અનિ બારિશવન, તામ્રાણ, જ્ઞાન મર્જન, શાન્તિ તથા અતર દુષ્ટો, ઉપદેશ શીલે વ્રતવર્ગને નાશિત કરનારી છે.

શૃંગારસદ્ગોષ્ઠાદૈ, જ્ઞાનગ્જાને પ્રકીર્તનમ્ ।

જ્ઞાનગ્જાને પરિણમનં, નૈશ્વિકૈર્વ્રજાશરિભિઃ ॥ ૮૯ ॥

અર્થ:-શૃંગારશીલ જ્ઞાનને જુનાર મદિત મનને પ્રદીપ કરનારું મદન મુદ્ધાઓ કરવું છે, તેથી જ્ઞાનપારી પ્રવૃત્તિને નિર્ણય લાવ કરવું છે.

વ્રતવર્ગસ્ય શુદ્ધસ્ય, શરેવૃત્તિભિર્નય ॥

થએકું જગ પીવું, સત્યથી પવિત્ર થએકું વચન ભોડવું
તેમજ મનથી પવિત્ર થએકું આચરવું.

કામરાગમદોન્મત્તાઃ, સ્ત્રીણાં ચે વશયર્થિનઃ ।

૧૦ ૫ ૬ ૧૧ ૮ ૭ ૧૨ ૧૩
ન તે જલેન શુદ્ધયન્તિ, સ્નાતાસ્તીર્થશર્મરપિ ॥૧૨૪॥

અર્થ:-કામરાગથી મદોન્મત્ત થએલા પુરુષો સ્ત્રીઓના
તાબેસાર બની શકે છે, અને તેઓ એકદલ તીર્થમાં પવિત્ર
જગમાં સ્નાન કરે તેમપણ શુદ્ધ થતા નથી.

૫ ૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩
મોદકપ્રિતગાત્રોઽપિ, સ્નાત ક્ષયમિષીયતે ।

૧૦ ૭ ૮ ૭ ૧૧ ૧૨ ૧૩
સુસ્નાતો યોદમસ્તામઃ, મવાહ્યાધ્યનરઃ શુભિઃ ॥૧૨૫॥

અર્થ:-ફળ પાત્રી માત્રથી બીજાએથી માણસ સ્નાન
કરે તો મગ્ગનો નથી, પરંતુ એકે મંદિરોને હમી છે, તેજ
મદો સ્નાન કરતાં છે, અને તેજ બાપ તથા અન્નારથી
પવિત્ર છે.

૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩
નિમૃદીનેંદ્રિયદારા, મય્રાંગવિજાતે મુનિઃ ।

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩
તત્ર તત્ર કુર્યોત્ર, નાન્યત્ર વુલ્લરં જનઃ ૧ ॥૧૨૬॥

અર્થ:-એમંદુ મંદિરોને દારો પાતાના કબજે રખે છે,
એલા મદુન્મત્ત જ્યાં જઈ શકે છે ત્યાં ત્યાં ફરે છે, તેમજ
દે દેડો ૧ પુરુષ તીર્થ પુરુ ને નિજન અન્ન રચે નથી.

પદે પદે યજ્ઞફલં, પ્રસ્થિતસ્ય યુધિષ્ઠિર ? ॥૦.૦॥

અર્થ:-હે યુધિષ્ઠિર ? યજ્ઞસ્યર્થના પાત્રવા થકી શુદ્ધ અને સમાજ પ્રાણીઓનું હિત કરનાર ગ્રાહ્યને પગડે પગડે યજ્ઞનું ફળ પ્રાપ્ત થાય છે

તપરાન્યુપિતસ્યાપિ, યા ગમિર્ગ્રાહ્યચારિણઃ ।

ન વા પ્રાતુસ્વદ્ભેજ, વચતું જાયયા યુધિષ્ઠિર ? ॥૦.૧॥

અર્થ:-હે યુધિષ્ઠિર ? ? દુષ્ટ એક શાસી આપ પણ પ્રાસ્યર્થ પાત્રવારની જંગમ ઉત્તમમતિ આપ છે, તે દુષ્ટ-મરણી સાથે પણ સરખાવી શકાય તેમ નથી અર્થાત્ તેથી વિશેષ છે

ચરવાર તપતાં વેદાં, પ્રત્યર્થ તુ તપતાઃ ।

તપતાઃ સર્વપાપાનિ, પ્રત્યર્થાંસં ચ તપતાઃ ॥૦.૨॥

અર્થ:-એક તરફ ચાર વેદો, અને એક તરફ પ્રત્યર્થ, એક બાતુ તર્ક આપો, અને એક બાતુએ મરિચ તથા મંસ, બે સરખા છે.

નૈઋત્યં, પ્રત્યર્થ તુ, ચે ચરતિ સુનિશ્ચિન્નાઃ ।

દેવાનામપિ તે જૂઝ્યાઃ, ચચિત્રં મેગતે તથા ॥૦.૩॥

મર્ચપામેય^૧ શૌચાના,^૨ મર્ચ-ગ્રાચં^૩ વિશિષ્યતે ।

યો ઝ્યેપુ^૪ ગુચિઃ^૫ સ ગુચિ,^૬ નર્મદાચારિભિઃ^૭ ગુચિઃ॥

અર્થ:-સમગ્ર ગુચિઓમાં અર્થગુચિ વિશેષ છે, માટે
જે પુરૂષ અર્થોમાં પવિત્ર થએલો છે, તેને પવિત્ર નર્મદાના
પાણીથી પવિત્ર થએલો જાણવો.

અભગ્નિ પાણીનું પ્રકરણ.

મંચત્સરેણ^૧ ગત્પાપં,^૨ વૈચર્તસ્ય^૩ હિ જાગતે ।

ત્વકાર્દન^૪ તદામોનિ,^૫ અપૂનજલમંચત્સરી ॥ ૧૨૮ ॥

અર્થ:-જેટલું પાપ એક વર્ષે અગ્નીમારનું થાય છે, તેટલું
પાપ એક દિવસ અભગ્નિ પાણી પીનારને થાય છે-
(લાગે છે).

યઃ^૧ કુર્યાત્સર્પકર્માણિ,^૨ યગ્નપૂનેન^૩ વારિણા ।

સ મુનિઃ^૪ સ મહાત્માયુઃ,^૫ સ યોગી^૬ સ મહાવપી ॥ ૧૨૯ ॥

અર્થ:-જે માણસ વસ્ત્રથી મળેલા પાણીનું સર્પ કર્યો
કરે છે, તે માણસનેજ મુનિ, મહાસાયુ. યોગી તથા મહા-
મનધારી જાણવો, અર્થાત્ મળેલું પાણી જાપરવાથી પવિત્ર
લાગે માય છે.

અર્થ:-જે પ્રાણીઓ નૈમિત્તિક પ્રજ્ઞાથી પામે છે, તેઓ દેવતાઓને પણ પૂજવા લાયક થાય છે, અર્થાત્ તેમની દેવતાઓ પણ પૂજા કરે છે, અને તેઓ અતિ પવિત્ર મંગલરૂપ બને છે.

શીલાનામુત્તમં શીલં, વ્રનાનામુત્તમં વ્રનમ્ ।

ધ્યાનાનામુત્તમં ધ્યાનં, વ્રહ્મચર્ય સુરક્ષિતમ્ ॥૧૪॥

અર્થ:-ઉત્તમ પ્રકારે પામેલું પ્રજ્ઞાચર્ય, સમગ્ર શીલોમાં ઉત્તમ શીલરૂપ છે, તથા સમગ્ર વ્રતોમાં ઉત્તમ વ્રત છે, અને સર્વ પ્રકારના ધ્યાનોમાં ઉત્તમ ધ્યાનપૂર્વક છે.

પુત્રદારકુટુંબેષુ, સક્તાઃ સીદંતિ જંતવઃ ।

સરઃપંકાર્ણવે મગ્ના, જીર્ણવીર્યાં ગજા દ્ય ॥ ૧૫ ॥

અર્થ:-પુત્ર, સ્ત્રી અને કુટુંબને વિષે આસક્ત થએલા શુદ્ધાત્માઓ, જગ વિનાના તળાવના કાદવરૂપ સમુદ્રમાં ડુબેલા, તેમજ જરા અવસ્થાના બેરમી શુર્ય થઈ ગયું છે વીર્ય ભેગનું, એવા હસ્તિઓની માફક અતિ કલેશ પામે છે.

મહાભારતના શાંતિપર્વમાં જણાવેલા દોષના સ્વરૂપનું પ્રકરણ.

ક્રોધઃ પરિતાપકરઃ, મર્વસ્યોદ્દેગકારકઃ ।

વૈરાનુપંગિકઃ ક્રોધઃ, ક્રોધઃ મુગતિનાશકઃ ॥૧૬॥

નિતં રાગાદિભિઃ ક્ષિપ્તં, અલીકયગનેર્મુખમ્ ।

જીયગાનાદિભિઃ કાચ, - સ્વસ્થ મંગા પરાદુષ્ટો ॥૧૩૭

અર્થ - જેનું વિષય રાગાદિ દોષોથી ક્ષિપ્ત થયેલું છે, તેમજ જેનું મુખ અમલ ભાષણથી અપવિત્ર થયેલું છે, તથા જેની કાચ જીવિમા કરવાથી અપવિત્ર થયેલી છે, તેવા માણસથી મેલા ગદા ક્ષિપ્ત મુખવાળી રહે છે.

નિતં જામાદિભિઃ કુર્ણ, ચદને રાગનાયનાઃ ।

જામાયર્થોદિભિઃ કાચઃ, કુર્ણ મંગાર્થિનાપિ મઃ ॥૧૩૮

અર્થ - જેનું વિષય જામા આદિ મલમુદોષથી અપવિત્ર થયેલું છે, તેમજ જેનું મુખ મલ - પાળીદોષ કુર્ણ થયેલું છે, તથા જેનું ગરીબ પ્રદાયપદિ મંગોથી પવિત્ર થયેલું છે, તે નાદમ વગર વિના પદ્ અર્થ નિર્મલ સાચ છે અર્થાત્ મહાત્મા માત્ર તે પવિત્રજ છે.

કુંભસંભાવર થય, કિર્તિ મોર્મુદયનં ।

કુંભસંભાવગતોર્થ, સ્વાવર મર્મિંગવિનમ ॥૧૩૯

અર્થ - કુંભસંભાવર એમ છે કુંભ જેનું ગીરે કરે તથા જેને કુંભસંભાવર કુંભસંભાવર છે, અને તેમજ તેને કુંભસંભાવર કુંભસંભાવર છે.

અહિંસા^૧ સત્યમસ્તેય^૨, વ્રતપચર્યાપરિગ્રહાઃ^૩ ।

અધ્યવૃત્તિરતા^૪ યે^૫ ચ, તત્તીર્થં^૬ જંગમં^૭ સ્મૃતમ્^૮ ॥૧૩૩॥

અર્થ:-અહિંસા, સત્ય, ચોરીનો ત્યાગ, પાદચર્ય, અપ-
ચિત્રદ્ધ, તથા બિશાદૃતિમ સાવધાન થએલા જેઓ છે, તેવા
સતપુરુષો જંગમતીર્થ કહેવાય છે.

અગાધે^૧ વિમલે^૨ શુદ્ધે^૩, સત્યશીલસમે^૪ હૃદિ^૫ ।

જ્ઞાનઘર્મે^૬ જંગમં^૭ તીર્થં^૮, જ્ઞાનાર્જવદ્યાપરઃ^૯ ॥૧૩૪॥

અર્થ:-અગાધ, નિર્મળ શુદ્ધ, તથા સત્ય, શીલ અને
સમતારૂપ હૃદય બને છેને જ્ઞાન, આર્જવ અને દયામય.
તત્પર થએલા માણુઓએ જંગમતીર્થ કહેવું

(રમ્યવક્ત્રાવૃત્તમ)

આચાર્યસ્ત્રાનિરગાલિતેન,

સત્યપ્રયત્નક્ષમશીમલેન ।

જ્ઞાનામુના^૫ સ્નાતિ^૬ ચ^૭ યો^૮ દિ^૯ નિત્યમ્^{૧૦} ।

ર્કિં^૧ તસ્ય^૨ મૃયાત્મનિલેન^૩ કૃત્યમ્^૪ ॥૧૩૫॥

અર્થ:-આચાર્યશ્રી વચ્ચેથી આવેલા, તેમજ સત્ય પ્રયત્ન
અને ક્ષમાથી શીતળ થએલા જ્ઞાનરૂપી પ્રાણીથી જે નિરંતર

સ્નાન કરે છે, તેમને જગના સ્નાનનું શું પ્રયોજન હોય ?
અર્થાત્ કંઈપણ પ્રયોજન ન હોય.

(અનુષ્ટુપ્વૃત્તમ)

^૧ઈદં ^૨તીર્થમિદં ^૩તીર્થ, ^૪યે ^૫ધ્રમન્તિ ^૬તમોઽવૃતાઃ ।

^૭યેષાં ^૮નામ્ના ^૯ચ ^{૧૦}તીર્થ દ્વિ, ^{૧૧}તેષાં ^{૧૨}તીર્થ ^{૧૩}નિરર્થકમ્ ॥૧૩૬

અર્થ:-આ તીર્થ, આ તીર્થ, એવી રીતે જે માણસો
અજ્ઞાનથી આગ્રહાદિત થયા થયા તીર્થોમાં જાય છે, તેમજ
જંઝોને ફક્ત નામરૂપજ તીર્થ છે, તેઓનું તીર્થ નિરર્થક છે.

^૧ન ^૨મૃત્તિકા ^૩નૈવ ^૪જલં, ^૫નાપ્યગ્નિઃ ^૬કર્મશોભનમ્ ।

^૭દ્યોધર્મિણિ ^૮ધુષાઃ ^૯કર્મ, ^{૧૦}જ્ઞાનધ્યાનમયોજલૈઃ ॥૧૩૭॥

અર્થ:-મટી જે મુખિષિર ? માટી, પાણી, તથા અગ્નિ
પણ કર્મરૂપી મેલને ધોવાને મર્યાદા નથી, તેથી કાલ્યા માણસો
તેા જ્ઞાન, ધ્યાન અને તપરૂપી પાણીથી કર્મરૂપી મેલને
નિરંતર ધોય છે.

^૧અગ્નૃણિઃ ^૨વાયવર્મા યઃ, ^૩દ્રુષ્ટર્મા ^૪યતિર્ભવેત્ ।

^૫તસ્માન્કર્માન્મર્કઃ ^૬દ્યોષ, ^૭મન્ગદ્યોષ ^૮નિરર્થકમ્ ॥૧૩૮

અર્થ:-અપવિત્ર, તથા પાપકર્મ કરનારો એવો પણ મુનિ,
જ્ઞાન, ધ્યાન અને તપથી શુદ્ધ કર્યાએ થાય છે, તે

અર્થ:-કોઈક માણસ રત્નોથી ભરેલી પૃથ્વી પ્રાપ્તો
પ્રત્યે દાન કરે, તેમજ કોઈક માણસ એક જાને અપિતદાન
આપે, તે જાનેનું સરખું ફળ નથી. અર્થાત્ અપિતદાન
સર્વથી શ્રેષ્ઠ છે.

જંબૂદીપં સરત્ત્વં તુ, દયાન્મેઠં મર્તાંગનમ્ ।

યસ્ય જીવદયા નાસ્તિ, તસ્ય સર્વં નિર્ધનમ્ ॥૧૬૩॥

અર્થ:-જન માંડતી જંબુદીપ તેમજ મુગળ સંયુક્ત મેરૂ
પર્વતનું દાન આપે, પણ જેને જીવદયા નથી, તેનું તે સમગ્ર
દાન નિર્ધનજ છે.

ઝરિત્ત ધર્મણિ રુદ્રશ્ચ, ધર્માર્થે ગમણિ કેશવઃ ।

શુકં ધર્મણિ ઘણ્યાન્, મમ્માન્ધર્માર્થે નં ભક્ષયેન્ ॥૧૬૪॥

અર્થ:-રુદ્રકાશ ગિરિ, ધર્મમાર્થે વિદ્યુત્, તથા પીર્થમાર્થે
ઘણ્યાન્ ધર્મ છે, માટે મમ ભક્ષણ કરવું નહિ.

નિઘમાન્નર્થમાર્થે ચ, ધર્માર્થે ચોં ભક્ષયેન્નરઃ ।

નિઘમાન્નર્થકં ચાસ્તિ, ગાયત્રીપદ્મદિવાકરૌ ॥૧૬૫॥

અર્થ:-ચાલી છે ગુપ્તિદિગ્ ૧ જે માત્રુમ એક નક્ક માધ્યમ
વર્ણવતઃ ૬ જુઝાં જંદવું ૫૫૫ મ ન ભક્ષણ કરે છે; ને માત્રુમ
માત્રુમ ચંદ્ર અને મૂર્તિ ધર્મ દર્શન છે તથા દર્શન નરકે ભાગ છે.

કારણથી કર્મભક્ત પવિત્રપણું ધારણ કરવું, તે સિવાય અન્ય શુચિપાત્રું નિરર્થક છે.

સમન્તા મર્ચમૃતેષુ, મનોવાકાપનિગ્રહઃ ।

પાપચ્ચાનકપાંગાનાં, નિગ્રહેણ શુચિર્ભવેત્ ॥૧૩૭॥

અર્થ:-સમગ્ર પ્રાણીચલમા સમન્તા, તથા મન, વચન અને કાયાનો નિગ્રહ, તેમજ આર્ત, રોદધ્યાન અને કપાળોના ત્યાગથી પ્રાણી પરમ પવિત્ર થાય છે.

અનેકાનિ સદ્ગુણાણિ, કુમારવ્રતશ્ચારિણામ્ ।

દિવં ગતાનિ વિપ્રાણા-મમૃત્યા કુલસંતતિમ્ ॥૧૪૦॥

અર્થ:-વળી હે મુધિષ્ઠિર ?? પ્રાણજાના દુર્ભરો પ્રજાચારી કુમારો પુત્રોત્પત્તિ કયો સિવાય પણ દેવગોકમા ગએલા છે.

યસ્ય ચિત્તં દ્રવીભૂતં, કૃપયા સર્વજંતુષુ ।

તસ્ય જ્ઞાનં ચ મોક્ષોઽસ્તિ, કિં જટામસખોવરઃ ॥૧૪૧॥

અર્થ:-વળી હે મુધિષ્ઠિર ? ? જેનું ચિત્ત સર્વ પ્રાણીઓમા દયાથી ભીખએતું છે, તેને જ્ઞાન તથા મોક્ષ પ્રાપ્ત થાય છે; માટે જટા, બરમ, અને વગરથી શું થવાનું છે ? અર્થાત્ કંઈ નહિ.

^૧ અગ્નિહોત્રં ^૬ વને ^૭ વાસઃ, ^૮ સ્વાધ્યાયો ^૯ દાનસત્ક્રિયા ।

^{૧૦} તાન્યેયતાનિ ^{૧૩} મિથ્યાસ્યુ, ^{૧૧} ^{૧૨} યદિ ^{૧૪} ભાવો ^૧ ન ^૩ નિર્મલઃ ^૪ ॥ ૧૪૨

અર્થ:-વળી હે યુધિષ્ઠિર ? જો ભાવ નિર્મળ ન હોય તો અગ્નિહોત્ર, વનવાસ, શાસ્ત્રાભ્યાસ, દાન, તથા ઉત્તમ ક્રિયા એ સમગ્ર નિર્થક છે.

તપસ્યાનુ પ્રકરણ.

(ષેષમ્થવૃત્તમ)

^૧ વને ^૩ ઽપિ ^૪ દોષાઃ ^૫ પ્રભવંતિ ^૬ રાગિણામ્,

^૬ ગૃહં ^૭ ઽપિ ^૮ પંચેન્દ્રિયનિગ્રહસ્તપઃ ।

^{૧૧} અકુત્તિસ્તે ^{૧૨} કર્મણિ ^{૧૦} યઃ ^{૧૩} પ્રવર્તતે,

^{૧૪} નિવૃત્તરાગસ્ય ^{૧૫} ગૃહં ^{૧૬} તપોવનમ્ ॥ ૧૪૩ ॥

અર્થ:-વળી હે યુધિષ્ઠિર ? રાગવાગા માણસોને તો વનમાં પણ દોષોની ઉત્પત્તિ થાય છે, અને જે માણસ ઘરમાં રહીને પણ ઇન્દ્રિયોને કબજામાં રાખે છે, તે તેનો તપજ છે, મારે જે ઉત્તમ કાર્યમાં પ્રવૃત્તિ કરે છે, તથા જેણે રાગનો ત્યાગ કરેલો છે, તેને ઘર પણ તપોવન સમાનજ છે.

(ઉર્ણદ્રવ્યસાવૃત્તમ)

^૩ ન શબ્દશાસ્ત્રાભિરતસ્ય ^૧ ષોક્ષો, ^૨ ન ^૪ યવ ^૫ રમ્યાવસનિપ્રિયસ્ય

અર્થ:-જમીન તે ગુમિદાર ? જેઓ જમીનની દોષ તે-
ઓને પ્રાપ્ત બાળવા; જેઓ ગ્રામ ધારણ કરનારા દોષ
તેઓને દાત્રિય બાળવા; તેમજ જેઓ ખેતીનું કામ કરનારા
દોષ તેઓને પંચ બાળવા; અને નોકરી ચાકરી કરનારા-
ઓને શૂદ્ર બાળવા એ પ્રકારે તર્જીબેદ છે.

^૧ ^૨ ^૩ ^૪ ^૫
પ્રાપ્તચર્યેનયોયુક્તાઃ, સમવાપાણકાંચનાઃ ।

^૧ ^૨ ^૩ ^૪ ^૫
મર્યમૂનદયાયુક્તા, ગ્રામ્યણાઃ મર્યજાતિપુ ॥ ૧૭૪ ॥

અર્થ:-પ્રદાયર્થ તથા તપયુક્ત તેમજ સમાન છે પાપાણ
તથા મુવર્જ જેમને, તથા સમય પ્રાણીઓ પ્રત્યે દયાવાળા,
એવા સર્વ જાતિઓમાં પ્રાપ્તો થાય છે (દોષ છે).

^૧ ^૨ ^૩ ^૪ ^૫
ગૂરા ધીરાશ્ચ વિકાંતા, ચહારંભપરિગ્રહાઃ ।

^૧ ^૨ ^૩ ^૪ ^૫
મંગ્રામકરણોત્સાદાઃ, ક્ષત્રિયાઃ સર્વજાતિપુ ॥ ૧૭૫ ॥

અર્થ:-શૂરવીર, વિકાંગ, ઘણા આરંભ પરિગ્રહવાળા,
તથા રણસંભ્રામના કાર્યમાં ઉમંગી, એવા સર્વ જાતિઓમાં
ક્ષત્રિઓ દોષ છે. (થાય છે.)

^૧ ^૨ ^૩ ^૪
પંડિતાઃ કુલજા દક્ષાઃ, કલ્પકૌશલજીવિનઃ ।

^૧ ^૨ ^૩ ^૪ ^૫ ^૬
કૃપિકર્મકરાશ્ચૈવ, વૈશ્યાસ્તે સર્વજાતિપુ ॥ ૧૭૬ ॥

અર્થ:-પંડિત, કુલિન, કાવ્યા, કળાના કુશળપણથી આ-

મ ભોજનાગ્નાદનમન્યરમ્ય, મ દ્યોતિષ્ઠિત્વમદેરતમ્ય ॥

અર્થ.-વગી દે શુધિદિર ? શબ્દ શાખમ. (વ્યાધરણમ)
 આસક્ત બનેલાને, તેમજ મનાદર બગલા, હવેલી, બાગ
 બને આનન્દપુરન મિલ ઉ જંને એવા માણસને, તેમજ
 નાના પ્રકારના યોજન બને વિધિવિધ જનના વસ્ત્રોમાં તપર
 થયેલાને, તથા જગમન રજન કરવામા મસ્ત થયેલાને,
 કોઈપણ દાંતે બાહ્ય મામ થતાં નથી અર્થાત્ બાવની શુદ્ધિ
 વિના ઉપરોક્ત કાંચે. થાવ્ય નથી

(અનુદ્વજનમ)

અગતીર્થર્થમનઃ, પરાકારમહામુનિઃ ।

તપસા પ્રાપ્તો જાત, સ્વસ્માઞ્જાનિરકારણમ્ ॥૧૪૨॥

અર્થ.-વગી દે શુધિદિર ? ચલણીના ગર્ભથી ઉત્પન્ન
 થયેલા પરાયણ નામના મહામુનિ તપસાથી પ્રાપ્ત થયા,
 માટે તેમા (પ્રાપ્ત બનવામા) જાતિનું કંઈપણ કારણ નથી.

વૈવર્તીર્થર્થમનઃ, દયામો નામ મહામુનિઃ ।

તપસા પ્રાપ્તો જાત, સ્વસ્માઞ્જાનિરકારણમ્ ॥૧૪૩॥

અર્થ:-આછણના ગર્ભથી ઉત્પન્ન થયેલા વ્યાસ નામના
 મહામુનિ તપના પ્રાપ્ત થયા, માટે તેમા પણ
 (પ્રાપ્ત થવામાં) જાતિનું કંઈપણ કારણ નથી.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1.

1.

1.

1.

1. 1. 1.

1.

1.

1.

भृशुगीगर्भसंभूतो, ऋपिशृंगो महामुनिः ।

तपसा ब्राह्मणो जातः, स्तस्माज्जातिरकारणम् ॥१४७॥

अर्थः—भृशुना गर्भस्थी उत्पन्न यज्ञेज्ञा इति-
शृंग नामना भृशुमुनि तपना प्रभावथी ब्राह्मण यथा, भाटे
तेमां पणु नतिनु कंछ कारणु नथी.

सुशुकीगर्भसंभूतः शुको नाम महामुनिः ।

तपसा ब्राह्मणो जातः, स्तस्माज्जातिरकारणम् ॥१४८॥

अर्थः—सुशुकीना गर्भस्थी उत्पन्न यज्ञेज्ञा शुके नामना
भृशुमुनि तपना प्रभावथी ब्राह्मण यथा, भाटे तेमां पणु
नतिनु कंछ कारणु नथी.

मंडुकीगर्भसंभूतो, मांडुक्यश्च महामुनिः ।

तपसा ब्राह्मणो जातः, स्तस्माज्जातिरकारणम् ॥१४९॥

अर्थः—मंडुकीना गर्भस्थी उत्पन्न यज्ञेज्ञा मांडुक्य नामना
भृशुमुनि तपना प्रभावथी ब्राह्मण यथा, भाटे तेमां पणु
नतिनु कंछ कारणु नथी.

उर्वशीगर्भसंभूतो, यज्ञिष्ठश्च महामुनिः ।

तपसा ब्राह्मणो जातः, स्तस्माज्जातिरकारणम् ॥१५०॥

ત્યત્તયા કુદુંબવાસં તુ, નિર્મમો નિઃપરિગ્રહઃ ।

સદા ચરતિ નિઃસંગઃ, પંચમં વ્રહ્મલક્ષણમ્ ॥૧૮૧॥

પંચલક્ષણસંપૂર્ણ, હૃદયો યો ભવેદ્ ટિજઃ ।

મહાંતં વ્રાત્મણં મન્યે, શેષાઃ શૂદ્રા યુધિષ્ઠિર ? ॥૧૮૨॥

અર્થઃ:-શ્રમા આદિ ગુણોવાળો, હંડનીતિને દૂર કરનારો, માંસભક્ષણનો ત્યાગી, તેમજ સમગ્ર પ્રાણીઓ પ્રત્યે દયા ધરનારો, દેવ, નાગ, મનુષ્ય અને તિર્થંચના ભવમાં મૈથુન નહીં સેવનારો, (તેઓ સાથે) તથા કુદુંબના વાસને ત્યજીને, મમતા તેમજ પરિગ્રહ રહિત તથા સર્વ સંગ રહિત વિચરનારો, એવી રીતનાં પાંચ લક્ષણો બ્રાહ્મણનાં બળુવં; એ પંચ લક્ષણયુક્ત હોય ત્હેને હે યુધિષ્ઠિર ? હું મહાન્ બ્રાહ્મણ માનું છું, અને તેથી ઉચ્ચ રીતે વર્તનારને હું શૂદ્ર માનું છું.

રક્તીભવંતિ તોયાનિ, અન્નાનિ પિશિતાનિ ચ ।

રાત્રૌ ભોજનમવતસ્ય, ગ્રામેન માંસભક્ષણમ્ ॥૧૮૩॥

અર્થઃ:-વળી હે યુધિષ્ઠિર ? રાત્રિને વિષે પાણી પીવું તે ઢિર પાન બરોબર છે, અને અન્નનું ભક્ષણ માંસભક્ષણ બરોબર છે, તે કારણથી રાત્રિભોજન કરનારને માંસભક્ષણનું પાપ લાગે છે.

(૨૮૧)

કસ્મિથી, શરશુભથી ગૌતમ, કલશથી દ્રોણાચાર્ય, તિત્તિરીથી તિત્તિરમુનિ, રેણુકાથી રામ, હરણીથી રૂચિશુભ, માડીથી બ્રાહ્મ, ચંદ્રગણીથી પરાશરમુનિ તથા વિશ્વામિત્ર, અને ઉર્વશીથી વશિષ્ઠમુનિ ઉત્પન્ન થએલ છે, એવી રીતે તેઓને બ્રાહ્મણની ભવિ અને કુળનો અભાવ હોતે છતે પણ તેઓ ઉત્તમ બ્રાહ્મણો કહેવાએલા છે.

દાનનું પ્રકરણ.

(મન્દાગ્રામ્નાયુક્તમ)

^૭ક્ષેત્રં ^૮યંત્રં ^૯પ્રહરણચપૂલ્કાંગલં ^{૧૦}ગોતુરંગં,

^{૧૨}ધેનુર્ગમ્ત્રી ^{૧૩}દ્રયિણતરયો ^{૧૪}હર્ષ્યમન્યય ^{૧૫}ચિન્નમ્ ^{૧૬}ચિન્નમ્ ।

^૧યત્સારન્મં ^૨જનયતિ-^૩મનો ^૪રત્નમાલિન્યમુચ્ચયં,

^૧સ્તારગ્ ^{૧૮}દાનં ^{૨૧}સુગતિઘૃતયે ^{૨૨}નૈવ ^{૨૩}દેયં ^{૨૪}જનેન ॥૧૫૮॥

અર્થ:-જે આરંભ સહિત, તથા મનઃક્રી રત્નને પ્રબળ મહીનતા ઉપજાવે છે, એવાં ક્ષેત્ર, યત્ર, હથિપાર, સ્ત્રી, હજ, બગઈ, ઘોડો, ગાય, માડી, ધન, વૃક્ષ, મહેલ, તથા બીજાં પણ વિચિત્ર પ્રકારનાં સાધનોનું દાન પુન્યને માટે કોઈ માણસે દેવું નહી. અર્થાત્ તેવાં દાનોથી એકલું પાપજ પોષાય છે.

(અનુષ્ટુપજુલમ)

^૧સર્વીજમ્પરે ^૨યદ્, ^૩દુર્સં ^૪નૈવ ^૫પ્રરોહતિ ।

અર્થ.-માટે હે યુધિષ્ઠિર ? ? શીગ છે તે ઉત્તમ છે, કંઈ કુળનું પ્રધાનપત્રું નથી, કેમકે શીગ વિનાના કુળનું શું પ્રયોજન છે ? કારણકે નીચ કુળમાં ઉત્પન્ન થએલા પત્ર મળ્યા પીરપુરો શીગને અંગીકાર કરીને સ્વર્ગે ગએલા છે. તે કારણથી ઉત્તમ આચારોનું પાલન કરો.

શ્રુતિમાં પણ કહ્યું છે કે,-

(પ્રમુદ્ધપૂત્રમ)

હસ્તિન્યામયજ્ઞો જાત, ઉત્કૃષ્ટાં કેશકંવજઃ ।
 અમર્યાં અમ્નિપુત્રામ, કૌશિકઃ કુજાસંસ્તરામ્ ॥૧૬૪
 કટિનામ્કટિનો જાતઃ, જામ્બવત્તમામ ગૌતમઃ ।
 દ્રોણાપાર્શ્વમ્ કૃતજ્ઞા, સિત્તિરશ્નિતિરોમુતઃ ॥૧૬૫॥
 વેંગુકા જ્ઞાનવદ્રામં, કાવિશૂળે ચને મૃગી ।
 નૈવર્ગ્યજનવદ્રામામં, શ્વશાકી ચ વરાહરમ્ ॥૧૬૬॥
 વિશ્વામિત્રે ચ શાંટાલી, ચક્રિત્રે ચૈવ રવેન્દ્રી ।
 વિપ્રજાતિકુદામાયે, ય્યેને તાવદુષ્ટિજાનમાઃ ॥૧૬૭॥

અર્થ - અમર દામોદરી, કેશવ ચંદ્રીયો, અમર્યા અર્જુન પુત્રો, કુજના ઉત્તમો કૌશિક, કટિનરૂપિ

અર્થ:-જે પ્રાણીઓ જ્ઞાનથી, ક્રિયાથી તથા શીજથી શુદ્ધ થયેલા છે, તેમજ જેઓ પદ્ કર્મમાં રક્ત છે, તે પ્રાણીઓ પોતાના પદની પ્રશારના કરનારા છે.

અતિથિ પ્રકરણ.

તપઃ-શીલસનસ્યુક્તં, દ્રવ્યચર્યદદ્રવતમ્ ।

નિર્લોભં નિર્મલં ચૈવ, અતિથિં જાનીતેદશમ્ ॥૧૮૮॥

અર્થ:-તપ, શીજ અને સમતાવાળા, તથા પ્રદ્યયર્થે રૂપી દૃઢ વ્રતવાળા, નિર્લોભી, અને મમતા વિનાના માણસને અતિથિ બાણવો.

સ્નાનોપમોગરહિતં, પૂજાલંકારવર્જિતમ્ ।

ઉપતપઃ-શમાયુક્ત, મનિથિં જાનીતેદશમ્ ॥ ૧૮૯ ॥

અર્થ:-સ્નાન અને ઉપસોગ વિનાના, પૂજા અને આભુષણે કરીને સફિત, ઉપ તપવાળા, તેમજ સમતાધારક, એવા માણસને પણ અતિથિ બાણવો.

હિરણ્યં રત્નપુંજે ચ, ઘનધાન્યે તથૈવ ચ ।

અતિથિં તં વિજાનીયા, ચસ્ય લોભો ન વિચ્યતે ॥૧૯૦॥

અર્થ:-શુભર્ણ, રત્નનો સમૂહ, ધન તથા ધાન્યમાં જેને લોભ દોષો નથી, તેને પણ અતિથિ બાણવો.

કલિમથી, શરણુમથી ગૌતમ, કલસથી દ્રોણાચાર્ય, તિત્તિરીથી તિત્તિરમુનિ, રેલુકાથી રામ, હરણીથી રૂપિગૃમ, માપીથી બ્યાસ, ચડાગળીથી પરાશરમુનિ તથા વિશ્વામિત્ર, અને ઉર્વશીથી વશિષ્ઠમુનિ ઉત્પન્ન થએલા છે, એવી રીતે તેઓને પ્રાણબુદ્ધી જાતિ અને કુળનો અજ્ઞાત હોતો હતો પણ તેઓ ઉત્તમ પ્રાણજો કહેવાયેલા છે.

દાનનું પ્રકારનું.

(સમ્પ્રદાયસ્તાવુત્તમ)

ક્ષેત્રં યંત્રં પ્રદરણયંધુર્લોગલં મૌનુરમં,

ધેનુર્ગત્રી દ્વયિણતરયો હમ્પેમન્યય ચિદ્રમ્ ।

પત્ન્યારમ્ભે જનયતિ-કન્યા રત્નમાલિન્યમુચ્ચયં,

સ્તારમ્ દાને શુભતિગૃતયે નૈવ દેયે જનૈન ॥૧૬૮॥

અર્થ:-જે આરબ મહિન, તથા મનઝૂલી રત્નને પ્રજા મહીનતા ઉપજાવે છે, એવા ક્ષેત્ર, યંત્ર, દ્વયિપાર, શ્વી, હજ, બગદ, પોટો, માપ, માડી, ધન, વૃક્ષ, મહેલ, તથા બીજાં પણ વિચિત્ર પ્રકારના સાધનોનું દાન પુન્યને મળે કોઈ માણને તેનું નહી. અર્થાત્ તેવાં દાનોથી એકનું પાપજ પોષાય છે.

(અનુદ્વૃણુત્તમ)

શુભીજમુપરે યદ્, કુર્તા નૈવ પ્રોહતિ ।

તિથિપર્વોત્સવાઃ સર્વે, સ્પર્ષતા યેન મહાત્મના ॥

અતિર્થિં તં વિજાનીયા, - પ્લેષમભ્યાગતં વિદુઃ ॥ ૧૦.૧ ॥

અર્થ:-તિથિ, પર્વ અને સર્વ પ્રકારના ઉત્સવો, જે મહાત્માએ ત્યજેલા છે, તેમને અતિથિ જાણુચા અને અન્યને તેો ગીજમાન જાણવો.

પદા ન કુર્મ્તે પાપં, ગર્થમૂલેષુ દારુણમ્ ।

કર્મણા મનસા યાયા, ઘ્ન્ય મંપચતે તદા ॥ ૧૦.૨ ॥

અર્થ:-જ્યારે સમગ્ર પ્રાણીઓ પ્રત્યે, મન, વચન અને કાયાથી દારુણ પાપ કરવામાં આવતું નથી, ત્યારે જઘ્ન ઉત્પન્ન થાય છે.

પદા ગર્થ પરિત્યજ્ય, નિઃસંગો નિઃપરિવ્રહઃ ।

નિર્મિતશર્ણરક્તમ્, ઘ્ન્ય મંપચતે તદા ॥ ૧૦.૩ ॥

અર્થ:-જ્યારે ગર્થ ત્યજીને, સંગ રહિત, તથા પરિવ્રત રહિત થયો થકો, નિર્મિત થઈને પ્રાણીધર્મને આવરે, ત્યારે જઘ્ન ઉત્પન્ન થાય છે.

મધનો ત્યાગ કરવાનું પ્રકરણ.

જીવાંદ મધુ કુર્ત્ત ચ, મ્લેચ્છોઘ્નિર્ત્ત ન મંદાયઃ ।

૮ ૧૦ ૯ ૧૧ ૧૩ ૧૨
તદ્દદત્તં કૃપાત્રેષુ, દાનં ભવતિ નિષ્ફલમ્ ॥૧૬૧॥

અર્થ:-ખારની બૃમિમાં વાવેલું ઉત્તમ બીજ પણ જેમ
ઉગતું નથી, તેમજ કૃપાત્રોને આપેલું દાન નિષ્ફળ થાય છે.

૨ ૧૫ ૩ ૪ ૮ ૬
અપાત્રે ચાપિ યદાનં, દદત્યાસસમં કુલમ્ ।

૧૧ ૯ ૧૦ ૧૨ ૧૩ ૧૪
દુર્ગ્ધં હિ દંદશૂકાય, વિપન્નૈવ પ્રજાયતે ॥૧૬૦॥

અર્થ:-વળી કૃપાત્ર પ્રત્યે દંડિયું દાન સાત કુળને નાશ
કરે છે, કેમકે સપને આપેલું દુધ ઝેરજ થાય છે.

૧ ૨ ૩ ૮ ૪ ૬ ૭
યથા નમ પ્રિયો છાત્મા, સુખમિચ્છતિ સર્વદા ।

૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૩ ૧૨ ૧૪
સર્વેપામેવ જીવાનાં, નિત્યમેવ સુખં પ્રિયમ્ ॥૧૬૧॥

અર્થ:-વળી હે યુધિષ્ઠિર ? જેમ મ્હારો આત્મા મ્હને
બ્રહ્મો છે, તથા જેમ નિરંતર સુખને ઇચ્છે છે, તેમ સમગ્ર
જીવોને પણ સદોદિત ધુખ પ્રિય છે.

૨ ૪ ૫ ૩ ૧
एवमात्मनसमो भूयात्, सर्व-भूतेषु पार्थिव ? ।

૬ ૭ ૮ ૧૧ ૧૦ ૧૨
સર્વેપામેવ જીવાનાં, નિત્યમેવ સુખં પ્રિયમ્ ॥૧૬૨॥

અર્થ:-એવી રીતે હે યુધિષ્ઠિર ? સમગ્ર પ્રાણીઓ પ્રત્યે
પોતાના આત્મા સમાન ભાવ રાખવો; કારણકે સર્વ જીવા-
ત્માઓને સદા સુખ આપે છે.

^{૧૨}વર્જનીયં ^{૧૦}સદા ^૬વિપ્રેઃ, ^૮પરલોકામિકાંક્ષિભિઃ ॥૧૦૪॥

અર્થ:-જીવેનાં ઈડવાયું, તથા મહા દુષ્ટ, એવું મધ
ખરેખર એવેઝેથી એવું યએવું બન્યું, તે કારણથી પર-
લોકના અર્થી બ્રાહ્મણોએ નિરંતર તેનો ત્યાગ કર્યો.

^૩યો ^૬દદાતિ ^૫મધુ ^૪આદે, ^૭મોહિતો ^૧ધર્મલિપ્સયા ।

^૭સ ^{૧૧}યાતિ ^{૧૨}નરકં ^{૧૧}ઘોરં, ^૬ન્યાદર્કઃ ^{૧૦}સહ ^૮લંપટઃ ॥ ૧૦૫ ॥

અર્થ:-જે માણસ મોહિત થયો થયો, ધર્મની ઇચ્છાથી
આદ ક્રિયામાં મધનું દાન આપે છે, તે લંપટ એવા ખા-
નારાઓ સહિત બધંકર નરકમાં જાય છે.

^૧મેદમૂત્રપુરીપાત્યં, ^૩રમાર્યવિધૃતં ^૧મધુ ।

^૪છર્દિલામુગ્ધમંથ્રાર્યં, ^૮રમણ્યં ^૭દ્રાક્ષર્ગમધુ ॥ ૧૦૬ ॥

અર્થ:-વ્યરણી, મૂત્ર, તથા વિષાદિકના રસથી મેગવેવું,
તથા મધમાખીના મુખમાંથી લાગતી તરીકે ગરેવું, એવું મધ
બ્રાહ્મણોએ બચાવ કર્યું નહિ.

ઈદમુગ્ધ પ્રકરણ.

^૪નીલિકાં ^૨ચાપયેન્નસ્તુ, ^૧મૂલ્યઃ ^૭મદ્યયેન્તુ ^૬યઃ ।

^{૧૩}ન ^૬તસ્ય ^{૧૨}નરકોત્તારો, ^{૧૧}ચાચત્સંદ્રદિવાકરી ॥ ૧૦૭ ॥

અર્થ:-જે માણસ મગી વાંચે છે, તથા કંદમૂળનું બદાણ કરે છે, તે માણસ એક સૂર્યની સ્થિતિ પર્યંત નરકમાંથી નિકળી શકતો નથી.

યરં મુષ્નં પુષ્પમામં, ન તુ મૂલકમક્ષણમ્ ।

અક્ષણાદરકં ગત્તેદુ, ધર્જનાત્સર્ગમાપ્નુયાત્ ॥૧૦૮॥

અર્થ:-હું મુષ્નિદિર ? પુષ્પ માસ ખાતું સાઈ, પણ કંદમૂળનું બદાણ કરવું નહિ, કેમકે, કંદમૂળના બદાણથી નરકમાં જવાય, અને તેના ત્યાગથી સ્વર્ગમાં જવાય છે.

પરિમ્લુદ્દે પ્રુષ્પે કંદ, મૂલકં પર્યંતે જનઃ ।

દમવાનતુમ્હે સદ્દેદમ, પિનૂમિઃ પરિવર્જિતમ્ ॥૧૦૯॥

અર્થ:-જે વરમા માણસ કંદમૂળ પચાવે છે, તે ધરને દમવાનતુમ્હે બદાણ, અને તેનું ધર પિનૂમિથી પણ ત્યાગ એવું હાય છે.

યસ્તુ પૃન્નાકલાલિંગ, તિલકાલાંબુમક્ષણઃ ।

ઝંતકાલે સં મૂટાત્મા, નરકગો યુષ્નિદિર ? ॥૧૧૦॥

અર્થ:-જે માણસ પૃન્નાક (રીંગળા) કાલિંગ, તિલ, અને કાણાપુને બદાણ કરનાર છે, તે મૂક માણસ, જે મુષ્નિદિર ? અંત સમયે નરકમાં ગમન કરે છે.

॥ દુષ્પાચાર્યધીજ્ઞપદોત્તમગુરિલોટ્તમા ધર્મતત્ત્વવાધિકારો
મુનિશ્વરમાધ્યાત્મિકાદુત્તમઃ સદાશઃ ॥

श्रीमदभिनन्दनस्तवनम् ॥ ४ ॥

(इति श्रीभक्तिरसमयम्)

विश्वसदम्पुत्रलोचनोचनो-विशदसारद्वन्द्वममाननः ।
 विमलनन्दगुणोऽभिनन्दनो-जयकोजगतिशमनानिधिः ॥ १ ॥
 मिथुनराशिगतःशुभनिपदो-भुवकर्मजनयोनिर्द्योनिवः ।
 जयसदाभिगणेष्टविधायको-निर्मलभक्तजनानिरागद्वर्णः ॥ २ ॥
 हरिणराजमुल्लङ्घनभूषित-क्रमसंगोदरवार्निविशजित ।
 जगतिशाश्वतमिष्टिविधायकं, त्वदतिरिक्तदत्तं न विन्दे ॥ ३ ॥
 मन्मथसद्विधिवनेःशुभ * शृंगशृङ्गाग्रमानवभुविर्ध्वः ।
 माणसावुपईतवनिर्दम्भं, मममुक्षतिरसोर्जितवेनयः ॥ ४ ॥
 गवर्जं वरणाञ्च * मेवदं, विभवदायकं गगनिनन्दनम् ।
 भवभयाभयवारकमङ्गला, वयनःपरिधानद्वन्द्वः ॥ ५ ॥

श्रीसुमतिनाथस्तवनम् ॥ ५ ॥

(इति श्रीभक्तिरसमयम्)

शुद्धचान्तागदिन्दुः-नवमयनना, भवभयावर्हीद
 १ पादः नः पादद्वय-नवमयनना, भवभयावर्हीद ।

ગાંડુગી.

ધોડીજા ને કીડાં ચડી જાયાં, વરના વાધા બીજાનું-એ દેગી.
 સુખસાગર સુખકારીરે-મુજો સજનિ મહારી.

વન્દિએ બહાવ વધારીરે-મુજો સજનિ મહારી.
 ગુર્જર દેશ ગુલે કરી ગાજે-પાટણપુર જ્યાં રાજેરે. મુજો.
 પ્રાગ્વાટવંશ બૂચલુ ગુરુ કદીએ-નામથી નવનિધ તટીએરે. મુજો.
 માતા પતિવ્રતા જડાવ બાઈ-પિતા આત્મમયંદ બાઈરે. મુજો.
 ગરુડપુરંધર ગુરુ રવિમાગર-મુનિગણ માહિ દિવાકરરે. મુજો.
 સાંભળી શુદ્ધ ગુરુજીની વાણી-વૈરાગ્ય દિલમાં આણીરે. મુજો.
 ભર્યોવનમાં સંયમ વરીયા-નિત્ય કરે શુદ્ધ કિરિયારે. મુજો.
 હિમ્મતધારી બાલ પ્રજ્ઞચારી-કામસેનાને સંહારીરે. મુજો.
 મહાવ્રત ખાળે પાપને ગાળે-દોષો ગોચરીના ટાળેરે. મુજો.
 મમતા માયાને મનથી ત્યાગી-અન્તરમા રહ લાગીરે. મુજો.
 સુમતિ સખીના જન્યા ગુરુરાગી-શુદ્ધ ચેતના ઘટ જાગીરે. મુજો.
 દયાના દરિયા બહુ શુભ ભરીયા-સમતા વધુને વરિયારે. મુજો.
 ક્ષમાના સાગર નિત્ય ઉનગર-પૂર્ણાનન્દના આકરરે. મુજો.
 ગુરુભક્તિ ધણા ભાવથી કીધી-અનુભવ પ્યાલી પીધીરે. મુજો.
 તપ જપ ધ્યાન સમાધિ કરતા-ધર્મ સહિત પગ ધરતારે. મુજો.
 વિના પ્રમાદે સદા વિચરતા-લગ્ય જીવો જોઇ કરતારે. મુજો.
 વર્ષ છવીસ સુધી સંયમ ખાળી-ધન્દિયો દગી દેહ ગાળીરે. મુજો.
 નગરોહણ રાજનગરમાં કીધું-પારાવાર સુખ લીધુંરે. મુજો.
 - ગુરુ હવે એ ક્યાં મગસે-ભવના ફેરા જેથી ટળશેરે. મુજો.

जननदशनाग्नि-र्य-क्रमाभ्योत्पद्यते.

मरुशरियनुमानो. मायो पश्यतोक्षम् ।

मन्त्रिभूतानि-भूमिभूतानिपकारः

मज्झिमसुत्तनिपाय, तीर्थनाथोद्धार ॥ ५ ॥

भौगम्भनाथस्वरुणम् ॥ ३ ॥

(इति शान्तिः)

*** श्रीगणेशाय नमः । श्रीगणेशाय नमः । श्रीगणेशाय नमः ।**

अथवा ॥ १ ॥ अथवा ॥ १ ॥

१। एतन्मित्रं त्वत्पुत्रं विदधामि ।

॥ १ ॥

[illegible]

॥ ३ ॥

सुखदुःखसुखं संनिवृत्तं, संनिवृत्तं सुखदुःखं ।

सप्तमः अध्यायः, विंशः सर्गः ॥१॥

श्री २२५ कथा-मन्त्र-मार्ग-विशेष-मन्त्र-मन्त्रः ।

[illegible]

သန့်ရှင်းစွာ။

ਮਾਨਸੁ ਗੁਰੀ ਲਾਕ ਮੁਖਿਯਨ ਮਧਨੇ-ਐ ਰੇਖੀ.

६ वि षेह दान्ता ६ विमामर, ६ देता व्या-भदधाभाः उन्मामर.-२ वि०

ખાલ ધામચારી ગુરુ સાથે, સેવે મુરતર જેલન્યા પાપ,

શુદ્ધ વ-દન્ત પાપે પત્તાય-રવિ०

૨૬૧ ૬૫૫૭ નામે ઉં તાન, માયાણુ માલુકોર જાઈ માત,

इती आत इती ५८ आत-२५०

સુદેવી સુકા મિરનાજ, નિન્ય સાપના આતમ કાજ,

ଭିକ୍ଷା ନିମିତ୍ତାଗର ଶୁଦ୍ଧାନ୍ତ-୧୫୦୦

રાજનગરમાં ગુરુત્ર મંત્રીયા, સંસદ સુધી મળના દર્શીયા,

અતિ હંત ગુરુ મહુ દગિયા-રવિ૦

જાડી સમારની બધી માયા, બાળીને જાતિ કારમી કાયા,

બન્યા સવિસામર મુનિરાયા-રવિ

કચ્છના વિષય વિજ્ઞાનના ત્યાગ, દાજ્ઞો પચ પ્રમાદથી રાગ,

માયેં મોહુ રૂપી મહા નામ-રવિ॥

જ્ઞાન ધ્યાનમાં નિશ્ચિતિ રહેલા, દિપસર્ગ સકળ મન સહેલા,

नित्य अनुभव आनंद लेना-रवि०

તપ જપ કરવામ પુરા, મુદ્ધ ક્રિયા કરવામાં શૂરા,

પાપ કામોથી રહેલા દુરા-રવિ

દુન લીરેલા નિર્મળ પાળે, નિજ અન્તરુ ભાવ દેખાળે,

પર પ્રજ્ઞાનિને દ્વર ટાળે-રવિ०

श्रीमद्भागवतसूक्तम् ॥ ४ ॥

॥ इति श्रीमद्भगवद्गीतायां अष्टमोऽध्यायः ॥

[illegible]

इतिभारतस्यसंस्कृतसंस्कृतः । ५ ।

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 26

उत्तराखण्ड के पर्यटन क्षेत्र

Uganda is a developing country. It is a

(૩૦૪)

શુભ સંયમ સાધન કરતા, વાયુ પેદે શુદ્ધ વિચરતા,
વેગે ભવચાગરને તરતા-રવિ૦

શાન્ત દાન્ત સદા વૈરાગી, નિજ આત્મદયા ઘટ જાગી,
જન્યા શિવ રમણીના રાગી-રવિ૦

દશવિધ યતિધર્મને ધરેતા, રાગદ્વેષને દૂરે કરતા,
દેખી પાખંડી મઠ પરિહરતા-રવિ૦

પંચસમીતિ શુભિત્રણુ ધારી, દૂરે કીધી કુખુદ્ધિ કુનારી,
પ્રીતિ લાગી સુમતિ સંગસારી-રવિ૦

• વર્ષ સુડતાલીય લગી આરં, આરિત્ર અખંડિત પાઠ્યુ,
દીધું દુર્ગતિ દારે તાણુ-રવિ૦

મહેસાણામાં સ્વર્ગે સિધાવ્યા, અજીત શુદ્ધ આનંદે ગાયા,
મહારા મનડામાં એ શુદ્ધ ભાવ્યા-રવિ૦

सन्तोषस्वादुभोज्यं, श्रुतरसनतया, स्वादयन्तःप्रकामं
 शुद्धांशुर्दिमदया-स्मुमतिजिनवरो-भक्तिराजजनेभ्यः॥१॥
 वैमानंभूरिमानं, प्रवरगुणयुतो-निर्गुणश्रीर्जयन्तं
 सन्त्यज्यस्फीतकीर्तिः, स्थितिमभयकरी, योभुविस्वीचकार ।
 विख्यातोपस्यतीर्थ-ङ्कस्मुमतिविभो-राक्षसाम्योगणश्च,
 तद्भ्यानंसिद्धिकारं, जनशुभमतिदं, केवलंराधनीयम् ॥२॥
 तीर्थाधीशःसमास्ति, क्षपितपद्गति मेचभूपात्मजोमे,
 जीमूताभासमानः, मममृहदमुह-न्मानमेमानदीने ।
 तस्मात्त्वाद्वैपवन्दे ? प्रशन्नमनयो-नेप्यतिक्रूकर्मन् ?
 सद्यःसंसारदावाऽ-नलगतजनताऽऽ-नन्दसन्दोहदायी ॥३॥
 नक्षत्रक्षेत्रवृद्धि-र्भवतिभुवनगा, यद्वदाम्भोजलक्ष्म्या
 शान्तादुर्दान्तभावाः, परमपदुत्तर-ज्ञानभाम्बन्धमावात् ।
 योर्निमं प्राप्तभान्वो-र्व्यरुचदतिविभा, वर्द्धयन्वृद्धशील-
 स्तदेवदेववन्द्यं, मुमतिजिनमहं, प्रार्थये प्रार्थनाभिः ॥४॥
 भ्रातरसौवर्णवर्णो-गजरिपुत्रुलतां, धारयन्प्रापकीने-
 चित्तारामे निशाले, निवसतिमुमतिः, सर्वदासर्वपूज्यः ।
 तस्मात्त्वंदुष्टराग-द्विषकुरुगमनं, देशमन्यं विचिन्त्य
 मन्तस्मिष्टन्तिपत्र, क्षणमपि वसति नामनामेवसम्या ॥५॥

शास्त्रविद्वत्तन्त्रं श्रीमत्पापं पामनिष्टं श्रीमन्नरुद्रं श्री-
शुद्धिनागरं श्री चरणमराभ्यां नमः ।

श्री चतुर्विंशति जिन स्तवन संप्रदाः

मण्डप पादाभ्युन्नमन्निममभो, श्रुतेश्वरुद्धाभुनदेवता तथा ।
तनोमिसम्पदं जिनभक्तिगंधुतो, जिनेश्वराणां स्तुतिमात्मसिद्धये ॥१॥

श्रीमदादिनाथस्तवनम् ॥ १ ॥

(शार्ङ्गलक्ष्मीहिनम्)

श्रीमदेवमग्नतोन्नमपदाभ्योन्नद्वयः सिद्धिदः,
श्रीमर्षार्थविमानतोन्नतगुह्य-अपुन्याऽऽगतोभूमले ।
अष्टाध्याननिदानमानवगणः, श्रमार्चनीसदृष्टं,
श्रीनाथेषजिनेश्वरोऽस्तुगुह्यदो, धर्मार्थिनां प्राणिनाम् ॥१॥

श्रीपद्मप्रभस्तवनम् ॥ ६ ॥

(भुजगप्रधानवृत्तम्)

प्रधानमभारानिभिर्भोजमानः, प्रभिधातिदुर्दान्तमोटप्रमादः ।
 सुसीमान्मजधोपातमेऽर्चनीयः, सदान्वंमुनेन्द्राभिवन्ध्रक्रमाञ्जः ॥१॥
 सकन्यारव्यगर्भिदधानोऽप्रपद्य-प्रभोर्भूतलेभृतलोकमकाली
 करोतुक्रोधाज्ञानरक्तेमदीये निवामदृदिश्रेष्ठभावेमदैव ॥२॥
 मनःपङ्कजंनिरयमेवत्वदीयं, स्वरूपंस्मरगपथयंदेवयस्य ।
 तमेवातिथन्यंनरंपुण्यवन्न, प्रिस्वोकाधिनाथाप्रमानामित्योके ॥३॥
 वरेण्यं शरण्यंत्वद्भक्तभारं, प्रकामंस्मराय्यदक्षनाक्षमकार्यः ।
 कृपार्थीनपद्मप्रभस्येवधाम, यथायोगिगम्यं मनोवामनीतम् ॥४॥
 त्वदीयमभाभागुरोवामोदो-जगर्जावपथाकरं सावधानः ।
 सदागन्धरं स्याद्विधायां विदुः, वामनीनपद्मप्रभं शोभदाग्निना ॥५॥

श्रीसुपार्श्वनाथस्तवनम् ॥ ७ ॥

(मारकण्ड्यम्)

गुणवन्तमन्तकस्तानिचिन्तं, पृथिवीतनुगतनुसारतिनम् ।
 स्वयमेवसदागुह्यदानरत्नं, परमोपदर्यावमानिरतम् ॥१॥
 मुनिरुन्दममानकरंघरं, हृदयेष्विगमिर्दिवानवरम् ।
 भवर्भातिदधानरत्नानिचरं, वरदीप्तमर्थमिदं वन्द्यम् ॥२॥

(૩૦૪)

શુભ સંયમ સાધન કરતા, વાયુ પેરે ગુરુ વિચરતા,
વેગે ભવસાગરને તરતા-રવિ

શાન્ત દાન્ત સદા વૈરાગી, નિજ આત્મદશા ઘટ જાગી,
જન્યા શિવ રમણીના રાગી-રવિ

દશવિધ યતિધર્મને ધરતા, રત્નદેવને દ્વરે કરતા,
દેખી પાખંડી મદ પરિહરતા-રવિ

પંથરામીતિ ગુપ્તિ ત્રણ ધારી, દ્વરે કીધી કુશુદ્ધિ કુનારી,
પ્રીતિ લાગી મુમતિ સંગસારી-રવિ

• વર્ષ શુક્રાતીશ લગી આઈ, આરિત્ર અખંડિત પાઠ્યુ,
હીધું દુર્મતિ દારે તાણુ-રવિ

મહેશાણુમાં સ્વર્ગે સિધાબ્યા, અશ્રુત ગુરુ આનંદે ગાયા,
મહારા મનડામાં એ ગુરુ જાબ્યા-રવિ

प्रतिमार्तिनमोदनकर्मपथं, श्रुताथगणार्तिनरत्नपञ्चम् ।

कृतार्धनाऽगिनमृगयत्, प्रमयासगाऽशिवरत्नपञ्चम् ॥३॥

तुलगातिविगतितमार्तिनं, वृक्षयोनिमूले निभृताम्पदम् ।

गनगागदं निरर्धमदं, शर्गिन्दुमयाननसामिहम् ॥४॥

कनकोत्तमकान्तशृङ्गान्निषरं, वरपार्श्वगुप्तार्तिनपदम् ।

विनवाशिवदानमकोऽरमिह, दण्माभिमुद्रामिभारपुता ॥५॥

श्रीचन्द्रप्रभञ्जनम् ॥ ८ ॥

(उपजातिपूजम्)

त्वत्पादप्रचारिणनोरिषाय, मागीनजन्मातिनकर्मगणेः ।

त्रिःशेषमन्त्रं भवयागिगणेः, प्रयान्निषारं भवनःप्रभावाद् ॥१॥

चन्द्रप्रभ ? त्वाशरणप्रपद्ये, निर्भिन्नपायाऽतिनमःप्रकाशे ।

मन्तस्तरन्त्येवतप्रभावा-दनन्यभावेनदिगेयकीर्ते ! ॥ २ ॥

अनन्तकान्तिप्रभवःसदासीः, सदाशिवः सौम्यवपुःप्रभावः ।

चन्द्रप्रभोनिर्दलमानमाय, ददातुं चन्द्रचिह्नःप्रभुर्मे ॥ ३ ॥

उहामचारिप्रकलानिधान, त्वदाननाम्भोजविलोकिनोमे ।

गतापदुद्धूतमनन्तशर्भ, चन्द्रप्रभमौढमहोदिराज ॥ ४ ॥

स्तोतृद्वजस्तुत्यगुणप्रकारः, प्रकामसंभूतिविमासमानः ।

तनोतुमौढ्यममविश्वलोकः, पद्मप्रभोवृश्चिकराशिभर्ता ॥५॥

शास्त्रविशारद जैनाचार्य योगनिष्ठ श्रीमन्महर्षि श्री-
पुष्टिनागरवर्मा चरणमंगलार्चनम् नमः ।

श्री चतुर्विंशति जिन स्तवन संग्रहः

मण्डप पादाम्बुजमन्त्रिमयम्, गुरोश्चतुर्दशभुजदेवतां तथा ।
तनोमिस्तव कृतिभक्तिमंभृतो, जिनेश्वरणांस्तुतिभक्त्यासिद्धये ॥१॥

श्रीमदादिनाथस्तवनम् ॥ १ ॥

(शार्ङ्गलक्ष्मीकृतम्)

श्रीमदेव ज्ञानतोत्तमपदा-म्भोजद्वयःसिद्धिदः,
श्रीमर्वार्षिपिमाननोद्धतमुख-श्चतुर्वाऽऽगतोभूतले ।
अद्वाध्याननिदानमानवगणः, शर्मावलीसदृष्टं,
श्रीनाभेयजिनेश्वरोऽस्तुगुग्गदो, धर्मार्थिनांप्राणिनाम् ॥१॥

श्रीसुविधिनाथस्तवनम् ॥ ९ ॥

(धम्मलिल्लवावृत्तम्)

लोकप्रयाभिनयनीयपदारविन्द,

लक्ष्मीपतेमकरलाङ्घितपादपद्म ।

संतारमागरभयाद्विकरालरूपा-

प्रायम्यमां गुरिधिनाथभगवत्प्रभो ! त्वम् ॥१॥

सेवापरेषु तपस्वेषु जनेषु नित्यं

देवा भवन्तिसकलाभिसौम्यभावाः ।

लोकप्रदेऽद्विषमभाववतास्त्वयैव

संज्ञातमस्तुनमनं तवपादपोर्ये ॥ २ ॥

गुप्तीकराजतनयप्रपयितप्रभास

भक्ष्यात्मनां त्वमगितारकहृत्तमोक्षाः ।

तस्मात्त्वदीयभजनं प्रबलवदन्ति

गत्याक्षिणातिवचनाविदितप्रभावाः ॥ ३ ॥

भक्ष्याः भवन्ति भवतारकज्ञानिगद्य

संवेत्तव्याम्गुविधिनाथवदत्तुमूर्तेः ।

तावद्यत्तान्तिजननोत्तमभूदिदीप्त

विचिन्तयाऽन्यगृत्पादपकामधेन्वोः ॥ ४ ॥

(૩૯૪)

શુભ સંયમ સાધન કરતા, વાયુ પેદે ગુરુ વિચરતા,
વેગે ભવસાગરને તરતા-રવિ

શાન્ત દાન્ત સદા વૈરાગી, નિઝ આત્મદયા ઘટ જાગી,
જન્યા શિવ રમણીના રાગી-રવિ

દશવિધ યતિધર્મને ધરતા, રાગદેવને દૂરે કરતા,
દેખી પાખંડી ગદ પરિહરતા-રવિ

પંથસમીતિ ગુપ્તિ ત્રણ ધારી, દૂરે કીધી કુળુદિ કુનારી,
પ્રીતિ લાગી સુખતિ સંગમ્નારી-રવિ

• વર્ષ ગુડનાડીયા લગી આરૂં, ચારિત્ર અખંડિત પાળ્યું,
હીમું દુર્ગતિ દારે તાગું-રવિ

મહેગાણામાં સ્વર્ગે સિધાબ્યા, અગુન ગુરુ આનંદે ગાયા,
મહારા મનડામાં એ ગુરુ જાબ્યા-રવિ

सर्वत्र भवति सर्वत्र भवति सर्वत्र भवति

सर्वत्र भवति सर्वत्र भवति सर्वत्र भवति

सर्वत्र भवति सर्वत्र भवति सर्वत्र भवति

सर्वत्र भवति सर्वत्र भवति सर्वत्र भवति

श्रीश्रीनारायणाय नमः ॥ ३० ॥

नमो भगवते वासुदेवाय

नमो भगवते वासुदेवाय नमो भगवते वासुदेवाय

नमो भगवते वासुदेवाय नमो भगवते वासुदेवाय

नमो भगवते वासुदेवाय नमो भगवते वासुदेवाय

नमो भगवते वासुदेवाय नमो भगवते वासुदेवाय

नमो भगवते वासुदेवाय नमो भगवते वासुदेवाय

नमो भगवते वासुदेवाय नमो भगवते वासुदेवाय

नमो भगवते वासुदेवाय नमो भगवते वासुदेवाय

नमो भगवते वासुदेवाय नमो भगवते वासुदेवाय

नमो भगवते वासुदेवाय नमो भगवते वासुदेवाय

नमो भगवते वासुदेवाय नमो भगवते वासुदेवाय

श्रीमदजितनाथस्तवनम् ॥ २ ॥

(आदिगीवृत्तम्)

परस्मिन्पदियमानं, पुण्यवान्मोऽङ्गपमद्यो-

हमधवमनुमाङ्गं, मामवान्प्राप्तरेखः ।

धर्पितधवपदार्थि-ध्वेषमूर्तिपभावो-

ऽजितजितनृपराशि-भङ्गलंघोददानु ॥ १ ॥

मफलधुवनसौख्य-श्रेणिशान्ताऽवदान-

परितगुणगणेनो-न्नाममानाङ्गपाटुः ।

जगतिमफलमान्यो-मध्यमुद्रास्वरूपः,

भजयानिपतिपूज्यो, धातृभुग्योनिरीतः ॥ २ ॥

बिलसति शिवशान्ति-र्यस्यपादारविन्दे,

अर्पायतिरजस्रं, दूरतः संस्थिता च ।

नरपतिजितशत्रो-रन्वयाभिस्तपेशः,

सविधुरजितनाथ-व्यायतांभूतसघान् ॥ ३ ॥

कलितकलिगुणानां, मानवानांनतानां,

निजपदमतिशोकं, दानदसोददानः ।

प्रवरमहिममर्णा, तारकोपःश्रिताना-

मजितजितवरोऽसौ, धानुषांतीर्थनाथः ॥ ४ ॥

श्रीश्रेयांसस्तवनम् ॥ ११ ॥

(मग्दाध्यानाभूतम्)

दृष्टादृष्टि-धिरपरिमता, स्वात्मनिष्ठाऽतिमता,
 गादस्पाता, निजफलपरिस्फुलितघण्टभाषा ।
 दूरसङ्गो-व्यपगतवती, यस्यदृष्टिप्रभाषाद्,
 तंश्रेयांसं, शिबगुरुरकरं, नौमिनित्योत्सुकोऽहम् ॥ १ ॥

विष्णोर्वीरो-ऽनुत्तमगुणनिधेर्भूपते-र्भास्कराभो-
 दानेदसो-ऽमरगणनतो-ध्वस्तदृष्टप्रसारः ।
 मादुर्भूता-ऽनवमविरनि-स्तस्वराक्षिमणेत्या,
 श्री श्रेयांसः, मधुरनुदिनं, लोकरसावरोऽनु ॥ २ ॥

संमारेऽस्मि-न्निविपविपूरे, मोहभूषाभिभूते-
 विश्वस्तानां, विमतिदहनः, कल्पनार्तितमश्वः ।
 लोकालोक, मशमजनको-भ्यानगम्पररूपः,
 श्री श्रेयांसो, जिनगणवरो-ऽभ्यर्चनीयोनकेषाम् ॥ ३ ॥

योगसेवं, जनयतिमता, यत्पदाभोजरेणु-
 निर्भिद्यार्निः, मकल्वमृधा-चारिणीयोनमाभः ।
 शान्तानन्दः, गुरुरपरिमितः, प्रेक्षणोयोनमाहः,
 मभेयांसः, शरणमपमं, भावनादेदयान्तः ॥ ४ ॥

त्रैलोक्यकलयन्करामलकव-द्योर्निश्चितोनाकुली,
 सर्वज्ञः पुरुषोत्तमोजिनवरः, शान्तःसमाधिस्थितः ।
 सद्रोधाश्रितद्वयद्वत्सरसिजः, सत्प्रेमराजन्मना-
 भव्याम्भोजविभावमूर्तिर्विजयतां, श्रीमारुदेवप्रभुः ॥ २ ॥
 सम्यग्ज्ञानकलान्विताविदधता, मौढ्यतापश्रियो
 येनाऽज्ञानतमस्ततिर्विनिहता, चेतःस्थिताप्राणिनाम् ।
 सोऽयं मानसभूमिजान्तिविरुधां, संघातमुन्मूलयन्-
 माहर्ल्य धनराशिमांस्तनुमतां, कुर्याद्युगादीश्वरः ॥ ३ ॥
 सर्वज्ञानमयोजगद्गुरु-र्यः संश्रितायं जना-
 येन श्रीरचलावृताऽमरगणा-यस्मै नमस्कुर्यते ।
 यस्माद्गुरतं विमोदतिमिरं, यस्याऽस्ति ते व्यवचो-
 योस्त्रिगौरवताम्यितान्जिनवरं, वन्दे तमादीश्वरम् ॥ ४ ॥
 श्रीसिद्धाचलगानुरत्नविलग-न्मूर्तेरुपायारिधे-
 भव्याम्भोजविद्योधनैकतरणे, राजत्प्रभाभस्वरः ।
 धूर्यान्तानलतप्तमेघपटल, ग्लानान्तिदानीमिय-
 त्वं क्रीडन्वमदीयमानसाराऽऽ-रामेयुगादीश्वरः ॥ ५ ॥

निर्मोहारीः, प्रवरमकरा-ख्यातराशिप्रचारी,
 निर्भोचारी-विषयविषय-शोभकारीमुचारी ।
 सत्प्राधारी-सदयवचन-स्तोमवृष्टिप्रसारी,
 श्री श्रेयांसः, सततमचलं, प्रविद्ध्याज्जनानाम् ॥ ५ ॥

श्रीवासुपूज्यस्तवनम् ॥ १२ ॥

(वसन्ततिलकावृत्तम्)

पूर्णेन्दुगुन्दरकसारमणीयकान्ति-
 कान्तानन मयिनदेहविभावितानम् ।
 सम्पद् पवित्रचरितं पश्चिन्नान्दृष्टिं
 श्रीवासुपूज्यमनिर्जनदनेष्टमिष्यै ॥ १ ॥
 शिष्टाङ्गिगन्धपरिवेष्टितमन्त्रिणं,
 कुम्भाग्रगणितविलम्बनमनसोपम् ।
 विश्वेश्वरप्रसीदकलाऽभिगमं
 लोकाम्बुर्वाध्वमनघं रत्नगुण्यम् ॥ २ ॥
 दर्शनकाप्रविशेषावमनुधयन्त-
 स्त्वन्यादप्यधमनानुगता मिनेऽः ।
 दक्षिणमोदनयनचमत्यह्य-
 मागेदृष्टविषयजगदेकनाथ ॥ ३ ॥

भूताधिनायवगुपूज्यनरेशगेहे
 संमापजन्ममुत्तरदंजगतीगतानाम् ।
 यः सर्वदः शमनको विपदांजनानां
 तं वामुपूज्यपरमेशमहंस्तवीयि ॥ ४ ॥
 तस्याप्यसिद्धिजननोत्तमहेतुमन्यं
 स्वामन्त्रेण भवतारकनेत्रमन्ये ।
 तस्याप्यदीयचराणाम्पुनर्दर्शनमे
 शान्तिप्रदायिमननं जिनपुङ्गवाऽस्तु ॥ ५ ॥

श्रीविमलनाथस्तवनम् ॥ १३ ॥

(दक्षिणीष्टम)

उपकृतमर्ति, संसारेऽस्मिन्महत्यापिदैवत-
 मस्त्रिलगुहृति-धेर्नामेष्ट्यं, विनाशिताविमेषम् ।
 विपुलपिलतन्मत्त्वज्ञान-प्रदायिनमीश्वरं,
 विमलमरि-दन्तारं निम्यं, नमामिबिभृतये ॥ १ ॥
 षष्ठमगुहृदं, दयादागूढं, विविधकल्याण्वितं,
 भवतिहरं, शृङ्गानन्दं, सदात्मरविप्रदम् ।
 शुभतिदम्भनं, स्वात्मारामं, परार्थपरायणं,
 गुह्यतिमदनं, भग्नशोभं, भजेद्विष्णुपिपम् ॥ २ ॥

कृमिभिर्गिरि-स्थानं ज्ञेयं-विषुसमनाम्भर,
 विषुसविभंशो, धृतिरश्मिः, विमलममरागर्भः ।
 विमलमभिन ' ने, देवतीना-भरति-नवास्तो,
 गतामृता, मन्वेदेव, मन्वेदेवदीप्ति ॥ ३ ॥
 भवगता, वीरगता, वीरगता, वीरगता, वीरगता,
 भवगता-शोभनाम्भर, विषुसमनाम्भर ।
 भवगता-शोभनाम्भर, विषुसमनाम्भर, मन्वेदेव, मन्वेदेव,
 मन्वेदेव, मन्वेदेव, मन्वेदेव, मन्वेदेव, मन्वेदेव, मन्वेदेव, ॥ ४ ॥
 विमलमभिन ' ने, विमलमभिन ' ने, विमलमभिन ' ने,
 मन्वेदेव, मन्वेदेव, मन्वेदेव, मन्वेदेव, मन्वेदेव, मन्वेदेव, ॥ ५ ॥
 विमलमभिन ' ने, विमलमभिन ' ने, विमलमभिन ' ने,
 मन्वेदेव, मन्वेदेव, मन्वेदेव, मन्वेदेव, मन्वेदेव, मन्वेदेव, ॥ ६ ॥

श्रीअनन्तनाथस्तवनम् ॥ १४ ॥

(भुक्तगम्यान्तवृत्तम्)

मुभवागमनोयस्यदीप्यागमने, मदागमने-अनन्तचिन्तामणिर्या
 स्वयंममदुष्टापदोयान्तिदे, मुभवागमनोयस्यदीप्यागमने ॥ १ ॥
 समस्तिप्रभामानदीनायदे, मृगाङ्कोष्णरश्मिभिभाभगयन्ती ।
 नतदेवदेवासुरेन्द्रैर्ननायै-अनन्तमभुतंमुदा-अम्भरागमि ॥ २ ॥

पत्न्याऽऽभ्युत्पन्नपुत्रकौशिल्यमति, शेषद्वन्द्वान्निन्दं.

मोऽप्येष्टुर्द्विगणयत्तोरित्तपतां, श्रीरुदमानवसुः । २

शेषं गन्तव्येति कृन्तनिमति-शोभं वयसर्जनं,

मंगलागभ्युत्तिष्ठिगोतिगुतं, मौभाग्यस्त्वाकरः ।

मदितारशवर्गिर्नीतिनयति, द्वेपत्रपश्रान्नकं.

भूयान्मरुगुगपदमित्तमतां, मिदार्गभूवाहृतः ॥३॥

यन्मूर्तान्दक्याः मृष्यजपभी-कृत्तोरित्तान्दुर्वने,

दिभ्यान्नोत्तानितानदम्भनिमत्, ममापयन्तिप्रयम् ।

मौजन्त्याऽभयभावनौपाधिगणा-न्मरुदयन्नेष्टुदा.

तदेवेन्द्रमदितारुद्रिकमत्, वीरमभुनोम्यहम् ॥४॥

भाषद्वारिधिमृत्तगन्तिमयद्, पादार्गविन्दश्रिता-

दीव्यान्मोगगणान्त्रजन्तिनितरां, संपूजनीयाः सत्ताम्

कल्पारानिगतम्य, यम्यानिदता-नद्रुमचारोतिनः,

मोऽप्यन्तवितनोन्मृदुलकलां, श्रीप्रैशलेयः सदा ॥५॥

चतुर्विंशतिजिनम्युतिः संपूर्णा.

स्वरूपस्थितं सर्वमोक्षप्रकाशं, जनोयोगतः सिद्धसेनात्मजातम् ।
 निरीक्षेत नैनं प्रवृत्तं जनेषु, सुधन्यं भवोद्भेदकारं हि मन्ये ॥ ३ ॥
 समाराधतेऽमन्तनाथं विनाथं, जनः सज्जनानन्ददायी सुधीर्यः ।
 तदीयाऽन्विलावाञ्छिताकार्षसिद्धिः, सदा सन्निधिर्नो कदाचिज्जहाति
 मुग्धाधारकं मीनराशिप्रतीत-मनन्तं जिनेशं कृपावारिराशिम् ।
 भवोत्तारकं तनमन्तुमसमं, जनाइष्टलब्धिप्रदातारभीशम् ॥ ५ ॥

श्रीधर्मनाथस्तवनम् ॥ १५ ॥

(कामघोडाछन्दः)

सन्त्यज्ञानं भास्वद्वपं धर्मात्मानं ध्यातृणां,
 ध्यानीयाङ्गं सिद्धिक्षेत्रं प्रेमाऽमन्त्रं नक्षत्रम् ।
 चिन्तारत्नं नष्टायत्नं वन्दे प्रत्यक्षं दुःखघ्नं,
 धर्मेज्ञानं वृण्णालानं सन्नामानं भूमानम् ॥ १ ॥
 सतज्ञानां सम्यक्प्राप्ता मारीहर्षा त्वं भर्ता,
 दीनादीना-भाषद्वर्त्ता संपत्कर्त्ता सत्त्वानाम् ।
 दुर्भावानां नित्यं हर्षा सिद्धेर्दाता निर्माता,
 विश्वप्राना कामादीनां भूलोद्वर्त्ता विख्याता ॥ २ ॥
 स्तोतुं योग्यो भव्यैर्भाग्यै र्योग्यैर्गम्यो विज्ञेयः,
 श्रद्धाभ्येयो वृद्ध्याऽभ्येयो भक्तैर्गम्यः संश्लेषः ।

[illegible]

མཁའ་འགྲུ་ལྟ་བུ་གྱི་མཁའ་འགྲུ་ལྟ་བུ་གྱི་མཁའ་འགྲུ་ ༥༥ ༥༥

2017 年 12 月 31 日 2017 年 12 月 31 日 2017 年 12 月 31 日 2017 年 12 月 31 日

[illegible]

$\frac{d}{dt} \left(\frac{\partial L}{\partial \dot{x}} \right) = \frac{\partial L}{\partial x}$

કોઈ એક જાણકારે કહ્યું છે કે આ સમયે આજીવનના સુખનો અનુભવ કરવાનો સમય છે.

7 257 1 10 1000000 2 1000000 1000000 1000000

[illegible]

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

47 06.04.1987 19:00:00 00 00 00 00 00 00 00 00 00 00 00 00

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ३ ॥

777 + 574 = 1351

24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1041 1042 1043 1044 1045 1046 1047 1048 1049 1050 1051 1052 1

[illegible]
$$m_1, m_2, \dots, m_n \text{ are the masses of the particles, } \mathbf{r}_1, \mathbf{r}_2, \dots, \mathbf{r}_n \text{ are the position vectors of the particles, and } \mathbf{r} \text{ is the position vector of the center of mass.}$$
$$x_1, x_2, \dots, x_n \in \mathbb{R}^n, \quad x_1^2 + x_2^2 + \dots + x_n^2 = 1, \quad x_1 + x_2 + \dots + x_n = 0$$
[illegible]

Y. 22. 5. 4. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 83

गर्भेनानुजिनो गमाग्मनः, मद्मेरिष्ठाग्निगो-

प्यम्नाश्चाननमोषगमनगणा-भिर्मानमायापराः ।

यन्ताशम्भुजपोद्भूतनिमनं, सर्गाक्रमःमादगाः, -

गिदानन्ददक्षिणाःकृतविगो-मन्दाग्मायाश्रिताः ॥२॥

भक्ष्या ? यन्तनुनां गुणान्निमनित्रं, पूग्मैर्गुणैःकृतं,

दमेक्ष्यं दूरादिभिर्दक्षिण-मोशाग्निगोमम ।

भक्षोभ्यं कुम्भैर्जनैः प्रचननं, तारायगाश्रितं,

निसेषागममिदनस्त्रविदया-गोमाश्रितमुद्योतकम् ॥३॥

पायादःशुनदेकमाश्रितानी, भृशाम्भुजं निर्मयं,

मम्यतस्त्रविलामरुक्तदया, विन्ताग्निानन्दका ।

यग्मेक्ष्याऽलममानमाश्रितवनी, मद्भ्रामरीमन्त्रिः,

मन्मय्याश्रमिनाऽपरदुष्टमुष्ट, मौग्म्यसंराजितम् ॥४॥

श्रीमदजितनाथस्तुतिः ॥ २ ॥

(द्रुतविष्टम्बितवृत्तम्)

अजितनाथतवाङ्घ्रिमरोजकं, हृदयमशनिवारुविचिन्तये ।

स्वजननोत्सवइन्द्रगणस्तुतं, कनकभूषरमानुविराजितम् ॥१॥

जिनगणंविमदंस्तुतयानवाः, क्षमितसंमृतिभूतमहापदम् ।

अमरनाथगणाःस्तुतिमन्त्रं, विदधतेऽम्यमहोत्सवधारिणः॥२॥

यदिशमेऽन्तिमधामनिवासकं, त्रिधुरनार्चिनिवारकनिर्मले ।

जिनस्तथुन ? सर्वमुच्चास्पदे, वितनयोत्तपथेष्टहायद ? ॥३॥

सितगरुत्तमदधिष्टितचिप्रदा, विशददीप्तिपरिदधनीश्वरी ।

पितरनुत्तमरुग्भुविमानसी, भवभयस्यकारकज्ञसदा ॥४॥

श्रीसंभयनाथस्तुतिः ॥ ३ ॥

(यमजलनिलकाशुभय)

निर्भिन्नज्ञप्रभवभीतिविज्ञेयज्ञान्त,

संसाग्मागरमटाग्रसंभवेन ? ।

मत्पदमदेदिशसिमोदरगर्मसयो-

ल्लोकानिगमपितमर्बजनप्रभाव ! ॥

अर्हत्कदम्बवज्रवप्रणतचरेण्य-

लक्ष्मीःमदाश्रयनुमानवमानमद्भिः ।

देवाधिपैःस्तुतपदाभ्युजकामहीन,

निर्मानमोदमदमृत्पुजराप्रभाव ॥ २ ॥

अर्हद्गुणेनरचितंशुभशासनंनवः,

जर्मावन्तीदिशतुमर्बनपानुसारम् ।

विभ्रत्परैरफलनीयमपानकेन,

प्रेमोवयविधुतगुणेनविमानकेन ॥ ३ ॥

श्रीपद्मप्रभञ्जनस्तुतिः ॥ ६ ॥

(गणनानिश्चयानुसृतम्)

पद्मप्रभञ्जनपद्मपुष्पमोद

दीर्घदशानुमननेषदतामृताम्यम् ।

इतपमोदविभक्तगनिषकाम-

मृन्मृदिताऽप्यमर्षविगताऽऽमगम्य ॥ १ ॥

साधेयनिर्गिरस्तनुसितकर्मभूमि-

रक्षानिःसुविदितामयमामगायाम् ।

स्वर्गाकमांतनिर्गम्यविभामयाना

देदीप्यमानमणिरत्नविभावितानैः ॥ २ ॥

सांकाःश्रयन्नुनिनकीर्त्तिनमागमार्थ

श्रान्तिच्छिदयमिजनाश्रयणीयमीड्यम् ।

संसारमागममडाप्रयमाभितानां

धामाग्रिमंविदितपापदरंनयानाम् ॥ ३ ॥

गान्धारिवत्तमुसलेजयतस्त्वदीये

नीलाम्बुजावलिनिर्भेऽभुवितानधार्त्री ।

येकीर्त्तिपुञ्जमनवयमृत्वं लभेते

स्वर्गावनीभुजगलोकविभासमानम् ॥ ४ ॥

श्रीसुपाश्वजिनस्तुतिः ॥ ७ ॥

(वसन्तनिलप्रभापूतम्)

ये जन्तुजातमकरोत्पणानिप्रधानं
 निर्वाग्निताऽतनुमनोजमदारिषाधः ।
 तमानव ! स्मरविचिन्त्यनिजेमुपार्थं
 चेतोऽभ्युजेपरितोयतमानमाश्रम् ॥ १ ॥
 जैनेश्वरानिस्वण्डितशेषकामा
 चित्तारविन्दमनिमंजनप्रसन्नम् ।
 पा नम्यवारिजगणेपदमादधाना
 पक्रेषितारमनयाऽदमानवानाम् ॥ २ ॥
 संपादयच्छिष्यमुत्तमनुमंयतानां
 जैनमन्त्रधरभयार्तिहरमुदाऽरम् ।
 श्रेयोधिनीनमननम्रधिपाप्रसन्न
 ध्वर्गापधर्ममर्तिक्षणतोददानम् ॥ ३ ॥
 मरक्षार्थजननीमुचिमानर्माष्टान्
 पञ्चाननोपरिगताऽमरमाननीया ।
 मृदुगंरविप्रभमहोज्ज्वलमादधाना
 माजितपमुत्तमविभक्तकराब्जमध्ये ॥ ४ ॥

निजपवित्रचरित्रमनोगति-र्मतिमतांवरराजिभिराश्रितः ।

विमलनीलवग्धुतिराजिन-उचितवर्चमहाव्रतदेवकः ॥ २ ॥

विगतसंशयमेवमद्रास्थितो-निजपरात्मविभेदविभेदकः ।

सुरपतिप्रकर्षार्थितोत्तम-शुभयज्ञःप्रकरःप्रथिताशयः ॥ ३ ॥

परुगराशियुनः शुभराशिमा-न्नजनार्चिहरोमहमोर्जितः ।

वरगुणोदितदीव्यवपुर्वरः, सुभगलक्षणलभितपन्थजः ॥ ४ ॥

विततनित्यपदार्थनिरूपकः, अभितदुपार्थिताऽन्यनिरूपणः ।

धिवममृद्धिवितानविवर्द्धको-विजयतांमुनिमुव्रततीर्थकृत् ॥ ५ ॥

श्रीनमिनाथस्तवनम् ॥ २१ ॥

(पञ्चशामगच्छन्दः ।

नमज्जगज्जनव्रजं सुरेन्द्रसेवितक्रमं,

क्रमाद्गुलीनस्वचिपातिभासिताम्बुरालयम् ।

जगत्पतेनमीशसत्यरूपसर्वदास्थितं,

भवन्तमेव संस्तुवमनःसरोरुहेमुदा ॥ १ ॥

प्रकाशयत्यशेषलोकभव्यमानसाम्बुजा-

न्यहोविचित्रशायराशिरक्षतस्त्वदुन्धितः ।

समानतानुतावर्काविभोभजन्तिनश्वर-

प्रभाधरोष्णगडिमशीतगोचिगदयःकथम् ॥ २ ॥

भीमन्द्रप्रभस्तुतिः ॥ ८ ॥

(समेतिहारादुपध)

चन्द्रप्रभंनदनाराद्वन्द्वकान्तं

कान्तानपमवनदम्बुनपुत्रदाहे ।

विदुर्गदम्बकननांमिनरोनर्मजं

भोमानस ! विगनमानदनो नगर्वम् ॥ १ ॥

जीवात्कदम्बकमरोगमर्दजिनानां-

मम्याकमंनपदनमविभाषकारम् ।

यद्ममकमरहृद्विभक्त्येतां-

मम्यावनारमनिमंनमनमनापम् ॥ २ ॥

सिद्धान्नरागिरमणोद्वेष्टितानां-

मम्यापयलिनगणोयमनिन्दितान्मा ।

पुष्पाकमस्तुकमनीपविचारचारु-

देवेन्द्रवृन्दनुतपीतवचःशुभाकः ॥ ३ ॥

वज्राङ्कुशि ? मतपनीपविभेदयत्नं

भाणेनगजनिमतांविशदंविधेहि ।

अभ्याश्रिताशशथरोज्ज्वलभासिमत्ते

सौवर्णकान्तिरुचिरावधवादिपेन्द्रे ॥ ४ ॥

मनुष्यगोत्रं विना मनुष्यवर्गं न भवति,

यथा यथा हि मनुष्यं विना विषयं तद्वत्तत्त्वम् ॥

विद्यानमानमोक्षमप्यवाप्त्यादिर्मनुष्ये,

तस्मात्पुनरप्युक्तं धर्मोऽस्मात्तथा ॥ ३ ॥

विधायिनामप्येवमप्युक्तं धर्मोऽस्मात्तथा,

तस्मात्पुनरप्युक्तं धर्मोऽस्मात्तथा ॥

यथा यथा हि मनुष्यं विना विषयं तद्वत्तत्त्वम् ॥

यथा यथा हि मनुष्यं विना विषयं तद्वत्तत्त्वम् ॥ ४ ॥

यथा यथा हि मनुष्यं विना विषयं तद्वत्तत्त्वम् ॥

यथा यथा हि मनुष्यं विना विषयं तद्वत्तत्त्वम् ॥

यथा यथा हि मनुष्यं विना विषयं तद्वत्तत्त्वम् ॥

यथा यथा हि मनुष्यं विना विषयं तद्वत्तत्त्वम् ॥ ५ ॥

यथा यथा हि मनुष्यं विना विषयं तद्वत्तत्त्वम् ॥ ६ ॥

यथा यथा हि मनुष्यं विना विषयं तद्वत्तत्त्वम् ॥

यथा यथा हि मनुष्यं विना विषयं तद्वत्तत्त्वम् ॥ ७ ॥

यथा यथा हि मनुष्यं विना विषयं तद्वत्तत्त्वम् ॥ ८ ॥

यथा यथा हि मनुष्यं विना विषयं तद्वत्तत्त्वम् ॥ ९ ॥

यथा यथा हि मनुष्यं विना विषयं तद्वत्तत्त्वम् ॥ १० ॥

कृपाणिदुर्गमैर्जोतेन, शरीरैर्गतामृतैर्विदग्ध ।

प्रियाभिर्नामैर्नमस्तेवराज, शृणुष्वदारीनामूनीन्द्रजम्भीः ॥३॥

प्रियाः सन्ताने वनमाकरोत, कस्यान्वयाजिं हताशिरिन्नुत ।

विजिघ्रसान्धनिगानयेक, ममीश्वरीविषयानि ह्योत ॥४॥

विजिघ्रकामैर्नगनेषोक, गताश्चक्रेऽस्ममागधीगद ।

निगमंमौः शरीरगतमाने, खाद्यादिनीलांश्चर्नमिनाम ॥५॥

श्रीपाश्र्नायस्त्वनम ॥ २३ ॥

। वक्ष्यामिहस्तुतः ।

जगन्प्रकाम कार्मिणमदानदस्तामृत,

नितम्बकमभारिनामन्त्रमगमनेविनम ।

नलममादगंमनिधिनप्रहृष्टमगनि,

भक्तभक्तप्रमममभारिनाभेदीश्वरम् ॥ १ ॥

नृपाभमेननन्दनं ममन्तगतामृतं,

नितारकंविषनिकारकेनममुदानमम् ।

मुर्मपदाऽनिभूयिनामृतागिपूजितद्रुपं,

ममन्तनोविशालचारुदेननाहृताऽध्यम् ॥ २ ॥

प्यधनभक्तिवन्मलाञ्जनाञ्जनद्रुमानपि,

क्षणाद्व्याहृतेतमःभुभद्राचिन्मयात्यक्तः ।

श्रीसुविधिजिनस्तुतिः ॥ ९ ॥

(दशैकतिलकाष्टसूक्तम्)

संपन्निमाशुभवतांमुविधिर्विधेया-
 योगीन्द्रममनपदाम्पुजयुग्मदृष्टाम् ।
 नाकिञ्चजाऽमुरनरापिपसेव्यमानः
 स्वर्गापवर्गमुखसिद्धिरुचिप्रधानाः ? ॥ १ ॥
 याऽशेषमानवगणायोदितानिराजी
 सागक्रियाऽवददभंसदयानिनानाम् ।
 मोदददातुविपुल्यमानिर्मयस्वा
 पादारविन्दविलुङ्गपुष्कररानिः ॥ २ ॥
 दिद्याज्जिनेन्द्र ! तवपण्डविनिर्गताये
 लोकोत्तरंशिवगुरुंशुविभारतीन ? ।
 भैरवैर्नैधरुचिरार्थपराऽतिशस्ताऽ-
 शानान्धकारमग्निलम्प्रथिनंक्षयन्ती ॥ ३ ॥
 दिद्यात्तवाशुशिवदाञ्जलनायुधासं
 स्वत्पोदरीगतदराऽभयदासिनाभा ।
 शस्तास्पकान्तिनिचयेनतिरस्कृतेन्दु-
 र्मध्यममाश्रितवनीष्टधराजकम्प ॥ ४ ॥

श्रीधर्मजिनस्तुतिः ॥ १५ ॥

(मण्डपाग्लाधृतय)

ज्ञान्तवन्नेशः, शरणमथगं, मानवामांममानां
 श्रीमद्भयो-जिनगणवरः, पूजितोनाकिर्गः ।
 निष्कर्षारि-नवकजगतां, मोक्षलक्ष्मिचिद्विधा-
 दृष्टैःकान्त्याऽग्निलज्जनगताऽ-ज्ञानराशिपथेता ॥ १ ॥
 दीर्घचान्तं, मृमानिमदनं, जैनगजं कदम्बं
 दीप्यागज-शरणपदवीं, सारवासां वितन्वन् ।
 भोगाभ्यागा-निवपरिहर-दूरतःशान्ततान्ति
 साग्न्यैभूया-स्मननमुग्ध-क्षेपलक्ष्मीमियाणाम् ॥ २ ॥
 पीपुपासाऽ-गुरनरवरीः, प्रमृतांम्यालस्यै-
 रक्षोभंय-स्पर्शतपै-रगमेपार्थभासन् ।
 अर्द्धदृष्टै-र्धनमभिहितं, निर्भदानकृमानं
 श्रेयोदिष्ट्या-द्भुवनविदितं, मानवानांनतानाम् ॥ ३ ॥
 प्रशमिर्वो-नवकजवग-भाविशालाक्षपदा
 मागूरयाऽ-वनविमलधी-र्यानिमारोहदिष्टम् ।
 माविघ्नानां, इतिमनिबला-ऽयाचिताभक्तिभानां
 कृपात्कान्तो-नमगनिरयं, शक्तिराजज्जयायता ॥ ४ ॥

श्रीचन्द्रप्रभस्तुतिः ॥ ८ ॥

(धर्मतिलकावृत्तम्)

चन्द्रप्रभेनमतभारदचन्द्रकान्तं
 कान्तानलंभवतमस्तृणपुञ्जदाहे ।
 विद्वत्कदम्बकनतांघ्रिमरोजमीशं
 भोमानवा ! विगतमानमनोजगर्वम् ॥ १ ॥

जीयात्कदम्बकमरोगमदंजिनानां-
 सत्याकरंजपदजम्बविभाषकारम् ।
 यद्दर्भचक्रमवहद्भुविभम्पहेतो-
 र्मन्धावतारमनिशंमवलप्रतापम् ॥ २ ॥

सिद्धान्तराशिरमलोद्गतयेऽदितानां-
 मरुयापयज्जिनगणोयमनिन्दितात्मा ।
 पुष्पाकमस्तुकमनीयविचारचारु-
 र्देवेन्द्रद्वन्द्वनुतपीतवचःमुष्माकः ॥ ३ ॥

वस्त्राङ्कुशि ? मतपनीयविभेषयत्रं
 भाणेजगज्जनिमतांविशदंविधेदि ।
 अध्याश्रिताश्चशशरोज्ज्वलभासिमत्ते
 सौवर्णकान्तिरुचिरावयवादिपेन्द्रे ॥ ४ ॥

श्रीशान्तिनाथस्तुतिः ॥ १६ ॥

(अग्न्यगस्तुतम्)

राजन्त्योत्तमदेमो-ज्ज्वलवरविभयाऽ-कोपमानप्रचारः ?

श्रीशान्तीशान्तन्वा, जितकनकगिरेः ? शान्तमुद्रावहन्त्या ।
धीरोदारमभाव, क्रमवरवनजैः, मेव्ययानिर्जरेजैः

रक्षस्वत्पादरक्तं, वृतमुमनिवधो, मांजिनेन्द्रमपन्नम् ॥१॥

तेजीयासुजिनेशाः, सकलमुवनगां, संपदधारयन्तः

कीर्त्यावीतारिभावा-मदमिपदपिपे, नैवचक्रुर्विशोकाः ।

कुन्दप्रख्यत्विपाऽलं-कृतवरवपुषः, मासलोक्कैकराज्या-

जिच्छिन्नानङ्गभावा-नतविरतजना-नन्ददायिस्वभावाः ॥२॥

जैनेन्द्रं जैनसह-भनिदननपरं, योभवीतुभतार्थं

सम्यक्त्वा वासिताना-मपइतमदन, दुष्टतापापहारि ।

दुर्मेघान्तस्तमिषा-विघटनशशभृ-त्सोदरंरातवृत्त-

माराध्योच्चैर्गुणाली-भृदमरसभया-मंन्नुतं स्वर्मेन्द्राग् ॥३॥

दिश्यात्समक्षशान्तिः, मुसमतुल्यतरे, च्छत्रदण्डोदपात्रं

सच्छोभाक्यंदधानो-भवकुसमकरैः, स्वच्छभामण्डलाढ्यः ।

विभ्रन्मुक्ताक्षमालां, मुनिजनदिनद-स्तप्तचामीकराभो-

योवक्राणांश्रुणाणां, मममनमननो-त्सामुगरीतिकानाम् ॥४॥

श्रीमुविधिजिनस्तुतिः ॥ ९ ॥

(एते रनिलकाभूतम्)

संपात्तमाशुभवतांमुविधिर्विधेया-

द्योतीन्द्रमधनपद्मपुन्युग्मशृङ्गाम् ।

नापिजनाऽमुरनराधिपसेव्यमानः

स्वर्गापवर्गमुरवसिद्धिरुचिप्रधानाः ? ॥ १ ॥

याऽक्षेपमानवगणायदिनानिराजी

सारप्रियाऽवददलेमदयाजिनानाम् ।

मोदद्वानुविपुलममर्निर्ममपचा

पादारविन्दविलुङ्गपुष्करराजिः ॥ २ ॥

दिश्याजिनेन्द्र ! तत्रपण्डाविनिर्गताये

लोकोत्तरंशिवगुग्मंभुविभार्तान् ? ।

भङ्गेनैधरुचिरार्थपराऽतिशस्ताऽ-

ज्ञानान्धकारमन्त्रिप्रथितंक्षयन्ती ॥ ३ ॥

दिश्यात्तवाशुनिवदाग्बलमायुधाशं

स्वल्पोदरीगतदराऽभयदासिताभा ।

शस्तास्यकान्तिनिचयेनतिरस्कृतेन्दु-

र्मध्यंममाधितवनीष्टयराजकस्थ ॥ ४ ॥

श्रीकुन्धुनाथजिनस्तुतिः ॥ १७ ॥

(मालिनीवृत्तम्)

क्षदितमरणजानिकुत्थुनाथं दान्तं
 जिनपतिमनिमेषैर्ध्यायनैः पीयमानम् ।
 अमरपतिवतीनां, दर्शनापन्नमाप्ति
 निजपङ्क्तिरभाजां, भाजनं गोप्तव्यक्ष्माः ॥ १ ॥
 सकलजिनपतिभ्यः-शायकेभ्यः शिलोत्पा-
 वरचदनग्नेभ्यः, तारवादेरग्नेभ्यः ।
 फलकमुपगतिभ्यो-नाकिनाथमनुतेभ्य-
 मनुचयननोत्तममङ्गीर्तनमोऽस्तु ॥ २ ॥
 प्रवचनममितयौ-जैनगर्जविक्राम-
 क्षयमपटभङ्गैः, पावनैर्गर्भदशान ।
 दमितकुमुदचारं, चारुनीतिप्रतीत-
 मभिलषितमुगोर्वा-जानमाराधनीयम् ॥ ३ ॥
 सदसिफलकराम्ने, मैत्रिर्भाषौढगात्रं
 गतवतिताडिदाभे, दत्तदीनप्रमोदे ! ।
 प्रतिनिपूरुषदत्ते, मन्तुमेसत्प्रनादा-
 विक्रमदमिफलाभ्यां ध्याजमानाऽग्रदस्ते ॥ ४ ॥

श्रीशीतलनाथस्तुतिः ॥ १० ॥

नमस्तनयिकायुतम् ।

रीत्यंमुगंदिशतुसीतनीर्धनाथः

भुजस्वरगमनः शिरसिद्विधाम् ।

यत्पारायणभक्तनेरिरीरुगोऽपि

भेत्तुनिगमपगुणाभिषेकोत्तराभक्ति ॥ १ ॥

मन्त्रात्मनाः ? मन्त्रात्मनामन्त्रिनाम्

निभिन्नमन्त्राभिषेकोत्तराभक्ति ॥

पादाभक्तिर्द्वितीयात्मनामन्त्रिनाम्

निर्द्वितीयात्मनामन्त्रिनामन्त्रिनाम् ॥ २ ॥

कल्याणमन्त्रात्मनामन्त्रिनाम्

पादाभक्तिर्द्वितीयात्मनामन्त्रिनाम् ॥

श्रीगणेशाय नमः ।

श्रीगणेशाय नमः ।

श्रीगणेशाय नमः ।

श्रीगणेशाय नमः ।

श्रीगणेशाय नमः ।

श्रीगणेशाय नमः ।

श्रीमदरजिनस्तुतिः ॥ १८ ॥

(माळिनीयुक्तम्)

नमनजिनवर्गं, मध्यलोकामुद्रां

ममदगुनरेजो-ज्जीयमानप्रभावम् ।

व्यमुचदग्विल्लक्ष्मीं, चक्रिणोल्लोहवयो-

द्रुतकनकनिभंम-आग्निजानंप्रधानम् ॥ १ ॥

यममरपतिराजि-धृष्टुवेधीरगवा

समवसरणभूमौ, राजिता स्त्रोत्रगीतैः ।

तमनयजिनवर्गं, निर्मदामोदमाना

स्मरतरुचिरभावा, भामयन्तं समन्तान् ॥ २ ॥

जिनपतिमतपाद्यं, भीमसंभारवादि-

क्षुभितजनभयौघो-द्वेष्टिभिन्नममोहम् ।

कुरुतइदयसाध्यं, सर्वमौल्यैकहेतु-

मपगतपरमीनिक्षिप्रमुद्योतवन्तः ? ॥ ३ ॥

जगतिविविधवर्णं, त्रैलोक्यं प्ररूढा

द्रुतवदनममाभा, चारुचक्रैर्विभानि ।

निरुपमदवतुल्यै-र्हारिचक्रेश्वरीया

भुवमतनुविदध्या-त्पुण्यशीर्षामधारी ॥ ४ ॥

श्रीश्रेयांसजिनस्तुतिः ॥ ११ ॥

(चत्वारस्तितिलकावृत्तम्)

यन्मानसंयुवनयः कृतहावभावा-
 नोजडुत्थनरगीनिफलातिदक्षाः ।
 श्रेयांसमानमतनं मृमनोर्धिनाहृषि
 भिक्षाडुजायुषविकल्पमभेद्यपोषम् ॥ १ ॥
 दीर्णधमाजिनततिर्नेतिमादधद्भि-
 र्देवामुरेन्द्रनरनाथगणैःस्तुताऽसम् ।
 दिव्याभिरामयमुत्त्वानिपविभिताशा
 संपद्यसर्वविभवा विगताययावः ॥ २ ॥
 अर्हन्मतंमनिमतांरुचिरप्रभावं
 कल्याणमादिशतुर्निर्गतदोषलेशम् ।
 नैकार्थसदयविराजिततत्त्वरान्नि
 वृष्टारिवारपग्मितीतवचोऽमृतंद्राग् ॥ ३ ॥
 षडंफलाक्षपटलेचमुनादपण्डां
 पिभ्रत्यजममुदिताकरवारिजातैः ।
 अध्यासितावररुचिर्गतशोकवारां
 मर्त्यापिपंजनमताजपतात्मुक्तामी ॥ ४ ॥

श्रीमल्लिनाथस्तुतिः ॥ १९ ॥

(उपजातिवृत्तम्)

ननोदृष्टान्तिमुचिमल्लिनाथः, पिपद्गुगेविस्तनुमुज्जिहानः ।

अवघ्नोभामचिरांगृहीतं, विदम्बयधंवरमंगुमासी ॥ १ ॥

स्तुवीतभव्याजगदाधुरक्षतो-जिनेश्वरानर्चितपादपङ्कजान् ।

वपुर्जपापीठिनर्शनयानवं, मन्त्रेदधानाधनपुष्पनिर्मिताम् ॥ २ ॥

जिनेन्द्रमभाषितभागदार्यो-गमोक्तियुक्तिमयितप्रमाणः ।

शमावहन्तंपदमादधान्, सताऽननुक्रोपनमोमनोभूः ॥ ३ ॥

वटाभिधानेकृतसन्धिनिर्ये, पक्षाधिपः प्रीदनुमानसेनते ।

कपर्दिनामाद्विपनाथपन्था-ऽपामीकृतानधकिनेन्द्रकुञ्जरम् ॥ ४ ॥

श्रीमुनिसुव्रतजिनस्तुतिः ॥ २० ॥

(उपजातिवृत्तम्)

भवाज्जिनेशोमुनिमुग्रतोवोऽ-वताज्जनौघावनतोनिफामम् ।

निरस्तचेतोभवमानवाध-श्चलन्प्रभामण्डलदीपिताजः ॥ १ ॥

नमामितं जैनगणविभाष-प्रपाग्सौगन्ध्यगुमाननायम् ।

ननामद्वेनेन्द्रवगद्गनालं, प्रभावधामाऽमममार्गरेनिः ॥ २ ॥

श्रीशीतलनाथस्तुतिः ॥ १० ॥

(यमन्तनिलकावृत्तम्)

दीव्यमुखंदिनतुन्नीतलतीर्थनाथः

शुद्धस्वरूपरमणः शिवसिद्धिधाम ।

यत्पादपद्ममजनेनदिवौकसोऽपि

भेजुनिरामयमुखानिमहोज्ज्वलानि ॥ १ ॥

मव्याजनाः ? स्मरतश्चन्दमरंजिनानां

निर्भिन्नजन्ममृतिमोहजरारतीशम् ।

पादारविन्दविनतोरुजनानवशं

निर्वृत्तिर्म्महितदंशमितमकोपम् ॥ २ ॥

कल्पद्रुमोष्पमसारयतावभेदि

वाचावितानमकलङ्कितमर्हदुक्तम् ।

श्रेयस्तर्तिदिनतुदीव्यमहामभावां

लोकत्रयमयितस्त्वगुणप्रमात्रम् ॥ ३ ॥

देव्यसताऽमरसमन्वितमानसीह

साम्द्राङ्गकान्तिनिचयाजनिताऽतिमोदा ।

त्रैलोक्यरक्षणपराजयताज्जगत्यां

श्रेष्ठायुधंकरतलेदधतीमसन्ना ॥ ४ ॥

विद्याऽनन्तं नमः ॥ ना-आः नमः ॥ १०५ ॥

अथ दमागतावर्गः ॥ ३ ॥

सिगं। पुत्रिप्रभिनयुवमेवर्मा, कृत्वा इत्येति चामोर्हि स्कायाः ।

विभक्तयः न विनिश्चयानयेत्, गौरीशक्तिप्रेषद्वयार्थस्त्विति ॥३॥

श्रीनमिनाभजिनम्बुनिः ॥ २१ ॥

(ज्ञानार्थोपगम)

नदिः पातमाना, निहयनमैकमिति।

विद्यापामंनार्गे-विरतनदसानांऽतिरक्षमा ।

प्रजेनादशाभो-नमददग्ध्याभयहृतां

पञ्चमः-अथ यद्विदुः शिवं तद्विदुः शिवं तद्विदुः शिवं ॥ १ ॥

गिनार्थीप्रदानः, जमितभवदाशान्दभयः

नमश्चाकीर्तनां, वग्मुहुरन्नाम्पदः ।

ननानलायान, अपिननडुमादातिनिमिरः

पराभूतानन्दः, प्रवरस्यदानैरुचिद्वयः ॥ २ ॥

अनंमस्यैत गीत, जिनपनिवृद्धयेननिगितं

भवानङ्गच्छेदः, प्रक्षितनयभङ्गेननिनिमितम् ।

श्रीविमलनाथस्तुतिः ॥ १३ ॥

(मन्दावगताधृतम्)

निर्दोषाः, विमलविमलं, तत्त्वराशिजिनेनं
 वीतभोभं, वृत्तगमदयं, मानवानां हितानि ।
 बुर्वन्ननं, वयमभिमाना-भानमादः सुभक्त्या
 देवाभिर्य, नमनद्वयादुरतो नैवयानि ॥ १ ॥
 जैनीगानिः, परमगुणवदा, दीर्णकामारिभीतिः
 मन्वापसा, कुमनदलने, कर्दतापमहीणा ।
 श्रेयः श्रेणि, दिजनु भवतां, जन्ममृत्युभ्रमणां
 स्वर्गस्थाना, प्रवसभया, गीतमन्वीर्तिरानिः ॥ २ ॥
 भिन्नभ्रान्तिः, कजिमन्वति, शोषपित्रीप्रकामं
 निर्दोषाया, जिनवरमुखा-म्भोधिजातापवित्री ।
 वाचामालि-गमनयातिता, नाकिल्लोकाऽनिपीता
 संसारंसा, मृतरमनिशं, भक्तिभाजांकगेनु ॥ ३ ॥
 मौम्यारावा, ननुभवरुषी, रोदिणीभागुराभा
 यातायानं, परमवनता, सौरभंवीतिभीतिः ।
 वेगाक्रान्त, मनुजमभयाऽचापन्याऽपापयाञ्जं
 निःमीमानं, प्रमदमवनां, मादरं संनाना ॥ ४ ॥

जनानन्दं दिश्या-क्षयभयहरं धर्ममदनं
 गुरमायां कामं, स्तुतमनरलोकैः मुखमयम् ॥ ३ ॥
 विपश्चेर्षिरो-विचयनुकालीपुतगदा
 ममारुदाऽम्यान-प्रवरकमल निर्भयकरी ।
 क्षाणांमायां, विशदवदनाऽमन्दवसति-
 र्दधानानिर्माया, जलधितनयानुज्यविषया ॥ ४ ॥

श्रीनेमिनाथजिनस्तुतिः ॥ २२ ॥

(उपजातिवृत्तम्)

पद्मज्यालभमितं नृपाणां, पदम्वकं निजिनगजकनम् ।
 राजामतीनापद नेमिनाथं, नमामि दीप्तं यदुपास्मिन्नारम् ॥ १ ॥
 प्रसौदृष्ट्यं श्रद्धायांराजी, प्रप्रप्यारक्ततमाश्रुय ।
 श्लोचदर्शणमहामभावा, सासेव्यतांशुयजनैर्मिनानाम् ॥ २ ॥
 वाक्तावकीनाजिनपुद्गवस्ताव्, शस्ताऽनिगूस्मार्थपदार्थदर्शिनी ।
 निर्भिन्नमोहारितमोचितान, हितायमेऽप्तोभ्यतमाभ्यवादिनाम्
 यत्पादसेवामकरोज्जनौघः, सिंहाधिरुदाऽऽमृतुम्विहस्ता-
 साम्बाविभूर्निवितनोतुशृङ्ग-सुवर्णवर्णारिपुभीतिभेत्री ॥ ४ ॥

श्रीवासुपूज्यजिनस्तुतिः ॥ १२ ॥

(मन्दायकान्तावृत्तम्)

संपूज्यश्री-रत्नजिनाजिनाधीशिनो-वामुपूज्य ?
 नूत्नालानो-पमकरविभातोष्णभानूरुक्कान्ते ? ।
 निर्मानित्वं, जगतिजनतां, पालयस्वाऽतिनम्रां-
 कामलेशादचनदधर्तीभूरिदुःखं वरेण्य ? ॥ १ ॥
 संपूतंय-चरणरजसां, मण्डलं देवराजे-
 शौणोशोभां, सिरसिदधति-स्मातिष्ठस्तमभावम् ।
 कीर्त्तेः फान्त्या, ततिरतिवरा, निर्जघन्तीजिनानां
 फर्मग्रन्थि, मविकिरतुसा, युष्मदीयंगताया ॥ २ ॥
 हृद्यायाणी, तव जिनपते ?, नोहितानिषदेया-
 भित्यंदेतु-ग्रथितहृदया, युक्तियुक्ताऽपदोषा ।
 निष्पापाया, समदमनुजै-र्गीतकीर्तिमकाण्ड-
 सयोगाना-भतिशययुजां, भाजनंसंपदाङ्ग ? ॥ ३ ॥
 श्रीशान्तिस्त्वा-मबनुविदुपी, श्वेतपद्माधिरूढा
 रत्नःशुद्ध-ग्रहभवभया-द्भेदिनीश्वेतरौचिः ।
 सम्रालीका, निजपरिकरो-ज्ञासिनीचारुवेषा
 सिद्धैर्मान्या, जगदभिहितं, सर्वदाधारयन्ती ॥ ४ ॥

श्रीपार्श्वजिनस्तुतिः ॥ २३ ॥

(आहुं पवित्रो विनयम)

आमायनवाहुमाधिरनिम्-दपार्श्वः प्रभुधामिनी
 दपेयामनिदम्पभाभरनिनो-दोमितात्पानकाद ।
 जनिपवमिदमाधिरनि-मेवपानिपेकमो
 देवाधेनपुनिगारिनीर्निवम्भोऽ-धुनामभुनिपरः ॥ १ ॥
 आमायनवाहुमाधिरनि-मेवपानिपेकमो
 मनीजीवनवापदामनिपना, मेवपानिपेकमो
 आमायनवाहुमाधिरनि-मेवपानिपेकमो
 मनीजीवनवापदामनिपना, मेवपानिपेकमो ॥ २ ॥
 आमायनवाहुमाधिरनि-मेवपानिपेकमो
 मनीजीवनवापदामनिपना, मेवपानिपेकमो ॥ ३ ॥
 आमायनवाहुमाधिरनि-मेवपानिपेकमो
 मनीजीवनवापदामनिपना, मेवपानिपेकमो ॥ ४ ॥
 आमायनवाहुमाधिरनि-मेवपानिपेकमो
 मनीजीवनवापदामनिपना, मेवपानिपेकमो ॥ ५ ॥
 आमायनवाहुमाधिरनि-मेवपानिपेकमो
 मनीजीवनवापदामनिपना, मेवपानिपेकमो ॥ ६ ॥
 आमायनवाहुमाधिरनि-मेवपानिपेकमो
 मनीजीवनवापदामनिपना, मेवपानिपेकमो ॥ ७ ॥
 आमायनवाहुमाधिरनि-मेवपानिपेकमो
 मनीजीवनवापदामनिपना, मेवपानिपेकमो ॥ ८ ॥
 आमायनवाहुमाधिरनि-मेवपानिपेकमो
 मनीजीवनवापदामनिपना, मेवपानिपेकमो ॥ ९ ॥
 आमायनवाहुमाधिरनि-मेवपानिपेकमो
 मनीजीवनवापदामनिपना, मेवपानिपेकमो ॥ १० ॥

श्रीविमलनाथस्तुतिः ॥ १३ ॥

(मन्त्रावाप्ताधुनम्)

निर्देष्टारं, विमलविमलं, तत्त्वराशिजिनेशं
 वीतक्षोभं, हृत्तमदयं, मानवानां हितानि ।
 कुर्यान्तं, ययमाभिमाना-भ्रान्तमामः सुभक्त्या
 देवाल्लियं, नमनद्वयादुरतो नैवयानि ॥ १ ॥
 जैनीराजिः, परमगुणदा, दीर्णकामारिभीतिः
 सन्नापन्ना, कृपणदलने, कर्मतापप्रदीपा ।
 श्रेयः श्रेणि, दिशन् भवनां, जन्ममृत्युश्रयाणां
 स्वर्गभ्रान्ता, प्रवर्गभया, गीतसन्कीर्तिराशिः ॥ २ ॥
 भिन्नभ्रान्तिः, फण्डिमल्लि, क्षोभपिषीप्रकामं
 निर्दोषाया, जिनवरमुग्धा-म्भोधिज्ञानापवित्री ।
 वाचामालि-गमनयादिना, नाकिलोकाऽतिपीता
 संसारंता, मृतमनिशं, भक्तिभानां करोतु ॥ ३ ॥
 मौम्पारावा, तनुभवकरी, रोटिणीभामुराभा
 पातायान, परमवनना, मौग्धंवीनभीतिः ।
 वेगाक्रान्तं, मनुजसभयाऽ-चापल्याऽपायथाऽलं
 निःगीमानं, प्रमदमवनौ, सादरं संतनानु ॥ ४ ॥

श्रीमच्छीरजिनस्तुतिः ॥ २४ ॥

(एतद्वर्णनमोदितवृत्तम्)

निर्मानानमदिन्द्रमस्त्रकपन-त्सामोदनिनिद्रक-

मन्दागालिरजोऽरुणादधिकमल-सोणीकृतारक्षण ।

शीरक्षेमविधानदक्षयुतरां. निर्वाणशर्माणये-

देहेत्स्वजितसङ्गमोदमनरुग्, सिद्धार्थभूषाङ्गन? ॥ १ ॥

यस्या, भूमितलेरराजविभुलं, धर्मोचितस्थानकं

दीप्त्यानन्दमुचक्ररेनृष्टमुषं. सालव्रपीरराजितम् ।

सादीप्ताजिनसहतिःमुखतति, भक्तिप्रियाणामिद

दिश्यादक्षपरोचिषाऽमरजनाऽधीशानिता कामदा ॥२॥

आनन्दोद्भासिताऽमरेन्द्रवनिता, संसृयमानामुदा

भद्रेर्भूरिभिराततापरमता-नर्यद्रुमाऽन्वेषः ।

अक्षय्यंमुच्यमाननोतुविशदा, ते भारतीतीर्थहृन्

व्यापन्मानमनोभवम्पमनुज-शोभान्नहुजाम्बरी ॥ ३ ॥

श्रीमदनन्तनाथजिनस्तुतिः ॥ १४ ॥

(मण्डाक्रान्ताश्रमम्)

निर्मानारे ? नतमुरसभा-राजिपादारविन्द

क्षीणानङ्गऽ-प्रमितविभया, भ्राजमानाननश्रीः ।

पर्य्येचक्रे, जनहितकृते, स्थायुकाऽनन्तनाथ ?

मोक्षाध्वानं, कुरुमुखगमं, देशनाऽक्षीतभासा ॥ १ ॥

मायातीत, क्षणदसदन, श्रेयसांनिर्भलानां

पादद्वन्द्वं, जिनवरकदम्बत्वदीयमुदाऽरम् ।

दीव्याकारं, ममहृदिततं, श्यामलतन्निहन्तु

देवेन्द्राणा-मभयसभया, स्तोत्रसारेणगीतम् ॥ २ ॥

सिद्धधारामं, मतमभिमतं, जैनराजेजनानां

जैगीयन्तेऽ-मरगणसभा-सैविनोपेक्षिपारम् ।

तद्युष्माकं, भवभयहर्ति, दुर्निवारोविदध्या-

चिन्तमीति-प्रदमनुदिनं, भेदिताऽन्यानुयोगम् ॥ ३ ॥

उत्तुङ्गार्वा-श्रिततनुलता, काञ्चनाभाऽच्युतामे

रसादसा, घृतधनुरसि-शर्मवाणौदधाना ।

हस्तैः शस्तै-स्त्वरितगतपे, शर्मदिदयादमेयं

संसाराच्यौ, धमिनवपुषां, तारणैकोद्यसन्त्वा ॥ ४ ॥

मन्त्रेभ्यः पर्याप्तं शिनेति तन्ने, कर्माणि स्यात्तिनी-

भारतीपरिगतिनेदम्यसो-ऋषेऽनिगभाऋषौ ।

मप्यानम्यनिर्नामनाऋषिना-मंमेव्यदानकृते

सम्यग्वाचनिसाग्निसिद्धिलोभाऽभिनेक्यं नदा ॥ ४ ॥

॥ इति श्रीमद्भक्तिरसिनिर्गतिनमस्तुतिरसमभ्युपनिषत् ॥

शास्त्रविस्तारद्वैजाचार्ययोगनिष्ठधीमत्सङ्गुरुधी-

बुद्धिगागरगुरुरिधरजननीजैभ्यो नमः ।

श्रीमुखसागरगुरुस्तुतिः ॥

(पञ्चचामरछन्दः)

मचण्डचण्डमुण्डमोदमारमारिहारिणं

विशुद्धशुद्धिमाधनप्रसाधनप्रसाधकम् ।

मसप्रसन्नताद्विसद्भिनं सदाननाम्बुजं

भजन्तु जन्तुजातयः मुग्धोदधिं मुस्ताप्तये ॥ १ ॥

मुशान्तसन्ततिः सतां निवृत्तवृत्तिसैविनी

पदीयपादपङ्कजोर्ध्वतिं प्रणम्य निर्मला ।

मुधामुधाविधायकं निपीय यदपोऽमृतं

यभूव तं मुग्धोदधिं गुरुं भजन्तु र्भावतः ॥ २ ॥

अमेयमानशालिनो मनस्विमुख्यगामिनो

भवोदधिप्रबोधमक्रियामनेकपाविनीम् ।

संसारनापविधुराः परिणामसिद्धा-

मन्देतुरत्र भवतश्चरणानुपातः ।

कम्बत्प्रभावविमुखो गुह्यसंगरक्तः

श्रीभर्षुदाचलवसद्वृषभं स्तवीमि ॥ ५ ॥

फो पृदिमान्निदितभूरिगुणधतापं,

स्वल्पाणुशामविभवं जुपते विहाय ।

कालान्तककमगतोऽपि भवान्नकारिण,

श्रीभर्षुदाचलवसद्वृषभं स्तवीमि ॥ ६ ॥

भज्या जनान्मत्र विभो नरणं प्रपन्ना-

स्तीर्त्वाऽपमृत्पुमनयाः शिवगर्भभाजः ।

रेजुः समस्तधरणीधवपूज्यपादाः,

श्रीभर्षुदाचलवसद्वृषभं स्तवीमि ॥ ७ ॥

भादिमभो तर पदाञ्जमहं घणम्य,

मुक्तोऽस्मि संलृतिभयादस्मिन्नात्मग्वेन ।

नाऽतः परं मम भवं भवमानदुःखा-

चद्रीभर्षुदाचलवसद्वृषभं स्तवीमि ॥ ८ ॥

निरीक्ष्य यत्कृपानिवः सकाशतोऽन्वहं स्वयं
 श्रुमक्रियारता बभूवुराश्रयन्तु तं गुरुम् ॥ ३ ॥
 अनन्तशान्तबोधवारिराशिमुन्नताशयं
 निजोरुदीव्यभावनामभावनाशिताऽशिवम् ।
 ममोदभूलतावितानवारिबाहकोत्तमं
 भजध्वमेव मोदतः सुखोदधिं गुरुं सदा ॥ ४ ॥
 समस्तदेशकएलेशता गताऽऽश्रु शोषतं
 निरन्तसेव्यसिद्धिरायतिष्ठमा जनेऽजनि ।
 यदीयदीव्यमूर्तिरत्नजातयोगतो जनाः
 श्रयध्वमेकभावतः सुखाम्युधिं गुरुं सदा ॥ ५ ॥
 यदल्पकल्पना कृताऽपि भूरिसिद्धिसाधिका
 करालकालभूतभीतिहारिणी जगन्नये ।
 भविष्यदाधिवारिणी प्रतारिणी मनोभुव-
 स्तमीढ्यमानमन्तु शर्मसागरं गुरुं मुदा ॥ ६ ॥
 विशालशिष्टदृष्टिमारिणी यदुद्भवाऽभया
 सितिमकाण्डेमादधाति भक्तिपुष्पसत्फलम् ।
 विवेकवारिदानतोभवन्ति सर्वसंपदः
 स मद्गुरुः सुखान्धिरत्र जायतां विभूतये ॥ ७ ॥

श्रीनारूपतीर्थाष्टोत्तम ॥

(तार्क्ष्यविरचितेनृत्तम्)

देवतामयनोदगाहार्त्तम् नृत्तम् ॥ शान्तिम्,
रागादिभिरातिविषयगुणैरुपग्राह्यमनुकूलम् ।
रक्षायां यत्प्रदायमात्रं धर्मिणोऽपि नो,
नारूपेभ्योऽर्पनायमनिशं भक्त्या स्तुते इयामयम् ॥१॥

दातृकामनाग्रभाग्यमदरात्तवगर्भात्तनम्,
नागैश्चाप्युत्तमायमस्मिन्मार्गिण्यभासीति नृत्तम् ।
केयुर्मात्रवद्दातृगुणं नोदगाहार्त्तम्,
नारूपेभ्योऽर्पनायमनिशं भक्त्या स्तुते इयामयम् ॥२॥

कर्मोपनिशोऽहं गृह्यमाणान्निम्नायम् नृत्तम्,
संमामयुधितार्त्तं शिरमनिधेयः प्रदानाय नृत्तम् ।
रागद्वेषमदरात्तवगर्भात्तनम् नृत्तम्,
नारूपेभ्योऽर्पनायमनिशं भक्त्या स्तुते इयामयम् ॥३॥

यत्प्रदायमनुकूलमेव नृत्तम् नृत्तम् नृत्तम्,
यद्युत्तमं शिरमामुक्ता जननरा शान्तिन्दिवं कुरुते ।
न तत्त्वार्थविभाम् नृत्तं जिनपतिं त्रैलोक्यमन्त्राहम्,
नारूपेभ्योऽर्पनायमनिशं भक्त्या स्तुते इयामयम् ॥४॥

पदन्तिकं मुशान्तिदं गता वरादरा नरा
 बभूवुस्त्वभावधारिणो महादयायुताः ।
 भवाऽनन्तार्चिपाऽतिनप्तजन्तुशीतलाऽम्बुदं
 नमन्तु तं मुखोदधिं गुरुं मुमङ्गलप्रदम् ॥ ८ ॥

श्रीजिनस्तोत्रसंग्रहः

॥ श्रीकेसरियातीर्थस्तोत्रम् ॥

(पञ्चचामरछन्दः)

महृष्टकृष्टभोक्तृन्दसंनतक्रमाम्पुन-
 मशान्तशान्तदेहिकामदाहवारिदानन ।
 मभानभातभानुभासमानपिङ्गलप्रभ ?
 नमोऽस्तु ते सदाऽऽदिनाथ केसरमिषप्रभो ? ॥१॥
 विदेशदेशवासिनो जना भनैकधा रता,
 निवृत्तिवृत्तिशालिनोऽदराः समेत्य पुञ्जतः ।
 मुहुङ्कुमस्य पूजयन्त्यहो वपुस्त्यदीयकं,
 नमोऽस्तु ते सदाऽऽदिनाथ केसरमिषप्रभो ? ॥२॥

सर्वः साम्यनया दिजादिमनुजैर्वस्य मयोः सेवितं,
 भक्त्युद्धासिमनोभिरद्विचननं सदेस्वया शोभितम् ।
 सत्याऽसत्यविवेकमित्थमनया जानन्ति लोकोत्तमा-
 चारुपेश्वरपार्श्वनाथमनिशं भक्त्या स्तुवे इयामलम् ॥५॥

संमेष्य मयमां स्वभावमधुरां मूर्तिं जगत्पावनीं,
 यस्य क्षेमविधायिनीं नरगणास्तापप्रयोन्मूलनीम् ।
 संसारार्णवनारिणीं निजजनुःसाफल्यमातन्वते,
 चारुपेश्वरपार्श्वनाथमनिशं भक्त्या स्तुवे इयामलम् ॥६॥

यत्सेवा शिवसन्ततिं रचयति क्षेमं तनोति क्षितौ,
 कीर्तिं दिक्षु महोज्ज्वलां तन्नुनुषां विस्तारयत्यश्रुषा ।
 चेतः प्रापयति प्रसादमनुल्लसृष्णां छिनत्तिक्षणां,
 चारुपेश्वरपार्श्वनाथमनिशं भक्त्या स्तुवे इयामलम् ॥७॥

सिद्धं यं शरणं प्रपद्य बहयो भव्या भवं भावुका,
 निर्मथ्य ह्रमवर्जिता निजगुणैर्जग्मुः धिपं नाभनीम् ।
 सर्वापत्तृणराशिवद्विमनुजं तं तस्थिवांमं हृदि,
 चारुपेश्वरपार्श्वनाथमनिशं भक्त्या स्तुवे इयामलम् ॥८॥

श्रीमातरतीर्थस्तोत्रम् ॥

(वमन्नतिलकवृत्तम्)

सर्वज्ञ ! मोहरिपुमर्दितजीर्णभावा-
स्त्वदर्शनेन विकला भवदृष्टिकामाः ।

मार्गं विहाय विधुरा विषयं प्रयान्ति,
ध्यायामि मातरपुरस्थितसत्यदेवम् ॥ १ ॥

कामार्थिनः सुखधिया वनवीथिकामु,
भ्रान्ता परार्थविवशा विषदं भजन्ति ।

तत्पादपङ्कजगताः मृगिनो भवन्ति,
ध्यायामि मातरपुरस्थितसत्यदेवम् ॥ २ ॥

देवाऽधिदेवपदवी मुलभा नतानां,
तत्पादवारिजमुगे जगदेकनाथ ? ।

सर्वामयाश्च चिन्तान्धि परित्यजन्ति,
ध्यायामि मातरपुरस्थितसत्यदेवम् ॥ ३ ॥

मोक्षार्थिनोऽपि तत्र दृष्टिपथप्रयाता-
स्तीर्त्वा मूर्तिं शिवसमृद्धिमनुब्रजन्ति ।

किं किं न साधयति नेत्रलता त्वदीया,
ध्यायामि मातरपुरस्थितसत्यदेवम् ॥ ४ ॥

सदा नदत्यहो यदीयर्थवृन्दमद्भुतं

नमोऽस्तु ते सदाऽऽदिनाथ केसरमिय प्रभो ? ॥७॥

अमन्दमन्दभावनामग्न्यदेशपाविने

कलौ मलौघहारिणेऽघहारिणे मुदेदिनाम् ।

विभिन्नभिन्नचेतसामस्वण्डितोग्रदीप्तये

नमोऽस्तु ते सदाऽऽदिनाथ केसरमिय प्रभो ? ॥८॥

स्वभायभाविनात्मना मुपुण्यशालिनाऽङ्गिना

प्रभातकाल उच्चमं हि केसरमियाऽष्टकम् ।

मुग्वप्रदं मुभण्यते सदैकभावतो हृदि

तदा प्रमेण शैवसंपदं श्रयेत्स मानवः ॥ ९ ॥

श्रीशङ्केश्वरपार्श्वनाथस्तोत्रम् ॥

(शार्ङ्गलघिमोहितवृत्तम्)

त्रैलोक्याधिपगम्परोपन्नमनोमप्रधानौपधं

केवल्याधिपतिं शराचरपतिं देवाधिदेवस्तुतम् ।

संख्यातीतवरेण्यवाग्वारितं सम्यरत्वसारप्रदं

श्रीशङ्केश्वरपार्श्वनाथमुनिपं ध्यायामि नित्यं मुदा ॥१॥

निर्गमांशुस्तनुतां जगाम भवतोऽनन्तप्रभाराभिधिः

शीतांशुः सयतां गतोऽपि नितरां तन्निन्नया दूरगः ।

फलपट्टमस्तु भवसैक्यविधानदस-

स्त्वचिन्तनं पुनरलौकिकधर्मदायि ।

तस्मात्सर्वदीयतुलनां न भजन्ति केऽपि,

ध्यायामि मातरपुरस्थितसत्यदेवम् ॥ ५ ॥

सत्यस्त्वया निगदितोऽतिविशुद्धधर्मः,

सत्यं त्वदीयमखिलं भुवि सशरिषम् ।

सत्यस्वरूप भगवैस्तत्र सत्यवर्म,

ध्यायामि मातरपुरस्थितसत्यदेवम् । ६ ॥

सन्तः समाधिनधियः सततं स्मरन्ति,

त्वन्मूर्तिमुन्नतिकरिं भवशान्तिहेतोः ।

तस्माद्वनन्यशरणं त्वमसि प्रजानां,

ध्यायामि मातरपुरस्थितसत्यदेवम् ॥ ७ ॥

मायाविनो हि बहवो भुवि देवलोक-

आधित्य ताम्रवराश्रुतधर्मकृत्याः ।

सत्यार्थिनस्तत्र मतं प्रसर्माक्ष्य जाता,

ध्यायामि मातरपुरस्थितसत्यदेवम् ॥ ८ ॥

मन्ये भावतया नमन्ति परमं ते यान्ति धामाऽक्षयं
श्रीगङ्गेश्वरपार्श्वनाथमुनिपं ध्यायामि नित्यं मुदा ॥२॥

स्थूलाभोगवता महत्मकणिना छत्रायितं मूर्ध्नि ते
तेन त्वं जगदीश काल्मषदहलोकेषु संस्नुयसे ।
इत्थं कस्तव पदतिं प्रभवति प्रोद्धर्तुमन्तः परः
श्रीगङ्गेश्वरपार्श्वनाथमुनिपं ध्यायामि नित्यं मुदा ॥३॥

संसाराम्बुनिधौ पराजयपदं यः प्राप्य भग्नोत्सवः
सोऽरं स्वत्नपनाम्पुसेवनतया धत्ते यथाकामितम् ।
प्राचीना धरणीपता हि समरे ज्ञाता जयधीयताः
श्रीगङ्गेश्वरपार्श्वनाथमुनिपं ध्यायामि नित्यं मुदा ॥४॥

तीर्थाधीनं कियोस्तस्मिन् महिमा तत्क्रीत्तुं न क्षमा
वाग्देवी यद्यत्तापनिर्गिधिरपि स्वत्कान्यकार्यप्रणाः ।
इत्याथर्षमणेश्वरेदिनि विभो नास्ति त्वयि क्षमातये
श्रीगङ्गेश्वरपार्श्वनाथमुनिपं ध्यायामि नित्यं मुदा ॥५॥

धो विश्वाधिपते स्वदीपगरणं संपात्य के भारतो
मृत्युं जन्मजरामयं च मुक्तो नो जिह्मूरादमिराः ।
मम्यन्त्याऽपि भवोदधिः क्षयति येन हि पुनर्भवेना-
श्रीगङ्गेश्वरपार्श्वनाथमुनिपं ध्यायामि नित्यं मुदा ॥६॥

श्रीशेरीशातीर्थस्तोत्रम् ॥

(शार्ङ्गलविक्रीडितवृत्तम्)

यः संसारमुखं तृणाङ्कुरसमं संभावयैवेतसि,

चिन्तारत्नसमं चरित्रमनघं त्रैलोक्यरसाक्षमम् ।

स्वीकृत्याऽक्षयबोधिदानमदिन्नत्सर्वज्ञसर्वोपमः,

शेरीशाभिधपत्तनाधिवसनं पार्श्वप्रभुं नौमि तम् ॥ १ ॥

पूजा यस्य विभोः कृता शुभतर्ति विस्तारयत्यञ्जसा,

सल्लभ्यो विभवोचितां वितरति ध्वस्ताधितृष्णाभ्रमाम् ।

आधिव्याधिपरंपरां विषट्पत्यत्यन्तदुःखोदधिं,

शेरीशाभिधपत्तनाधिवसनं पार्श्वप्रभुं नौमि तम् ॥ २ ॥

यद्दृष्टिक्षण आतनोति विविधां माद्वल्यद्वारावलीं,

सद्रोधं दिशति मियं प्रययति त्रैलोक्यरसावहम् ।

मानं मर्हयति क्षणाज्जनपते सौजन्यजन्यं यशः,

शेरीशाभिधपत्तनाधिवसनं पार्श्वप्रभुं नौमि तम् ॥ ३ ॥

यद्दयानं विधुनोति पूर्णनिधिताऽरिष्टाऽष्टकर्माऽऽवलीं,

केवल्यं फलयन्त्यमन्दमुनयो यद्दयानतेजःधिताः ।

तेनैवोचगतिं त्रपन्ति विबुधा नित्योत्पुका योगिनः,

शेरीशाभिधपत्तनाधिवसनं पार्श्वप्रभुं नौमि तम् ॥ ४ ॥

ये तीर्थाधिपते नमन्ति भविनस्त्वत्पादपद्मद्वयं
 संमाराभ्युनिधिं तरन्ति तरसा चाऽप्राऽपि संभुज्य शम् ।
 भावस्यैव महार्पनाऽथ नियता तस्माद्गुरा यावता
 श्रीशङ्करपार्ष्णनाथमुनिपं ध्यायामि नित्यं मुदा ॥७॥

किं हेयं किमहेयमाशुकरणीयं किंकृत्यं किमु
 धर्माऽधर्मविधानकश्च किमिति सित्पां न के जानते ।
 सार्वज्ञं विमलं परार्थघटकं दास्यं तदर्थसमं .
 श्रीशङ्करपार्ष्णनाथमुनिपं ध्यायामि नित्यं मुदा ॥८॥

(जमगलनिलकावृत्तम्)

येषां मनःसरसि पार्ष्णमुनीश्वरस्य
 स्तोत्रोद्भवमच्छद इह क्षामिणां स्थिरीस्यात् ।
 ने मृत्युभायमपहाय महत्तमभार्व
 यान्ति क्रमेण मनुजाः परमार्थभानः ॥ ९ ॥

पन्मूर्च्छिर्हृदि धारिता भवभवां, पीडां समुन्मूलय-
 त्यानन्दं जनतापहं नवनवे, स्याण्णकरोत्यात्मनि ।
 कौशल्यं मकटीकरोति विमदं, सर्वार्थसिद्धिमदं,
 शेरीशाभिषपत्तनाधिबसनं, पार्श्वमर्धं नौमि तम् ॥ ५ ॥

पत्नूमास्नपनेन विघ्नविनति-र्याति क्षयं सर्वथा,
 पक्षेपुः क्षयतां यजत्यनुदिनं, श्वाभ्यन्ति घोरारयः ।
 कृष्णादिमचुरार्त्तयोऽपि निखिल्य, नश्यन्त्यरक्ता इव,
 शेरीशाभिषपत्तनाधिबसनं, पार्श्वमर्धं नौमि तम् ॥ ६ ॥

पन्मूर्धस्थितयायुभोजनफणा-सन्तानसंदर्शनाद्,
 भीताऽऽमुल्लस्यकृद्गणः परवशः, संयाति देवान्तरम् ।
 मापस्मिमवे सति क्षणमपि, स्थानं भजेत्को हि त-
 स्तेरीशाभिषपत्तनाधिबसनं, पार्श्वमर्धं नौमि तम् ॥ ७ ॥

संसारोदधिपोतमक्षयकरं, संसेव्य चारित्र्यकं,
 शस्यानन्तगुणाकरं भवभय-स्तेनारमिष्टमदम् ।
 सर्वमाऽभयदानदक्षमखिल-वस्ताद्विनां प्रापकं,
 शेरीशाभिषपत्तनाधिबसनं, पार्श्वमर्धं नौमि तम् ॥ ८ ॥

श्रीमद्वृन्दानल्लस्तात्रम् ॥

(गणनानिष्ठतापुत्रम्)

भक्ताग्निनाशनकं विगदमपातं.

भक्तामगमुरनेन्द्रनकमास्तम् ।

संगारगिन्धुनरणोत्तमपोतकम्,

श्रीअर्चुदाचलवसद्वृषभं स्तवीमि ॥ १ ॥

ध्यानस्थितं मुनिवरा वननं न्वदीयं,

इहोत्तरं प्रविदधुः समशील्यन्नः ।

ते मोक्षमिद्विवशगा वशिनो बभूवुः,

श्रीअर्चुदाचलवसद्वृषभं स्तवीमि ॥ २ ॥

विद्वानि यान्ति वित्तानि तत्र प्रभावा-

स्मार्गं विभो जगदनन्यदिनानुपन्धिन ? ।

सर्वार्थदाननिपुणो न विभुस्त्वदन्यः

श्रीअर्चुदाचलवसद्वृषभं स्तवीमि ॥ ३ ॥

स्तोत्रप्रिया नरगणा भवशान्तिकारं,

सौम्य प्रभो तव महागुणराशिमाशु ।

चित्ते विभाव्य भवभीतिपराङ्मुखाः स्युः

श्रीअर्चुदाचलवसद्वृषभं स्तवीमि ॥ ४ ॥

॥ श्रीमदगाशितीर्थस्तोत्रम् ॥

(मन्दाक्रान्तावृत्तम्)

योभूयन्ते विभवबहुलास्त्वत्प्रभावप्रसूता-

जङ्गम्यन्ते जननेमरणान्निर्भयत्वं गुणज्ञाः ।

सासद्यन्ते निरुपमवरां मङ्गलानां प्रशस्ति

नम्रम्येमु-व्रतमुनिपतेऽगाशिपूर्वांसिषिष्यम् ॥ १ ॥

मान्यो यावा-नामितमादिमा तावकीनस्त्रिलोचयां,

तादृकेषा-मभयजनको नैवदृष्टः श्रुतोवा ।

मन्दायन्ते सुगतिभवने निर्धनानां (निर्दयानां) मनांसि,

नम्रम्येमु-व्रतमुनिपतेऽगाशिपूर्वांसिषिष्यम् ॥ २ ॥

सौम्याकारा सहृदभिगता मूर्तिरय्या त्वदीया,

तेषांविभं कलयति सदा निर्मलं साम्यभावम् ।

संसाराग्नि-श्रुलुकवदहो जायते क्षेमकारी,

नम्रम्येमु-व्रतमुनिपतेऽगाशिपूर्वांसिषिष्यम् ॥ ३ ॥

स्वर्गस्थानाः पदमुपगता देवता उग्रसारं,

तद्धेतुस्त्व-ज्जनमादिमा वर्णितुं नैव शक्यः ।

सर्वशोक्त-मवचनवचःसारिणां किं दुरापं,

नम्रम्येमु-व्रतमुनिपतेऽगाशिपूर्वांसिषिष्यम् ॥ ४ ॥

ममारतापविधुराः परिणामसिद्धा-

स्नद्धेनुरत्र भवनधरणानुपातः ।

कस्त्वत्प्रभावविमुखो गुरुमंगरक्तः

श्रीभर्षुदाचलवसद्गुपभं स्तवीमि ॥ ५ ॥

फो धृद्धिमान्विदितधूरिगुणमताप,

स्वल्पाणुयामविभवं जुपते विहाय ।

फालान्नफळमगतोऽपि भवान्नकारिन्,

श्रीभर्षुदाचलवसद्गुपभं स्तवीमि ॥ ६ ॥

भव्या जनान्मव विभो नरणं मपघ्ना-

स्तीर्त्वाऽपमृत्युमनयाः निवर्तमभाजः ।

रेजुः समस्तधरणीषवपूज्यपादाः,

श्रीभर्षुदाचलवसद्गुपभं स्तवीमि ॥ ७ ॥

आदिमभो नव पदान्नमहं मणम्य,

मुक्तोऽस्मि संसृतिभयादग्विलात्मुखेन ।

नाऽतः पर मम भयं भवजातदुःखा-

रुद्धीभर्षुदाचलवसद्गुपभं स्तवीमि ॥ ८ ॥

सिद्धारम्भा वरपनिजने त्वत्पदाम्भोजरक्तं,
 सौभाग्यत्वं सरतिनिकटं सर्वदक्षप्रभावम् ।
 विभ्यदूरे व्रजतिविषमं दुर्भगत्वं हि तस्मा-
 न्नम्ये सु-व्रतमुनिपतेऽगाशिपूर्भासिबिम्बम् ॥ ५ ॥

कल्याणार्थी तवमुखगतो जातसंकल्पकल्पः,
 सिद्धेकार्पे विमुखपदुता दृश्यते नैव केषाम् ।
 विप्रन्तेन-श्रुवनचिदित ? त्वरपतापस्य लोके,
 नम्ये सु-व्रतमुनिपतेऽगाशिपूर्भासिबिम्बम् ॥ ६ ॥

जाग्रत्तेन-स्ततिरतिकरं भ्रान्तिशान्तिप्रदायि,
 जन्तुद्वेग-धमभयरं पूरिताशमपञ्चम् ।
 भानूद्योतं विरचयदलं हृदिभावं वरेण्यं,
 नम्ये सु-व्रतमुनिपतेऽगाशिपूर्भासिबिम्बम् ॥ ७ ॥

संतारान्त-मथनविभवं धारयस्कान्तिकान्तं,
 भवत्याग्नीनं परमकरुणं स्वच्छताशालिशीलम् ।
 शुभच्छान्ति-मथितविद्यलाकारमाराधनीयं,
 नम्ये सु-व्रतमुनिपतेऽगाशिपूर्भासिबिम्बम् ॥ ८ ॥

श्रीमदर्जुदाचलस्तात्रम् ॥

(यमन्ततिलकावृत्तम्)

भक्तार्त्तिनाशनकरं विशदप्रभावं,
भक्तामरामुरनरेन्द्रनतक्रमाद्यम् ।

संसारसिन्धुतरणोत्तमपोतकल्पं,
श्रीअर्जुदाचलवसद्वृषभं स्तवीमि ॥ १ ॥

ध्यानस्थितं मुनिवरा वचनं त्वदीयं,
द्वद्भोचरं प्रविदधुः समशीलवन्तः ।

ते मोक्षसिद्धिवशगा वशिणो बभूवुः,
श्रीअर्जुदाचलवसद्वृषभं स्तवीमि ॥ २ ॥

विघ्नानि यान्ति विततानि तव प्रभावा-
न्नाशं विभो जगदनन्यदितानुबन्धिन् ? ।

सर्वार्थदाननिपुणो न विश्वस्त्वदन्यः
श्रीअर्जुदाचलवसद्वृषभं स्तवीमि ॥ ३ ॥

स्तोत्रप्रिया नरगणा भवशान्तिकारं,
सौम्यं प्रभो तव महागुणराशिमाश्रु ।

चित्ते विभाव्य भवभीतिपराङ्मुखाः स्युः
श्रीअर्जुदाचलवसद्वृषभं स्तवीमि ॥ ४ ॥

श्रीझघडियातीर्थस्तोत्रम् ॥

(ममस्तनिलकावृत्तम्)

श्रीमत्पदाम्बुजलुङ्गवर्मीकृतैः

संनादितं प्रवरसधयदीपपञ्चम् ।

देशान्तरागतमुपव्यगणैः प्रकीर्ण-

मादीश्वरं झघडियाविलसन्तमीडे ॥ १ ॥

भूत्या प्रसन्नमनसो विधिव्यदीपां,

पूजां प्रफुल्लकुमुमोत्करतो विधाय ।

अस्तीणचित्तविभवाः मुरलोकपूज्या-

आदीश्वरं झघडियाविलसन्तमीडे ॥ २ ॥

दीव्यदिसिद्धिसमलङ्कृतचारुचैत्यं,

विभ्राजते प्रखरवन्द्यनिनादधुष्टम् ।

यस्य प्रधानपुरुषोपचितान्तरालः

मादीश्वरं झघडियाविलसन्तमीडे ॥ ३ ॥

देवासुरेन्द्रनरनायकवन्दिताधि,

सद्भक्तिभावितजनार्चितदीव्यमूर्तिम् ।

हृद्गोचरीकृतमलंसमतावहद्भि-

रादीश्वरं झघडियाविलसन्तमीडे ॥ ४ ॥

संसाररूपपततां मुहुरं विशाल-

मालंघनं मुदितनस्त्वविवेचितारम् ।

रागान्धितासमनुजोष्णकरोपमान-

मादीश्वरं स्रपट्टियाबिन्दमन्तर्मादे ॥ ५ ॥

संतारकं निजपदाञ्जननम्रजानां

भास्वचराऽचरगणं भविलोफितारम् ।

सृष्टारमस्यदयाश्रितधर्मबोध-

मादीश्वरं स्रपट्टियाबिन्दसन्तर्मादे ॥ ६ ॥

मुधोनयेनविनयोजितदेतिवर्गः

संस्थापितो गुणिगणः मुदयामपानः ।

संपोषितो जगति येन फलाफलाप-

मादीश्वरं स्रपट्टियाबिन्दमन्तर्मादे ॥ ७ ॥

कोनाम यस्य मदिमानमनन्तगेयं

विस्तारतः कथयितुं विभुरस्मि लोके ।

श्लोकप्रपद्यितकीर्त्तिविशानकः त-

मादीश्वरं स्रपट्टियाबिन्दमन्तर्मादे ॥ ८ ॥

दुर्बाराः कमठादिभिर्विरचिता-नैकोपसर्गाः सयं,
 धेजुर्पस्य समोऽपहारितपता, नाम्यज्जनानादिना ।
 दीज्योर्वादिक्तापतापितनना-नन्दमदानोचिर्न,
 धीपश्चासरपार्श्वनायचरणा-ऽम्भोजदूषं नौम्यरम् ॥ ८ ॥
 धीपन्पट्टणपपनेऽधिवसति, मौभाम्यतासास्पदं.
 यः पार्श्वधियनिः करोति जनना-भावाधनिषापकः ।
 तस्येदं भवभीतिहाग्निमनुजो-यः कीर्त्तयेदष्टकं,
 निर्गुणिं समुपैति सोऽतिरम्यता, निर्मानमाराणिकः ॥ ९ ॥

श्रीमद्रविसागरगुरुस्तुतिः ॥

(शिवविष्णुभूतम्)

मुनीन्दुधार्द्रिप्र-मभितपमानन्दविषयः,
 सपार्श्विताधुद्र-ऽविणयगिने पलनयरे ।
 पदेष्टानाऽभिरुच्ये, प्रवर गुरुरसंयतिममम्
 रविर्भारोदन्वा-मिरनदृष्टिताऽनातिनिषयः ॥ १ ॥

(साङ्ख्यविश्वोदितभूतम्)

सैषेनैकादिषे विशोषरम्भन्, सङ्गोवि धीमंर-
 मिदोपयनवास्तेवनादिधि, निम्बं पदुरेन मुदा ।
 मिथ्याम्बोपरताम्यविषयगणं, निर्वासक-शगर-
 मितमभिपुदवनेदधिर्विप्रवतां. चागिणिनां चायेनाम् ॥ २ ॥

श्रीझघडियातीर्थस्तोत्रमपरम् ॥

(मन्दाक्रान्तावृत्तम्)

यो विन्धेपा-प्रभयजनकः सत्यवाणीविलासो-
 यः सत्त्वानां विधुरमसिलं नाशयत्यात्मभावात् ।
 यःपारोक्ष्यं परगतमजो-ध्यातएव च्छिनत्ति,
 आदीशंतं वरझघडिया-भूषणं नौमि नित्यम् ॥१॥

सद्यः शान्ति-र्भवतिमनना-द्यादिभूतेर्जनाना-
 मात्मानन्दः प्रभवति परो-त्कर्षतादानदक्षः ।
 बायोभाव-स्त्यजति हृदयं शुद्धशान्तस्वरूप-
 मादीशंतं वरझघडिया-भूषणं नौमि नित्यम् ॥२॥

सोपानालि-र्विलसति महा-चैत्यसंवन्धिनीया
 तामाश्रित्या-ऽक्षयमुखगता जीवलोका(भव्यजीवा)भवन्ति ।
 मूर्त्तियस्य प्रवरविभया भ्राजमानां विलोक्य,
 आदीशंतं वरझघडिया-भूषणं नौमि नित्यम् ॥३॥

मूर्त्तियाव-त्तत्रविपहरां शुद्धधर्मानुरक्ता-
 नो वीक्षन्ते परजनकृपा-कांक्षिणो वीतमोहाः ।
 पापच्यन्ते भयदभुवने तावदक्षीणपापा
 आदीशंतं वरझघडिया-भूषणं नौमि नित्यम् ॥४॥

शान्तिवस्तनुताच्छामिसितिपतिः, स्त्रीणाष्टकर्मबलि-
निर्मानोदुरमारकोपभवभी-पञ्चाक्षजन्यातपः ।

वृत्तिशुद्धतरांसमानविषयां, आसत्रयोन्मूलनी-

धत्तेयोजगदेकपूज्यचरितोऽश्रीतांगुपायोनिधिः ॥३॥

(भद्रिका [ललित] छन्दः)

जयाति ते महापादकायुगं, विजद्वोधिदं दृन्दारकम् ।

विपदपांनिधौ कुम्भसंभवो-निखिलदेहिना मन्तरारिहन् ॥४॥

शुभमनोरथश्रेणिसापनं, तवपदाम्बुजद्वन्द्वधिपदम् ।

रविसरित्पते ? सद्गुरो ? गुरुं, वितरतु सितौमहलायनीम् ॥५॥

शिवध्रमुतंत्रनिधानगृहं, भवनोपनिधि सप्तहंभ भवः ।

कदम्बा विमलाऽधिगताम्वरा, तवपादपुगं रविचारिनिधे ॥६॥

(तोटकयुक्तम्)

भवदंघ्रिपुगं भवनापहरं, दमितापरविनरतिप्रकम् ।

रविमागर सद्गुरु रत्ननिधे ? जयतादम्बिन्ध्रमणाधिपते ॥७॥

(शार्ङ्गलविकीरितयुक्तम्)

श्रीमच्छान्तिमतागृहं भवमय-शोभान्तकं दिव्यम-

दयादुभनिगुद्वन्द्वानि निनरां, नीतिविषाणां नृणाम् ।

मौम्याकार विभारगुणनविर्भ देवामुर्वैर्विन्दनं,

महोपासनवाग्निं दिनपते ? मन्पादकादगृहम् ॥८॥

मोक्षाकांक्षा गतभवभया मिद्वयति त्वग्मणामा-
 दः प्राप्योऽसौ परमभिभवा-दुष्टकर्मारिमृष्टाद् ।
 सिद्धिः साध्या शुक्लमुखनया सर्वयामानवाना-
 मादीशं तं वरप्रपटिया-भूषणं नीमि नित्यम् ॥५॥

यस्याऽधीनं जगतिविनष्टो-द्धारकं धर्मवर्त्म
 यस्याऽधीनं जगदभिमतं जर्ममन्तानमिदम् ।
 यस्याऽधीनं कनिगूणगणो-द्भेदकं सुगुणतत्त्व-
 मादीशं तं वरप्रपटिया-भूषणं नीमि नित्यम् ॥६॥

पारावारे जननमरण-भेदयित्ते भवेऽस्मिन्,
 पीडयन्तस्त्व-शरणवनभू-नायमासाय सतः ।
 गीरोक्षीर्णाः सुखमनुभव-न्तो न सिद्धाः परम्,
 आदीशं तं वरप्रपटिया-भूषणं नीमि नित्यम् ॥७॥

हृद्यं तस्यै पणिनपति-स्त्वावर्काने यदीने
 भव्यो मप्योऽनवरतमर्मा संगृहेर्याति पारम् ।
 स्मारं स्मारं हृदि तव पदं ध्यानमग्नामनाम्न-
 दादीशं तं वरप्रपटिया-भूषणं नीमि नित्यम् ॥८॥

श्रीमन्महाशिवसुहृदामणिसिंघाटारवचरिमाणसुहृद.
चरणवन्द्येभ्योनमः ॥

॥ सुभाषितमुक्तावलिः ॥

मण्यर्जनेद्रुपदानविन्दे, पुद्गलपिङ्गुभिर्भगवद्गुणैः ।
तनोमिद्वयार्थपरां सुभाषित-मुक्तावलिं गजाननतपिषाम् ॥ १ ॥

। अङ्कद्वयमुत्तमः ।

हृतात्तथासर्वदग्धो-पाति नो गुदतिपिपः ।
समनस्यं गुह्यरोहि, को जनेषु हि कस्यरः ॥ १ ॥

हुलापवज्रवशात्, भ्रातृदाशरथे भवाविधे ।
किं विशोकितदधीनं, भवात्पुण्यस्यदम् ॥ २ ॥

सारंगारं वृद्धोर्वरं, निःसारं परिदमयेत् ।
श्रुतधोऽपि हृत्ताति, रमयेत् न साधय ॥ ३ ॥

ताम्रपुलं चर्चित्पुणे, रक्तनीहृदयदलनम् ।
गजद्वो हि गदादाग्धो, शोकवशादिदृक् ॥ ४ ॥

श्रीमद्विलादुर्गेशान्तिनाथस्तोत्रम् ॥

(भुजंगप्रयागवृत्तम्)

सदाक्रान्तशान्तिं महापारिशान्तिं,
प्रजशान्तिदं ज्ञान्तवैरिप्रभावम् ।

महाक्रोधचण्डारि शान्तिप्रदान-

विलादुर्गमंस्थं स्तुवे ज्ञान्तिनाथम् ॥ १ ॥

कलौशान्तिदानप्रदं ज्ञान्तमूर्ति-

सदा देवदेवाधिपः स्तुत्यकीर्तिम् ।

गुणान्कीर्तितुं नो समयोऽपि जीव-

इलादुर्गमंस्थं स्तुवे शान्तिनाथम् ॥ २ ॥

शशी निग्मरश्मिः समेनौ किमत्र,

यदीयावतंसच्छलेन स्वभावात् ।

प्रभोर्दर्शनाकांक्षयोद्धृतमोदा-

विलादुर्गमंस्थं स्तुवे शान्तिनाथम् ॥ ३ ॥

विभोर्मालपट्टस्थितं शृङ्गरत्न-

मनर्थं मदोद्योतयद्गम गर्वम् ।

मदीयौ प्रकुर्वद्भिभावजिनौ द्रा-

गिलादुर्गमंस्थं स्तुवे शान्तिनाथम् ॥ ४ ॥

पर्याधकृते सन्तोऽसन्तुष्टा विमलाशयाः ।

परोपकारव्यसनाः, क्रियन्तः सन्तिभूतले ॥ ५ ॥

स्वदोषान्नैवपश्यन्ति, परदोषपरायणाः ।

जनताविमनस्कादि, पूर्वापरविचक्षणम् ॥ ६ ॥

कामद्विपन्तुलोभेन, मायिनोदययोगिनाः ।

वायुनापेगतःक्षिते, धूलिपुञ्जेऽपि किं स्वेः ॥ ७ ॥

नशिसाम्यं सदाशस्यं, सदमज्जनतापहम् ।

स्वमुखायैव कोपस्त्रं, कुरुते न निजोचितम् ॥ ८ ॥

कालानिक्रममासाद्य, विपरीतगतिं व्रजेन् ।

रादत्तकिरणोऽप्यत्र, भजने विविधक्रमम् ॥ ९ ॥

मुधांमुधाकरोत्येव, वाक्मुधागुचियोदिता ।

तत्त्वज्ञानं तनः प्रोक्तं, तस्मात्सैवमुधासंज्ञता ॥ १० ॥

विकलं चरितं लोके, गर्दाम्भानमनादितः ।

येनकेनाऽप्युपायेन, सादन्यं तनुने पृथः ॥ ११ ॥

क्रममाध्यानि कार्याणि, मफल्यानि भवन्ति हि ।

अकाले नैव पश्यन्ते, गम्यानि कृणिकर्मणाम् ॥ १२ ॥

नर्घाभवन्तिमर्षप्र, तरवःकण्ठनाम्निनः ।

मनेनना भगिम्नोका-रिपर्षीतक्रियावगाः ॥ १३ ॥

विशाला विभोः भृङ्गपथासनस्था,
 मृमृत्तिः मुरुरपा प्रमाणमसिद्धा ।
 मनोहारिणी स्वागतानां नराणा-
 मिन्द्रादुर्गसंस्थं स्तुवे शान्तिनाथम् ॥ ५ ॥

जना भाविनो भक्तिसंभारवन्तः,
 समेत्याऽत्र दृष्ट्यर्थभीतिं त्यजन्ति ।
 मृपर्मोऽर्मयित्वा लब्धन्तेऽमरत्व-
 मिन्द्रादुर्गसंस्थं स्तुवे शान्तिनाथम् ॥ ६ ॥

मभो ! शान्तिनाथ स्वमेवामि श्लोक-
 भयाधीशिता दुःखदर्शा जनानाम् ।
 भवे प्रायको विघ्ने कोऽपि नाऽप-
 इन्द्रादुर्गसंस्थं स्तुवे शान्तिनाथम् ॥ ७ ॥

अहं दर्शनार्थे विभो जानहृत्पथः,
 स्मरामि त्वदीयं पदद्वन्द्वमीश्वरम् ।
 सदा प्रार्थितार्थप्रदानारमीश-
 मिन्द्रादुर्गसंस्थं स्तुवे शान्तिनाथम् ॥ ८ ॥

(उपजातिवृत्तम्)

शौद्रायवंशाऽम्बरभानुमाली, सम्भवत्वगार्गी गृह्णैवभोगी ।
 न्यायप्रधानो जितदोहमानो-मिनेन्द्रियः सर्वत्र एष मान्यः ॥१॥

काभितानि न मिष्यन्ति, परद्रोहविवाधिनान् ।

सुखभा सर्वथा नेषां, विषतिः पत्रिकीर्णिता ॥ १४ ॥

पुद्गिमन्तो जना यव, निष्ठान्ति तत्र संपदः ।

नियन्धीसंपदार्थैव, नम्यात्तद्वर्णने शुभम् ॥ १५ ॥

मानसं कलुषं येषां, निमिद्वानमदांभवेत् ।

तन्मृगं सर्वदादेवे, कृष्णगर्षवद्विषम् ॥ १६ ॥

पापना भावना येषां, तद्वनेऽकारणाश्रुताम् ।

नेऽमरेतर्गणैः पूज्या-न्त्याकोपकात्कारिणः ॥ १७ ॥

याम्नेयेवाविर्निनम्य, कपुलाभायेतद्वृद्धयः ।

परिणामविद्विषयः, संपदोऽपि कृतार्थम् ॥ १८ ॥

कारागारगतो-त्तारः, संतापऽधराः नितेकरः ।

हीनगर्भैः तदारेषः, स्वार्थमिद्विस्तरीरया ॥ १९ ॥

भूषिणोऽपवदावाग्नी, भवता शवदाधिनम् ।

विनयपरव रितार्थं वदे, दोषपुद्गे परित्यज ॥ २० ॥

दिनारिति परिज्ञानं, विदुषामेव च क्वम् ।

विधिमिजरे बोन, सतिमायेववार्णने ॥ २१ ॥

नन्वापवद्वारणे, यावदन्तकवाहृदम् ।

साधति काङ्क्षंनारि दाम्भ्याभापरोधम् ॥ २२ ॥

श्रीमद्विलादुर्गेशान्तिनाथस्तोत्रम् ॥

(भुजंगप्रयागवृत्तम्)

सदाक्रान्तशान्तिं महामारिशान्तिं,

प्रजाशान्तिदं शान्तवैशिष्ट्यभावम् ।

महाक्रोधचण्डारि शान्तिप्रदान-

विलादुर्गसंस्थं स्तुवे शान्तिनाथम् ॥ १ ॥

कलौशान्तिदानमदं शान्तमूर्ति-

सदा देवदेवाधिपः स्तुत्यकीर्तिम् ।

गुणान्कीर्तितुं नो समर्थोऽपि जीव-

विलादुर्गसंस्थं स्तुवे शान्तिनाथम् ॥ २ ॥

शशी निम्गरदिपः समेनौ किमत्र.

यदीयावतंसच्छलेन स्वभावात् ।

प्रभोर्दर्शनाकांक्षयोद्धृतमोदा-

विलादुर्गसंस्थं स्तुवे शान्तिनाथम् ॥ ३ ॥

विभोर्मालिपट्टस्थितं शृद्धरत्न-

मनर्घ्यं मदोद्योतयद्दाम सर्वम् ।

प्रदीपौ प्रकुर्वन्निभावर्जिनौ द्वा-

विलादुर्गसंस्थं स्तुवे शान्तिनाथम् ॥ ४ ॥

कीर्तयन्ति सतांसन्तः, संभूर्ति विश्वदाशयाः ।

यथाशर्मजनाः सर्वे, व्रजन्ति विनयाश्रिताः ॥ ५९ ॥

कीर्तनं भवपायोधे-स्वारकं तरणीसमम् ।

पूज्यानां तादृशास्तोका-वसन्ति वमुयातले ॥ ६० ॥

पुण्यदक्षादताक्षाये, धर्मकर्मपरायणाः ।

तेनरानमदापूर्णा-भूषयन्ति हि मेदिनीम् ॥ ६१ ॥

(पञ्चथामरछन्दः)

फरोत्तुदेवकामितं, प्रभावितं मदाभितं,

नरामरेणमानितो नतो नरो नरव्रजैः ।

जराभृतिक्षनिक्षर्म मनुष्यवृन्दमुच्यते,

नरस्वमच्चम्रन्विग्रम मरुका निगयते ॥ ६२ ॥

(अनुष्टुप्छन्दः)

पट्टेऽह विधातारः, पतन्ति नरकाऽवनौ ।

तस्मान्तेपरिदर्शय्या-दूरतोभूतिमिच्छता ॥ ६३ ॥

किं किं न माधिनं तेन, परोपठुनिशालिना ।

मदतामपिमान्योऽमौ, वमुयाऽनर्धमद्वनम् ॥ ६४ ॥

तपसा प्रोषितो देहो-भूषयन्त्यस्त्रिभं जगत् ।

भूषणं दूषणाकारं, धर्मपुञ्जविभूषणम् ॥ ६५ ॥

(शार्ङ्गविष्णोर्द्विजन्तम)

षाण्दीपरसोर्वराभिकल्पिते, संवत्सरे वैक्रमे,
 जीर्णोद्धारइलानगेऽस्यवेदित-श्रैत्यस्य शान्तिप्रभोः ।
 धीसंयेन मिनोक्ततत्त्वपटुना, सर्वर्द्धिदानादिना,
 दुष्कर्मास्तिष्ठानमः सुखकरः, स्वर्गाऽपवर्गमदः ॥ ११ ॥
 राष्ट्रोदाऽन्वयवारिजोष्णकिरणः, सख्यायनिष्णातधी-
 जीर्णोद्धारविधानकोषहृदय-स्नस्वार्थवेदिमिषः ।
 दीनानुद्धरणमन्यविभवः, कल्पद्रुकल्पोपमः,
 धीमदोलतसिंहभूमिरमणः, शारित मजामीदरे ॥ १२ ॥

श्रीपञ्चासरपार्श्वनाथस्तोत्रम् ॥

(शार्ङ्गविष्णोर्द्विजन्तम)

पञ्चासा मविभाति निगमकिरणो-द्गासिमभाशामना,
 तायिन्या भगतीतलं तलमिवा-ऽऽदर्शयकं कम्पया ।
 मार्षीनोर्नितकर्मजातविविध-ध्या-वन्धकाराऽपरं,
 श्रीपञ्चासरपार्श्वनाथवरणा-ऽभोजद्रव्यं नौग्यम् ॥ १ ॥
 धर्माऽऽरामकलाकलाधरनिभायागमहन्दाऽदरा
 राकेऽशतिर्दृग्दन्तमुपमो-ऽगमयदीयाननम् ।
 लक्ष्मीकृत्य दिगन्तपीडितमन्यो संघाति दीन्यमभां,
 श्रीपञ्चासरपार्श्वनाथवरणा-ऽभोजद्रव्यं नौग्यम् ॥ २ ॥

तत्त्वज्ञानं च तत्त्वज्ञानं, धर्मज्ञानं च धर्मज्ञानम् ।

महिषासुरगर्धनि, दक्षीप्रमोदितम् । ॥ ८६ ॥

कायः कायमयं तर्गा-उत्तमाय नमुनिद ।

परिशेषेण सर्वतो, निर्मायिष्ये भक्त-वर्गो । ८७ ।

સાધારણ લેખકોના, જાણીતા લેખકોના અને અન્ય લેખકોના લેખોનો સંગ્રહ ।

સમગ્રજાતિએનુંદર્દી જોઈ જાય છે. ૯૪ ।

निजसाक्षात्कारेण, ब्रह्मसामान्यादर्थविवेक

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ (੧੭): ਬੰਦੋਬਸਤੀ ਦਾ ਦੌਰ। ੧੯੧੭

इतिमासी शुक्लपक्षे, अष्टम्यादि विष्णुपक्षे

ସିଦ୍ଧିପାତ୍ର ଓ ମିତ୍ରସାଥୀଙ୍କ ମନରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଆଶା । ୧୦

આશય: કાલકલ્પ, મોર્નિંગ ૩૨૬ કલાક

ବିଜ୍ଞାନମାନେ ଏହି ଦୁଇଟି କାରଣକୁ ଦିଅନ୍ତି : ୧ । ୧୯୮୧

સોલુકો થઈ જાય. તિલિંગાનિલકેતે .

ମିଳିତମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ସୁରକ୍ଷିତ ରହିବ ।

[illegible]

১৯৭৭-৭৮ সালে ১০০ টি পল্লীতে ১০০ টি পল্লীতে ১০০ টি পল্লীতে
 ১৯৭৭-৭৮ সালে ১০০ টি পল্লীতে ১০০ টি পল্লীতে ১০০ টি পল্লীতে

ਸੰ. ੧੦੨੬੬ ਜਾਂਚੇ ਖੇਤਰ ਵਿਖੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ :

[illegible]

नराऽमरेन्द्रमृहणीयनीलः, कुमारपालः क्षितिपालमुख्यः ।
 नशाम भूमण्डलमेकवीरः, शर्वापनिर्देवमुच्यते यथैव ॥ २ ॥
 निर्मापितस्तेन वरेण्यवर्णः, श्रीशान्तिनाथस्य महाविदारः ।
 माकपुण्यभाराजितशृङ्गकीर्ति-व्रजः स्थितोरम्य इवाऽतिभानि ॥ ३ ॥
 इयदरक्षोणिधरोविभूषां, श्रीशान्तिनाथान्वयतो विनेषान् ।
 चकारास्ति संपाप्य धराधराणां, राजेव चूडामणितं प्रपन्नः ॥ ४ ॥
 द्विपञ्चसंख्याप्रमितानि जैन-चैत्यानि रेजुः परिनः प्रधानम् ।
 श्रीशान्तिगेहं जितनाकगोभं, तारागणस्था शनिमण्डलीव ॥ ५ ॥
 अयं जिनालयो दुर्गे, कुमारपालनिर्मितः
 खरतरीयक्रमायात पदावल्यामिति स्मृतम् ॥ ६ ॥
 श्रीधरतोषाणवमुद्रिषे, वभूविवान् संप्रतिभूमिपालः ।
 व्यभूषयद्यो धरणीं जिनालयैः, सहस्रसंख्यैरतुल्यमभाधरैः ॥ ७ ॥
 विम्बानि तेनैव सहस्ररश्मि-नेत्रोभिभावीनि विधापितानि ।
 विलोकयन्संप्रतिभव्यालोक-स्वनोति सम्यक् शिवसंपदं साक ॥ ८ ॥
 इत्यादिदुर्गेऽवविधापितोऽसौ, श्रीशान्तिवासः क्षितिपेन तेन ।
 इत्थं पुरावृत्तविदोवदन्ति, यमाणमेतत्मुधिया विलोकयम् ॥ ९ ॥
 इयदरं प्राक्तनमेव पत्तनं, जिनालयश्रेणिविराजमानम् ।
 चकारास्ति सम्यक्त्वविभासि चेतः, आद्य वसन्त्यत्र मुनीनिभानः ॥

नीचसङ्गः सदाहेयः, सुधीभिः परमार्थिभिः ।

सिनयसो दयाग्रस्तः, पक्षदीनोऽकृतागुना ॥ ७५ ॥

नीचसङ्गस्त्वं रक्षः-कुलं नष्टं समूलकम् ।

नश्यत्येव स्वयं नीचः, परानपि विनाशयन् ॥ ७६ ॥

उत्तमा यदि नीचानां, सङ्गतिर्जायते क्वचित् ।

यथार्थं तत्फलं लानुं, नैव योग्या भवन्ति ते ॥ ७७ ॥

नीचांगतिं प्रपद्यन्ते, नीचा नीचेन कर्मणां ।

कर्मपाशनिबद्धास्ते, बन्धयन्ति दुराशयाः ॥ ७८ ॥

कृतापराधलेशानां, क्षासनं नीचिरेदिभिः ।

इहाऽपि क्रियते योग्यं, परन्तु कुतो गतिः ॥ ७९ ॥

परापवादवादीयः, परलोकभयोच्छ्रितः ।

स्वरुतं मुहुतं क्रीत्वा, परपापान्वितो हि नः ॥ ८० ॥

परचित्तानुतापेन, ये भवन्ति प्रमोदिनः ।

प्रमोदन्तु क्षणस्थायी, परिनापो दुरन्तकः ॥ ८१ ॥

दुःखिनोऽपि स्वयं कृत्स्न, मृगिनोऽपरमानसान् ।

संगारवाग्भिर्निर्माणा, परमं यश्मर्तति ॥ ८२ ॥

सज्जनः पीड्यमानोऽपि, दुर्जनेन विरम्बितः ।

प्लवकीयां शिरसां नैव, जरातिशयमेषन् ॥ ८३ ॥

(शाकुन्तलविजयविजयवृत्तम्)

षाण्दोपरसोर्वराभिकल्पिते, संवत्सरे वैक्रमे,
 जीर्णोद्धारइलानगेऽस्पृष्टिदित-धैर्यस्य शान्तिप्रभोः ।
 श्रीमंसेन जिनोक्तनखपदुना, सर्वदिदानादिना,
 दुष्कर्मोत्थिष्ठानमः मुरयकरः, स्वर्गाऽपवर्गमदः ॥ ११ ॥
 राष्ट्रोदाऽन्यवारिजोष्णकिरणः, मरुपापनिष्णातरी-
 जीर्णोद्धारविधानकोषहृदय-स्तत्त्वार्थवेदिमियः ।
 दीनानुद्धरयन्मन्त्रविभवः, कल्पद्रुमकल्पोपमः,
 श्रीमरोलततिहभूमिरमणः, शान्ति प्रभाषीदरे ॥ १२ ॥

श्रीपद्मासरपार्थनाथस्तोत्रम् ॥

(शाकुन्तलविजयविजयवृत्तम्)

पद्मासा भविभाति निगमफिरणो-द्गातिप्रदातामता,
 तापिन्या जगतीतन्त्रं तत्त्वविवा-ऽऽदर्शयकं केषपा ।
 मापीनोजितकर्मजातविविध-व्याप्यकाराऽपदं,
 श्रीपद्मासरपार्थनाथवरणा-ऽम्भोजद्वये नैऋत्यम् ॥ १ ॥
 धर्माऽऽरामकल्याणकल्याणगतिभाभावागहन्दाऽऽरां
 राकेससतिदं मृदन्तमुपमो-द्गातयदीयाननम् ।
 सत्प्रीत्याय दिगन्तर्वाभिन्दमयां गंयाति दीन्यदयां,
 श्रीपद्मासरपार्थनाथवरणा-ऽम्भोजद्वये नैऋत्यम् ॥ २ ॥

निक्षिप्तोऽपि जनोऽजिह्वः, वृषार्गे मनिपयने ।

वायसो वन्दिनापृष्ठो-वीक्षनेऽपेक्ष्यवन्तु हि ॥८४॥

पापे प्रयोनिना ग्रिह्या, मुष्मिराऽपलसन्नेव ।

सम्मात्पापं निरीक्ष्यैव, मृष्टभिः मफल्यानृणाम् ॥८५॥

पात्राः पाप्रिचागेण, मृष्टभिः श्राप्यतावदा ।

अधिवक्तोऽन्यथा मोक्तः, तद्वमऽप्रानवर्जितः ॥८६॥

परम्पराऽऽगतं कार्यं, विलोतयाविषुवोजनः ।

प्रवर्तते स्त्रयं चान्धा-न प्रवर्तयतिर्गतिने ॥ ८७ ॥

अन्यतो नैव जानाति, परमार्थगतिपतः ।

ततः श्रयति स्यात्, मन्वेते लोकाभिन्दिनम् ॥८८॥

नीपः श्राप्यपदं प्राप्य, वृम्भेऽनर्थदन्वरेम् ।

भुषको व्याघ्रता प्राप्य, सुनि दन्तु ममुयतः ॥८९॥

निजवर्माऽनुगारेण, संवदाज्यो जनो भवेत् ।

सुनिप्रमादनेनाऽपि, मुषिका मंरुतागुना ॥ ९० ॥

ममादिनः स्वस्त्यन्तरेव, निमकार्यपरादुद्वेगः ।

मदादं मन्मदित्यव, वणिगप्यं विद्यारवत् ॥९१॥

अन्वापोषाजितं द्रव्ये, दीर्घबाणं न निहति ।

नरदार्पानिदनाभाध्यं, दीर्घादुचितमिच्छता ॥९२॥

संसारोद्धतिरन्निमागुणजुषां, यदुध्यानतो जायते,
 दृष्टान्यदृष्ट्यं व्रजन्ति मुधियां, रौद्राणि कर्माणि च ।
 संपत्तिः सुलभा नरामग्गण-श्लाघ्या स्वनर्था जुषां,
 श्रीपञ्चासरपार्श्वनाथचरणा-ऽम्भोजद्वयं नौम्यहम् ॥ ३
 पापं वारयति क्षमां जनयति, क्षेमं करोत्यज्ञसा,
 दारिद्र्यं दलयत्यश्वं विननुते, कीर्तिं परां शाश्वतीम् ।
 सन्तोषं चितरत्यथाऽपि यदनु-ध्यानं विधत्तेऽभयं,
 श्रीपञ्चासरपार्श्वनाथचरणा-ऽम्भोजद्वयं नौम्यहम् ॥ ४
 यक्षेत्रप्रबलप्रभाजयति, क्षेमं कुवादोद्भवं,
 नैरुज्यं नितरां तनोति मुमंदे, संपादयत्यात्मनि ।
 दुर्वारां दलयत्यनङ्गमुभय-प्रोक्षामर्षीति सदा,
 श्रीपञ्चासरपार्श्वनाथचरणा-ऽम्भोजद्वयं नौम्यहम् ॥ ५
 यत्पुण्योपचितं नरामरगणाधीशैर्मुदा वन्दितं,
 मिथ्यामोहतमोनुवासिताभिः, तध्यस्तरूपोऽप्यगुः ।
 सीरं सारतरं दुरन्तविषमा-पत्तिक्षमांदारणे,
 श्रीपञ्चासरपार्श्वनाथचरणा-ऽम्भोजद्वयं नौम्यहम् ॥ ६
 भीतिर्भूतगताऽन्यचक्रजनिता, लुप्ताऽऽस्पदा लक्ष्यते,
 सत्रातङ्गगणान्तकारिविमुनां, आत्राम्युना चोरुणा ।
 यस्याऽऽश्चन्द्रमुमक्तिमासुरमुर-शोणीन्द्रसंपूजितं,
 श्रीपञ्चासरपार्श्वनाथचरणा-ऽम्भोजद्वयं नौम्यहम् ॥ ७ ।

लेशेनार्जितवित्तन, धर्म यो न प्रसाधयेत् ।

सक्रुणी केवलं दुःख-भाजनं तु भवेभवे ॥ ९३ ॥

पक्षमात्रसहायोऽपि, अकुनिर्मानसेप्सितम् ।

प्रयाति स्थानमक्षीणैः, सर्वाङ्गैर्दुर्लभं किमु ॥ ९४ ॥

मा मनुष्येषु मूर्खेषु, चमतिर्जायतां कदा ।

यावज्जीवं जडासङ्गः, मुक्तैकदवानमः ॥ ९५ ॥

जडतोचापितो जन्तुर्नैव शान्त्यास्पदं भवेत् ।

शान्तानामपि चेशांमि, तापयत्यनलोपमः ॥ ९६ ॥

विचित्रो जडताताप-शान्तरोचापकारकः ।

जलादीनां प्रयोगेण, शान्त्यतिनोत्तवर्द्धते ॥ ९७ ॥

देवतालम्बनं लोके, साधनं हि महत्तरम् ।

शान्तानां मृगभा शान्तिः, सर्वकार्यं निरोधिनी ॥ ९८ ॥

यप्रभुप्रगतोऽपुण्यो-भवेदास्पदमापदाम् ।

मानुरेणवनंयातः, मत्वाद्योभग्नमम्लकः ॥ ९९ ॥

(इन्द्रजालावृत्तम्)

कार्पण्यदोषोपहतस्यभावो-न कीर्त्तिमौदार्यवतांप्रयाति ।

दीपमपादीप्तमेषनैत्री, दिग्गम्भुषामण्डलहारिणीभाम् ॥ १०० ॥

(अनुष्टुप्पद्यम्)

- स्नेहः स्वल्पोऽपि संयाति, विस्तारं स्वच्छवेगम् ।
 सैमलेजोऽपिकामारे, सद्यो व्याप्नोति सर्वतः ॥१०१॥
- बालोऽपिगर्जनाङ्गुर्वन्तिहोनिपततिक्षणात् ।
 मत्तेभमूर्धनिमाय-ग्नेमग्निनामिदं स्थितिः ॥ १०२ ॥
- विद्याभ्यासवतां कोऽपि, सारंवेत्तिविचक्षणः ।
 विचक्षणेऽपि मायो-वक्तायवतिवक्ष्यते ॥ १०३ ॥
- बभूवपि तस्मैषु, कथिर्द्धर्मपरायणः ।
 धर्मिष्वपिगुणीकथि-स्वरोपकृतिमान् भवेत् ॥१०४॥
- दयादातिव्यहीनानो, गुणांजन्मनिरर्थकम् ।
 कर्षीनामिष माधुर्व-रसार्तीतोदयःप्रथः ॥१०५॥
- जीवनं प्रहरं प्रोक्ते, परजीवापकारिणाम् ।
 स्वार्थमिद्धि मवेष्टोक्तं, कुर्वन्ति निप्रवेष्टिणाम् ॥१०६॥
- कारागारमग्न्यावा, गंगारं सारवेदिनः ।
 हरन्ति धर्मबापेषु, सिद्धस्थानं कुतोऽप्यथा ॥१०७॥
- जातेन तेन पुत्रेण, किं न वीक्ष्यतुष्टतिः ।
 वीष्टाः सारमजोऽपि, रुद्धना जेष्ठसन्ति हि ॥१०८॥

पशन्ति माकृतं के अपि, समकृत च नगोत्तमा ।

अर्थगौरवता तप, माननीया वनार्थिवः ॥ १७७ ॥

यं योपिदागधं भुत्वा, तत्पार्थ तत्त्वरेदिवः ।

इहान्ति निजसोभाय, पशूनामपि पादवम् ॥ १७८ ॥

मुदयन्ति कामिनोषाम्ना दिनाऽग्निपराहमुग्धाः ।

यदि न स्यान्मनसा संग-स्नेपामुदयनं कथम् ॥ १७९ ॥

निजदोषानुसारेण, पुष्पान्ति कामिना क्रियाः ।

दीनक्रियावल्यापेन, कथं तत्प्रमथानता ॥ १८० ॥

तत्त्वयोधचिनिर्मुक्ता पञ्चमन्ति भवोन्मुग्धाः ।

कायग्राह्यभावेन, कथं चिन्तामणिप्रभा ॥ १८१ ॥

ग्याने ग्यानेऽद्यनां लब्धिः, मुग्धया नृग्यवेनगाम् ।

न कापि लब्धये चिन्ता रत्नं पुण्योदयं विना ॥ १८२ ॥

गुकृतं नागमासाय, भवगामिनिपेक्षतम् ।

मयानुं दत्तने विद्वान्-लोभगामिपराहृन्तः ॥ १८३ ॥

सन्ति मनाः कियन्लभ्ते, विधिरन्तानल्लिपिषाः ।

अपवादपदं न्यस्त्या, विराजन्ते विदांकराः ॥ १८४ ॥

कातराः कर्मपात्रेण, यन्त्रिता निजवेष्टितम् ।

अयन्ति केवलं दुःख्या दर्शनिन्तनम मदा ॥ १८५ ॥

भवारण्ये भगाक्रान्ते, पर्यटन्ति दुर्नानिनः ।

न जानन्ति मुग्धागारं, धर्माधर्मविद्याम् ॥१०९॥

अर्थमनर्थं नित्यं, जानी हि विदुषां वरः ।

ततो लब्धेन वित्तेन, दानपुष्टिर्विधीयताम् ॥११०॥

किं हेयं किमहेयं च, नैव जानात्यपण्डितः ।

तस्माच्छास्त्रविदामाज्यं, किमपण्डितपुष्टिनः ॥१११॥

मुखदुःखादिभिर्ग्रस्त-मुदयोस्तमयं जगत् ।

दर्शयन् सविनानित्य-मितियाप्नुदयाम्भनाम् ॥११२॥

उत्तराऽऽशापनिर्भवत्या, महेशस्याप्यराजन ।

धनाध्यक्षत्वमासाद्य, मानवानान्पुरुषाकथा ॥११३॥

हीनादिदीनतात्रेया, बुद्धिधर्मविनाशिनी ।

क्षीणे हि तेजसि क्षिप्रं, श्रजस्पस्त्रं त्रिवाकरः ॥११४॥

यावन्बुद्धिर्यत्नतावन्निधिर्वस्तुबलं कुतः ।

दृष्टस्थितःकलादो हि, धनं दृष्ट्वाति पुष्कलम् ॥११५॥

महानाडम्बरोऽसार-पदार्थस्य भुविभुवः ।

कांस्यपात्रसमोनादो-नैव काञ्चनभजने ॥११६॥

अपल्पतो गर्वमारुढः, परोत्कर्षं न मन्यते ।

परमार्थव्रता पूर्णो-विद्वान्विश्वगुणमियः ॥११७॥

स्वार्थदशा जनाः गर्वो, परमार्थपरमायणाः ।

विस्त्रा पृथ दृश्यन्ते, प्राग्गिन इव सर्वदा ॥ १८६ ॥

कालेन सर्वभूतानि, पश्यन्ते हि पदे पदे ।

तस्मान्नदृश्यन्नुपमारेण, यतितत्त्वं हिने निजे ॥ १८७ ॥

हितं कोनाम संयुदय, न कुर्वीत विचक्षणः ।

तदेव जन्मसाफल्यं, यदान्महितमायनम् ॥ १८८ ॥

कंदर्पद्वर्षसंन्दा-नष्टान्महितभावनाः ।

रटन्ति विषयाऽऽक्रान्ता-भवकान्तारवर्त्तिनः ॥ १८९ ॥

विषयविषयग्रामं, विज्ञाय मतिमाक्षरः ।

नित्यमात्ममुखं कुर्यात्स्वाधीनं निजचोपतः ॥ १९० ॥

विरुद्धाविषया येन, निर्मिता वशवर्त्तिनः ।

स नरो दीव्यभावेन, राजतेऽमरवन्दितः ॥ १९१ ॥

वैरिणो विषयाः श्रोक्ता-निरयस्थानदापिनः ।

शत्रुभिस्तापितालोका-श्चैव दुःखभोगिनः ॥ १९२ ॥

मानवा मानिनो नित्यं, परलाभवमानिनः ।

अपमानं पुरस्कृत्य, यतन्ते हितकांक्षया ॥ १९३ ॥

नाकाले क्षीयते कार्यं, विना यत्नेन योजितम् ।

यत्नोजितं चैतन्प्राप्ते काले चिनक्षति ॥ १९४ ॥

अतोऽर्घं गदाजन्तो-गच्छताम्यागच्छन्ति ध्रुवम् ।

मेनैव वे दधे दद्याधुः, सीधेने दि विश्विधेः ॥११८॥

यशुनाष्ट नगणाष्ट, विजेषोयनिनाष्टिना ।

अथवा तु शवं शर्व, पानधोऽननधुनम् ॥११९॥

यथादृशमानताऽगनिता, निमग्नस्तोऽष्टस्वम्विना ।

मधुनाऽध्वदागुलभातदनु, सप्ततादृगुने विज्य तं नृवरम् ॥१२०॥

विद्वान् संगताः सर्वे, न वेऽपि मूर्खसंगता ।

सर्वथा वर्तमानाये, मे भजन्ति विमृष्टनाम् ॥१२१॥

पार्थे गृणाः शन्निपत्यप्रोऽप्ये, राजन्वनीषादुरनेनभूमिम् ।

धर्मास्तु दासिपदवापयाना-जिनोदितः केवलमेव सत्यः ॥१२२॥

भूरं गदाभक्तिपुर्त च मुनु-मुन्यादय त्वं जननि ! प्रभूस्वै ।

दानमियं दन्त्यनयाविभाष्यं, स्वयान्यथा त्रेऽप्यम्वरतः ॥१२३॥

अनिम्याः प्रथवो पाषा-विमृष्टाधने यतः ।

तस्मादभ्यन्तगश्मिर्घं, नहिस्त्वं स्वात्मबोधतः ॥१२४॥

मिद्रापथ्यामदानस्था, दीदृशतीरुप्रमहालवः ।

अभ्यन्तेन दृग्गवाऽयौ, निर्भेदाऽन्तिरुषंभ्विना ॥१२५॥

- आगतं भयमाश्लेष, सगः कुर्यान्मतिर्जिषाम् ।
 अस्मिन्नेऽपि यथावदौ, जलसेपेन मान्स्वनम ॥ १०५ ॥
 अनिष्टभावेना त्याग्या, मदाशोभकरी मदा ।
 भुभिते चेनसि श्रेष्ठैः, केवलं परिभ्रूयते ॥ १०६ ॥
 भगान्तरस्य कुतो ज्ञान-मज्ञानस्य कुतः सुखम् ।
 भगुपस्य कुतः श्रेष्ठ-मोक्षस्य कुतो मतिः ॥ १०७ ॥
 गतिदीननते पानि, नीचयोगिनिमिच्छया ।
 नराऽपि निघ्नकर्माणि, कृन्था पापचरते स्वयः ॥ १०८ ॥
 अपूर्णः पूर्णसाधको-येनने निम्यमयनः ।
 मतिपचन्द्रदृष्टान्ते, ज्ञानस्य नम कोविदः ॥ १०९ ॥
 गुणदृष्टिः मदाज्ञस्या, विपरीतप्रमाऽप्यथा ।
 गजजानननमभ्रता, सुवर्णधेनिर्गदनी ॥ २०० ॥
 पशोत्कर्षमनुभ्रूय, योदन्ते विमलाशयाः ।
 पद्मनामोदमुहुरं, संपात्य को न हसति ॥ २०१ ॥
 साधवः स्वगुणैः सर्वे, पूजयन्ते गुणिभिः मदा ।
 रत्नानि यदि न हनुधेन्, तापविता कर्षयेत् ॥ २०२ ॥
 यदि गान्धि गूणा नृणां, मदाशो यान्ति ते स्वयम् ।
 विधातुर्निर्गवर्णः, स्वयमेवमदाशने ॥ २०३ ॥

मणमन्तिमुधामूर्धा, लिष्टाऽलिष्टक्रियालयाः,
सद्भावभरितस्वान्ता-स्नन्वने सफलं जनुः ॥१२६॥

मनोरथा न सिध्यन्ति, देवतेच्छा बलीयसी ।
राजद्वारे राजकन्या, विमो व्याघ्रेण भस्तिनः ॥१२७॥

गुणिनो यत्र राजन्ते, तत्र स्युः सर्वमंपदः ।

निर्मला विपदस्तत्र, सर्वकार्यचिवाहिकाः ॥ २०४ ॥

विपदां पदमानस्यु-दुर्जनानां समन्वयम् ।

देशत्यागो वरीयान्दि, न तु दुर्जनसंगतिः ॥ २०५ ॥

वरं वनर्जग्वसो-गदने गिरिकानने ।

माणत्यागो वरं नैव, दुर्जनानां समागमः ॥ २०६ ॥

दुर्जनोरगयोर्मध्ये, वरं नागो न दुर्जनः ।

अदिर्दशति कालेन, दुर्जनस्युपदे पदे ॥ २०७ ॥

दुर्जनोदूतस्तस्याज्यो-वावदकोऽपि कोपकृत् ।

शीतलमुद्दिनौघः किं, नाग्विलं ददति क्षणात् ॥ २०८ ॥

दुर्जनेन समं सम्यं, कापि न स्यात्सुखावहम् ।

मर्कटेन हतोभूषः, पश्चात्तापमुपेयिवान् ॥ २०९ ॥

दुर्जनेषु कृता मैत्री, विपमाऽऽपत्तिदायिनी ।

कपिरुच्छुविमर्देन, कुतो नेत्रनिमीलनम् ॥ २१० ॥

दुर्जनेन समं वासो-विविधव्यसनपदः ।

राहोऽछायां गते भानौ, नीलिमा किं न दृश्यते ॥ २११ ॥

दुर्जनेन समं वादो-नैव कार्यो विवक्षणेः ।

वाणीमात्रपटारेण, मनां संजीवन कुनः ॥ २१२ ॥

१ अमुदुपपन्नम् ।

शक्तिरूपे भवतीत्या, एतदापत्तादिदम् ।

एतद्वत्तत्त्वमिदं नृपेव शक्तिरूपमादत्तम् ॥ १२८ ॥

कृपायाः सदाशक्त्य, भवत्येवमार्गान्तरम् ।

कृपादानवशात् ये कृपायाः शक्तिरनुभवम् ॥ १२९ ॥

अगारं नृपे संसारं, यं न शक्तिरिति शक्तिः ।

कृपायाः शक्तिरिति, एतदापत्तादिदम् ॥ १३० ॥

कृपायाः सदाशक्त्य, भवत्येवमार्गान्तरम् ।

शक्तिरिति कृपायाः शक्तिरिति, एतदापत्तादिदम् ॥ १३१ ॥

एतदापत्तादिदम्, शक्तिरिति शक्तिः ।

शक्तिरिति कृपायाः शक्तिरिति, एतदापत्तादिदम् ॥ १३२ ॥

एतदापत्तादिदम्, शक्तिरिति शक्तिः ।

शक्तिरिति कृपायाः शक्तिरिति, एतदापत्तादिदम् ॥ १३३ ॥

कृपायाः शक्तिरिति, एतदापत्तादिदम् ।

शक्तिरिति कृपायाः शक्तिरिति, एतदापत्तादिदम् ॥ १३४ ॥

कृपायाः शक्तिरिति, एतदापत्तादिदम् ।

शक्तिरिति कृपायाः शक्तिरिति, एतदापत्तादिदम् ॥ १३५ ॥

कृपायाः शक्तिरिति, एतदापत्तादिदम् ।

शक्तिरिति कृपायाः शक्तिरिति, एतदापत्तादिदम् ॥ १३६ ॥

प्रेम दूर्जनो यानि, म देवः पवित्रयते ।

इदमे धृष्टकेतोर्दि, कृतो मद्भूमन्मनिः ॥ २१३ ॥

दूर्जनो नरको यानि, नैव निःशेषमेवितः ।

नैवाभ्यक्षापुत्रायेन, अभुक्तः मरुतिं धितः ॥ २१४ ॥

दूर्जनः मधमे वन्द्यः, मज्जनमनदनन्तरम् ।

अर्थागभास्येन पूर्व, पथान्मुखाविशोधनम् ॥ २१५ ॥

आत्मपणेन पूज्यमे, दूर्जेना विगृहा अपि ।

वागङ्गनाः मुनेष्वप्य-प्रभावेण यथा जने ॥ २१६ ॥

दूर्जेना दयया हीना-विद्वग्मानेभिषाः सदा ।

पादकानो म्भवावो दि, पद्दुःस्वरिवायकः ॥ २१७ ॥

जानताऽजानता वाऽपि, नैव दूर्जनसंगतिः ।

विधानप्या विविधाणां, विषदां निषित्स्वरम् ॥ २१८ ॥

दूर्जेनाऽनित्यमेव, मज्जनापरवादवाः ।

नम्रोभूता अपि शोभं, नैव यान्ति कदाचन ॥ २१९ ॥

दूर्जेनाऽनन्तरमन्ताप-म्यावद्देवकभयङ्करः ।

सज्जनाऽभ्युद्योगेयान्-नैव दृष्टिपथं गतः ॥ २२० ॥

दूर्जनोदकवर्गोऽयं, समम्बित्वां प्रमोदभाक् ।

मज्जनोष्णोभृतामान्ध्या-त्कापि शीघ्रं निर्वीषते ॥ २२१ ॥

कृपानात्रं समासाद्य, तरन्ति विबुधाजनाः ।

भवोद्वेजलं चेतो-भवद्राहविलोडितम् ॥ १३७ ॥

कृपासारतरं शवं, शये कृत्वाऽतिशामुरम् ।

मोहमानाद्रिमर्षम् ! विपन्नं कुरु सत्त्वरम् ॥ १३८ ॥

अवाङ्निधिमाराध्य, सत्कृपारत्नसंभृतम् ।

द्विसादारिद्र्यमक्षयं, निर्वासयन् सत्तनाः ! ॥ १३९ ॥

परमाणा इता येन, स्वकीयपन्नगुप्ये ।

त एव जन्तवस्तस्य, यातकाभ्यवजन्मनि ॥ १४० ॥

धर्माश्रयनमिरुजन्ति, धर्मकर्म परापणाः ।

द्वयामूलं वदन्त्येनं, नञ्चज्ञानविद्यभयाः ॥ १४१ ॥

धर्माय धर्मलोपाय, यतन्ते गूणिनोऽगुणाः ।

दिमांशुमनितं शैत्यं, धूमकेतुर्ज्योतिरारः ॥ १४२ ॥

(उपजानिपुत्तम)

दावानजः कोऽपि नयानप्य, प्रकोपस्त्वोऽत्र विनिमित्तोऽस्मि ।

नयानं यो हृदि साधिरितं, भस्मीकरोति क्षणमात्रमंगान् ॥ १४३ ॥

(मायिर्मायुतम)

भविष्यन्त्यन्त्यं, निनिमेपं विज्ज्ञाय,

क्षणमिदं दृष्ट्वा तं, मन्थये यः कृतादुः ।

नममगममेजो, भःनतां गिद्वन्,

द्विजयवर्षानानं, शीतयतामृतिम् ॥ १४४ ॥

दुर्जनानां द्विकानां च, किमप्यन्यत्प्रभिनो ।

उभयेऽभेध्यवस्तुनां, पञ्चकारानिग्नरम् ॥ २२२ ॥

वदनं दुर्जनानां वै, दुर्गुणैर्वाभितं मदा ।

तस्यान्मुगन्धमावप्नु, कुतो लभ्येत मानवैः ॥ २२३ ॥

गुणिनां मद्गतिः श्रव्या, सर्वमपनिदायिनी ।

वायपानिमद्रमात्रेण, के ग्रहा न फल्मदाः ॥ २२४ ॥

गुणवन्तः सदा मान-मर्हन्ति बुधसंसादि ।

कीरोऽपि सुविनिमात्रेण, पञ्जरस्थो विराजते ॥ २२५ ॥

गुणिनां गुणलेशोऽपि, महोपकारकारकः ।

तृणजन्यो यथा वदि-र्भद्रापाकाय जायते ॥ २२६ ॥

गुणिभिः सह संपर्को-जडानां जडतापदः ।

सहस्राकिरणस्पर्श-स्तादृशः किं न दृश्यते ॥ २२७ ॥

गुणिनां गणना स्वल्पा, प्रत्यक्षैव विभाव्यते ।

स्वरसंख्याऽधिकालोके, कविदेव गजाधिपाः ॥ २२८ ॥

असाराणां पदार्थानां, भूयानाडम्बरो मतः ।

कांस्यपात्रसमो नादो-द्विरण्यभाजने किमु ॥ २२९ ॥

सत्त्वर्दाना हि मर्जन्ति, पराभिभववाञ्छया ।

ग्राममिद्वदासन्ना- दस्तिनो मुक्तराः किमु ॥ २३० ॥

मदनविषयसमस्तं मन्दसकलम् ॥

विशिष्टवदनपुष्पा, वाचदानन्ददा स्युः ।

मन्ददयददपानि-सोभा-नानिपदा,

सग भवति तदु सौख्यं, दुर्लभः मानसार्थः ॥ १४० ॥

गुणजननगणमान्यो यानि मरुत दान्यं,

विषय-कल्पवृक्ष, दानव-धेनो मयः ।

दशभोगि विद्यागु-भोजने-सोणवर्तनः,

कुमुदतारविनास, मरु हनुःमरिष्टः ॥ १४१ ॥

स्वपानमविरोधे, योविद्वान्मदान्यो-

विमदविपुलकीर्ति, नाशकप्रगमा मः ।

गुह्यमभयमपुत्रो, दापयन्ते मृदा-

ममृतमयकाले, स्तोत्रपदागुम्भः ॥ १४२ ॥

ममपानि गुणमणि-निर्गुणागु ममागु,

जनपति विपुलम्, सर्वथा दुर्गुणानाम् ।

ममपति कलिरेग, लोभिना मानवानो,

ममपानि करणानो, स्वैरुक्त संभवत्यम् ॥ १४३ ॥

(अनुष्टुप्छन्दः)

धर्म एव गदा साध्या-हितो विप्रभाषितः ।

साधनम् जन्मनो नैव, विना तेन मुनेष्वतः ॥ १४४ ॥

निःशङ्कानां सदाशोऽपि, ज्ञापनं दत्तयतां च ।

आदत्तान्भूययोगेण, बन्धने दत्तदन्विनः ॥ २३१ ॥

दुःखेष्टेषुदयं चैवं, तस्य कदाचिदपरायणम् ।

लोभदुःखं घरादारं, त्यक्तैस्तन्मृगयाम्भय ॥ २३२ ॥

धनिको धनलाभेन, गतदातुर्न जानते ।

यदेतद्वोदुःखो हि, अदुःखोभयलायया ॥ २३३ ॥

लोभिनः किं न कुर्यान्न, देवाः शेषगङ्गमुखाः ।

ह्रीर्निधिरतोऽवस्थाना, निगीति ह्रीवर्दीधुवाम् ॥ २३४ ॥

लोभेन वृद्धिनाशः क्वाचिन्नर्पदेष्टुर्नो धनम् ।

अन्तरेणाऽसिधोगेन, दर्पणः वि. कर्त्तव्यनि ॥ २३५ ॥

गुण्या नमः स्वकार्याय, धनमे दूर्गुणामयाः ।

वायताः वि. न हृदयने, रत्नः बहुकथ्यनि ॥ २३६ ॥

लोभादृणी पतो नास्ति, लोभएव मरामयः ।

लोभवेदकमग्रान्तः, मय्येवं वीहयते नरः ॥ २३७ ॥

नरो लोभाधिषा ग्रान्तो-जननी जनकं तथा ।

ज्ञानं नृददञ्चाऽपि, बन्धवदशविचारनः ॥ २३८ ॥

महाप्रत्यक्षरूपोऽप्ये, लोभा लोभमतायकः ॥

आगोदुग्धमिवः मयः, मय्यतोऽन्धः कथं हृदा ॥ २३९ ॥

मुयोजितानि वित्तानि, विघटन्ते बहुव्रताम् ।

तन्मात्रैरेव संसाध्यो-धर्मः कैवल्य सिद्धये ॥ १५० ॥

युक्ताऽयुक्ततया द्वेधा, यतन्ते मयचत्वरे ।

आदिमाः श्लाघनीयाः स्यु-निन्दामर्हन्ति चान्तिमाः ॥

सन्त्येके गुणिनः सन्तः, परमार्थपरायणाः ।

स्वार्थस्तु सिद्धयति क्षिप्तं, तृणवत्कृषिकर्माणाम् ॥ १५२ ॥

परस्वग्रहणे रक्ताः किं न दृक्कन्ति देहिनः ।

वित्तमायुः परं प्रोक्तं, तद्धीनं जीविनं वृथा ॥ १५३ ॥

विपदः संपदः सर्वा-यान्त्यायान्ति क्रमेण वै ।

दर्शयन्पुद्गगुर्निःश्व-मेत-मानवगोचरम् ॥ १५४ ॥

सर्वत्र सुखमिच्छन्ति, देहिनोभववारिघी ।

अचिन्तितमहो दुःखं, जायते क्षागता यथा ॥ १५५ ॥

महाशयं नरं कापि, विपदोऽभिभवन्ति नो ।

विलोचय संपदं राशिं, मोदन्ते नैव तत्परतः ॥ १५६ ॥

द्वन्द्वातीतामक्षामन्याः, सर्वत्र मुग्धिनः स्मृताः ।

विमुग्धन्तीतरे मुग्धाः, सुखदुःखविभेदतः ॥ १५७ ॥

व्याधिना यायिताश्लोका-धिपतं यान्ति सत्त्वम् ।

नैवार्गिकाऽऽधिगान्त्वर्थं, ममाद् हि निषेधे ॥ १५८ ॥

दुग्धस्य चेष्टितं चित्रं, क्रियाकाण्डस्तु मोदकः ।

वाग्वैशद्यं मनोहारि, वक्रता माणहारिणी ॥ २४० ॥

केन मृष्टमिदं रत्नं, लोभनामकमुत्कटम् ।

संगतो यदशं जन्तु, - र्जडरूपो भवन्पटो ॥ २४१ ॥

लोभाग्रौ निपतन्त्येव, शलभा इव देहिनः ।

मृडता हेनुरत्रैवा, - ऽप्यथा तत्संगतिः कथम् ॥ २४२ ॥

दुग्धा नरा न पश्यन्ति, कामिन इव मोदतः ।

ऽद्वैत दुःखिता यान्ति, नरकालयमुत्कटम् ॥ २४३ ॥

वेदनाव्यधिता लुब्धाः, स्वार्थभ्रष्टाः पदे पदे ।

केवलव्याभिषेदिन्यो-न दृष्टाः सरथाः किमु ॥ २४४ ॥

वित्तानां रक्षणे यत्नं, कुर्वन्ति कृपणा जनाः ।

शुडाने ददते नैव, केवलं व्यपगाभि यत् ॥ २४५ ॥

गुल्मः सर्वदा लोके, समवायो विरोधिनाम् ।

भोतुमुपकमडो हि, प्रनिवेश्य चिन्तोत्पत्ते ॥ २४६ ॥

दुर्लभः गृतरां सारः, सज्जानां मयागमः ।

कमलाऽऽस्वामिनं वाहि, यत्रनिवेश्य मयीक्ष्यते ॥ २४७ ॥

भव्या भरन्ति भूतानां, निवर्गं शान्तिदायकाः ।

मौम्या प्रदा निषेवन्ते, कृत्वा न कदाचन ॥ २४८ ॥

विशुद्धतादने सीधः, कथञ्च विपदा गणः ।

अधिरम्भपादिनो धायाः, वृत्तगन्ताध मुग्धगणः ॥ १४० ॥

संशयि प विपानि च, नृन्परुषतया विदुः ।

उदयास्तगतोभानु ज्ञातवर्णो विन्दोऽयमे ॥ १४० ॥

सदासिद्धार्थिना यो-श्रद्धाकर्मणो भवेत् ।

स सतामर्षार्थिना, परमं सुखमाप्नुवान् ॥ १४१ ॥

मेधावी परमानन्दं, संसाध्यैव मृषानि ।

विन्तामणिं यस्मिन्वदय, को हि पापाणामर्थयेत् ॥ १४२ ॥

परिणाममृशस्पर्धी, वाधिद्वेव विगणनः ।

आपातरम्भनाऽन्वेषी, सर्वं तच्च जगज्जनः ॥ १४३ ॥

पात्रेन मलना लोकाः, पीट्यन्ते पापकर्मणा ।

साधनान्यपि संसाध्य, यत्नन्ते नैव श्रद्धये ॥ १४४ ॥

कर्मजन्तो निषङ्गास्ते, निर्वञ्च इव मानवाः ।

पर्यटन्ति पगवता-पुद्भिर्हीना यथावल्गम् ॥ १४५ ॥

अर्थात्तिनार्थमिद्वयार्थं, को न यत्नं करोत्यहो ।

विषीञ्जिकाः प्रवृत्तेः, कुर्यन्ति धान्यमगवम् ॥ १४६ ॥

रम्भनामनुचेष्टन्ते, रमणीयजना अपि ।

धनप्रयोदार्थानिध्या, रज्यन्ते पशवो न हिम् ॥ १४७ ॥ -

अध्यानां समाग्र्यः, पराध्यायविशेषकः ।

नीचमशानं गते भीमे, पुनः स्यात्सुखवेदनम् ॥ २४९ ॥

निन्दनीयमयं लोके, कृत्स्नानां विवेकमयम् ।

पश्येत् पानिनां देही, पश्येत् गौत्रिणं गौदनि ॥ २५० ॥

दृष्टानां पानिनां पश्येत्, स्वस्या एव विमानने ।

भुजङ्गानां पदाग्रे, विद्वन्ति भुजङ्गाः गतिम् ॥ २५१ ॥

स्वल्पमंगमनो ज्ञानं, समृद्धं हि विनश्यति ।

गह्वरायागनो दृष्टो, निरन्तराः शयनभूय किम् ॥ २५२ ॥

मायाविनां विद्यामय, प्रवर्धन्ति न शान्तये ।

आत्मगुणापयोगेण, कर्तन्ति कथयते यथा ॥ २५३ ॥

दुर्जनानां कथां शिष्टे, शायते जीविनापहम् ।

शर्कराभाषिणो नृनः, स्वराः शयनपराहृमन्वाः ॥ २५४ ॥

अगदर्थप्रार्थनैव, मदर्थो नैव लभ्यते ।

विद्वन्ति काशमग्नेऽपि, स्वनमृन्मयं मुदुर्लभम् ॥ २५५ ॥

साधवः स्वगदाधारं, त्यजन्ति शंफटेऽपिनो ।

पयोर्द्विराहतस्याऽपि, निगम्यते तदागतिः ॥ २५६ ॥

परार्पणपथाः सन्तः, पर्यटन्ति दयालवः ।

राहुणा ग्रस्यमानोऽपि, चन्द्रधरिणि निर्भयः ॥ २५७ ॥

ज्ञानात् जीवन्मुक्तीनां, मन्त्रानां देशकं तथा ।

भगवन्निदन्नायं, को न पूजयति त्रिगै ॥ १६८ ॥

पूज्याः पूज्याविरोहस्तु, यत्र सद्वृद्धिर्भावितः ।

निगमभूम्ने देशे, पञ्चानां कृतः स्थितिः ॥ १६९ ॥

पूज्यपूजकभावेन, जगदेतन्मकन्धितम् ।

कृतो ऽन्यथा ऽभिमानो हि, सर्वत्र गतिमान भवेत् ॥ १७० ॥

मानाऽमानो समौ वृद्धा, निजभाररताः मया ।

नोद्दिप्रमनमः कापि, सन्तः स्वर्गिणिरूपमाः ॥ १७१ ॥

निर्माणा मानमर्हन्ति, मराला इव मानसे ।

मानिनो वायममग्न्या-लघुताभाजनं स्मृताः ॥ १७२ ॥

लघुतादेनुकं स्थानं, तुङ्गमृत्ततिमाश्रयम् ।

भूधराग्रगतं वारि, नीचस्थमपि श्रुद्धिदम् ॥ १७३ ॥

गुणग्रामरता लोका-व्ययन्ते विपुधैरपि ।

मुगन्धलोभतो मूर्ध्नि, प्रियन्ते ऽभ्युजहारकाः ॥ १७४ ॥

गुणा एव हि पूज्यन्ते, सर्वत्र मुखदायकाः ।

निर्गुणेषु न रज्यन्ते, कोदण्डोप्विव घन्विनः ॥ १७५ ॥

किं एक न साधयत्येष-गुणग्रामो महोत्कटः ।

व्यालायन्ते विकारा हि, क्रोधसन्तानसंभवाः ॥ १७६ ॥

महान्तो नैव मुञ्चन्तिः नृक्षतां मृदुयोनिताम् ।

ज्यमनैर्वापिताः भिदा-मृणं नादानि कर्तव्यिन् ॥ २५८ ॥

मानिनो मानमर्हन्ति, यत्र कुत्र गता अपि ।

दन्तिनःस्थानतो भ्रष्टा-यद्गन्ते राजरेऽपि ॥ २५९ ॥

मानहीनामृणायन्ते, पराभूताः पदे पदे ।

दृश्यतां दास्यभावेन, दुर्गता देहिनो भुवि ॥ २६० ॥

धिरमन्ति पराभूता, दुर्जना दुष्टकार्यतः ।

विशाद्या यन्प्रपाशेन, निवध्यन्ते न किं मृतु ॥ २६१ ॥

रिक्तभावा अपि वल्लेशं, जनयन्ति स्वल्पा जने ।

घटीयन्प्रस्थिता घट्टयः, किमु तं खेदयन्ति नो ॥ २६२ ॥

कुरूपस्थार्थिनो यान्ति, गुणा गौरवहेतुताम् ।

वसन्तोदयमात्रात्किं, कलकण्ठा न मोहकाः ॥ २६३ ॥

शोभतेऽवसरे पुंसां, प्रभूतोऽपि गुणोदयः ।

जलदागमकालेऽपि, नाऽतिट्टाष्टिः कलप्रदा ॥ २६४ ॥

वचनं कालमासाद्य, शोभतेऽपि गुणोज्जितम् ।

प्रपाणावसरे वामे, स्वरशब्दः प्रशस्यते ॥ २६५ ॥

यागीशोऽपि मुवन्त्याति, लघुतां कालमस्मरन् ।

शरन्मेषध्वनिः किं न, निन्दाभाजनमुच्यते ॥ २६६ ॥

मूर्खाणां वादस्तोऽपि, आयत्तं भवदायकम् ।

शुभपङ्कगमदन्तो-उदमनो गण्यदायकः ॥ २६७ ॥

व्ययानपि सपक्षो आयत्तं कायमायकम् ।

मभङ्गनेन संयत्तो निर्वयो हि धनदायः ॥ २६८ ॥

निर्पक्षोऽपि जनप्रातः पुत्रयोः कायकमांज ।

किदिकागंरतिः किं न, अयत्तं कायमायिका ॥ २६९ ॥

प्रातःप्रातःपि नो मान्यो-हृदिभ्याग्दमाग्ता ।

किं मीनिपूरकं मज्जि-वर्द्धकमयीः पते ॥ २७० ॥

अन्तःसारतया लोके, पुत्रयत्ने गुणगार्त्तनः ।

नालिकेरपामान्यत्र, शुभाय न मतानि किम् ॥ २७१ ॥

संपदास्तोऽपि नो मान-मर्हति दानमन्तरा ।

उच्चैः पद पयोदाना-मम्बुधीनामधः स्थितिः ॥ २७२ ॥

किं करोति गुणास्तोऽपि, विभवेऽसतिमानवः ।

गुणहीनानि पुष्पाणि, यतोर्जा भूययन्ति नो ॥ २७३ ॥

गुणजेषु गुणा यान्ति, गौरवं लोकविभुतम् ।

पिकनादमपेक्षन्ते, पञ्चमन्त्रनिवेदिनः ॥ २७४ ॥

गुणा अपि सम्यग्धित्य, निर्गुणान्दोषकारिणः ।

मिष्टापगाः समिष्टोक्तः लज्जितः आत्मीयनाः ॥ २७५ ॥

वाञ्छेन शीघ्रेण पुण्यं, शंखिनं विरिषोत्तमः ।

इति पाश्चात् सदा दानं, विधानस्य सुमुधुभिः ॥४८३॥

भर्तृनामः सदा योग्याऽयोग्यभेदविमृष्टधीः ।

न जानाति दिनं स्वस्थं, परद्रोहपरायणः ॥ ४८४ ॥

इन्द्रिषार्थोक्ता लोके, सम्यग्दर्शपराहमुखाः ।

इति ऽपि दुःखिताः गन्धाः, पञ्च भस्मेष्टमेदिनः ॥४८५॥

सम्प्रदायं कथं धामः, वो न मद्योऽनितकुटे ।

स्वयं चर्पयन्त्यं हि, शीरार्थिर्निर्णयमानान् ॥४८६॥

आत्मैवैवक्यं वद्या-भ्यासयन्पुविनाञ्जनान् ।

अभ्यस्यन्नप्राया-भ्यासयन् विवर्तिताः ॥ ४८६ ॥

मेज्यतामथ वदन् नो वधिः सद्गुरुः सदा ।

अज्ञानोपलम्भात्, सगतिः कुगतिवदा ॥ ४८७ ॥

कुगतिः कुगतिर्धैव, कर्मराशि समुद्रवा ।

तस्मात्तत्कर्मनाशम्या, विषमं परिवर्तयेत् ॥ ४८८ ॥

सत्कर्मवर्तिनो जन्तु-रभेष्टोऽग्निकदम्बकैः ।

सुरासिक्तो यथा मधो-दीर्घकाले न भियने ॥ ४८९ ॥

गुर्वाचन्द्रमणौ लोके, मकाशेने दिवानिशम् ।

राहणा वापिनी नैव मज्जना हि निरादाराः ॥ ४९० ॥

पक्षपानगतोद्भवो-न दृष्टो न श्रुतोऽपि वा ।

तथाऽपि देवतोद्देशं, विद्यायोद्धतसंगतिः ॥ २९४ ॥

कर्मणा जायते जन्तुः, कर्मणा प्रविश्रीयते ।

तस्मात्कर्मप्रधानेयं, विद्यानुः स्मृतिरुच्यते ॥ २९५ ॥

नीतिमात्रमपिशोभ्यं, वचनं किमु जल्पितम् ।

सर्वधर्ममयं लोके, पूजनीयमनर्थदम् ॥ २९६ ॥

अनङ्गो जडमेव निन्दति, सुमती निन्दति कामिनी कुशीला ।

सुजनोऽतितरां कुमार्गगं, भिषजां निन्द्यतमो निरामयः ।

फलणा जनमानसास्थिता, सुखदा साधुजनेन संमता ।

कटुयं हृदयं विनिर्भितं, परलोकेऽप्यरतिप्रदं मतम् ॥ २९७ ॥

विद्यादेषु रताः केचि-त्स्पर्षदन्ति जनान्तिके ।

तत्त्वबुद्धिरताः स्तोका-द्वदयन्ते विगतक्रमाः ॥ २९९ ॥

सारमात्रमपिग्राहं, वचनं बालभाषितम् ।

गुणप्राणाः कुनो लुब्धा-विशेषवस्तुमानये ॥ ३००-॥

गुणएव सदा ग्राहो-यत्र कुत्र स्थितोऽपि वा ।

गुणेन ज्ञस्यने देही, न तु ज्ञानिमभावतः ॥ ३०१ ॥

गुणिनां सद्रमाप्रेग, जटोऽपि पुद्दिमान भवेत् ।

गुणहीनो धनुर्दष्टो, निष्कम्भः ग्राह्यमायने ॥ ३०२ ॥

ગાહુંદી.

(અણિ ? માહેદી જ'મમ તીરથ જોવા ઉઘી રેને ? એ રગી.)

સજનિ ? મ્હારી ગુરુદર્શન કરવાને વેગે ચાલે,
અનિ આનન્દે ગુરુ વન્દી ભવમવનાં પાપ પખાગે.
ગુરુ શાન્ત સ્વભાષી સુખદાતા, ગુરુ જ્ઞાન ગુણે ત્રિભુવન ત્રાતા,
ગુરુ માતા પિતા ને વગી જ્ઞાતા-સજનિ મ્હારી.
ગુરુ નિજ સ્વભાવે સદા રમતા, ગુરુ વિશ્વવિભાવ દયા વમતા,
ગુરુ નિયતિન ઈન્દ્રિયગણુ દમતા-સજનિ મ્હારી.
ગુરુ પરદર્શનના છે જ્ઞાતા, વીરવાળી પ્રેમ સહિત પાતા,
રહે પ્રભુપદમાં સત્તામાતા-સજનિ મ્હારી.
ગુરુસુખ દિવાકર રાજે છે, જોષ મિથ્યામતિ અનિ લાજે છે,
છબી અનોપમ ગુરુની છાજે છે-સજનિ મ્હારી.
ગુરુ ધર્માસમિતિ મન ધરનાં, પૃથ્વીનગને પાવન કરતા,
ભવિમન સંશયને પરિહરતા-સજનિ મ્હારી.
ગુરુ ભાષા દોષ દૂરે કરતા, અમૃતમુખ વાળી ઉચરતા,
જેનું પાન કરી ભવિજન તરતા-સજનિ મ્હારી.
ગુરુ આહાર મહે દોષો ટાળી, માયા મમતા લાલચ ભાળી,
ભગ્ય નયન કરે ગુરુને ભાળી-સજનિ મ્હારી.
ગુરુ કામ કષાય તણા ત્યાગી, ગુરુ અનુભવરમ્મના છે રાગી,
હીતિ ભવજમલ તણી ભાળી-સજનિ મ્હારી.

सर्वस्वदायिनो नित्यं, निर्ममस्वविराजिताः ।

भक्तद्वारमपा स्तोके, पूजयन्ते गुणिमंगले ॥ ३०३ ॥

गुणिनां महतिः भेदा, परस्मैकमुत्पदा ।

इहाऽपि विदुषां मान्या, कोऽनदस्तां परित्यजेन् ॥ ३०४ ॥

गुणेषु पिबता कार्या, सर्वत्र विजयपदा ।

तस्याः सहानि मात्रेण, जनो याति परं पदम् ॥ ३०५ ॥

गुणानां कीर्तनं श्रेष्ठं, विशुद्धमृद्धिदायिनाम् ।

विरागो दुर्गुणेष्वप्यनु, जनानां तारकः स्मृतः ॥ ३०६ ॥

निर्धया निःस्पृहाकारा-मेषां वृद्धिः गुनिर्मला ।

ते नरा गुणवन्मान्या-जनानन्दमदायिनः ॥ ३०७ ॥

कीर्तनं देवदेवस्य, गुणानामात्मसिद्धये ।

आत्मसिद्धिममं कार्यं, वियते नाऽन्यदुत्तमम् ॥ ३०८ ॥

मात्रेण हि विपुञ्जन्ते, सिद्धे स्वार्थेऽग्निलाजनाः ।

कर्मघ्नगौ सवं यानि, न कोऽप्यात्माऽप्रतिष्ठति ॥ ३०९ ॥

सुकुरो मलनिर्मुक्तः, प्रनिविष्टमपकाशकः ।

तस्यास्मिन्मभावेन, वर्धितव्यं मदा मुधैः ॥ ३१० ॥

यदि बन्ध्या मुतं मुते, सारभासश्च पदुजम् ।

तदा दुर्जनमंगमो-जनयेन्तरोभनाजियाम् ॥ ३११ ॥

બાપડ બાપડી જાએ છે, દીન દીન દેખી દિલ વાજે છે,
 શુભદિપ્તિ બગમ માએ છે-સજનિ મ્હારી.
 અનિષ્ઠ ભાવના ભાવે છે, સીતરામ તણા ગુણ માએ છે.
 રથાન રથના દુઃખ ભાવે છે-સજનિ મ્હારી.
 નિર્ભય પદ્માન સરા ધરના, ભટપટ ખટપટ ફરે કરના.
 ભટપટ શિવ મુન્દરીને વરના-સજનિ મ્હારી.
 સ્વસ્થકામના વનન કરીએ, વન્દીગણસાગરને નરીએ,
 પડી અણન અધરપદને વરીએ-સજનિ મ્હારી.

ગાહુંલી.

સજનિ ! મ્હારી પાપ હનેધર પુએએ-એ રસી.)

૧૧ મ્હારી પીર વાણી દિગઢારી,

સજનિ ! મ્હારી પાપ પડગ હરનારી,

કમંડક સહુ કાપે,	,,	અનેપમ આનંદ આપે,
મિત્રવિનિ પેરે માને,	,,	શુભ પાત્રીય કરી ડાને,
દેવ દેવી નર નારી,	,,	બાપા તે સમજે સારી,
શાર નિહાપા સમજાવી,	,,	નય સાત જી બહુ રંગી,
ઉત્સર્ગ ને અપવાદ,	,,	પુણ વ્યય ને ઉત્પાદ,
દબ્ય દોષને કાલ આવે,	,,	અવળા તરવાને નાવે,
હવાદિનવાત્વ એમ-રે,	,,	પરુદ્ય ઉ જગી એમાં,

सुविचारपयोगी, दृग्जिताः भुक्तिमत्तमाः ।

दृष्टानपङ्कमसर्गो-नीचिनव्यापदः सदा ॥ ३३० ॥

निप्रयेन सदा मान्यो, गुणदो गुणिमहमः ।

नितरानन्ददानेन, शस्यते हि स केवलम् ॥ ३३१ ॥

सद्गुणालङ्कृत मान्या-यथानिद्रुत्तमाममे ।

सुवर्णभाषिभूषाभि-नतशऽर्हन्निपूजनाम् ॥ ३३२ ॥

अविचार्य कृतं कार्यं, परिणाममुन्वाऽपहम् ।

सुधियामपिसामर्थ्यं, कुतो निर्वृद्धिर्नर्ननि ॥ ३३३ ॥

न कुलं कुलमिन्वाहः, सद्गुणालङ्कृतं हि तन् ।

निर्गुणा पुष्पसंपन्निः, सर्वथा त्यज्यते जनैः ॥ ३३४ ॥

निदानं सर्वसंपत्ते-विनयो विदूषांमतः ।

स एव सर्वदा सेव्यो-ऽनेकतर्भविशायकः ॥ ३३५ ॥

गुणानां गौरव लोके, गण्यते गुणिमानवैः ।

निर्गुणा लघुतां यान्ति, धनुर्वाष्ट्रेगणा यथा ॥ ३३६ ॥

वयसा वृद्धभावानां, गणना क्रियते जनैः ।

संख्यामात्रं फलं तेषां, कार्यासिद्धिस्तु दुर्लभा ॥ ३३७ ॥

केवलं गुणसंपत्त्या, जयन्त्येव जिजीषवः ।

किमन्येन धनुः सारो, यो विजेता बलाऽन्वितः ॥ ३३८ ॥

હેય ત્રેય ને ઉપાદેશદે, ,, ભાવ ભર્વા એવા કેવરે
 સાંભળીએ ધરી ધ્યાનદે, ,, પામીએ જેથી રૂઢુ જ્ઞાનદે
 વીર આણા દિલ ધારોદે, ,, યાચ સફલ અવતારોદે
 એ વાણી મોતીડે વધાવોદે, ,, અજીત અમરપદ પાવોદે

શ્રી પંચાસરાપાર્શ્વનાથ સ્તવન.

(રાગ માલ)

હારા પાર્શ્વ પંચાસરા નાથ હો ?

તારો પ્રેમ ધરી પરમેશ

કેશર યોગી કંકાવટી, ને કુલક બરેલી યાજ,
 અર્ધજી ? તુજને પૂજ્યું, પ્યારા પ્રભુજી દેવદયાળ-મ્હા

કંચન કેરી કટોરીઓ ને, મણિ મુક્તાદ્ધમાળ,
 નોની આંગી અમોલ રચું, જેમાં કુલકાં રાતાં રસાળ-મ્હા

ધૂપ દીપ નૈવેદ્ય દાનાદિક, પૂજા કરું પુન્ય કાજ,
 યન આપ શુભોનાં ગાતું, મેળવી સંગીત સાજ-મ્હા

તારક ત્રણ ભુવનના સ્વામિ, પારક ધર્મના નાથ,
 વિવિધ કપાયના વિભુ, હેતેથી આવો હાથ-મ્હા

વિનયવાન વનરાજ નૃપાણે, શીકશુભ સૂરિની પાસ,
 પંચાસર મંદી સ્થપાવી, મૂર્તિ રત્નીલી જાસ-મ્હા

જાદવસેનાની જરા નિવારીને, જગતો બચાવ્યો નાગ,
 અમોને અજીત પદ આપે, તો યદ્યએ મહા ભાગ્ય-મ્હારા

येनिशान्ति निजादुत्पन्न, प्रभूतवल्गुसंपदा ।

गुणेनैकेन शान्तेन, स्वयं शाम्यन्ति ते जगन् ॥ ३३० ॥

वैरिचारोऽधिको भोक्ते, तीव्रमंतापदायकः ।

तं विमित्य पुरा बुद्ध्या, शान्त्युत्तिपरो भवेत् ॥ ३४० ॥

मथये भवपाधोशौ, पतितोऽपि नराश्रयः ।

पाषाणखण्डमाधिन्य, नर्तुमिच्छति किञ्चिदपि ॥ ३४१ ॥

गुणतन्तुगमाहृष्टो, यावज्ज्वलति मानवः ।

तावत्तदुर्गतां गर्शे, पतयेव भयान्तरे ॥ ३४२ ॥

परस्परानुगमेण, वर्द्धन्ते देहिनां मुदः ।

मैशमन्तानदीर्घं हि, येतयो भिषयावना ॥ ३४३ ॥

मृपतेर्जनतायाधाऽ-द्वैतभावोऽर्थसाधकः ।

न सं विना समर्थाऽसौ, विधानं स्वल्पमप्यहो ॥ ३४४ ॥

अतटायोऽपि गतावा-द्यैवकार्यमसाधकः ।

ज्वलन्नापि दद्याद्विद्, विना धातेन शाम्यति ॥ ३४५ ॥

कार्यकारणसंभूतं, जगद्भूतस्वरूपम् ।

कारणं गुणमित्याहु-स्तस्मादेतं समाधर ॥ ३४६ ॥

गुणयोर्द्वौ समासाश्च, ज्ञानतत्त्वाविचक्षणाः ।

स्वपदार्थविभेदेन, कार्यमाधनजनकयः ॥ ३४७ ॥

આદિજિન સ્તવન.

(મહેતાછંદે શુ' મહીપુત્ર જનાવું—ઝં સગ.)

પ્રાણીશ્વરે જનવર જગ જગદારી, લેલો વદના મહારી સ્વીકારી—હેજે.
 મુખકારીરે શુદ્ધ સ્વરૂપના પારી, જગ મુખવર જગ ઉપગારી.
 પ્રાણ નગરી અયોધ્યાના રાણારે, માન્ય મહેદેવીના જાણારે,
 પેનાનાભિરામ કહાણારે, પ્રાણેશ્વરે પરણ્યા મુનલા પ્યારી—હેજે.
 શબ્દ તમેછો પ્રથમ નરિન્દારે, મુનિગણમાં પ્રથમ મુનિન્દારે,
 જનપતિમાં આદિજનન્દારે, મનમોહનરે મૂર્તિમનોહર તારી—હેજે.
 પૂર્વ સાખ ગ્યાણી શ્રદ્ધેશ્વરીયારે, પછી સંવમના સવા રમીયારે,
 પ્રણેશ્વરશયુએને કસોયારે, જગજીવનરે કેવળ ભાષીનાયારી—હેજે.
 પ્રાણી પુત્રોને અનુભવ આપીરે, કુર જગત જગતની આપીરે,
 એથી કીર્તિ અવિચળ આપીરે, દુઃખહારીરે પાપને પહેર તારી—હેજે.
 શામિ સાહય સેવકને કરતોરે, હર આજી અમારી પરતોરે,
 વિભાવનાં પાપ દૂરતોરે, એથી જમીએરે અજીન અપર મિત્ર.

विचित्रन्वन्ति बुधा धर्म, ततः सत्यव्यवस्थितिः ।

तथैव पूज्यता मुलभा, सा तु लोके मुदुर्लभा ॥ ३८४ ॥

तच्चवेदिनरो लोके, मामनीयो वचस्विभिः ।

तन्मार्गयापिनां पुंसां, न किञ्चिद्वशिष्यते ॥ ३८५ ॥

विवेकनेत्रहीनाना-मपवर्त्मनि जायते ।

स्खलना तत्र कोदोषो-निरालम्बः पतत्यधः ॥ ३८६ ॥

मथानं चक्षुरेकं हि, सदगुरुमंगमाभिषम् ।

तदन्तरा नरो मेव, चिज्जानाति हिताऽहितम् ॥ ३८७ ॥

अचिरेण विवेकाप्तौ, ज्वलिते कामवैरिणः ।

अनिवार्यविषद्राणि, व्रजन्ति शम्भस्थितिम् ॥ ३८८ ॥

विवेकवारिणा मिश्रे-द्वुदिभूरुदमन्वहम् ।

कल्पानि मधुराण्येव, लभते नाऽप्य संशयः ॥ ३८९ ॥

किदन्त्यभ्यस्य शास्त्राणि, नराः केचिद्विगण्डिताः ।

परमुदिषकाग्नेन, बम्भ्रयन्ति भवादधीम् ॥ ३९० ॥

विपरीतोपदेनेन, मरुत्कलं नैव लब्धते ।

महि निम्बनरुः कश्चि-दाघ्नदाने मधुर्भवेत् ॥ ३९१ ॥

१२९१... माप्य, मरुत्कलं मनुते जनुः ।

तदेवाऽविपुषां, निन्दन्, विनशाति मुदुरतः ॥ ३९२ ॥

„ સાંભળીએ ધરી ધ્યાનરે, „ પામીએ જેથી રૂડુ જ્ઞાનરે.
 „ વીર આણા દિલ ધારેરે, „ થાય સફલ અવતારેરે.
 „ એ વાણી મોતીડે વધાવેરે, „ અશુભ અમરપદ પાવેરે.

શ્રી પંચાસરાપાર્શ્વનાથ સ્તવન.

(રાગ માલ.)

મહારા પાર્શ્વ પંચાસરા નાથ હો ?

તારો ગ્રેમ ધરી પરમેશ ?

કેશર ઘોળી કંકાવટી, ને કુલકાં ભરેલી થાજ,
 પાર્શ્વજી ? તુજને પૂજયું, મ્યારા પ્રભુજી દેવદયાળ-મહારાજ
 કંચન કેરી કટોરીઓ ને, મણિ મુક્તાશ્વજીમાળ,
 રત્નોની આંગી અમોલ રચું, જેમાં કુલકાં રાતાં રસાળ-મહારાજ
 પ્રપ હીપ નૈવેદ્ય રૂણાદિક, પૂજ કરું પુન્ય કાળ,
 ગાયન આપ ગુણોનાં ગાવું, મેળવી સંગીત સાજ-મહારાજ
 તારક વ્રણ ભુવનના સ્વામિ, ધારક ધર્મનાં નાથ,
 વારક વિષય કપાયના વિષુ, હોતેથી આત્મા હાથ-મહારાજ
 વિનયવાન વનરાજ નૃપાલે, શીલગુણ સરિની પાસ,
 પુર પંચાસર મંદી સ્થપાવી, મૂર્તિ રસીલી ખાસ-મહારાજ
 જાદવમેનાની જરા નિવારીને, જગતો બચાવ્યો નાગ,
 તેમ અમોને અશુભ પદ આપો, તો ઘણે મહા ભાગ્ય-મહારાજ

सुषमपि सदावहं, भूर्वेषो नैव रोचते ।
 भातङ्कदारि घालानां, दृष्यमवति भेषजम् ॥ ३९.३ ॥
 वतद्वपदासान्, मायत्यविवुधो जनः ।
 अकृष्णोऽधिकारी हि, नैव योग्यक्रियारतः ॥ ३९.४ ॥
 विवेकान्धाः प्रवर्तन्ते, निजदोषाऽनुसारतः ।
 सत्यवृत्तिः वृत्तस्तेषां, मन्त्रद्वयोपवर्तिनाम् ॥ ३९.५ ॥
 विकारबल्लाचाराः, पापध्वनतत्पराः ।
 निरोहितस्वकीयाः, परोपहृतिदर्शकाः ॥ ३९.६ ॥
 ददनं कोमलाकारं, हृदयं कर्मिणानिधम् ।
 पापानां सर्वशमोक्तं, विदुषां विपर्ययता ॥ ३९.७ ॥
 ममानिजमहोलोके, स्वीकृतं येन देहिना ।
 किं न मध्ये जनानन्द-दायिना तेन धाग्मिना ॥ ३९.८ ॥
 गीर्वांसमपि धृष्ट-भारमसौ मयविशयकम् ।
 निजं धर्मं पश्यिष्यथ, परधर्मं निषेवते ॥ ३९.९ ॥
 विरग्नप्रभावेण, विभृतिं मयलां धमन ।
 कदापि न विहस्येन, निष्कृष्टैरपि कर्मभिः ॥ ४०.० ॥
 अर्धनावमाधिप, निजान्तामिराठउवा ।
 भवतामोदये पादं, यथाहि नारदुद्व ॥ ४०.१ ॥

આદિજિન સ્તવન.

(મહેતાજીએ શુ' મહીમુક્ત બનાવું—ૐ રામ.)

આદીશ્વરે છત્રવર જગ જગકારી, લેખે જડના મહારી રવીકારી-તેજ.
 મુખકારીરે શુદ્ધ સ્વરૂપના પારી, જગ મુખકર જગ ઉપગારી
 નાશ નગરી અધોધ્વાના રાવારે, માતા મહેદેવીના બાવારે,
 પિતાનાભિરામ કદાપારે, પ્રાણેશ્વરે પરજ્યા મુનદા પ્યારી-લેખે.
 પ્રભુ તમેઉા પ્રથમ નરિ-દારે, મુનિમજુઆ પ્રથમ મુનિ-દારે,
 છત્રપતિમાં આદિછત્રન-દારે, મનમોહનરે મુર્તિમનોહર તારી-લેખે.
 પૂર્વ તાપ ખાશી મૃદેવમીપારે, પાડી સંવમના યયા રમીપારે,
 બાવે બાવશ્યુલેખે કસીપારે, જગછવનરે કેવળ ભૂમીનાપારી-લેખે.
 તાપો મુરોને અનુભવ આપીરે, ૩૨ જડના જગતની કાપીરે,
 જેથી કીર્તિ અવિચળ ન્યાસીરે, દુઃખદારીરે માતાને પદેશ તપી-લેખે.
 રથાભિ સાદય મેવકને કરભેરે, ઉર અરણ્ય અમારી પરભેરે,
 ભયોભવન. પાત્ર દરભેરે, જેથી પામીએરે અછત જમર સિર.

मुपावर्तितं दानं, स्वल्पमप्यतिशब्दम् ।

मुक्षेत्रयोजितं वीजं, भूरिलाभाय जायते ॥ ४३८ ॥

कुपात्ररुसंप्राप्तं, जनयेदतिमंरुद्रम् ।

उपरक्षितवीजं हि, केवलं श्रमसाधकम् ॥ ४३९ ॥

सद्भावेन कृतं कार्यं, जायते फलदायकम् ।

विना भावेन संभारः, कार्याणां भारकारकः ॥ ४४० ॥

तरन्ति संकटं शिवं, भव्या भावपरायणाः ।

निमज्जन्त्यधिपस्तस्मिन्भावमास्परान्मुखाः ॥ ४४१ ॥

भावनामेव सरलस्य, द्रौपदी दुःस्मिता भृगुम् ।

ममोदाराममापेदे, परिणामगुणार्थिनी ॥ ४४२ ॥

भद्रभावतरण्डेन, दुस्तरं भववारिधिम् ।

तरन्ति सगतो भव्या, - जगदानन्ददायकाः ॥ ४४३ ॥

कर्मणा जायते जन्तुः सुगन्धः सन्निभितमाह ।

कर्मणा च मण्डयन्ते, दुःखं भावदोऽश्विजाः ॥ ४४४ ॥

कर्ममूल्यानि भूतानि, स्वल्पमप्यनुगातः ।

रिचेष्टन्ते हि सर्वाणि, चित्तानुःश्रवणदशः ॥ ४४५ ॥

न्याय एव सदा पूज्यो - न्यायमृता विभूतयः ।

न्याय एव वरं मिथं, न्यायः सत्त्वनमेव हि ॥ ४४६ ॥

„ હેય નેય ને ઉપાદેયરે, „ ભાવ ભર્યા એવા કેવરે.
 „ સાબળીએ ધરી ધ્યાનરે, „ પામીએ જેથી રૂકુ જાનરે.
 „ વીર આજ્ઞા કિલ્લ ધારેરે, „ યાવ સફલ અવતારેરે.
 „ એ વાળી મોતીડે વધાયોરે, „ અણ્ણત અમરપદ પાવોરે.

શ્રી પંચાસરાપાર્શ્વનાથ સ્તવન.

(સત્ત્વ માત્ર)

મહારા પાર્શ્વ પંચાસરા નાથ રો ?

તારો પ્રેમ ધરી પરમિત ?

કેશર યોગી કંકાવટી, ને કુલક બરેલી યાગ,
 પાર્શ્વ ? તુજને પૂજર્થ, પ્યારા પ્રમુજ્જ દેવદયાળ-મહારા ?

કચન કેરી કટોરીઓ ને, મણિ મુખાશ્નમાળ,
 રત્નોની આગી અમોલ રત્ન, જેમાં કુલકાં રાત્રાં રમાળ-મહારા ?

ધપ દીપ નૈવેદ્ય રૂઝાદિત, પૂજા કરે પુનઃ કાજ,
 જાવન આજ મુખોના આર્ત, મિત્રી મંત્રીન રાજ-મહારા ?

તારક અગ્નિ જુવનના રવામિ, ધારક ધર્મના નાથ,
 વારક વિવેક કપાળના વિભુ, દેવેશી ગરો દાસ-મહારા ?

વિનયવાન વનરાજ નૃપાણે, રીતમુજ મુરિની પાદ,
 પુન પંચાસર મદી તથપાદી, મુનિ રત્નીની જાન-મહારા ?

અગ્નિનેની અગ્નિ તિવારીને, જાતેઃ જગાએ નાન,
 દેવ અમિતે અણ્ણ પદ આપે, ને રત્ન મહા જાન-મહારા ?

न्यायचिन्तामणिर्षम्य. मनः मग्नं राजने ।

सनरो नरमूर्धन्यो-भ्राजनेजनमस्तुतः ॥ ४४७ ॥

नीतिनौकाममारुहो-मानवोऽनरमानमः ।

विपदारिनिधि सप्त-स्तम्भेव मुदुस्तरम् ॥ ४४८ ॥

नीतिदानमनुकृष्टं, ये वदन्ति नरोत्तमा ।

दुर्लभास्ते जगज्जन्तु ऊरुकाः श्रेयशार्काः ॥ ४४९ ॥

नीतिमन्तः कलाबन्धो-विदितः स्तम्भविदितः ।

सत्पथनिरता ये च-मानमर्हन्ति भूतले ॥ ४५० ॥

उपार्जितानिदाक्षिन्या-न्यायालङ्कारभूषिताः ।

भ्राजन्ते विदुषा मध्ये. विना राजविभूषणैः ॥ ४५१ ॥

न्यायनौकामभावेण. दुस्तगपन्महोदधिम् ।

तनाम जानकीजानिः. कांपसेनाममान्वित ॥ ४५२ ॥

बोधितागमनस्वार्थः. पौलस्त्योविपदा पदम् ।

मपयौ मानवयस्तत्र. तेनून्यायमेव नमः ॥ ४५३ ॥

न्यायेनोपार्जित वित्तं. विरतिपुत्रगर्भाभम् ।

दानधर्मनियोगेन. कृतं हाउरार्जिताः ॥ ४५४ ॥

अन्यापोपार्जिता मय दक्षिणस्थायिनी स्मृता ।

निप्रोपधमनानैव. तथा सिद्धमिति हेतिनाम् ॥ ४५५ ॥

આદિજિન સ્તવન.

(મહેતાજીએ શુ' મહીમુજ ખનાયું—૨૦મ સ્તવ.)

આદીશ્વરે છત્રપર જગ જગદારી, લેલો વરના મહારી સ્ત્રીકારી-૨૦.
 મુખકારીદે શુદ્ધ સ્વરૂપના ધારી, જય મુખકર જગ ઉપગારી.
 નાથ નગરી અયોધ્યાના રાજારે, માતા મહંદેવીના બપારે,
 પિતાનાભિરામ કહાપારે, પ્રાણેશ્વરે પરબ્રહ્મા મુનદા પ્યારી-લેલો.
 પ્રભુ તમેડો પ્રથમ નરિન્દારે, મુનિમજુમાં પ્રથમ મુનિન્દારે,
 છત્રપતિમા આદિછત્રનંદારે, મનમોહનરે મૂર્તિમનોહર તારી-લેલો.
 પૂર્વ ત્રાપ ગ્યારી મહેવગીયારે, પછી સંયમના ચપા રંગીયારે,
 શાલે ભાવસપ્તમેને કમીયારે, જગજીવનરે કેવલસખીનાધારી-લેલો.
 તાપો પુત્રોને મનુભવ આપીરે, ફર જગત જગતની કાપીરે,
 નેથી કીર્તિ અવિચળ આપીરે, દુઃખહારીરે માગને પહેલ તારી-લેલો.
 રામિ સાહય મેલકને કર્યોરે, હર આજી અમારી ધર્યોરે,
 ભંડાજગત પાગલ કર્યોરે, નેથી પામીલેરે અજીવ જમર કિ.૧

कर्मणोत्पद्यते धर्मः, कर्मणा च विलीयते ।

तेनैव वर्द्धते पुण्यं, सर्वमूलं हि तत्स्मृतम् ॥ ४७४ ॥

कर्मदोलां समारूढो-यः स्वातन्त्र्यमनर्गलम् ।

समाश्रम्य क्रियां कुर्यात्स व्रजेत्पारमागताम् ॥ ४७५ ॥

निन्दितोऽपि चरेद्धर्मः, सर्वसिद्धिमदायकम् ।

यत्प्रभावेण वन्द्येत, सर्वलोकोपकारकः ॥ ४७६ ॥

दुःखश्रेणिं समापन्नो-धर्माराधनमिच्छति ।

स नरो निर्दलस्वान्तो-ऽचिरेण भजते गुह्यम् ॥ ४७७ ॥

दुःखपट्टनिमग्नोऽपि, धर्मालम्बनमाश्रितः ।

अज्ञसाऽऽपत्तिमुन्मृज्य, प्रयात्येव परं पदम् ॥ ४७८ ॥

दानेनोद्यदमाप्तिः, संग्रहेणाधमा गतिः ।

उद्यस्थानं पयोदानां, पयोधीनामपः पुनः ॥ ४७९ ॥

दानेन स्वर्गमाप्नोति, दानमेवोत्तमः सुदृढः ।

द्वारिग्रनाशकं दानं, नम्यादानपरो भवेत् ॥ ४८० ॥

दानागतो दद्यात्पार्श्वी, कर्णोऽभूद्भूमिचतुर्ध्रुवः ।

प्रतिशान्तार्थरथायां, माधुरः गुरुदानयाः ॥ ४८१ ॥

दानदन्त्रप्रभावेण, भवन्ति वनरर्चिनः ।

देहितो दक्षताभूत्याः, किमगाध्यं दद्यान्मनाम् ॥ ४८२ ॥

૫૬

(મેરી આખીયાંમે રામરસ છાય ગયોરે-એ ઢેશી.)

મેરો પ્રેમીટો પ્રેમરસ પાય ગયોરે, (૨)

પાય ગયોરે, પીત્તાય ગયોરે, મેરો પ્રેમીટો પ્રેમરસ-ટેક.

મોહિની મુરત મુરત સુખકારી, (૨)

નેહ નજર ડો સગાય ગયોરે-મેરો પ્રેમીટો

યમ નિયમ આસન ધરી બાણુ, (૨)

કેવળ કુંભકો કરાય ગયોરે-મેરો પ્રેમીટો

હંડા પિંગલ સુપુમળા સાધી, (૨)

ખિટકી પશ્ચિમકી ખુલાય ગયોરે-મેરો પ્રેમીટો

ગગન મંડળપર આપ બિરાજી, (૨)

નાહ અનહુહ કો મુનાય ગયોરે-મેરો પ્રેમીટો

દુગ્ધા દૂર ગઈ તનમનકી (૨)

અનુભવ અંગે જગાય ગયોરે-મેરો પ્રેમીટો

જ્ઞાન જૂતાવી ભવ જમણાનું, (૨)

આપ સ્વરૂપ બનાય ગયોરે-મેરો પ્રેમીટો

અશ્વત્થ અમર પદ પ્રેમે જાત્રાવી (૨)

પુણ્યત ખ્યાર હુકાય ગયોરે-મેરો પ્રેમીટો

(મેરી અખીયાંમે રામરસ છાય ગયોરે-મે દેશી.)

મેરો પ્રેમીટો પ્રેમરસ પાય ગયોરે, (૨)

પાય ગયોરે, પીતાય ગયોરે, મેરો પ્રેમીટો પ્રેમરસ-ટેક.

મોહિની મુરત સુરત સુખકારી, (૨)

નેહ નજર કો લગાય ગયોરે-મેરો પ્રેમીટો

યમ નિયમ આસન ધરી જાણુ, (૨)

કેળજ કુંલકડો કરાય ગયોરે-મેરો પ્રેમીટો

હંડા પિંગલા સુપુમળા સાધી, (૨)

ખિડકી પશ્ચિમકી ખુલાય ગયોરે-મેરો પ્રેમીટો

ગગન મંડળપર આપ જિરાણુ, (૨)

નાદ અનહદ કો સુનાય ગયોરે-મેરો પ્રેમીટો

દુગ્ધા દૂર ગણ તનમનકી (૨)

અનુભવ અંગે જગાય ગયોરે-મેરો પ્રેમીટો

જાન ભૂતાવી ભવ જમણાનું, (૨)

આપ સ્વરૂપ જનાય ગયોરે-મેરો પ્રેમીટો

અશ્વત અમર પદ પ્રેમે જતાવી (૨)

પુણત ખ્યાર મુકાય ગયોરે-મેરો પ્રેમીટો

